

INTERNATIONAL MAGAZINE

RNI No. 61816/95

ਬ੍ਰਹਮੁ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ॥
ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ॥

ਆਤਮ ਮਾਰਗ



30/-

ਜੁਲਾਈ 2019



ਅਮਰੀਕਾ - ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ

21 ਜੂਨ ਤੋਂ 4 ਅਗਸਤ 2019 ਤੱਕ

ਵੱਲੋਂ : ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

(ਮੌਜੂਦਾ ਮੁੱਖੀ ਟਰਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ)

--: ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ :-

Date : 21 to 23 June
Place : Gurdwara Singh Sabha Carteret
941 Port Reading Ave
Port Reading, NJ 07064
Contact : Parshotam Singh
+(856)220-6442

Date : 24 to 27 June
Place : North Carolina
Sikh Association of the Triad
1001 Skeet Club Rd
High Point, NC 27265
Contact : Kuljit Singh : +1(336)681-4255

Date : 28 June
Place : Gurdwara Akaljot
1401 W Campbell Rd. Grandland TX
Contact : Kamaldeep Kaur Gill : 9729791483

Date : 30 June
Place : Sikh Temple of North Texas
506 Gatewood Rd Garland TX
Kamaldeep Kaur Gill : 9729791483

Date : 1 to 2 July
Place : Chicago
Date : 3 to 5 July -
Place : Yuba City
Smt. Gurjit Kaur : 1(530)755-7136

Date : 5 to 7 July
Place : Gurdwara Sahib, Fremont, CA 94536
Hari Singh Babi : 1(408)425-1459

Date : 7 to 9 July
Place : Gurdwara Nanaksar
14525, Camp Ground
Delhi, CA 95315
Contact : Baba Balwinder Singh ji : 209-612-1313

Date : 10 to 11 July
Gurdwara Guru Nanak Darbar
1301 S Verduga Road
Turlock CA-95380
Lachman Singh Tracy :
+1(209)650-9300

Date : 13 July
Place : Seattle
Guru Nanak Sikh Temple
4919 61st St.NE, Marysville WA 98270
Harpinder Singh : +425-350-4307

Date : 13&14 July
Place : Gurdwara Singh Sabha
5200 Talbot Road,
S Renton, WA 98055
Contact : Mandeep Singh : (206-883-3624)

Date : 14 July
Place : Sikh Centre of Seattle, 20412,
Bothell, Everett Hwy
Bothell, WA 98012
Contact : Jarnail Singh : (206-228-5959)

Date : 15 to 17 July
Place : Gurdwara Sahib, 8100 Stine Rd
Bakersfield, CA 93313
Contact : Gurmej Singh : +1(661)436-0713

Date : 18 July
Place : LA (Los Angeles)
Gurdwara Buena Park,
6911 Stanton Ace
Benadryl Park, CA 90621
Contact : Gurmej Singh +1(661)436-0713

Date : 19 to 20 July
Place : Sikh Gurdwara Riverside
7940 Mission Boulevard #A,
Jurupa Valley, CA 92509
Contact : Gurmej Singh - +1(661)436-0713

Date : 21 July
Place : Gurdwara Singh Sabha Buena Park
7122 Orangethorpe Ave,
Buena Park, CA 90621
Contact : Gurmej Singh +1(661)436-0713

Date : 22 to 24 July
FRESNO
Jasbir Kaur + 1(818)207-1764

Date : 25 to 28 July
3636 Gurdwara Ave,
San Jose, CA 95148
Amarjit Singh Dhanota,
+1(408)644-3820



ਸੰਚਾਲਕ
ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

-: Date :-
29 July to 4 August
Open
Contact for Booking :

Jaswinder Kaur
+1(408) 903-8978

Amarjit Singh Dhanota
+1(408)644-3820



ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਸਾਲ-ਪੱਚੀਵਾਂ, ਮਹੀਨਾ - ਜੁਲਾਈ, 2019
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ
ਸੰਚਾਲਕ

ਸੱਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਸੰਤ ਮਾਤਾ (ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ

ਚੇਅਰਮੈਨ ਐਡੀਟਰ-ਇਨ-ਚੀਫ
ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਐਡੀਟਰ ਚੀਫ ਐਡੀਟਰ
ਭਾਈ (ਡਾ.) ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸਬੰਧੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ

ਜੇਕਰ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ 15 ਤਾਰੀਖ ਤੱਕ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ ਅਤੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸਬੰਧੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨੰਬਰਾਂ ਤੇ ਦਫਤਰੀ ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 10.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 5.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਫੋਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ।

ਫੋਨ :- 84378-12900, 94172-14391,
94172-14379,
Email :atammarg1@yahoo.co.in

Postal Address for any Enquiry,
Money Order, Cheque and drafts :

'ATAM MARG' MAGAZINE
Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib
(New Chandigarh) P.o. Mullanpur
Garibdas, Teh. Kharar, Distt. S.A.S
Nagar (MOHALI) - 140901, Pb. India

SUBSCRIPTION - ਚੰਦਾ - (ਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ	ਫੀ ਕਾਪੀ
300/-	3000/-	30/-
320/-	3020/-	(For outstation cheques)

SUBSCRIPTION FOREIGN (ਵਿਦੇਸ਼)

	Annual	Life
U.S.A.	60 US\$	600 US\$
U.K.	40 £	400 £
Canada	80 Can \$	800 Can \$
Australia	80 Aus \$	800 Aus \$

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਸਭ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ।
ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਤੇ ਐਡੀਟਰ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਜੈ ਆਫਸੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼,
905 ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਆ, ਫੇਜ਼-2, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਛਪਵਾ
ਕੇ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ', ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ,
ਭਾਕਖਾਨਾ ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ ਗਰੀਬਦਾਸ, ਤਹਿਸੀਲ ਖਰੜ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ
- ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ (ਮੋਹਾਲੀ) ਪੰਜਾਬ
ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ।

Please visit us on internet at :-
For Atam Marg Email : atammarg1@yahoo.co.in,
Website & Live video -
www.ratwarasahib.in } (Every sunday)
www.ratwarasahib.org

Email :sratwarasahib.in@gmail.com

ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਕੇਂਦਰ

ਅਮਰੀਕਾ - ਭਾਈ ਅਮਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ
001-408-263-1844
ਕਨੇਡਾ - ਭਾਈ ਸਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਪਨੂੰ, ਵੈਨਕੂਵਰ
001-604-433-0408
ਭਾਈ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ
001-604-862-9525
ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰਾਣੂ
001-604-589-9189
ਇੰਗਲੈਂਡ - ਬੀਬੀ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਕੌਰ ਅਤੇ
ਭਾਈ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ
0044-121-200-2818
ਭਾਈ ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਰਾਜ)
0044-7968734058
ਆਸਟਰੇਲੀਆ- ਬੀਬੀ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ :
0061-406619858

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸੰਪਰਕ

1. ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ (ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ)
9417214391, 84378-12900, 9417214379,
2. ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਸ.ਸ.ਸਕੂਲ (CBSE)
0160-2255003
3. ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਸਿਲਾਈ ਸੈਂਟਰ : 96461-01996
4. ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਸ.ਸ.ਸਕੂਲ (P.B.)
95920-55581
5. ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਹਸਪਤਾਲ : 92176-93845
6. ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਡੀਵਾਇਨ ਸਕੂਲ ਆਫ ਨਰਸਿੰਗ
94172-14382
7. ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਡੀਵਾਇਨ ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ
94172-14382
8. ਅਕਾਲ ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ : 98157-28220

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਜੀ - 98551-32009
ਸ਼੍ਰੀ ਅਖੰਡਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਸੇਵਾ - 94647-12900
ਆਡੀਓ-ਵੀਡੀਓ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ - 98728-14385
98555-28517
ਕੇਬਲ ਟੀ.ਵੀ ਨੈਟਵਰਕ - 94172-14385

ਹੋਰ ਸੰਪਰਕ ਨੰਬਰ
98889-10777, 96461-01996, 9417214381

ਤੱਤਕਰਾ

1.	ਸੰਪਾਦਕੀ	5
	(ਡਾ.) ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	
2.	ਬਾਰਹ ਮਾਹਾ	7
	ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	
3.	ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ	10
	ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	
4.	ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ	17
	ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	
5.	ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਮਨੁ ਧੀਰੇ	23
	ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	
6.	ਬਿਨੁ ਭਾਗਾ ਸਤ ਸੰਗੁ ਨ ਲਭੈ...॥	33
	ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ	
7.	ਨੂਰਾਨੀ ਮਿਲਾਪ - 12	37
	(ਡਾ.) ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	
8.	ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ	39
9.	ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਗਮਨ	41
	ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ	
10.	ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਾਹਕਾਰ ਰਚਨਾ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ	44
	ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ	
11.	ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਰਥ ਭੰਡਾਰ	48
	ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ'	
12.	ਵਾਰਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ	51
	ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ	
13.	ਸੁਆਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾਤਮਕ ਵਿਚਾਰ	53
	ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ	
14.	ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ :- ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ, ਇੰਟਰਨੈਟ ਵੈਬਸਾਈਟ, ਕੀਰਤਨ ਲਾਈਵ ਟੈਲੀਕਾਸਟ, ਬੈਂਕ ਅਕਾਊਂਟ, ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਫਾਰਮ, ਹਸਪਤਾਲ ਅਤੇ ਪੁਸਤਕ ਸੂਚੀ	55

ਸੰਪਾਦਕੀ

(ਡਾ.) ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਮਨ ਰੇ ਕਿਉ ਛੁਟਹਿ ਬਿਨੁ ਪਿਆਰ ॥ ਅੰਗ- ੬੦

ਸੁਚੱਜੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਊਣ ਵਾਸਤੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਜੁਗਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣ ਦੀ ਅਤੀਅੰਤ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਜੁਗਤੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਜਿਊਣ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਜੁਗਤ ਪਿਆਰ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਉਹ ਜੀਵਨ ਰਸ ਭਰਿਆ ਨਹੀਂ, ਖੁਸ਼ਕ/ਖਵਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਕੁਲੀਨ ਚਤੁਰ ਮੁਖਿ ਛਿਆਨੀ ਧਨਵੰਤ ॥

ਮਿਰਤਕ ਕਹੀਅਹਿ ਨਾਨਕਾ ਜਿਹ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਹੀ ਭਗਵੰਤ ॥

ਅੰਗ- ੨੫੩

ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਹਿਰਦਾ ਇਕ ਉਸ ਲਾਸ਼ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਚੇਤਨ ਕਲਾ ਨਿਕਲ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦਾ ਸਰੀਰ ਜਿਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਥਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਵ ਉਸ ਥਾਂ ਦੀ ਵੀ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੇਹੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ-

ਬਿਰਹਾ ਬਿਰਹਾ ਆਖੀਐ ਬਿਰਹਾ ਤੁ ਸੁਲਤਾਨੁ ॥

ਫਰੀਦਾ ਜਿਤੁ ਤਨਿ ਬਿਰਹੁ ਨ ਉਪਜੈ ਸੋ ਤਨੁ ਜਾਣੁ ਮਸਾਨੁ॥

ਅੰਗ- ੧੩੭੯

ਜਿਥੇ ਰੱਬੀ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਜਾਂ ਰੱਬ ਵਲੋਂ ਸਾਜੀ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਉਹ ਤਨ ਮਸਾਣਾਂ ਵਰਗੇ ਹਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਫੁਰਮਾਨ ਇਹ ਸਿੱਧ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਿਆਰ ਵਾਲਾ ਹਿਰਦਾ ਰੱਬ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਣ ਹੈ ਤੇ ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਵਿਹੂਣਾ ਹਿਰਦਾ ਕਦਾਚਿਤ ਵੀ ਰੱਬ ਨੂੰ ਭਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ।

ਪਿਆਰ ਦਿਸਦੇ/ਅਣਦਿਸਦੇ ਦੋਹਾਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ/ਬੋਲੀ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਹੈ। ਹਿਰਦੇ ਦੀਆਂ ਤਰੰਗਾਂ ਸੂਖਸ਼ਮ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੂਖਸ਼ਮ ਤਰੰਗਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਜਗ੍ਹਾ ਜਾਂ ਦੂਜੀ ਸ਼ੈਅ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਸਾਧਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਇਹ ਤਾਂ ਆਪ-ਮੁਹਾਰੇ ਆਪ ਹੀ ਸਮਰੱਥ ਹਨ। ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਜਗ੍ਹਾ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਵਹੀਕਲ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸਾਧਨ ਦੀ ਲੋੜ ਅਵੱਸ਼ ਹੈ ਪਰ

ਹਿਰਦੇ ਦੀਆਂ ਤਰੰਗਾਂ ਸਾਧਨ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਦੂਰ ਨੇੜੇ ਯਾਤਰਾ ਕਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਸ ਕੋਲ ਇਹ ਤਰੰਗਾਂ ਪਹੁੰਚਦੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਹਿਰਦਾ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਕਬੂਲਦਾ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਵੀ ਹਿਰਦੇ ਛੋਟੇ ਹਨ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਬਹੁਤ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੈ। ਉਹ ਬੇਅੰਤ ਹੈ। ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਕਹਿਣਾ ਵੀ ਸੀਮਾਬੱਧ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੋਚ ਹੋਵੇਗੀ। ਸਿੱਖ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਲਹਿਰ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤੀ ਪਿਆਰ ਦੀ ਉਠਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਲਹਿਰਾਂ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਤੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਉਠਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਚਰਨ ਸਰਨ ਗੁਰੁ ਏਕ ਪੈਂਡਾ ਜਾਇ ਚਲ,

ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੋਟਿ ਪੈਂਡਾ ਆਗੇ ਹੋਇ ਲੇਤ ਹੈ।

ਕਬਿੱਤ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਇਸ ਜਗਤ ਨੂੰ ਸੱਚੇ ਦੀ ਕੋਠੜੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ, ਕਾਦਰ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤ ਵਿਚ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਉਸ ਨੂਰ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨਾ ਹੈ -

ਇਹੁ ਜਗੁ ਸਚੈ ਕੀ ਹੈ ਕੋਠੜੀ ਸਚੈ ਕਾ ਵਿਚਿ ਵਾਸੁ ॥

ਅੰਗ- ੪੬੩

ਬਲਿਹਾਰੀ ਕੁਦਰਤਿ ਵਸਿਆ ॥

ਤੇਰਾ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਈ ਲਖਿਆ ॥

ਅੰਗ- ੪੬੯

ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਪਸਾਰੇ ਵਿਚ ਉਹ ਪਰਮ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਦਮਾਨ ਹੈ ਤਾਂ ਹਰ ਇਕ ਸ਼ੈਅ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਪਿਆਰ ਉਸ ਪਰਮ ਆਪੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਆਪ ਪਿਆਰ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਜੜੁ ਤੜੁ ਦਿਸਾ ਵਿਸਾ ਹੁਇ ਫੈਲਿਓ ਅਨੁਰਾਗੁ॥ ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ

ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜਦੋਂ ਇਹੀ ਪ੍ਰੇਮ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਛੋਟਿਆਂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਏਗਾ ਤਾਂ ਇਹ ਸਨੇਹ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਮਾਂ ਦਾ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ, ਅਧਿਆਪਕ ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨਾਲ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਇਹੀ ਪਿਆਰ ਬਰਾਬਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੋਸਤ ਦਾ ਦੋਸਤ ਨਾਲ, ਪਤੀ ਦਾ ਪਤਨੀ ਨਾਲ। ਜਦੋਂ ਇਹੀ ਪ੍ਰੀਤ ਆਪ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸ਼ਰਧਾ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦਾ ਆਪਣੇ ਅਧਿਆਪਕ ਨਾਲ, ਸਿੱਖ ਦਾ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ

ਨਾਲ। ਸ਼ਰਧਾ ਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਵਿਗਿਆਨ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਕੱਕੇ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ। ਕਿਵੇਂ, ਕਿਉਂ, ਕਦੋਂ ਪਰ ਸ਼ਰਧਾ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਸੱਸਿਆਂ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ। ਸੇਵਾ, ਸਿਮਰਨ, ਸਮਰਪਣ। ਜਦੋਂ ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਧਾਰ ਕਰਕੇ ਸਮਰਪਣ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਪ੍ਰਵਾਣ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਆਪੁ ਗਵਾਇ ਸੇਵਾ ਕਰੇ ਤਾ ਕਿਛੁ ਪਾਏ ਮਾਨੁ ॥

ਅੰਗ- ੪੭੪

ਸਾ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਸਫਲ ਹੈ ਜਿਤੁ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਮਨੁ ਮੰਨੇ ॥

ਜਾ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਮਨੁ ਮੰਨਿਆ ਤਾ ਪਾਪ ਕਸੰਮਲ ਭੰਨੇ ॥

ਅੰਗ- ੩੧੪

ਇਸ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੇਵਾ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਣ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਪਾਪ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਮਨ ਨਿਰਮਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਿਰਮਲ ਹਿਰਦਾ ਹੀ ਪਿਆਰ ਵਾਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਧਰਮ ਸ਼ਰਧਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਜੇ ਧਰਮ ਵਿਚੋਂ ਸ਼ਰਧਾ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਧਰਮ ਜਾਂ ਮਜ਼ਹਬ ਕਿਸੇ ਪੜਾਅ ਤਕ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜ ਸਕਦਾ। ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੱਖ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ ਪੱਖ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਤੇ 100ਫੀ ਸਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾਉਣਾ। ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਨੀ, ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਢਾਲਣਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਸੰਤਹੁ ਸਾਗਰੁ ਪਾਰਿ ਉਤਰੀਐ ॥

ਜੇ ਕੋ ਬਚਨੁ ਕਮਾਵੈ ਸੰਤਨ ਕਾ ਸੇ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਤਰੀਐ ॥

ਅੰਗ- ੭੪੭

ਆਪੁ ਸਵਾਰਹਿ ਮੈ ਮਿਲਹਿ ਮੈ ਮਿਲਿਆ ਸੁਖੁ ਹੋਇ ॥

ਫਰੀਦਾ ਜੇ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਹੋਇ ਰਹਹਿ ਸਭੁ ਜਗੁ ਤੇਰਾ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੮੨

ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਕਰਨੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ, ਕਥਨੀ ਨਹੀਂ। ਹਰ ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਨੇ ਸਵਾਸ-ਸਵਾਸ ਸਿਖਦੇ ਹੋਏ ਆਖਰੀ ਸਵਾਸ ਤਕ ਸਿੱਖਣਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਸਮਰਪਣ ਭਾਵਨਾ ਲਈ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਬਚਨ ਹੈ-

ਜਉ ਤਉ ਪ੍ਰੇਮ ਖੇਲਣ ਕਾ ਚਾਉ ॥

ਸਿਰੁ ਧਰਿ ਤਲੀ ਗਲੀ ਮੇਰੀ ਆਉ ॥

ਇਤੁ ਮਾਰਗਿ ਪੈਰੁ ਧਰੀਜੈ ॥

ਸਿਰੁ ਦੀਜੈ ਕਾਣਿ ਨ ਕੀਜੈ ॥

ਅੰਗ- ੧੪੧੨

ਇਸ ਭਾਵਨਾ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆਪਣਾ

ਰੂਪ ਬਣਾਇਆ।

ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਰੂਪ ਹੈ ਖਾਸ।

ਖਾਲਸੇ ਮਹਿ ਹੋਂ ਕਰਹੁੰ ਨਿਵਾਸ।

ਇਹੀ ਇਕ ਵੱਡਾ ਆਦਰਸ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਵਿਸ਼ਵ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪ੍ਰੀਤ ਉਚਾਈਆਂ ਨੂੰ ਛੂੰਹਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸ਼ਰਧਾ ਕਹਿਲਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਸ਼ਰਧਾ ਆਖਰੀ ਪੜਾਅ ਤੇ ਪੁਜਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਭਗਤੀ ਵਿਚ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਭਗਤੀ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ -

ਵਿਣੁ ਗੁਣ ਕੀਤੇ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ- ੪

ਭਾਈ ਰੇ ਭਗਤਿਹੀਣੁ ਕਾਹੇ ਜਗਿ ਆਇਆ ॥

ਪੂਰੇ ਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵ ਨ ਕੀਨੀ ਬਿਰਥਾ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ ॥

ਅੰਗ- ੩੨

ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਭਗਤਿ ਕਮਾਈ ॥

ਤਬ ਇਹ ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ ਪਾਈ ॥

ਇਸ ਦੇਹੀ ਕਉ ਸਿਮਰਹਿ ਦੇਵ ॥

ਸੇ ਦੇਹੀ ਭਜੁ ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵ ॥

ਅੰਗ- ੧੧੫੯

ਜੀਵਨ ਦਾ ਇਹੀ ਮਨੋਰਥ ਹੈ। ਇਹੀ ਲਾਹਾ ਹੈ। ਭਗਤੀ ਭਾਵ ਭੈ+ਭਗਤੀ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਗੁਰੂ ਦੇ, ਭੈ ਤੇ ਭਉ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਬਸਰ ਕਰਨਾ ਇਹੀ ਭਗਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਭਗਤੀ/ਬੰਦਗੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭਾਉਂਦੀ ਹੈ। 'ਗੋਬਿੰਦੁ ਭਾਉ ਭਗਤ ਦਾ ਭੁਖਾ।' ਭੈ ਤੇ ਭਉ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕੀਤੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਨਿਰਾਰਥਕ ਹਨ।

ਕਹਾ ਭਯੋ ਜੋ ਦੋਉ ਲੋਚਨ ਮੁੰਦ ਕੈ,

ਬੈਠਿ ਰਹਿਓ ਬਕ ਪਿਆਨ ਲਗਾਇਓ॥

ਨ੍ਰਾਤ ਫਿਰਿਓ ਲੀਏ ਸਾਤ ਸਮੁੰਦ੍ਰਨਿ,

ਲੋਕ ਗਇਓ ਪਰਲੋਕ ਗਵਾਇਓ॥

ਬਾਸ ਕੀਓ ਬਿਖਿਆਨ ਸੇ ਬੈਠ ਕੈ,

ਐਸੇ ਹੀ ਐਸੇ ਸੁ ਬੈਸ ਬਿਤਾਇਓ॥

ਸਾਚੁ ਕਹੋਂ ਸੁਨ ਲੇਹੁ ਸਭੈ,

ਜਿਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਓ ਤਿਨ ਹੀ ਪ੍ਰਭ ਪਾਇਓ॥

ਸ੍ਰੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦

ਸੋ ਲੋੜ ਹੈ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰੇਮ, ਪਿਆਰ, ਪ੍ਰੀਤ ਦੀ। ਇਹੀ ਜਗਿਆਸੂ ਲਈ, ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਪਾਂਧੀ ਦਾ ਰੂਹਾਨੀ ਵਹੀਕਲ ਹੈ। ਇਸੇ ਸਾਧਨ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਲ, ਅਭੇਦਤਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ -

ਮਨ ਰੇ ਕਿਉ ਛੁਟਹਿ ਬਿਨੁ ਪਿਆਰ ॥

ਅੰਗ- ੬੦



ਸਾਵਣਿ

ਸਾਵਣਿ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸੰਗਰਾਂਦ - 16 ਜੁਲਾਈ, ਮੰਗਲਵਾਰ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

ਸਾਵਣਿ ਸਰਸੀ ਕਾਮਣੀ ਚਰਨ ਕਮਲ ਸਿਉ ਪਿਆਰੁ ॥
ਮਨੁ ਤਨੁ ਰਤਾ ਸਚ ਰੰਗਿ ਇਕੋ ਨਾਮੁ ਅਧਾਰੁ ॥
ਬਿਖਿਆ ਰੰਗ ਕੂੜਾਵਿਆ ਦਿਸਨਿ ਸਭੇ ਛਾਰੁ ॥
ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬੁੰਦ ਸੁਹਾਵਣੀ ਮਿਲਿ ਸਾਧੂ ਪੀਵਣਹਾਰੁ ॥
ਵਣੁ ਤਿਣੁ ਪ੍ਰਭ ਸੰਗਿ ਮਉਲਿਆ ਸੰਮ੍ਰਥ ਪੁਰਖ ਅਧਾਰੁ ॥
ਹਰਿ ਮਿਲਣੈ ਨੋ ਮਨੁ ਲੋਚਦਾ ਕਰਮਿ ਮਿਲਾਵਣਹਾਰੁ ॥
ਜਿਨੀ ਸਖੀਏ ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਇਆ ਹੰਉ ਤਿਨ ਕੈ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰੁ ॥
ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਜੀ ਮਇਆ ਕਰਿ ਸਬਦਿ ਸਵਾਰਣਹਾਰੁ ॥
ਸਾਵਣੁ ਤਿਨਾ ਸੁਹਾਗਣੀ ਜਿਨ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਉਰਿ ਹਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - 134

ਹਾੜ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਪਦਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਾ ਹੋਇਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਦਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਵਾਸਾ ਸਾਖਸ਼ਾਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਤੱਕਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਹਾੜ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਅੱਧੇ ਹਾੜ ਤੋਂ ਘਟਾਂ ਉਮੰਡ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਬੱਦਲ ਅਸਮਾਨ ਨੂੰ ਢੱਕ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਠੰਢੀ ਵਾਯੂ ਰੁਮਕ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਮੀਂਹ ਵਰ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਨਦੀਆਂ, ਨਾਲੇ ਉਛਲ-ਉਛਲ ਕੇ ਚਲਦੇ ਹਨ, ਜੀਵ ਜੰਤੂ ਸੁਖ ਦਾ ਸਾਹ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਉਪਰ ਹਰਿਆਵਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਗੋਚਰੇ ਹੋਣ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਮੀਂਹ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੋਣ ਨਾਲ ਨਿਖਾਰ ਵਿਚ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪਹਾੜਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਟੀਆਂ, ਕੁਠਾਰਾਂ ਧੋ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਦਰਖਤਾਂ ਦੇ ਮੁਰਝਾਏ ਹੋਏ ਪੱਤੇ ਹਨੇਰੀਆਂ ਚਲ ਕੇ ਧੂੜ ਨਾਲ ਲੱਥ-ਪੱਥ ਹੋਏ ਧੋਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਿਖਰ ਕੇ ਝੁੰਮਣੀਆਂ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਾਂਧੀ ਅਰਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਖਰੇ ਹੋਏ ਬਿਛਾਂ ਹੇਠ ਬੈਠ ਕੇ ਅਰਾਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦਾ ਅਸਰ, ਇਸ ਨਿਖਾਰ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਆਦਮੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਅੰਦਰ ਇਕ ਅਜੀਬ ਹੀ ਅਸਰ ਪੈਦਾ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇਠ ਤੇ ਹਾੜ ਦੀ ਤਪਸ਼ ਪਿਛੋਂ ਇਹ ਤਬਦੀਲੀ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਝੁਣ-ਝੁਣੀ ਵੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਵਣ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਸਾਰਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਬਦਲ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਤੀ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਵਿਚ ਵਿਆਕੁਲ ਹੋਈ ਸੁਹਾਗਣ ਇਸ ਠੰਢਕ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਕੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਖੇੜਾ ਉਸ ਤੋਂ ਸਾਂਭਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਉਸ ਦਾ ਰੋਮ-ਰੋਮ ਖਿੜਦਾ

ਹੈ- ਉਹ ਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖਿੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਸਾਵਣਿ ਸਰਸੀ ਕਾਮਣੀ

ਚਰਨ ਕਮਲ ਸਿਉ ਪਿਆਰੁ ॥ ਅੰਗ - 134

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਤੜਫ ਰਹੇ ਪਿਆਰੇ ਇਸ ਠੰਢਕ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਖਿੱਚਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਮ ਧੁਨ ਇਸ ਪਿਆਰ ਵਿਚੋਂ ਗੂੰਜਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਦੀ ਸੇਜਾ ਉਤੇ ਆਇਆ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸੱਚੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਮਨ ਤੇ ਤਨ ਭਿੱਜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਪਿਆਰ, ਇਹ ਨਾਮ ਧੁਨ ਉਸਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਧਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ-

ਮਨੁ ਤਨੁ ਰਤਾ ਸਚ ਰੰਗਿ ਇਕੋ ਨਾਮੁ ਅਧਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - 134

ਉਸ ਜਗਿਆਸੂ ਦਾ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਪ੍ਰਭੂ ਇਕ ਛਿਨ ਵੀ ਦੂਰ ਨਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਮੈਂ ਇਸ ਪਿਆਰ ਦੇ ਰੰਗ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਦੀ ਸੇਜਾ ਉਪਰ ਜੀਅ ਭਰ ਕੇ ਮਾਣਾਂ। ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਫਰਕ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਾਇਆ ਦੇ ਰੰਗ ਸਾਰੇ ਫਿੱਕੇ ਹਨ, ਇਹ ਕੁਸੰਭੇ ਦੇ ਰੰਗ ਵਾਂਗੂੰ ਕੱਚੇ ਰੰਗ ਹਨ। ਇਕ ਛਿਨ ਲਈ ਚੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਤੇ ਦੂਜੇ ਛਿਨ ਉਤਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਸੁਭਾਗੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਨਾਮ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ

ਰੰਗੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਰੰਗ ਕਦੇ ਮੈਲਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਲਹਿੰਦਾ ਹੈ-

**ਰਾਮ ਰੰਗ ਕਦੇ ਉਤਰਿ ਨ ਜਾਇ॥
ਗੁਰੂ ਪੂਰਾ ਜਿਸੁ ਦੇਇ ਬੁਝਾਇ॥**

ਅੰਗ - 194

ਉਹ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਮਾਣਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਪਿਆਰ ਇਕ ਵਾਰੀ ਆ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਰਸਨਾ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਸਵਾਸਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਪਸੰਤੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਪਰਾ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਆਗਿਆ ਚੱਕਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਤਿਕੁਟੀ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਸਹੰਸਾਰ ਦਲ ਕਮਲ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਰੋਮ-ਰੋਮ ਵਿਚ, ਕਣ-ਕਣ ਵਿਚ ਸਮਾਅ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਫੇਰ ਛੱਡ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ -

**ਲਾਲ ਰੰਗੁ ਤਿਸ ਕਉ ਲਗਾ
ਜਿਸ ਕੇ ਵਡਭਾਗਾ॥
ਮੈਲਾ ਕਦੇ ਨ ਹੋਵਈ ਨਹ ਲਾਗੈ ਦਾਗਾ॥
ਪ੍ਰਭੂ ਪਾਇਆ ਸੁਖਦਾਈਆ
ਮਿਲਿਆ ਸੁਖ ਭਾਇ॥
ਸਹਜਿ ਸਮਾਨਾ ਭੀਤਰੇ ਛੋਡਿਆ ਨਹ ਜਾਇ॥
ਜਗ ਮਰਾ ਨਹ ਵਿਆਪਈ
ਫਿਰਿ ਦੁਖੁ ਨ ਪਾਇਆ॥
ਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਆਘਾਨਿਆ
ਗੁਰਿ ਅਮਰੁ ਕਰਾਇਆ॥
ਸੋ ਜਾਨੈ ਜਿਨਿ ਚਾਖਿਆ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਅਮੋਲਾ॥
ਕੀਮਤਿ ਕਹੀ ਨ ਜਾਈਐ
ਕਿਆ ਕਹਿ ਮੁਖਿ ਬੋਲਾ॥**

ਅੰਗ - 808

**ਕਾਇਆ ਕਾਪਰੁ ਚੀਰ ਬਹੁ ਫਾਰੇ
ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਨ ਲਹੈ ਸਭਾਗਾ॥**

ਅੰਗ - 985

ਇਹ ਰੰਗ ਚਲੂਲ ਹੈ, ਇਸ ਰੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਮਸਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਪਿਆਰ ਜਦੋਂ ਨੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਜ਼ਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਇਹ ਵਧਦਾ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

**ਸਤਿਸੰਗ ਕੀ ਰੇਣੁ ਮੁਖਿ ਲਾਗੀ
ਕੀਏ ਸਗਲ ਤੀਰਥ ਮਜਨੀਠਾ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਰੰਗਿ ਚਲੂਲ ਭਏ ਹੈ
ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਨ ਲਹੈ ਮਜੀਠਾ॥**

ਅੰਗ - 1212

ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਭਿਅੰਕਰ ਜੁੱਧ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੇ ਜੁੱਧ ਦੀ ਕਮਾਨ ਮੁਗਲ ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਜਰਨੈਲ, ਰੋਪੜ ਦੇ ਪਠਾਣ, ਮੁਗਲ ਖਾਨ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ। ਉਸਨੇ

ਪ੍ਰਣ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਜਾਂ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਜਿਉਂਦੇ ਫੜ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆਵਾਂਗੇ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਦਾਨੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਹੀ ਜੂਝ ਕੇ ਮਰ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਇਹ ਜੁੱਧ ਬਹੁਤ ਹੀ ਭਿਆਨਕ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ, ਰਾਤ ਪੈ ਗਈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਜੁੱਧ ਦਾ ਹਾਲ ਪੁਛਿਆ। ਇਕ ਸ਼ਕਾਇਤ ਹੋਈ ਕਿ ਭਾਈ ਘਨਈਆ ਮੁਗਲਾਂ ਨੂੰ ਯਾਨਿ ਕਿ ਜੋ ਵੀ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਕੇ ਗਿਰਦਾ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਪਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਹੋਸ਼ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਫੇਰ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਮੁਗਲਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਦੇ ਫਟੜਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਇਆ, ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੀ ਫੌਜ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਇਆ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਉਸ ਤੋਂ ਪੁੱਛ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਘਨਈਆ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਜੋ ਅਜੇ ਤਕ ਵੱਡੀ ਰਾਤ ਜਾਣ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਵੀ ਫੱਟੜਾਂ ਨੂੰ ਟੋਲ੍ਹ-ਟੋਲ੍ਹ ਕੇ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦੇਵ ਨੇਤ ਨਾਲ ਉਸੇ ਮੁਗਲ ਜਰਨੈਲ ਖਾਨ ਦੀ ਦੰਦਲ ਭੰਨ ਕੇ, ਉਸ ਦਾ ਸੀਸ ਆਪਣੇ ਪੱਟ ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਪਾਣੀ ਕਿਸਨੂੰ ਪਿਲਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਰੰਗ ਰਤੜੇ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਰੋਮ-ਰੋਮ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ ਦੀ ਅਤਿ ਠੰਢੀ ਠਾਰ ਰੋ ਚਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਉਸ ਪਿਆਰੇ ਨੇ ਧੋ ਦਿਤੀ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਵਿਪਰੀਤ ਦਿਸਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, “ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਰੱਤਿਆ ਗਿਆ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਨਾ ਤੁਰਕ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਅਤੁਰਕ ਦਿਸਦਾ ਹੈ; ਜੇ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਪਿਆਰਾ ਨੂਰ ਭਰਿਆ ਦੀਦਾਰ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੁਣ ਆਪਣੇ-ਬੇਗਾਨੇ ਦੀ ਪਰਖ ਮਿਟ ਗਈ ਹੈ। ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਨੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਹੀ ਰੂਪ ਸਭ ਥਾਂ ਵਿਖਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।” ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਮੁਸਕਰਾਏ, ਪੱਟੀਆਂ ਤੇ ਮਲੂਮ ਦੀ ਡੱਬੀ ਫੜਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਰੰਗ ਰੱਤਿਆ ਸੱਜਣਾ! ਤੂੰ ਲਾਲ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੱਤਿਆ ਗਿਆ, ਹੁਣ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਜਖਮ ਸਾਫ ਕਰਕੇ ਮਲੂਮ ਲਾਈਂ ਅਤੇ ਪੱਟੀਆਂ ਵੀ ਬੰਨ੍ਹੀਂ।

ਇਹ ਹੈ ਅਵਸਥਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰੰਗ ਰੱਤਿਆਂ ਦੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ ਤੋਂ ਮਾਇਆ ਦਾ ਕੁਸੰਭਾ ਰੰਗ ਲਹਿ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਮਾਇਆ ਦਾ ਰੰਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਹੁ ਦਾ ਭਰਿਆ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਝੂਠਾ ਰੰਗ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸੁਆਹ (ਰਾਖ) ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਰਖਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੋਤੀਆਂ ਦੇ ਮੰਦਰ, ਰਤਨਾਂ ਨਾਲ ਜੜੇ ਹੋਏ, ਕਸਤੂਰੀ ਤੇ ਲਪਟਾਂ ਮਾਰਦੀਆਂ ਸੁਗੰਧੀਆਂ ਕੁਝ ਮਹੱਤਤਾ ਨਹੀਂ ਰਖਦੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾਮ ਦੇ ਰੰਗ ਨੂੰ ਚੱਖ ਲਿਆ ਹੈ, ਮਾਣ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲੀ ਰੰਗ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਹੈ।

ਹਰਿ ਬਿਨ ਜੀਉ ਜਲਿ ਬਲਿ ਜਾਉ॥

ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਫਿ ਏਖਿਆ
ਅਵਰੁ ਨਾਹੀ ਥਾਉਂ॥ ਅੰਗ - 14

ਬਿਖਿਆ ਰੰਗ ਕੁੜਾਵਿਆ ਦਿਸਨਿ ਸਭੇ ਛਾਰੁ॥
ਅੰਗ - 134

ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਅਹੰਕਾਰ, ਸ਼ਬਦ, ਸਪਰਸ਼, ਰੂਪ, ਰਸ, ਗੰਧ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਰੱਤੀ ਭਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਖਿਚਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ ਰਸ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਝੂਠੇ ਤਮਾਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਫਸਦੇ। ਉਹ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ, ਤੱਤ ਬੇਤੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਨੇੜਤਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਥੋਂ ਸੁਆਂਤੀ ਬੁੰਦ ਝਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਲਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਿਆਸ, ਭਟਕਣਾ ਬੁਝ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬੁੰਦ ਸੁਹਾਵਣੀ
ਮਿਲਿ ਸਾਧੂ ਪੀਵਣਹਾਰੁ॥ ਅੰਗ - 134

ਪ੍ਰਭੂ ਕਣ-ਕਣ ਦੇ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਆਉਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ-

ਸੌ ਅੰਤਰਿ ਸੌ ਬਾਹਰਿ ਅਨੰਤ॥
ਘਟਿ ਘਟਿ ਬਿਆਪਿ ਰਹਿਆ ਭਗਵੰਤ॥
ਧਰਨਿ ਮਾਹਿ ਆਕਾਸ ਪਇਆਲ॥
ਸਰਬ ਲੋਕ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ॥
ਬਨਿ ਤਿਨਿ ਪਰਬਤਿ ਹੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ॥
ਜੈਸੀ ਆਗਿਆ ਤੈਸਾ ਕਰਮੁ॥
ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰ ਮਾਹਿ॥
ਚਾਰਿ ਕੁੰਟ ਦਗ ਦਿਸੇ ਸਮਾਹਿ॥
ਤਿਸ ਤੇ ਭਿੰਨ ਨਹੀ ਕੋ ਠਾਉ॥
ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨਾਨਕ ਸੁਖੁ ਪਾਉ॥

ਅੰਗ - 293

ਵਣੁ ਤਿਣੁ ਪ੍ਰਭ ਸੰਗਿ ਮਉਲਿਆ
ਸੰਮ੍ਰਿਥ ਪੁਰਖ ਅਪਾਰੁ॥ ਅੰਗ - 134

ਉਹ ਧੰਨ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਇੱਛਾ ਜਾਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਾਵਣ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਮਿਲਾਪ ਲੋਚਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਭਾਦੋਂ ਵਾਲਾ ਹੁੰਸੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਠੰਢੀਆਂ ਹਵਾਵਾਂ ਰੁਮਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਬਨਸਪਤੀ ਝੁੰਮਦੀ ਹੈ, ਹਰ ਥਾਂ ਆਪਣਾ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਨਗਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਗੋਚਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਯਾਦ ਦੀਆਂ ਝੁੰਮਣੀਆਂ ਅੰਦਰ ਝਰਨੂਟਾਂ ਦਿੰਦੀਆਂ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਮੇਹਰ ਦੀ ਲੋਚਾ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਹਰਿ ਮਿਲਣੈ ਨੋ ਮਨੁ ਲੋਚਦਾ
ਕਰਮਿ ਮਿਲਾਵਣਹਾਰੁ॥ ਅੰਗ - 134

ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ,

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੋ ਗਈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਰਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ -

ਜਿਨੀ ਸਖੀਏ ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਇਆ
ਹੰਉ ਤਿਨ ਕੈ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰ॥

ਅੰਗ - 134

ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੀਵਨ ਮਨੋਰਥ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਰਸੀਏ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਵਿਚਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ, ਸ਼ਬਦ ਸਦਕੇ ਉਹ ਸੰਵਾਰੇ ਗਏ -

ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਜੀ ਮਇਆ ਕਰਿ
ਸਬਦਿ ਸਵਾਰਣਹਾਰੁ॥ ਅੰਗ - 134

ਉਹ ਸੋਹਾਗਣੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੁਹਾਗ ਦਾ ਰਸ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਾਣ ਲਿਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਧੁਨ ਸਦਾ ਹੀ ਗੁੰਜਾਰਾਂ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ; ਝਿਮ-ਝਿਮ ਕਰਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਘਟਾਵਾਂ ਉਮੰਡ-ਉਮੰਡ ਕੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਵਣ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੁਹਾਗਣਾਂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਹੀ ਸਹਾਈ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ -

ਸਾਵਣੁ ਤਿਨਾ ਸੁਹਾਗਣੀ
ਜਿਨ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਉਰਿ ਹਾਰੁ॥ ਅੰਗ - 134

ਰਾਮ ਨਾਮ ਦਾ ਹਾਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਲ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੋਭ ਰਿਹਾ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਮਤ, ਫੋਕੀ ਵਿਦਿਆ ਦੀ ਅਗਨ ਅਤੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਲੋਚਾ ਦੀ ਅਗਨ ਵਿਚ ਸੜ ਕੇ ਸੁਆਹ ਬਣੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਵਿਅਰਥ ਗੁਆ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਪਛਤਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਅਰਦਾਸ ਕਰੀਏ ਕਿ ਹੇ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ! ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਘਟ-ਘਟ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ, ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਮ ਆਪੇ! ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਮਾਇਆ ਅਗਨ ਵਿਚੋਂ ਖਿੱਚ ਕੇ, ਇਸ ਚਲੂਲੇ ਰੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਰੰਗ ਦੇ, ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਰਸਕ ਬੈਰਾਗੀਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੇਹ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਵੀ ਸਾਵਣ ਦੀ ਫੁਹਾਰ ਵਾਂਗੂੰ ਉਸ ਨਾਮ ਫੁਹਾਰ ਦਾ ਰਸ ਲੈਣ ਦਾ ਅਵਸਰ ਬਣ ਸਕੇ। ਮੈਂ ਰਸੀਆ ਹੋ ਕੇ ਰੰਗ ਰਤੜਾ ਹੋ ਜਾਵਾਂ, ਇਸ ਹਉਮੈ ਦੀ ਕੋਹੜੀ ਸੁਰਤ ਵਿਚੋਂ ਉਠ ਕੇ ਆਤਮ ਰੰਗ ਦੇ ਹੁਲਾਰੇ ਮਾਣਾਂ। ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਉਮਰਾਂ ਬੀਤ ਗਈਆਂ। ਹੁਣ ਤੇਰਾ ਜਲਵਾ ਤੱਕਾਂ ਅਤੇ ਤਕਦਾ ਹੀ ਰਹਾਂ। ਮੂਸਾ ਜੀ ਨੇ ਕੋਹੇ-ਤੂਰ ਤੇ ਤੇਰਾ ਜਲਵਾ ਤੱਕਿਆ, ਤੇਰਾ ਹੀ ਬਣ ਗਿਆ।

ਅਸਾਡੀਆਂ ਭੁਲਾਂ ਨਾ ਤੱਕ, ਅਸੀਂ ਭੁੱਲਣ ਵਿਚ ਪੈ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 22 'ਤੇ)

ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੁ. ਮਿਸ਼ਨ।

ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ!

ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥
ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੬

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ॥

ਅੰਗ - ੨੮੯

ਧਾਰਨਾ - ਪ੍ਰੀਤਮ ਮੇਰਾ ਪਿਆਰਾ ਕੋਈ ਆਣ ਕੇ ਮਿਲਾਵੇ।

ਕੋਈ ਆਣਿ ਮਿਲਾਵੈ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਪਿਆਰਾ
ਹਉ ਤਿਸੁ ਪਹਿ ਆਪੁ ਵੇਚਾਈ ॥ ੧ ॥
ਦਰਸਨੁ ਹਰਿ ਦੇਖਣ ਕੈ ਤਾਈ ॥
ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਹਿ ਤਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੇਲਹਿ
ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਜੇ ਸੁਖੁ ਦੇਹਿ ਤ ਤੁਝਹਿ ਅਰਾਧੀ ਦੁਖਿ ਭੀ ਤੁਝੈ ਧਿਆਈ ॥
ਜੇ ਭੁਖੁ ਦੇਹਿ ਤ ਇਤ ਹੀ ਰਾਜਾ ਦੁਖ ਵਿਚਿ ਸੁਖੁ ਮਨਾਈ ॥
ਤਨੁ ਮਨੁ ਕਾਟਿ ਕਾਟਿ ਸਭੁ ਅਰਪੀ
ਵਿਚਿ ਅਗਨੀ ਆਪੁ ਜਲਾਈ ॥ ੪ ॥
ਪਖਾ ਫੇਰੀ ਪਾਣੀ ਢੋਵਾ ਜੋ ਦੇਵਹਿ ਸੇ ਖਾਈ ॥
ਨਾਨਕੁ ਗਰੀਬੁ ਵਹਿ ਪਇਆ ਦੁਆਰੈ
ਹਰਿ ਮੇਲਿ ਲੋਹੁ ਵਡਿਆਈ ॥ ਅੰਗ- ੨੫੭

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਗੱਜ ਕੇ ਬੋਲਣਾ ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਇਕਾਗਰ ਕਰੋ, ਦੂਰ ਦਰਾਜ ਤੋਂ ਆਪ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਂ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਮਨ ਦੀਆਂ ਬਿਰਤੀਆਂ ਰੋਕ ਕੇ, ਫੁਰਨੇ ਰੋਕ ਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਾਂ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰੋ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣ ਕਰੋ, ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਧਾਰਨ ਕਰੋ। ਤੁਹਾਡੀ ਯਾਤਰਾ ਸਫਲ ਰਹੇਗੀ ਤੇ ਮਨ ਬਾਂਛਤ ਫਲ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇਣਗੇ।

ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਜਨਮ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕੀਮਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਚਾਨਕ ਨਹੀਂ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲਿਆ, ਬਹੁਤ ਚੱਕਰ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ-

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਬਹੁਤੇ ਜੁਗ ਹਾਰਿਓ ਮਾਨਸ ਦੇਹ ਲਹੀ ॥
ਨਾਨਕ ਕਹਤ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ ਸਿਮਰਤ ਕਹਾ ਨਹੀ ॥

ਅੰਗ- ੬੩੧

ਬੜੇ ਯੁੱਗ ਲੰਘ ਗਏ ਫਿਰਦਿਆਂ ਨੂੰ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੀਆਂ-ਕਿਹੜੀਆਂ ਜੂਨਾਂ 'ਚ ਰਹੇ। ਫੇਰ ਜਾ ਕੇ

ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਜਾਮਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ ਕਿ -

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ ॥

ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ ॥ ਅੰਗ- ੧੨

ਗੋਬਿੰਦ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆ ਗਈ। ਬਾਕੀ ਜਿਹੜੇ ਕੰਮਾਂ 'ਚ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਐ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ-

ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ ॥

ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥

ਅੰਗ- ੧੨

ਉਹ ਕੰਮ ਤੇਰੇ ਫਜ਼ੂਲ ਨੇ, ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਣੇ। ਜੇ ਤੇਰੀ ਪਰਾਲਬਧ ਹੈ, ਉਹ ਦਰਗਾਹ ਤੋਂ ਤੇਰੇ ਮਸਤਕ 'ਚ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਨਾ ਘਟਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਮਾੜੇ ਕਰਮ ਕਰ ਲਓ, ਘਟ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਚੰਗੇ ਕੰਮ, ਸਤਿਸੰਗ ਕਰੋ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸਨ ਕਰੋ, ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਸਰਵਣ ਕਰੋ, ਪੁੰਨ ਦਾਨ, ਸੇਵਾ ਕਰੋ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਵਧ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਉਹਦਾ ਫਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹੜਾ ਬਾਕੀ ਕੰਮਾਂ 'ਚ ਲਿਪਤ ਹੋਇਆ-ਹੋਇਆ ਹੈਂ ਨਾ ਤੂੰ, ਉਹ ਤੇਰੇ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈਗੇ। ਸਭ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕੰਮ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਕੀ ਰੇਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਵੀ ਕੰਮ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਚੁੱਕਦੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ, ਸੁਆਹ ਵੀ ਕੰਮ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹੜੇ ਤੂੰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਹੈਂ ਨਾ ਸੰਸਾਰ 'ਚ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਬਾਤਾਂ, ਇਥੇ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਲਗਦੈ ਕਿ ਕੰਮ ਦੀਆਂ ਨੇ, ਪਰ ਦਰਗਾਹੀ ਰਾਹ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੰਮ ਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ, ਹਿੰਮਤ ਕਰਕੇ ਤੂੰ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰ, ਭਜਨ ਕਰਨ ਲੱਗ, ਪੁੱਛ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਕਿ ਭਜਨ ਕਿਵੇਂ ਕਰੀਦੈ? ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਤੈਨੂੰ ਕੁਛ ਗਿਆਨ ਹੋਏਗਾ, ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਕੁਛ ਚਾਨਣਾ ਹੋਏਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁਤ ਜਨਮ ਲੰਘ ਗਏ। ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਜਾਮੇ ਵਿਚ ਵੀ ਅਸੀਂ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਆਦਮੀ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਪੁੰਨ ਕਰਦੈ। ਕੀੜਿਆਂ ਨੂੰ ਤਿਲ-ਚੋਲੀ ਪਾ ਦਿਤੀ, ਚੌਠੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਨਮਕ ਰਖ ਆਇਆ, ਪਾਣੀ ਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਪਸ਼ੂ ਪੀਣਗੇ, ਪੰਛੀ ਪੀਣਗੇ। ਚੋਗਾ ਲੈ ਕੇ ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾ ਦਿਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਕਰਮ ਕਰਨ ਨਾਲ, ਮਨੁੱਖਾ ਦੇਹੀ ਮਿਲ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਭਾਵ ਨਾਲ

ਕਰੇ। ਦੂਸਰਾ ਜਨਮ ਆ ਜਾਂਦੈ, ਦੂਸਰੇ ਜਨਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰੁਚੀ ਜਾਗਦੀ ਹੈ ਅੰਦਰ, ਕਰਮ ਫਲ ਦੇਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਕਿਤੇ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਬਾਰੇ ਸੁਣਦੈ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਸੁਣਦੈ, ਹਿੰਮਤ ਕਰਕੇ ਉਥੇ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਜਾਂਦੈ। ਕੁਝ ਪੱਲੇ ਬੱਝ ਜਾਂਦੈ, ਕੁਝ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਹੋ ਜਾਂਦੈ। ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਜਾਂਦੈ। ਫੇਰ ਆ ਕੇ ਤੀਸਰਾ ਜਨਮ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਖਿਆਲ ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮੈਂ ਭਜਨ ਕਰਾਂ, ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਾਂ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੇਰ ਰਹਿ ਜਾਂਦੈ। ਫੇਰ ਚੌਥਾ ਜਨਮ ਆ ਜਾਂਦੈ। ਚੌਥੇ ਜਨਮ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਇਹ ਖਿਆਲ ਆਉਂਦੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਤੱਤ ਬੇਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਮੈਂ ਸੰਗਤ ਕਰਾਂ। ਕਿਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਸੰਪਰਕ ਜੁੜ ਜਾਵੇ। ਉਹਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਖਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਹੁੰਦੈ। ਸਮਝ ਲਓ ਕਿ ਤਿੰਨ ਜਨਮ ਪਹਿਲਾਂ, ਚੌਥਾ ਜਨਮ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਫੇਰ ਵੀ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿ ਕੇ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਦਾ ਅਗਲੀ ਗੱਲ। ਨੇਕ ਕੰਮ ਕਰਦੈ, ਸੇਵਾ ਕਰਦੈ, ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੈ, ਜਨਮ-ਮਰਨ ਦਾ ਚੱਕਰ ਨਹੀਂ ਹਟਿਆ। ਮੁੜ ਕੇ ਫੇਰ ਮਨੁੱਖ ਬਣਾ ਦਿਤਾ। ਪੰਜਵੇਂ ਜਨਮ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਸੋਝੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਕਰੀਏ ਤੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਮੰਤਰ ਲੈ ਕੇ ਉਹਦੀ ਸਾਧਨਾ ਕਰੀਏ, ਸੇਵਾ ਕਰੀਏ। ਸੰਪਰਕ ਜੁੜ ਗਿਆ ਕਿਸੇ ਨਾਲ, ਉਸ ਸੰਪਰਕ ਦੇ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਵਧੀਏ, ਪਿੱਛੇ ਨਾ ਹਟੀਏ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿੰਨੇ ਜਨਮ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਫੇਰ ਜਾ ਕੇ ਕਿਤੇ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗ ਕੇ ਦੋ-ਢਾਈ ਘੰਟੇ ਬੈਠ ਕੇ ਭਜਨ ਕਰਦੈ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਪੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਜਨ ਕਰਦੈ। ਦਿਨ ਵਿਚ ਸਤਿ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕਰਦੈ। ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਚੁਗਲੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਈਰਖਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਵਲ ਛਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਕਪਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਧੋਖੇ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਦਰੋਂ ਮੈਲ ਨਿਕਲ ਚੁਕੀ ਹੈ, ਥੋੜ੍ਹੀ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਾ ਕੇ ਫੇਰ ਇਹਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਉਤਸ਼ਾਹ ਉਠਦੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸੰਗਤ ਕਰਾਂ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਂ। ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਛੱਡ ਕੇ ਦੂਰ-ਦਰਾਜ਼ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਪਤਾ ਲਗਦੈ, ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਦੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਜਿਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਇਹ ਜਾਂਦੈ। ਸੋ ਇਹ ਪੂਰਬਲੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ। ਅਚਾਨਕ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਲਗਦਾ। ਪਿੱਛੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਬਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ। ਕਿਰਤ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਥਾਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਵੇ ਲੇਕਿਨ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਬਲ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਲੈ ਆਉਂਦੈ ਉਹਨੂੰ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ

ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ, ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੀ, ਸੱਖਰ ਤੋਂ 125 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ, ਸੇਵਾਨ ਪਿੰਡ ਹੈ, ਉਥੇ ਇਕ ਲੜਕਾ ਕਿਸੇ ਕਰਮ ਦੇ ਵਸ ਕਰਕੇ, ਕੋਈ ਕਰਮ ਮਾੜਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਕਸਾਈਆਂ ਦੇ ਘਰ ਜਨਮ ਲੈ ਲਿਆ। ਕਸਾਈਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੁੰਦੈ, ਜਾਨਵਰ ਮਾਰਨੇ, ਖੱਲਾਂ ਲਾਹ ਕੇ ਪਾਸੇ ਰਖ ਦੇਣੀਆਂ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਮਾਸ ਕੱਟ-ਕੱਟ ਕੇ ਵੇਚਣਾ। ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਅਗਿਆਤ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਮੈਂ ਜਾਨਵਰ ਮਾਰਦਾਂ, ਇਹਦਾ ਮੈਨੂੰ ਪਾਪ ਲਗਦੈ ਤੇ ਮੈਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਲੇਖੇ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਭਾਵੇਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਿਆਰਿਆ! ਇਹ ਜੀਵ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨੇ, ਧੱਕਾ ਨਾ ਕਰ, ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ ਤੈਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ। ਜੇ ਤੂੰ ਵੱਢ-ਵੱਢ ਖਾਨੇਂ ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਐਸਾ ਆਏਗਾ, ਕਰਮ ਦੇ ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ, ਤੇ ਤੇਰਾ ਗਲ ਵੱਢ ਕੇ, ਇਹ ਤੈਨੂੰ ਖਾਣਗੇ। ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਹੋਣਗੇ ਤੇ ਤੂੰ ਜਾਨਵਰ ਹੋਏਂਗਾ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਆਉਂਦੈ। ਪੜ੍ਹੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ -

ਧਾਰਨਾ - ਗਲਾ ਕਟਾਵੇਂਗਾ, ਪਿਆਰਿਆ
ਖਾ ਕੇ ਮਾਸ ਬੋਗਾਨੇ।

ਕਬੀਰ ਖੁਬ ਖਾਨਾ ਖੀਚਰੀ ਜਾ ਮਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਲੇਨੁ ॥
ਹੇਰਾ ਰੋਟੀ ਕਾਰਨੇ ਗਲਾ ਕਟਾਵੈ ਕਉਨੁ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੭੪

ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹੜਾ ਸਾਦਾ ਭੋਜਨ ਅਸੀਂ ਖਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਬਹੁਤ ਅੱਛਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਸਵਾਦ ਨਹੀਂ ਲਾਉਂਦੇ। ਸਵਾਦ ਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਆਦਮੀ ਬਿਮਾਰ ਹੁੰਦੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹੜਾ ਜਾਨਵਰ ਮਾਰ ਕੇ ਖਾਨੇਂ, 'ਹੇਰਾ' ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨ ਨੂੰ। ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਫੇਰ ਤੂੰ ਮਾਸ ਖਾਨੇਂ, ਬੋਗਾਨੇ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਉਹ ਤੇਰਾ ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਕਰਮ। ਉਹਦਾ ਫਲ ਤੈਨੂੰ ਭੋਗਣਾ ਹੀ ਪੈਣੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਤੂੰ ਕਰਦੈਂ, ਉਹਨੇ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਬਦਲਾ ਲੈ ਲੈਣੈ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੀ ਐਸਾ ਹੈ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿ ਅਦਲੇ ਦਾ ਬਦਲਾ ਦੇਣਾ ਹੀ ਪੈਂਦੈਂ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਰਤ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸਧਨਾ ਸੀ, ਕਸਾਈਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੈ। ਲੇਕਿਨ ਅੰਦਰਲੇ ਪਾਸੇ ਬਹੁਤ ਗਿਲਾਨੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਵੈਰਾਗ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਜਦੋਂ ਹਾਲ ਚਾਲ ਦੇਖਦੈ ਕਿ ਇਥੇ ਤੁਰੇ ਹੀ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾਂਦੈ ਜਿਥੇ ਵੀ ਮਹਾਤਮਾ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਜਾ ਕੇ ਸੁਣਦੈ। ਮਨ ਵਿਚ ਸ਼ੌਕ ਜਾਗਦੈ। ਕੁਛ ਆਪਣੀ ਕਿਰਤ ਦੇ ਉਤੇ ਗਿਲਾਨੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਕਿਰਤ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਮਾੜੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਬੀਜ ਬੀਜੀ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਭੋਗਣੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿੰਨੇ ਔਖੇ ਹੋ ਜਾਣੇ ਨੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਨ ਵਿਚ ਖਿਆਲ ਆਉਂਦੇ

ਨੇ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਚੰਗੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਮਿਲਾਂ। ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਰਸਤਾ ਦਸ ਦੇਵੇ ਉਹ ਤੇ ਫੇਰ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਕਰਾਂ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦਾ-ਕਰਦਾ, ਇਕ ਵਾਰੀ ਕੋਈ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਤਿਸੰਗ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬੜਾ ਵੈਰਾਗ ਹੈ, ਮਨ ਵਿਚ ਬੜਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਇਰਾਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਭਜਨ ਕਰਾਂਗਾ, ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਪੱਲੇ ਬੰਨ੍ਹ ਲੈਂਦੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਚਾਹੇ ਨਾ ਮਿਲੇ ਲੇਕਿਨ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਂਦੈ ਤੇ ਅੱਜ ਜਿਸ ਵਕਤ ਜਾ ਕੇ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਬੈਠਦੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ ਐਸਾ ਉਚਾਰਨ ਹੁੰਦੈ-

ਧਾਰਨਾ - ਪੈ ਜੂ ਅਚਿੰਤਾ ਜਾਲ,
ਇਕ ਦਿਨ ਪੈ ਜਾਣਾ।

ਨਹ ਬਾਰਿਕ ਨਹ ਜੋਬਨੈ ਨਹ ਬਿਰਧੀ ਕਛੁ ਬੰਧੁ ॥
ਓਹ ਬੇਰਾ ਨਹ ਬੁਝੀਐ ਜਉ ਆਇ ਪਰੈ ਜਮ ਫੰਧੁ ॥

ਅੰਗ- ੨੫੪

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਚਨ ਸੁਣਦੈ, ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਿਚਾਰ ਚਲਦੈ ਕਿ ਮਨਾਂ! ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਹਾਲੇ ਭਜਨ ਕਰਨ ਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ। ਕੀ ਪਤੈ ਕਾਲ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਆ ਕੇ ਗ੍ਰਸ ਲਵੇ। ਕੋਈ ਉਹਦਾ ਤਾਂ ਇਤਬਾਰ ਹੋਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਕਾਲ ਦਾ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਕੋਈ ਇਤਬਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਯੂ.ਪੀ ਹੁੰਦਾ, ਨਾਨਕ ਮਤੇ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਗੱਡੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਰਹੇ ਸੀ ਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਨਵਾਬ ਨਗਰ ਵਾਲੇ ਸਰਦਾਰ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਸੀ। ਰਸਤੇ 'ਚ ਉਤਰ ਕੇ ਬੜੀ ਦੇਰ ਅਸੀਂ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਥੇ ਸਤਿਸੰਗ ਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣਾਇਆ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪੇ ਹੀ ਆ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਚੰਗਾ ਭੁੱਲ ਨਾ ਜਾਇਓ, ਸਤਿਸੰਗ ਹੈ, ਆਪਾਂ ਜਾਣੈ ਉਥੇ। ਘਰ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਜਦੋਂ ਹੋ ਗਈ, ਢਲ ਗਈ ਰਾਤ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਲਾਈਟ ਕਰ ਲਈ, ਤੇ ਬਾਂਹ ਦੁਖਣ ਲਗ ਗਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ। ਭਰਾ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕੀ ਗੱਲ ਤੁਸੀਂ ਲਾਈਟ ਕਰੀ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ ਆਹ ਬਾਂਹ ਜਿਹੀ ਦੁਖਦੀ ਹੈ ਮਾੜੀ-ਮਾੜੀ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਆਪਾਂ ਹਸਪਤਾਲ ਚੱਲਦੇ ਹਾਂ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਜਦ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇਗਾ ਫੇਰ ਆਪਾਂ ਚਲੇ ਚਲਾਂਗੇ। ਕੋਈ ਗੱਲ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਮੈਂ Toilet ਜਾ ਆਵਾਂ। ਤੇ ਦਸਤਾਰ ਬੰਨ ਲਵਾਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਦੇ ਹੀ ਆਪਾਂ ਚਲ ਪਵਾਂਗੇ। ਉਹ Toilet (ਸ਼ੋਚਾਲਯ) ਚਲੇ

ਗਏ, ਭਰਾ ਬਾਹਰ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ ਉਹਨਾਂ ਦਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਜੀ ਪਾਣੀ ਦੇਵਾਂ।

ਹਾਂ, ਕਹਿੰਦੇ, ਪਹਿਲਾ ਤਾਂ ਡੁਲ੍ਹ ਗਿਆ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਮੈਨੂੰ ਹੋਰ ਦੇ ਦਿਓ।

ਉਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਫਲੱਸ਼ਾਂ ਵਗੈਰਾ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਾ ਜੰਗਲਾਂ 'ਚ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਦਿਤਾ, ਪਾਣੀ ਡੁਲ੍ਹਿਆ ਨਾ।

ਅਵਾਜ਼ ਮਾਰੀ ਭਰਾ ਨੇ ਕਿ ਕੀ ਗੱਲ ਤੁਸੀਂ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਡੋਲ੍ਹਿਆ?

ਕੋਈ ਅਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਆਈ? ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਉਹਨਾਂ ਨੇ। ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਿੱਠ ਨਾਲ ਲੱਗੀ ਪਈ ਹੈ ਕੰਧ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ। ਆਪ ਵਿਚ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਯਾਨਿ ਐਨਾ ਵੀ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਦਸ ਦੇਵਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਇਸੇ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਥੇ ਹੀ ਇਕ ਹੋਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਮੇਰੇ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਕਰਨਲ ਲਾਲ ਸਿੰਘ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀ। ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਬਾਨਣੂੰ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਯੂ.ਪੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਾਂ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਆਪਾਂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਨੂੰ ਮਿਲਾਂਗੇ ਤੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣਾਵਾਂਗੇ। ਦਾਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਖੋ ਧਾਨ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਹੋ ਜਾਂਦੈ, ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਵੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਆਪਾਂ ਦੱਸ-ਦੱਸ ਬੋਰੀਆਂ, ਤੁਸੀਂ 40-50 ਕੱਢਿਆ ਕਰੋ, ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਭਈਆਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਨੇ ਇਹਨਾਂ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਚੌਲ ਵਗੈਰਾ ਕੜਾਹੇ 'ਚ ਪਾ ਕੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਬਾਲੋ। ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਬਾਰੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਰੋ। ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਸਕੀਮ ਹੈ।

ਮੈਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਆਇਆ ਕਿ ਕਰਨਲ ਸਾਹਿਬ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਛੇ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਤੇ ਮਿੱਤਰ। ਉਥੋਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਹਾਸਪੀਟਲ ਲੈ ਗਏ। ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਲਿਆ। ਅਖੀਰ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਏ। ਉਹ ਬਾਤ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹੀ ਹੀ ਨਾ, ਵਿਚਾਲੇ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈ।

ਸੋ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਐਸਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਆਦਮੀ ਕਹੇ ਕਿ ਮੈਂ ਭਜਨ ਫੇਰ ਕਰੂੰਗਾ, ਆਹ ਕੰਮ ਕਰ ਲਵਾਂ, ਔਹ ਕਰ ਲਵਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਪਿਆਰਿਆ ਹੋਣਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਵੇਂ ਮੱਛੀ ਤੈਰਦੀ ਫਿਰਦੀ ਹੈ, ਕਦੇ ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕਦੇ ਸੱਜੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕਦੇ ਖੱਬੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕਦੇ ਉਤੇ ਨੂੰ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਮੌਜ ਵਿਚ ਫਿਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ

ਕਿ ਜਾਲ ਪਾ ਦਿਤਾ, ਬੱਧਕ ਨੇ। ਜਾਲ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਫਸ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੈ -

ਭਾਈ ਰੇ ਇਉਂ ਸਿਰਿ ਜਾਣਹੁ ਕਾਲੁ ॥
ਜਿਉ ਮਛੀ ਤਿਉ ਮਾਣਸਾ ਪਵੈ ਅਚਿੰਤਾ ਜਾਲੁ ॥

ਅੰਗ- ੫੫

ਇਹ ਤਾਂ ਜਾਲ ਪੈਣਾ ਹੀ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਪੈ ਜਾਣੈ।

ਦਰ ਘਰ ਮਹਲਾ ਸੋਹਣੇ ਪਕੇ ਕੋਟ ਹਜਾਰ ॥
ਹਸਤੀ ਘੋੜੇ ਪਾਖਰੇ ਲਸਕਰ ਲਖ ਅਪਾਰ ॥
ਕਿਸ ਹੀ ਨਾਲਿ ਨ ਚਲਿਆ ਖਪਿ ਖਪਿ ਮੁਏ ਅਸਾਰ ॥

ਅੰਗ- ੬੩

ਇਹ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਵੀ, ਆਦਮੀ ਖਪ-ਖਪ ਕੇ ਮਰ ਜਾਂਦੈ। ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਜੋ ਭੁੱਲ ਹੈ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਉਤੇ ਰਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਰਹਿਣ ਦਾ ਥਾਉਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਥੇ ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਉਮਰਾਂ ਵਾਲੇ ਆਏ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀਆਂ ਉਮਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਪੜ੍ਹੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ -

ਏਕ ਸ਼ਿਵ ਭਏ ਏਕ ਗਏ, ਏਕ ਫੇਰ ਭਏ,
ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੇ ਅਵਤਾਰ ਭੀ ਅਨੇਕ ਹੈਂ॥
ਬ੍ਰਹਮਾ ਅਰੁ ਬਿਸ਼ਨ ਕੇਤੇ ਬੇਦ ਅੱ ਪੁਰਾਨ ਕੇਤੇ,
ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਸਮੂਹਨ ਕੈ ਹੁਇ ਹੁਇ ਬਿਤਾਏ ਹੈਂ॥
ਮੇਨਦੀ ਮਦਾਰ ਕੇਤੇ ਅਸੁਨੀ ਕੁਮਾਰ ਕੇਤੇ
ਅੰਸਾ ਅਵਤਾਰ ਕੇਤੇ ਕਾਲ ਬਸ ਭਏ ਹੈਂ॥
ਪੀਰ ਅੱ ਪਿਕਾਂਬਰ ਕੇਤੇ ਗਨੇ ਨ ਪਰਤ ਏਤੇ
ਭੂਮ ਹੀ ਤੇ ਹੋਇਕੈ ਫੇਰੇ ਭੂਮ ਹੀ ਮਿਲਏ ਹੈਂ॥

ਤ੍ਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਬਿਤ (ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ)

ਚਾਹੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਵਾਸਤੇ, ਚਾਹੇ ਬਹੁਤੀ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਕ ਸੁਪਨਾ ਹੈ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਜੀਵਨ, ਲੰਘ ਜਾਂਦੈ, ਜਿਹੜਾ ਤੁਰ ਗਿਆ ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਰਦਾ ਅੱਜ ਤੱਕ, ਐਸਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਖੇਲੂ ਹੈ। ਉਹਦਾ ਨਾਉਂ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਉਹਦੀ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਸਮਰੱਥ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਹੋਵੇ। ਸੋ ਐਸਾ ਜੋ ਸੰਸਾਰ ਹੈ, ਐਨੀ ਸਚਾਈ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ, ਇਹ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਬੰਦਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਕੇ ਰਹਿੰਦੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਕਾਲੁ ਨ ਆਵੈ ਮੂੜੇ ਚੀਤਿ ॥ ਅੰਗ- ੨੬੭

ਐਨਾ ਮੂੜੂ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਇਥੋਂ ਚਲਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਰਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਬੜਾ ਕੁਛ ਕਰਦੈ, ਬੜੇ ਵਲ ਛਲ

ਕਰਦੈ, ਬੜੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਬਣਾਉਂਦੈ ਕਿ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਇਥੋਂ ਜਾਣਾ। ਮੁੜ ਕੇ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਪੈਂਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਅੱਜ ਤਕ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਪਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਪੈ ਵੀ ਗਿਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਫੁਰਮਾਨ ਤੋਂ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਜੂ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਸਬੰਧ ਪੈਂਦੈ।

ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਨੇ ਨਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ। ਖੇਤਾਂ 'ਚੋਂ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਇਕ ਤਿੱਤਰ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਬੋਲ ਰਿਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਅਚਾਨਕ ਆਪ ਦੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੋਣ ਲਗ ਗਿਆ -

ਧਾਰਨਾ - ਭੂਮੀਆ ਭੂਮਿ ਉਪਰਿ ਨਿਤ ਲੁਝੈ।
ਛੱਡਿ ਚਲੈ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਨਹੀਂ ਬੁਝੈ।

ਭੂਮੀਆ ਭੂਮਿ ਉਪਰਿ ਨਿਤ ਲੁਝੈ ॥

ਛੱਡਿ ਚਲੈ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਨਹੀਂ ਬੁਝੈ ॥

ਅੰਗ- ੧੮੮

ਕਾਫੀ ਦੂਰ ਤਕ ਇਕ ਤੁਕ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਨੇ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗਾ ਕੇ। ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਨੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਵਲ ਦੇਖਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਅਚਾਨਕ ਕਿਉਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਨ ਲਗ ਗਏ। ਉਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਤਿੱਤਰ ਹੋਰ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਬੋਲਣ ਲਗ ਗਿਆ। ਅਖੀਰ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਘੋੜਾ ਰੋਕਿਆ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ।

ਸਿੰਘ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਆਪ ਨੇ ਜੋ ਤੁਕਾਂ ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਨੇ ਇਹਦਾ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਸਮਝਾ ਦਿਓ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਪਿਆਰਿਓ! ਆਹ ਤਿੱਤਰ ਬੋਲਦਾ ਸੁਣਦੇ ਹੋਂ ਤੁਸੀਂ? ਕਹਿੰਦੇ, ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢ ਰਿਹੈ। ਮਾੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਹਿ ਰਿਹੈ ਆਪਣੀ ਜੁਬਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਖੇਤਾਂ 'ਚੋਂ ਕਿਉਂ ਲੰਘੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਇਥੇ ਦਾ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਰਾਜਾ ਸੀ। ਇਹ ਉਹਦਾ ਨਿਜ ਦਾ ਫਾਰਮ ਸੀ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ, ਤਿੱਤਰ ਦੀ ਜੂਨੀ 'ਚ ਪੈ ਗਿਆ। ਅਜੇ ਵੀ ਮੇਰ ਨਹੀਂ ਇਹਦੀ ਟੁੱਟਦੀ। ਜੇ ਕੋਈ ਜੀਵ ਦੁਬਾਰਾ ਆਉਂਦੈ ਤਾਂ ਇਸ ਹਾਲਤ 'ਚ ਆਉਂਦੈ। ਜੇ ਤਿੱਤਰ ਬਣ ਕੇ ਆ ਗਿਆ, ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਫੁਰਨਾ, ਵਾਸਨਾ ਵਿਚ ਰਹਿ ਗਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਦੁਬਾਰਾ ਫੇਰ ਉਸੇ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਆ ਜਾਏ।

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ (ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ) ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵੈਰਾਗ ਸੀ ਆਪ ਦੇ ਮਨ 'ਚ। ਐਨਾ ਵੈਰਾਗ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕਿਸੇ ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਹੋਵੇ। ਕਿਉਂਕਿ

ਮੈਂ ਦੇਖਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਮੈਂ ਮਿਲਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੱਕ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਜਾਣਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਬੇਬੇ ਜਾਣਿਆ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਆ ਕੇ ਬਚਨ ਦਸਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਰਾਹ ਵਿਚ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪੇਕਿਆਂ ਦੇ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ, ਬਚਨ ਸੁਣਨੇ ਤੇ ਆ ਕੇ ਬਚਨ ਕਰਨੇ ਤੇ ਐਉਂ ਲੱਗਣਾ ਕਿ ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਤਪ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਆਪ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ, ਮੈਨੂੰ ਦਸਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਨੌਂ ਸਾਲ ਪਿੱਠ ਨਹੀਂ ਲਾਈ ਧਰਤੀ ਨਾਲ।

ਗੱਲ ਕਹਿਣੀ ਸੁਖਾਲੀ ਹੈ। ਨੌਂ ਸਾਲ ਕਰਕੇ ਦੇਖ ਲਓ। ਪਿੱਠ ਲਾਏ ਤੋਂ ਬਗੈਰ, ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਦੱਸੇ ਕਿ ਕਿੰਨਾ ਔਖਾ ਹੈ। ਉਹ ਭਜਨ ਵਿਚ ਲੀਨ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ ਹਰ ਵਕਤ। ਕਿਉਂਕਿ ਧੁਰੋਂ ਆਏ ਸੀ, ਧੁਰੋਂ ਆਉਣ ਕਰਕੇ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਕਿਰਦਾਰ ਸੀ, ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੀ। ਲੇਕਿਨ ਸਾਨੂੰ ਦਸਦੇ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭਜਨ ਕਰੀਦੇ।

ਫੁਲਕਾ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਅੱਧਾ ਛਕ ਲੈਣਾ ਤਾਂ ਛਕ ਲੈਣਾ। ਅਖੀਰ ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਿਰਫ ਇਕ ਬੋਤਲ ਖੂਨ ਦੀ ਬਚਦੀ ਹੈ ਜੇ ਇਹ ਵੀ ਘਟ ਗਈ ਸਰੀਰ ਨੇ ਨਹੀਂ ਚਲਣਾ, ਸਰੀਰ ਲੱਕੜ ਬਣ ਜਾਏਗਾ। ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਸੋ ਐਨੀ ਘੋਰ ਤਪਸਿਆ ਆਪ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ।

ਚਾਰ ਫੁੱਟ ਮੁਰੱਬੇ ਦਾ ਟੋਆ ਪੁੱਟਿਆ ਹੁੰਦਾ। ਉਹਦੇ 'ਚ ਰਾਤ ਨੂੰ ਉਤਰ ਕੇ ਬਹਿ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਠਾਲਦੇ ਸੀ। ਨਾ ਤਾਂ ਪੈਣ ਨੂੰ ਕੋਈ ਥਾਂ ਸੀ। ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜਿਹਨੂੰ ਨੀਂਦ ਆਏਗੀ ਉਹ ਬੈਠਾ-ਬੈਠਾ ਸੌਂ ਲਊ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਥੋੜ੍ਹੇ ਵੱਡੇ ਭੋਰੇ ਬਣਾ ਲਏ, 8-8 ਫੁੱਟ ਦੇ, ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਹੀ ਛੱਪਰ ਪਾ ਲਏ ਤੇ ਆਪ ਉਸ ਛੱਪਰ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਭਜਨ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਸੇਵਾਦਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਅੱਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਇਕ ਸੱਪ ਸਿੱਧਾ ਹੀ ਆਇਆ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਪਹਿਰੇ 'ਤੇ ਸੀ। ਉਹ ਆਪ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਅੱਗੇ, ਫੂਸ ਦਾ ਹੀ ਖਿੜਕਾ ਜਿਹਾ ਮੂਹਰੇ ਲਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਇਥੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਖੜ੍ਹਾ ਰਿਹਾ ਫਣ ਤਾਣ ਕੇ। ਹੁਕਮ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜੇ ਫੇਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਮਾਰ ਦੇਈਏ?

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਹੀਂ, ਮਾਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਸਤ ਰਹੋ ਤੁਸੀਂ। ਉਹਦਾ ਆਉਣਾ ਵੀ ਜਿਹੜਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਮਤਲਬ ਵਾਸਤੇ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ ਤੀਸਰਾ, ਚੌਥਾ, ਪੰਜਵਾਂ, ਛੇ, ਸੱਤ ਦਿਨ ਲੰਘ ਗਏ, ਰੋਜ਼ ਆਇਆ

ਕਰੇ, ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਮੂਹਰੇ ਖੜ੍ਹਾ ਜਾਇਆ ਕਰੇ। ਅੱਠਵੇਂ ਨੌਵੇਂ ਦਿਨ ਸੇਵਾਦਾਰ ਆਇਆ ਜਿਹੜਾ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਗੜਵਈ ਸੀ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਅੱਜ ਸੱਪ ਆਪ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ, ਛੱਪਰ ਨਾਲ ਮੂੰਹ ਲਾ ਕੇ ਲੰਮਾ ਪਿਆ। ਉਹ ਹਿਲਿਆ ਨਹੀਂ, ਅਸੀਂ ਡੰਡੇ ਨਾਲ ਵੀ ਹਿਲਾਇਐ ਤੇ ਪੁੱਠਾ ਹੋਇਆ ਪਿਆ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ! ਉਹ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਕੋਈ ਸਮਝਾ ਦਿਓ ਕਿ ਇਹ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਿਆਰਿਓ! ਇਹ ਇਸ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮਾਲਕ ਸੀ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ 'ਚ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਇਥੇ ਆਏ ਨੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਆਪਣੀ ਚੌਧਰ ਦੀ ਮਸਤੀ ਦੇ ਵਿਚ ਮਿਲਿਆ ਨਾ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਲੰਘ 'ਤੇ ਬੈਠਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਰਹੇ ਨੇ ਉਥੇ। ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਰਹੇ ਨੇ ਤਾਂ ਸੇਵਾਦਾਰ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਹਟਾਇਆ ਕਿ ਚੌਧਰੀ! ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰੀਦਾ ਹੁੰਦਾ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨਾਲ ਤੇਰਾ ਕੀ ਮੇਚ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਤੇ ਤੂੰ ਇਕ ਮਾਮੂਲੀ ਚੌਧਰੀ ਹੈਂ। ਉਸ ਨੇ ਗੁੱਸਾ ਕਰਿਆ ਤੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਅਭਿਮਾਨੀ ਬਹੁਤ ਸੀ, ਹੰਕਾਰੀ ਸੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹਨੂੰ ਸੱਪ ਦੀ ਜੂਨੀ ਮਿਲੀ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਇਹਦੇ ਜਿਹੜੇ ਪਾਪ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਪਛਤਾਉਂਦਾ ਸੀ, ਰੋਜ਼ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਅੱਜ ਆਪੇ ਹੀ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਗਿਆ।

ਸੋ ਮੇਰਾ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਹ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਉਹ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਜੇ ਆ ਵੀ ਜਾਵੇ, ਸੱਪ ਬਣ ਕੇ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਕੀ ਫਾਇਦਾ। ਉਹਨੂੰ ਕੋਈ ਜਾਇਦਾਦ ਦਏਗਾ ਫੇਰ, ਜ਼ਮੀਨ ਦਏਗਾ? ਮਾਰਨ ਨੂੰ ਨੱਠਣਗੇ।

ਸੋ ਐਨਾ ਕੁਛ ਜਾਣਦਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਫੇਰ ਦੁਨੀਆਦਾਰੀ 'ਚ ਫਸ ਕੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਪਕੜ 'ਚ ਆਉਂਦੇ, ਮੇਰਾ-ਮੇਰਾ ਕਰਦੇ ਤੇ ਨਾ ਭਜਨ ਹੁੰਦੇ ਇਸ ਤੋਂ।

ਗੁਰੂ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਭਜਨ ਨਾ ਹੋਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸਿਰਫ ਐਨਾ ਹੈ ਕਿ ਬੰਦਾ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ। ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਰਖਦੇ ਕਿ ਮੈਂ ਇਥੇ ਹੀ ਰਹਿਣੈ। ਇਸ ਮਹਾਂ ਮੂਰਖ ਨੂੰ ਕਾਲ ਚੇਤੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਿ ਸਚਾਈ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਇਹਦੀ ਤਰੱਕੀ ਨਹੀਂ

ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਨਹੀਂ ਮਰਨ ਪਛਾਣਦਾ,
ਝੁਠੇ ਲਾਲਚ ਲਗ ਕੇ ਬੰਦਾ।
ਚੇਤਨਾ ਹੈ ਤਉ ਚੇਤ ਲੈ ਨਿਸਿ ਦਿਨਿ ਮੈ ਪ੍ਰਾਨੀ ॥
ਛਿਨੁ ਛਿਨੁ ਅਉਧਿ ਬਿਹਾਤੁ ਹੈ
ਫੂਟੈ ਘਟ ਜਿਉ ਪਾਨੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਹਰਿ ਗੁਨ ਕਾਹਿ ਨ ਗਾਵਹੀ ਮੁਰਖ ਅਗਿਆਨਾ ॥
ਝੁਠੈ ਲਾਲਚਿ ਲਾਗਿ ਕੈ ਨਹਿ ਮਰਨੁ ਪਛਾਨਾ ॥ ੧ ॥
ਅਜਹੂ ਕਛੁ ਬਿਗਰਿਓ ਨਹੀ ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਗੁਨ ਗਾਵੈ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਹ ਭਜਨ ਤੇ ਨਿਰਭੈ ਪਦੁ ਪਾਵੈ ॥ ੨ ॥ ੧ ॥

ਅੰਗ- ੨੨੬

ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਰਹਿਣਾ ਮੰਨਦੇ ਬੰਦਾ, ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ। ਜਿੰਨਾ ਰੌਲਾ-ਗੌਲਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਰਹਿਣੈ, ਮੈਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਹਿਣੈ। ਇਹ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਛ ਲਿਖਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਵਾਧੂ ਦਾ ਰੌਲਾ-ਗੌਲਾ ਹੈ ਤੇਰਾ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ।

ਸੋ ਐਸੇ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਤੇ ਮਹਾਤਮਾ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਇਹ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਸਤੇ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਦੂਸਰਾ ਸੀ ਕਿ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਜਨਮ ਜੋ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਲੇਖੇ ਵਿਚ ਲਾਉਣਾ -

ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਭਗਤਿ ਕਮਾਈ ॥

ਤਬ ਇਹ ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ ਪਾਈ ॥ ਅੰਗ- ੧੧੫੯

ਜੇ ਇਹ ਕੰਮ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਇਸ ਨੇ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹਨੂੰ ਪੁਛੋ ਫੇਰ। ਉਹਦੇ ਆਉਣ ਦਾ ਫੇਰ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ? ਜੇ ਕਹੇ ਕਿ ਮੈਂ ਪੈਸੇ ਕਮਾਉਣ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਪੈਸਾ ਤਾਂ ਨਾਲ ਜਾਂਦਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਦੇ -

ਕਬੀਰ ਇਹੁ ਤਨੁ ਜਾਇਗਾ ਸਕਹੁ ਤ ਲੇਹੁ ਬਹੋਰਿ ॥

ਨਾਂਗੇ ਪਾਵਹੁ ਤੇ ਗਏ ਜਿਨ ਕੇ ਲਾਖ ਕਰੋਰਿ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੬੫

ਜੇ ਕਹੇ ਕਿ ਮੈਂ ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਪੀਣ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਨਸ਼ੇ ਪੀਣ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਹਾਂ ਫੇਰ ਤਾਂ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਖਰਾਬ ਕਰ ਲਵੇਂਗਾ। ਦੁਖੀ ਹੋਏਂਗਾ, ਸੈਲ ਮਰ ਜਾਣਗੇ, ਫੇਰ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ, ਰੋਗੀ ਹੋਇਆ ਤੁਰਿਆ ਫਿਰੀਂ। ਇਹ ਵੀ ਕੋਈ ਆਉਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ। ਜੇ ਕਹੇ ਕਿ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਬੇਅੰਤ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਕੇ ਤੈਨੂੰ ਤੱਤ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਫੇਰ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ। ਐਵੇਂ ਹੀ ਖਪ-ਖਪ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਜਾ ਰਿਹੈਂ। ਆਉਣਾ ਸਫਲ

ਸਿਰਫ ਉਸ ਦਾ ਹੈ -

ਆਇਆ ਸਫਲ ਤਾਹੁ ਕੇ ਗਨੀਐ ॥

ਜਾਸੁ ਰਸਨ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਸੁ ਭਨੀਐ ॥ ਅੰਗ- ੨੫੨

ਜਿਹਦੀ ਰਸਨਾ ਵਿਚੋਂ, ਤੁਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਰ ਵਕਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅੱਖਰ ਨਿਕਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਬਾਕੀਆਂ ਦੇ ਆਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਸਵਾਲ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ-

ਧਾਰਨਾ - ਕਾਹੇ ਜਗ ਆਏ ਨੇ,

ਭਗਤੀ ਤੋਂ ਹੀਣੇ ਜਿਹੜੇ।

ਜਿਨੀ ਐਸਾ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨ ਚੇਤਿਓ

ਸੇ ਕਾਹੇ ਜਗਿ ਆਏ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥

ਇਹੁ ਮਾਣਸ ਜਨਮੁ ਦੁਲੰਭੁ ਹੈ

ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਬਿਰਥਾ ਸਭੁ ਜਾਏ ॥

ਹੁਣਿ ਵਤੈ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨ ਬੀਜਿਓ ਅਗੈ ਭੁਖਾ ਕਿਆ ਖਾਏ ॥

ਮਨਮੁਖਾ ਨੇ ਫਿਰਿ ਜਨਮੁ ਹੈ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਭਾਏ ॥

ਅੰਗ- ੪੫੦

ਭਾਈ ਰੇ ਭਗਤਿਹੀਣੁ ਕਾਹੇ ਜਗਿ ਆਇਆ ॥

ਪੂਰੇ ਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵ ਨ ਕੀਨੀ ਬਿਰਥਾ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ ॥

ਅੰਗ- ੩੨

ਜਨਮ ਬਿਰਥਾ ਗਵਾ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਬਣਦਾ ਕੁਛ ਨਹੀਂ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਤਰਨ ਦਾ ਜੋ ਤਰੀਕਾ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਕੋ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾ ਲਓ -

ਧਾਰਨਾ - ਪਿਆਰੇ ਜੀ, ਸੰਗਤ ਕਰ ਲੈ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ,

ਜੇ ਤੈਂ ਭਵਜਲ ਬਿਖੜਾ ਤਰਨੈਂ।

ਇਕੋ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਕਿ ਤੱਤ ਬੇਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਪਰ ਇਹ ਬਹੁਤ ਦੁਰਲੱਭ ਹੈ। ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਇਹਦੇ 'ਚ ਪੜਦਾ ਰਹਿ ਜਾਂਦੈ। ਪੜਦਾ ਰਹਿਣ ਦੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਬਣਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਾਰਾਂ ਚਲਦੀਆਂ ਨੇ, ਗੱਡੀਆਂ ਚਲਦੀਆਂ ਨੇ, ਜਿਥੋਂ ਕਰੰਟ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਪਤਲਾ ਜਿਹਾ ਕਾਗਜ਼ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਰੱਖ ਦਿਓ। ਕਰੰਟ ਤਾਂ ਪਿਛੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਅਗਾਂਹਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਚਾਲੇ ਪੜਦਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਉਹ ਕੁਦਰਤੀ ਬਾਤ ਹੈ, ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਹਮਲੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਭੁੱਲ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਭੁੱਲ ਪੈਣ ਨਾਲ ਪੜਦਾ ਪੈ ਜਾਂਦੈ ਤੇ ਸੰਗਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦੀ। ਜੇ ਕੋਈ ਕਹੇ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੰਘ ਜਾਊਂਗਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ -

ਮਨਹਿਨਿ ਕਿਤੇ ਉਪਾਇ ਨ ਫੂਟੀਐ

ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਸਾਸਤ੍ਰ ਸੋਧਹੁ ਜਾਇ ॥

ਅੰਗ- ੬੫

ਕਹਿੰਦੇ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਚਨ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਗ੍ਰੰਥ

ਜਿਸ ਅਨੁਭਵ ਵਿਚੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬੋਲਦੇ ਨੇ ਉਸ ਅਨੁਭਵ ਦੇ ਵਿਚ ਬਿਰਤੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੀ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਈ ਵਿਘਨ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਮਿਲਿ ਸੰਗਤਿ ਸਾਧੂ ਉਬਰੇ ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਕਮਾਇ ॥

ਅੰਗ- ੬੫

ਪੂਰੇ ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਫੇਰ ਪਾਰ ਉਤਾਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦੇ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬੰਦਾ ਵਿਚੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸਧਨਾ ਸੁਣਦੇ, ਸਰਲ ਸੁਭਾਅ ਹੈ ਉਸਦਾ। ਤਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਦਿਲ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਜਿਸ ਥਾਂ ਤੋਂ ਬਾਣੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਉਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਉਹਦੀ ਸੁਰਤ ਚੱਕਰ ਮਾਰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੁਣ ਰਿਹੈ। ਅਸਲੀ ਸਰੋਤਾ ਹੈ। ਚਾਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਰੋਤੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਇਕ ਤਾਂ ਉਹ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਆ ਕੇ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਅੱਖਾਂ ਮੀਚੀਆਂ, ਗਰਦਨ ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਕਰ ਲਈ, ਠੋਡੀ ਲਗ ਗਈ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਤੇ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੁਛ, ਸੋ ਗਏ ਅਰਾਮ ਨਾਲ, ਤੁੰਦਰਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਇਹਨੂੰ, ਤੁੰਦਰਾ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਊਂਘੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਦੂਸਰੇ ਸਰੋਤੇ ਉਹ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਦੇਖਣ ਵਾਸਤੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਉਹਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈ, ਇਹਦਾ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਸੁੰਘੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਪਰਖ ਕਰਨ ਆਏ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਤੀਸਰੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਿੱਤ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਕਦੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਗ ਗਏ, ਕਦੇ ਏਧਰ ਨੂੰ, ਓਧਰ ਨੂੰ, ਕਦੇ ਘੜੀ ਦੇਖ ਲਈ, ਕਦੇ ਕੁਛ ਕਰ ਲਿਆ, ਕਦੇ ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਕਦੇ ਗੋਡਾ ਉਪਰ ਨੂੰ ਕਰ ਲਿਆ, ਨਾ ਆਪ ਟਿਕਣਾ ਨਾ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਲਗਣ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਉਹ ਜਿਹੜੇ ਸਰੋਤੇ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਠੂੰਗੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਚੌਥੇ ਉਹ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਬਚਨ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਵਸਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਵਸਾਉਣ ਵਾਲੇ ਜਿਹੜੇ ਹੈਗੇ, ਉਹ ਚੁੰਘੇ ਕਹਾਉਂਦੇ ਨੇ ਉਹ ਟਾਂਵੇਂ-ਟਾਂਵੇਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ। ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਪੂਰਨ ਇਕਾਗਰਤਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂ ਜੇ ਅਸੀਂ ਲਿਖ ਵੀ ਲਈਏ, ਜਿਵੇਂ ਸਕੂਲ ਦੇ ਬੱਚੇ ਲਿਖ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬਚਨ ਹੀ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਅਸੀਂ ਲਿਖਦੇ ਹਾਂ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਮੰਡਲ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹਾਂ ਨਹੀਂ ਗੱਲ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ, ਉਰ੍ਹੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਗੱਲ ਆ ਰਹੀ ਉਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਬਿਰਤੀ ਨਹੀਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਜਾਂਦੀ, ਵਿਚ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਲਿਖਣ ਲਗ ਗਏ। ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੀ ਉਥੇ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਟੁੱਟ ਗਿਆ। ਉਹ ਕੇਵਲ ਗਿਆਨੀ ਤਾਂ ਬਣ ਸਕਦੇ, ਅਨੁਭਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਅਨੁਭਵ ਉਹਨੇ ਕੀਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਇਹ ਜੋ ਹੈ ਬੱਚਾ, ਇਹ ਕਸਾਈ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਿਛਲੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਐਨਾ ਵੇਗ ਸੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਕਿ ਵੈਰਾਗ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਹਰ ਵਕਤ। ਨਾਲ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ, ਹੋਰ ਮੈਨੂੰ ਕਿਰਤ ਆਉਂਦੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਤੇ ਹੁਣ ਮੈਂ ਕਰਾਂ ਤਾਂ ਕੀ ਕਰਾਂ।

ਇਕ ਦਿਨ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਓਸ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਸੇਵਾਨ ਪਿੰਡ ਦਾ ਚੌਧਰੀ ਜੋ ਸੀ ਉਹ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਮਾਸ ਲਿਆ ਕੇ ਉਹਦੀ ਤਰੀ ਪਿਲਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੋਊ। ਸ਼ਾਮ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ, ਗਰਮੀ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਬੰਦੇ ਸਧਨੇ ਕੋਲ ਆ ਗਏ। ਸਧਨੇ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਦੇਖ ਭਾਈ! ਐਨਾ ਕੁ ਮਾਸ ਚਾਹੀਦੇ ਸਾਨੂੰ। ਇਹ ਤੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰ ਕਿਉਂਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਦੇਖੋ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਹੈਗੀ ਦਸਵੀਂ। ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮਾਸ ਨਹੀਂ ਕੱਟਣਾ। ਤੋ ਅੱਜ ਨੌਵੀਂ ਹੈ, ਜੇ ਮੈਂ ਅੱਜ ਕਟਿਆ ਤਾਂ ਇਕਾਦਸ਼ੀ 'ਚ ਆ ਕੇ ਵਿਕਣੈ, ਗਰਮੀ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਮਾਸ ਸਾਰਾ ਖਰਾਬ ਜਾਏਗਾ। ਜਦ ਉਹ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਚੰਗਾ! ਬਾਹਰ ਬੈਠ। ਅੰਦਰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਛੁਰੀ ਚੁੱਕ ਲਿਆਇਆ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਚਲਾਉਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਲੱਤ ਕੱਟ ਕੇ ਮੈਂ ਦੇ ਦੇਵਾਂ, ਕੱਲ੍ਹ ਦਾ ਦਿਨ ਇਹ ਕੱਟ ਜਾਏਗਾ। ਪਰਸੋਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਵੱਢ ਹੀ ਲੈਣੈ ਇਸ ਨੂੰ। ਇਹਦੇ ਅਚਾਨਕ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਹੈਂ ਮੈਂ ਐਸਾ ਕਰਮ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆਂ। ਇਸ ਕਰਮ ਦਾ ਫਲ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਭੋਗਣਾ ਪੈਣੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ।

ਭੋਗੇ ਬਿਨ ਭਾਗਿ ਨਹੀ ਕਰਮ ਗਤੀ ਬਲਵਾਨ।

ਜਿਹੜਾ ਤੂੰ ਕਰਮ ਕਰ ਲਿਆ ਉਹਦਾ ਤਾਂ ਲੇਖਾ ਤੈਨੂੰ ਦੇਣਾ ਹੀ ਪੈਣੈ। ਉਹ ਭੋਗਣਾ ਪੈਣੈ। ਚਾਹੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਲੈ। ਭੋਗੇ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

ਧਾਰਨਾ - ਫਲ ਦਿਤਿਆਂ ਬਾਜ ਨਾ ਜਾਣਾ,
ਤੇਰਿਆਂ ਕਰਮਾਂ ਨੇ ਫਲ ਦਿਤਿਆਂ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆਂ, ਅੱਜ ਤੂੰ ਇਹਦਾ ਪੱਟ ਵੱਢ ਰਿਹੈ। ਕਲ੍ਹ ਨੂੰ ਤੂੰ ਬੱਕਰਾ ਬਣ ਗਿਆ, ਤੇਰਾ ਇਹ ਵੱਢੇਗਾ। ਕਿੰਨੀ ਤੜਫਣ ਹੋਏਗੀ, ਕਿੰਨਾ ਦੁਖ ਹੋਏਗਾ।

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 22 'ਤੇ)

ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੁ. ਮਿਸ਼ਨ।

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜੂਨ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-33)

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਗੌਰਖਨਾਥ! ਸਮੁੰਦਰ ਆਪਣੀ ਮੌਜ ਵਿਚ ਉਚੀਆਂ-ਉਚੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਨਾਲ ਉਛਲਦਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਲਹਿਰਾਂ ਵੱਖਰਾ ਰੂਪ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਕੀ ਕੋਈ ਸਿਆਣਾ ਸੋਝੀਵਾਨ ਲਹਿਰਾਂ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਕਰਕੇ ਵੱਖਰੀ ਹਸਤੀ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਮੁੰਦਰ ਤਾਂ ਸਮੁੰਦਰ ਹੀ ਹੈ, ਸਾਗਰ ਆਪਣੀ ਮੌਜ ਵਿਚ ਲਹਿਰਾਂ ਜਵਾਹਰਭਾਟੇ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਆਪ ਹੀ ਹੈ, ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਵੀ ਸ਼ਬਦ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪੂਰਾ ਸ਼ਬਦ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੈ -

ਏਕ ਅਨੇਕ ਬਿਆਪਕ ਪੂਰਕ

ਜਤ ਦੇਖਉ ਤਤ ਸੋਈ॥

ਮਾਇਆ ਚਿਤ੍ਰ ਬਚਿਤ੍ਰ ਬਿਮੋਹਿਤ

ਬਿਰਲਾ ਬੁਝੈ ਕੋਈ॥

ਸਭੁ ਗੋਬਿੰਦ ਹੈ ਸਭੁ ਗੋਬਿੰਦੁ ਹੈ॥

ਗੋਬਿੰਦੁ ਬਿਨੁ ਨਹੀ ਕੋਈ॥

ਸੂਤੁ ਏਕੁ ਮਣਿ ਸਤ ਸਹੰਸ ਜੈਸੇ

ਓਤਿ ਪੋਤਿ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋਈ॥

ਜਲ ਤਰੰਗ ਅਰੁ ਫੇਨ ਬੁਦਬੁਦਾ

ਜਲ ਤੇ ਭਿੰਨ ਨ ਹੋਈ॥

ਇਹੁ ਪਰਪੰਚੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਲੀਲਾ

ਬਿਚਰਤ ਆਨ ਨ ਹੋਈ॥

ਮਿਥਿਆ ਭਰਮੁ ਅਰੁ ਸੁਪਨ ਮਨੋਰਥ

ਸਤਿ ਪਦਾਰਥੁ ਜਾਨਿਆ॥

ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਮਨਸਾ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸੀ

ਜਾਗਤ ਹੀ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ॥

ਕਹਤ ਨਾਮਦੇਉ ਹਰਿ ਕੀ ਰਚਨਾ

ਦੇਖਹੁ ਰਿਦੈ ਬੀਚਾਰੀ॥

ਘਟ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਸਰਬ ਨਿਰੰਤਰਿ

ਕੇਵਲ ਏਕ ਮੁਗਾਰੀ॥ ਅੰਗ - 485

ਜੀਵ ਦੀ ਚੇਤਨਤਾ ਉਤੇ ਪੰਜ ਭਰਮਾਂ ਦਾ ਪਰਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਦੀ ਆਤਮ ਸੋਝੀ ਨੂੰ ਢੱਕ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ ਇਹ ਆਪਾ ਚੀਨਦਾ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੱਤ ਬੇਤਿਆਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਇਸ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਰਮਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨਾਸ਼ ਹੋਣ ਉਪਰੰਤ ਇਸ ਦਾ ਜੋ ਪ੍ਰਤੱਖ ਅਨੁਭਵ ਹੈ ਉਸ ਬਾਰੇ ਐਸਾ

ਫੁਰਮਾਨ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਹੈ -

ਜਬ ਹਮ ਹੋਤੇ ਤਬ ਤੂ ਨਾਹੀ

ਅਬ ਤੂਹੀ ਮੈ ਨਾਹੀ॥

ਅਨਲ ਅਗਮ ਜੈਸੇ ਲਹਰਿ ਮਇ ਓਦਯਿ

ਜਲ ਕੇਵਲ ਜਲ ਮਾਂਹੀ॥ ਅੰਗ - 657

ਮਾਇਆ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਅਸੀਂ ਦਸ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਸਤਿਸੰਗੀਓ! ਇਹ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਬਲ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਆਪਣੀ ਅਸਲੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਦੇਹ ਆਖਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਪਹਿਲੀਆਂ ਤਿੰਨ ਮਾਇਆ ਬਾਰੇ ਜੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਸਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਜੋ ਚੌਥੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਮਾਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਅਗਿਆਨ, ਭੁੱਲ, ਅੰਗੂਜ਼ੀ ਦਾ ਅੱਖਰ (ignorance ਅਤੇ illusion) ਵੀ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਇਹ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਉਪਰ ਹਰ ਜੀਵ ਨੂੰ ਵਿਆਪ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਆਤਮ ਸਰੂਪ ਭੁਲਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਨਿਮਾਣਾ ਨਿਤਾਣਾ ਜੀਵ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਜੀਵ ਤੋਂ ਭੀ ਹੇਠਾਂ ਅਤਿ ਨੀਚੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੇਹ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੇਹ ਲਈ ਵਰਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਆਪਣੇ ਲਈ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੌਰਾ-ਕਾਲਾ, ਅਮੀਰ-ਗਰੀਬ, ਸਿੱਖ-ਹਿੰਦੂ-ਮੁਸਲਿਮ-ਈਸਾਈ-ਬੋਧੀ-ਜੈਨੀ-ਬ੍ਰਾਹਮਣ-ਖਤਰੀ-ਵੈਸ਼-ਸ਼ੂਦਰ ਆਦਿ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜੀਵ ਅਨੰਤ ਕਾਲ ਤੋਂ ਹਉਮੈ ਦੇ ਵਸ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਜੰਮਦਾ ਮਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਬਲ ਬਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਮੁਨਿ ਜੋਗੀ ਸਾਸਤ੍ਰਗਿ ਕਹਾਵਤ

ਸਭ ਕੀਨੋ ਬਸਿ ਅਪਨਹੀ॥

ਤੀਨਿ ਦੇਵ ਅਰੁ ਕੋੜਿ ਤੇਤੀਸਾ

ਤਿਨ ਕੀ ਹੈਰਤਿ ਕਛੁ ਨ ਰਹੀ॥

ਬਲਵੰਤਿ ਬਿਆਪਿ ਰਹੀ ਸਭ ਮਹੀ॥

ਅਵਰੁ ਨ ਜਾਨਸਿ ਕੋਉ ਮਰਮਾ

ਗੁਰ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਲਹੀ॥

ਅੰਗ - 498

ਇਕ ਥਾਂ ਆਪ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ -

ਸਰਪਨੀ ਤੇ ਉਪਰਿ ਨਹੀ ਬਲੀਆ॥

ਜਿਨਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨੁ ਮਹਾਦੇਉ ਛਲੀਆ॥

ਮਾਰੁ ਮਾਰੁ ਸ੍ਰਪਨੀ ਨਿਰਮਲ ਜਲਿ ਪੈਠੀ॥

ਜਿਨਿ ਤ੍ਰਿਭਵਣੁ ਡਸੀਅਲੇ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਡੀਠੀ ॥
 ਸ੍ਰਪਨੀ ਸ੍ਰਪਨੀ ਕਿਆ ਕਹਉ ਭਾਈ ॥
 ਜਿਨਿ ਸਾਚੁ ਪਛਾਨਿਆ ਤਿਨਿ ਸ੍ਰਪਨੀ ਖਾਈ ॥
 ਸ੍ਰਪਨੀ ਤੇ ਆਨ ਛੁਛ ਨਹੀ ਅਵਰਾ ॥
 ਸ੍ਰਪਨੀ ਜੀਤੀ ਕਹਾ ਕਰੈ ਜਮਰਾ ॥
 ਇਹ ਸ੍ਰਪਨੀ ਤਾ ਕੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ॥
 ਬਲੁ ਅਬਲੁ ਕਿਆ ਇਸ ਤੇ ਹੋਈ ॥

ਅੰਗ - 480

ਮਾਇਆ ਦਾ ਅਸਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੈ, ਮਾਇਆ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਗੁਬਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਗੁਬਾਰ ਵਿਚੋਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੀ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸਬਦਿ ਦੀ ਸੋਝੀ ਬਖਸ਼ ਕੇ ਕਢ ਦਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਅਪਨੀ ਮਾਇਆ ਆਪਿ ਪਸਾਰੀ
 ਆਪਹਿ ਦੇਖਨਹਾਰਾ ॥

ਨਾਨਾ ਰੂਪੁ ਧਰੇ ਬਹੁ ਰੰਗੀ
 ਸਭ ਤੇ ਰਹੈ ਨਿਆਰਾ ॥

ਅੰਗ - 537

ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ -

ਆਪੀਨੈ ਆਪੁ ਸਾਜਿਓ ਆਪੀਨੈ ਰਚਿਓ ਨਾਉ ॥
 ਦੁਯੀ ਕੁਦਰਤਿ ਸਾਜੀਐ
 ਕਰਿ ਆਸਣੁ ਡਿਠੋ ਚਾਉ ॥
 ਦਾਤਾ ਕਰਤਾ ਆਪਿ ਤੂੰ
 ਤਸਿ ਦੇਵਹਿ ਕਰਹਿ ਪਸਾਉ ॥
 ਤੂੰ ਜਾਣੋਈ ਸਭਸੈ ਦੇ ਲੈਸਹਿ ਜਿੰਦੁ ਕਵਾਉ ॥
 ਕਰਿ ਆਸਣੁ ਡਿਠੋ ਚਾਉ ॥

ਅੰਗ - 463

ਏਹੁ ਮਾਇਆ ਮੋਹਣੀ
 ਜਿਨਿ ਏਤੁ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਇਆ ॥
 ਮਾਇਆ ਤ ਮੋਹਣੀ ਤਿਨੈ ਕੀਤੀ
 ਜਿਨਿ ਠਗਉਲੀ ਪਾਈਆ ॥ ਅੰਗ - 918
 ਮਾਇਆ ਮੋਹੁ ਗੁਬਾਰੁ ਹੈ
 ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਗਿਆਨੁ ਨ ਹੋਈ ॥
 ਸਬਦਿ ਲਗੇ ਤਿਨ ਬੁਝਿਆ
 ਦੂਜੈ ਪਰਜ ਵਿਗੋਈ ॥ ਅੰਗ - 559

ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ ਵਿਚ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਅਰਜਨ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਬਾਰੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਸਮਝਾਂਦੇ ਹਨ -

ਦੈਵੀ ਹਯੇਸ਼ਾ ਗੁਣ ਮਈ ਮਮ ਮਾਯਾ ਦੁਰੱਤਯਾ ॥
 ਮਾਮੇਵ ਯੇ ਪ੍ਰਪਦਯੰਤੇ ਮਾਯਾ ਮੇਤਾਂ ਤਰੰਤਿ ਤੇ ॥
 ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ ਅਧਿਆਇ 7 ਸਲੋਕ 14
 ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਰਚੀ ਹੋਈ ਮਾਇਆ ਬਹੁਤ ਹੀ

ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਗੁਣੀ ਹੋ ਕੇ ਰਜੋ ਗੁਣੀ, ਤਮੋ ਗੁਣੀ ਤੇ ਸਤੋ ਗੁਣੀ ਹੋ ਕੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਭੁਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਇਸ ਮਾਇਆ ਦੇ ਓਹਲੇ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਦੇ ਵਿਚ ਆਪ ਹੀ ਨਾਟ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਜੀਵ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਅਤੇ ਉਹ ਮਾਇਆ ਦਾ ਮੋਹਤ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸਦੀਵ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਆਪਣੇ ਆਪ ਮੈਂ (ਜੀਵ) ਹੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਬੰਦਾ ਆਪਣੇ ਬਲ ਨਾਲ ਤਰ ਕੇ ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਲੰਘ ਸਕਦਾ। ਮੈਂ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਾਸ ਆਪਣੇ ਮਹੱਲ ਦੀ ਚਾਬੀ ਦਿਤੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਹ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਕਰਮ, ਉਪਾਸ਼ਨਾ, ਗਿਆਨ, ਵਿਗਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਸਨੇ-ਸਨੇ ਸਾਧਨਾ 'ਚ ਪਾ ਕੇ ਇਸ ਭਵਸਾਗਰ ਵਿਚੋਂ ਤਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਗੋਹੜ ਕਥਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਕਥ ਕਥਾ ਵੀ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਦਸਦੇ ਹਨ। ਨਾ ਹੀ ਤਾਂ ਇਹ ਮਾਇਆ ਸਾਸ਼ਤਰਾਂ ਦੇ ਸੇਵਨ ਕਰਨ ਨਾਲ, ਵੇਦ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਤਰੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਯੋਗੀ ਪੁਰਸ਼, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਤਪਸਵੀ, ਸਿੱਧ, ਸਾਧਕ ਇਸ ਮਾਇਆ ਨੇ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੁਲਾ ਛੱਡੇ ਨੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਜੇ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਹੀ ਤਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਤਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਰੀਰਧਾਰੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅਰਜਨ! ਇਹ ਮਾਇਆ ਐਨੀ ਪ੍ਰਬਲ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਭੁਲੇਗਾ ਹੀ ਪਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੀ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੁੱਲ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਬਲ ਦੇ ਆਸਰੇ, ਆਪਣੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਆਸਰੇ ਇਹ ਮਾਇਆ ਨਹੀਂ ਤਰ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਅੱਤਰ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਰਜਨ ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਐਸੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਕਿ ਮਾਇਆ ਤਰੀ ਨਾ ਜਾਵੇ, ਆਪ ਨੇ ਬੰਦੇ ਦੇ ਵਸ ਵਿਚ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕੁਛ ਰਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਪੱਕਾ ਇਰਾਦਾ ਕਰੇ ਉਹ ਇਸ ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਤਰ ਜਾਵੇਗਾ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਸ ਅਤੱਰ ਮਾਇਆ ਬਾਰੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ-

ਇਨਿ ਮਾਇਆ ਜਗਦੀਸ ਗੁਸਾਈ
 ਤੁਮਰੇ ਚਰਨ ਬਿਸਾਰੇ ॥

ਕਿੰਚਤ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨ ਉਪਜੈ ਜਨ ਕਉ
 ਜਨ ਕਹਾ ਕਰਹਿ ਬੇਚਾਰੇ ॥

ਧ੍ਰਿਗੁ ਤਨੁ ਧ੍ਰਿਗੁ ਇਹ ਮਾਇਆ
 ਧ੍ਰਿਗੁ ਧ੍ਰਿਗੁ ਮਤਿ ਬੁਧਿ ਫੰਨੀ ॥

ਇਸ ਮਾਇਆ ਕਉ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਿ ਰਾਖਹੁ
 ਬਾਂਧੇ ਆਪ ਬਚੰਨੀ ॥ ਅੰਗ - 857

ਅਰਜਨ ਨੇ ਹੱਠ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਪਤਾ

ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਘਟ-ਘਟ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਹੈ ਫਿਰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੁੱਲ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਅਰਜਨ! ਇਹ ਮੇਰੀ ਮਾਇਆ ਠਗੋਲੀ ਲਾਉਂਦੀ ਹੈ ਯਾਨਿ ਇਸ ਦੇ ਕੋਲ ਠਗਮੂਰੀ ਬੂਟੀ (ਬੇਹੋਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬੂਟੀ) ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਬੂਟੀ ਸੁੰਘਾ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਹੋਸ਼ ਹਵਾਸ਼ ਗਵਾ ਬੈਠਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਾਇਆ ਜੋ ਹੈ ਉਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਗੁਬਾਰ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਬਿਨਾਂ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ” -

**ਮਾਇਆ ਮੋਹੁ ਗੁਬਾਰੁ ਹੈ
ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਗਿਆਨੁ ਨ ਹੋਈ॥
ਸਬਦਿ ਲਗੇ ਤਿਨ ਬੁਝਿਆ
ਦੂਜੈ ਪਰਜ ਵਿਗੋਈ॥**

ਅੰਗ - 559

ਅਰਜਨ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕੇਗਾ। ਮੈਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੁੱਲ ਜਾਵਾਂਗਾ?” ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਸ਼ਾ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਦਮੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਇਸ ਉਤੇ ਇਹ ਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰੀ ਇਕ ਰਾਜਾ ਪੜੋਸੀ ਰਾਜੇ ਦੇ ਪ੍ਰੀਤੀ ਭੋਜਨ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਸੀ। ਭੋਜਨ ਛਕਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਰਾਜੇ ਨੇ ਐਨੀ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਤੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਅਰਲ-ਬਰਲ ਗੱਲਾਂ ਨਿਕਲਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਵਜ਼ੀਰ ਬੜਾ ਸਿਆਣਾ ਸੀ। ਉਹ ਸਮਝ ਗਿਆ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਹ ਹੁਣ ਆਪਣੀ ਹੋਸ਼ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਕਿਤੇ ਐਸਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਕਿਤੇ ਝਗੜਾ ਕਰ ਬੈਠਣ। ਉਹ ਇਹ ਗੱਲ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੱਘੀ ਵਿਚ ਬਿਠਾ ਕੇ ਵਾਪਸ ਉਸ ਦੇ ਮਹਿਲਾਂ ਵਲ ਨੂੰ ਚਲ ਪਿਆ। ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਮਹੱਲ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਓਥੇ security (ਰਾਖੀ) ਵਾਲੇ ਮਹੱਲ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮ ਕੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਰਾਜਾ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਿਪਾਹੀ ਨੇ ਇਕ ਦਮ ਰਾਈਫਲ ਸਿੱਧੀ ਕਰਕੇ ਆਖਿਆ, “Advance one man and give the quarter sign.” (ਇਕ ਬੰਦਾ ਅੱਗੇ ਵਧੇ ਅਤੇ ਦੱਸੇ ਕਿ ਅੱਜ ਦਾ ਕੁਆਰਟਰ ਸਾਈਨ ਕੀ ਹੈ) ਕੁਆਰਟਰ ਸਾਇਨ ਦੱਸੇ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਰਾਜ ਮਹੱਲ ਵਿਚ ਜਾਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧ ਸਕਦਾ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਵਜ਼ੀਰ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕੌਣ ਹਨ? ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ! ਇਹ ਆਪ ਦੀ ਰਖਸ਼ਾ ਵਾਸਤੇ ਆਪ ਦੀ ਫੌਜ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀ ਪਹਿਰਾ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਝੱਟ ਹੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, “ਮੈਂ ਕੌਣ ਹਾਂ?” ਤਾਂ ਵਜ਼ੀਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਜ਼ੂਰ! ਆਪ ਇਸ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਰਾਜਾ ਹੋ,

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਆਪ ਦੀ ਰਖਸ਼ਾ ਕਰਨਾ। ਸੋ ਇਹ ਪਿਛੋਂ ਵਾਰੀ-ਵਾਰੀ ਉਪਰ ਘੁੰਮ ਕੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤਕ ਕੋਈ ਕੁਆਰਟਰ ਸਾਈਨ ਨਾ ਦੇਵੇ, ਓਦੋਂ ਤਕ ਇਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਹੱਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿੰਦੇ। ਰਾਜਾ ਬੋਲਿਆ, “ਮੈਂ ਰਾਜਾ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਿਪਾਹੀ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਵਰਦੀ ਦੇਵੋ, ਰਾਈਫਲ ਦੇਵੋ, ਬੰਡੋਲੀਅਰ ਦੇਵੋ ਮੈਂ ਵੀ ਪਹਿਰਾ ਦੇਵਾਂਗਾ।” ਰਾਜੇ ਦੀ ਜਿੱਦ ਦੇਖ ਕੇ ਵਜ਼ੀਰ ਨੂੰ ਵਰਦੀ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਇਕ ਰਾਈਫਲ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜਾਈ, ਉਸ ਨੇ ਵਰਦੀ ਪਹਿਨ ਕੇ beat ਉਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਰਤ ਆ ਗਈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲੱਗਿਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਜ਼ੀਰ ਇਕ ਦਮ, ਜੋ ਛੁਪ ਕੇ ਬੈਠਾ ਸੀ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਇਆ ਅਤੇ ਆ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਰਾਜਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, “ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ! ਮੇਰੇ ਰਾਜਸੀ ਵਸਤਰ ਕਿਥੇ ਹਨ, ਇਹ ਮੈਂ ਸਿਪਾਹੀ ਦੀ ਵਰਦੀ ਕਿਉਂ ਪਾਈ ਖੜ੍ਹਾ ਹਾਂ? ਮੈਂ ਰਾਜ ਮਹੱਲਾਂ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਗਿਆ।” ਉਸ ਵੇਲੇ ਵਜ਼ੀਰ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹਜ਼ੂਰ! ਆਪ ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਅਸਰ ਅਧੀਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਏ ਸੀ। ਸੁਕਰ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਆਪ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਸਲੀ ਸਰੂਪ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਸ਼ਾਹੀ ਵਸਤਰ ਹਾਜ਼ਰ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਨੇੜੇ ਦੇ ਬਾਬਰੂਮ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਰਾਜਸੀ ਵਸਤਰ ਪਹਿਨੇ। ਬੜਾ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਐਨਾ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਾਇਆ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਐਤਨਾ ਪ੍ਰਬਲ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਅੰਸ ਅਤੇ ਜੋਤ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਭੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੁੱਲ ਚੁਕਿਆ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਅਸਲੀ ਸਰੂਪ ਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਹੱਥ ਦੀ ਦੇਹ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਜੀਵ ਦੇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਦੇਹ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੇਹੀ ਨੂੰ ਹੀ ਮੈਂ ਕਹਿ ਕੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੇਹੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਭੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਜੀਵ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਾਲਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਗੋਰਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਦੁਖੀ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਸੁਖੀ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਅਮੀਰ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਗਰੀਬ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਮਾਇਆ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਭੁੱਲਣਹਾਰਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਅਰਜਨ ਨੂੰ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਅਰਜਨ! ਇਸ ਗੱਲ ਉਪਰ ਹੱਠ ਨਾ ਕਰ। ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਮਾਇਆ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਇਆ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦੁਖੀ ਹੋਵੇਂਗਾ, ਵਿਲਕੇਂਗਾ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਭੁੱਲ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਮੇਰੇ ਦੱਸਣ ਤੇ ਵੀ ਤੂੰ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਕਰੇਂਗਾ। ਜਦੋਂ ਫੇਰ ਅਰਜਨ ਨੇ ਹੱਠ ਕਰਕੇ ਮਾਇਆ ਦੇਖਣੀ ਚਾਹੀ ਤਾਂ ਭਗਵਾਨ ਉਸ ਨੂੰ ਰੱਥ ਵਿਚ ਬਿਠਾ ਕੇ ਇਕ ਤਲਾਅ ਦੇ ਕੰਢੇ ਲੈ ਗਏ, ਫੇਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਅਰਜਨ! ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਯੋਗ ਮਾਇਆ ਦੇ ਓਹਲੇ

ਛੁਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ, ਸਭ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਅਗਿਆਨੀ ਮਨੁੱਖ ਮੈਨੂੰ ਨਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਥਿਨਾਸੀ ਨੂੰ ਤੜ੍ਹ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦਾ।” ਐਸਾ ਬਚਨ ਕਹਿ ਕੇ ਅਰਜਨ ਨੂੰ ਫੇਰ ਪੱਕਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫੇਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਭੁਲਣਾ ਨਹੀਂ, ਭਗਵਾਨ ਦਾਤਨ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ। ਫੇਰ ਕਿਹਾ ਹੁਣ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਯੋਗ ਮਾਇਆ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਇਥੇ ਹੀ ਬੈਠਾ ਹਾਂ, ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਪਰ ਤੂੰ ਅਨੇਕ ਜਤਨ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣ ਸਕੇਗਾ। ਜਾਹ! ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਲੈ, ਜੋ ਗਿਆਨ ਤੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਰ ਲੈ, ਇਸ ਤਲਾਬ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਵੇਂਗਾ। ਅਰਜਨ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤਲਾਬ ਦੇ ਕੰਢੇ ਬੈਠੇ ਹੋਵੋਗੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਟੋਲ ਲਵਾਂਗਾ। ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿ ਕੇ ਅਰਜਨ ਨੇ ਟੁੱਭੀ ਲਾਈ, ਜਦੋਂ ਪਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ, ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਓਥੇ ਭਗਵਾਨ ਹੈ, ਨਾ ਰੱਬ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਅਜੀਬ ਹੀ ਜੰਗਲ ਹੈ ਜਿਥੇ ਸ਼ੇਰ ਘੁੰਮ ਰਹੇ ਹਨ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸੱਪ ਇਸ ਵਲ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਅੱਡੀ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਰਜਨ ਨੇ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਦੇਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ। ਭਗਵਾਨ ਕਿਤੇ ਵੀ ਦਿਖਾਈ ਨਾ ਦਿਤੇ। ਅਰਜਨ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਭ੍ਰਮਣ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਪੁਕਾਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਹੇ ਗੋਬਿੰਦ, ਹੇ ਗੋਪਾਲ, ਹੇ ਨਰਾਇਣ, ਹੇ ਭਗਵਾਨ! ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਵੋ। ਤੁਸੀਂ ਕਿਥੇ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਏ। ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਅਰਜਨ ਜੰਗਲੀ ਜਾਨਵਰਾਂ ਤੋਂ ਡਰ-ਡਰ ਕੇ ਦਰਖਤਾਂ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹ-ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਬਚਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਦਿਨ, ਤਿੰਨ ਰਾਤਾਂ ਇਸ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਭੁੱਖਾ, ਪਿਆਸਾ ਘੁੰਮਦਾ ਰਿਹਾ ਪਰ ਭਗਵਾਨ ਦਾ ਕਿਤੇ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗਿਆ। ਉਸ ਉਪਰ ਇਕ ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਜਿਹੀ ਅਵਸਥਾ ਆਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਲੱਗੀ। ਚੌਥੇ ਦਿਨ ਘੁੰਮਦਾ-ਘੁੰਮਦਾ ਜੰਗਲ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਅਬਾਦੀ ਵਲ ਨੂੰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਇਕ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਹਾਂ, ਹਸਤਨਾਪੁਰ ਸ਼ਹਿਰ ਕਿਥੇ ਹੈ ਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਿਥੇ ਹਨ? ਉਸ ਆਦਮੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਸਤਨਾਪੁਰ ਸ਼ਹਿਰ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਸ਼ਹਿਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਹੋਇਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੁਆਪਰ ਯੁੱਗ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸਾਡੇ ਨਗਰ ਦੀ ਧਰਮਸਾਲਾ ਵਿਚ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਦੀ ਕਥਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਤੈਨੂੰ ਕੁਝ ਦੱਸ ਦੇਣਗੇ। ਉਹ ਕਥਾ ਇਕ ਸੁਲਝੇ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਪੰਡਤ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਸਰੋਤੇ ਜਨ ਸੁਣ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਸੰਖੇਪ ਮਾਤਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋ ਚੁਕੀ ਕਥਾ ਨੂੰ ਟੁਕ ਮਾਤਰ ਦਸਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਵੈਸੰਪਾਯਨ ਜੀ ਜਨਮੇਜੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ

ਤੇਰਾ ਪੜਦਾਦਾ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਦੇ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਕੌਰਵਾਂ ਨੂੰ ਹਾਰ ਦੇ ਕੇ, ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਰਾਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਚਾਰਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਸਮੇਤ ਬਹੁਤ ਸ਼ੋਕ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਯੁਧਿਸ਼ਠਰ ਨੂੰ ਭੀਸ਼ਮ ਪਿਤਾਮਾ ਨੇ ਜੋ ਬਾਣਾਂ ਦੀ ਸੇਜਾਂ ਤੇ ਪਿਆ ਸੀ, ਸਮਝਾ ਕੇ ਰਾਜ ਸਿੰਘਾਸਨ ਤੇ ਬਿਠਾ ਦਿਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵਰਸ਼ ਰਾਜ ਕੀਤਾ। ਅਭਿਮੰਨਯੂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਪਰੀਖਸ਼ਤ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੇ ਕੇ ਪੰਜੋਂ ਪਾਂਡਵ ਦਰੋਪਤੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਹਿਮਾਲਿਆ ਪਰਬਤ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ। ਪਰੀਖਸ਼ਤ ਨੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵਰਸ਼ ਰਾਜ ਕਰਿਆ ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਕਲਜੁਗ ਉਸ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਚੁਕਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਕਲਜੁਗ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਰਾਜ ਸਮੇਂ ਤੂੰ ਕੋਈ ਮਰਯਾਦਾ ਨਹੀਂ ਵਿਗਾੜਨੀ। ਉਸ ਨੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸ ਦੇਵੋ ਕਿ ਮੈਂ ਰਹਾਂ ਕਿਥੇ? ਤਾਂ ਪਰੀਖਸ਼ਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਸੋਨੇ ਵਿਚ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈਂ।

ਇਕ ਦਿਨ ਪਰੀਖਸ਼ਤ ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਲਣ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਸਿਰ ਉਪਰ ਸੋਨੇ ਦਾ ਤਾਜ ਪਹਿਨਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸੋਨੇ ਵਿਚ ਕਿਉਂਕਿ ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਹੋਸ਼ ਆਪਣੇ ਅਧੀਨ ਕਰ ਲਈ। ਪਰੀਖਸ਼ਤ ਨੇ ਇਕ ਹਰਨ ਦੇ ਪਿਛੇ ਆਪਣਾ ਘੋੜਾ ਲਾਇਆ, ਉਹ ਹਰਨ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਨਿਕਲ ਗਿਆ। ਉਹ ਹਰਨ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਕਰਦਾ-ਕਰਦਾ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ। ਇਕ ਰਿਸ਼ੀ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਇਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਹਰਨ ਕਿਧਰ ਗਿਆ ਹੈ? ਉਹ ਸਮਾਧੀ ਸਥਿਤ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਨਾ ਬੋਲਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸੁਣਿਆ ਹੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਮਾਨਿਆਂ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਸਾਰੀਆਂ ਇੰਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਕੋਚ ਕੇ ਸਮਾਧੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੁੱਲ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਜੰਗਲ ਦੇ ਹਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਖਾਜ ਕਰਨ ਲਈ ਖਹਿਣ ਲੱਗ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸੋ ਇਸ ਰਿਸ਼ੀ ਨੇ ਕੋਈ ਉਤਰ ਨਾ ਦਿਤਾ। ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸ਼ਰਧਾ ਤੋਂ ਹੀਣਾ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਨੇ ਇਹ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇਹ ਰਿਸ਼ੀ ਮੈਨੂੰ ਪਾਖੰਡ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਅਸਰ ਹੇਠ ਆਏ ਹੋਏ ਨੇ ਇਕ ਮਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੱਪ ਤੀਰ ਨਾਲ ਚੁਕਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਗਲ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿਤਾ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਪਿਛੋਂ ਉਸ ਦਾ ਸ਼ਿਸ਼ ਆਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਗੁਰਦੇਵ ਦੇ ਗਲ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੇ ਮਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੱਪ ਪਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਸਰਾਪ ਦਿਤਾ ਕਿ ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਭੁੱਲੜ ਨੇ ਮੇਰੇ ਗੁਰਦੇਵ ਦਾ ਨਿਰਾਦਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹ ਤਖਸ਼ਕ ਨਾਗ ਦੇ ਕੱਟਣ ਨਾਲ ਅੱਜ ਤੋਂ ਅੱਠਵੇਂ ਦਿਨ ਨੂੰ ਮਰ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਰਿਸ਼ੀ ਨੇ ਸਮਾਧੀ ਖੋਲ੍ਹੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਗੱਲ

ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਜਾਣਿਆ ਕਿ ਸੱਪ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਤਾਂ ਨੇਕ ਅਤੇ ਧਰਮਾਤਮਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਪਰੀਖਸ਼ਤ ਸੀ ਜੋ ਅਭਿਮੰਨਯੂ ਦਾ ਪੁਤਰ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਮੁਕਟ ਵਿਚ ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਭਲੇ ਬੁਰੇ ਦੀ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰ ਨਾ ਰਹੀ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਸਰਾਪ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਸੀ, ਤੇਰੇ ਬਚਨ ਅਮੋਘ ਬਾਣ ਵਰਗੇ ਹਨ, ਹੁਣ ਇਹ ਬਾਣ ਚਲ ਗਿਆ। ਸੰਤ ਦਾ ਬਚਨ ਕਦੇ ਟਲ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ ਕਰਦਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਸੱਪ ਨੇ ਸੱਤਾਂ ਦਿਨਾਂ ਪਿਛੋਂ ਜ਼ਰੂਰ ਡੰਗਣਾ ਹੈ। ਸੋ ਤੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਦਸ ਦੇ ਕਿ ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੱਤਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਰ ਲਵੇ ਅਤੇ ਸੁਕਦੇਵ ਮੁਨੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਉਸ ਤੋਂ ਭਾਗਵਤ ਪੁਰਾਨ ਦੀ ਕਥਾ ਇਕ ਮਨ ਇਕ ਚਿਤ ਹੋ ਕੇ ਸਰਵਣ ਕਰ ਲਵੇ। ਇਸ ਕਥਾ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਣ ਲਈ ਸੁਕਦੇਵ ਮੁਨੀ ਜੋ ਸਰਬੱਗ ਪੁਰਸ਼ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਪਿਆਰ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਕਥਾ ਸੁਣੇ। ਸੱਤਾਂ ਦਿਨਾਂ ਬਾਦ ਤਖਸ਼ਕ ਨਾਗ ਨੇ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਛੋਟੀ ਕੀੜੀ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਿਆ। ਜੋ ਪੁਸ਼ਪ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਲਈ ਮੰਗਾਏ ਗਏ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਫੁੱਲ ਵਿਚ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਭੋਗ ਉਪਰੰਤ ਪਰੀਖਸ਼ਤ ਨੂੰ ਰਿਸ਼ੀ ਨੇ ਪੁਸ਼ਾਦ ਦਿਤਾ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਸ਼ਰਧਾ ਪੂਰਵਕ ਮਸਤਕ ਨਾਲ ਲਾਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਇਛਿਆਧਾਰੀ ਸਰਪ ਨੇ ਰਾਜੇ ਪਰੀਖਸ਼ਤ ਦੇ ਮੱਥੇ ਵਿਚ ਡੰਗ ਮਾਰਿਆ। ਉਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਉਸ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਰਾਜਾ ਜਨਮੇਜਾ ਤਖਤ ਉਪਰ ਬੈਠਾ। ਉਸ ਨੇ ਮਹਾਨ ਸਰਪਮੇਧ ਯੱਗ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਛੋਟੇ-ਵੱਡੇ ਸੱਪਾਂ ਦਾ ਅਵਾਹਨ ਕੀਤਾ ਪਰ ਜਦੋਂ ਤਖਸ਼ਕ ਨਾਗ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆਈ, ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮੰਤਰ ਬਲ ਕਰਕੇ ਉਹ ਯੱਗਸ਼ਾਲਾ ਵਲ ਨੂੰ ਖਿਚਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਥੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਕੁੰਡ ਵਿਚ ਅਗਨ ਜਲਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਹ ਵੈਦਕ ਰਿਚਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁਰੀਲੀ ਅਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਉਚਾਰਨ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਯੱਗ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦਾ ਵਚਨ ਲੈ ਲਿਆ। ਜਨਮੇਜੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਵੀ ਰਾਜ ਖਤਮ ਹੋ ਕੇ ਹੁਣ ਉਸਦਾ ਪੁੱਤਰ ਰਾਜ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਗਵਾਨ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੂੰ ਹੋਏ ਨੂੰ 300 ਸਾਲ ਬੀਤ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਕਥਾ ਅਰਜਨ ਨੇ ਸੁਣੀ ਤਾਂ ਅਰਜਨ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਪੰਡਤ ਜੀ! ਅਜੇ ਤਾਂ ਦੁਆਪਰ ਯੁੱਗ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਹੀ ਅਰਜਨ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਪਰਬਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਰਾਜ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਹੁਣੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸਨ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਥੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਮੈਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਸਰੋਵਰ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਆਏ। ਮੈਂ

ਤਿੰਨ ਦਿਨ, ਤਿੰਨ ਰਾਤਾਂ ਦਾ ਭੁੱਖਾ ਤਿਹਾਇਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟੋਲ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਥਾਕਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰਦੇਸੀਆ! ਅਰਜਨ ਨੂੰ 300 ਸਾਲ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਪਾਂਡਵ ਹਿਮਾਲਿਆ ਪਰਬਤ ਤੇ ਹੇਮਕੁੰਟ ਦੇ ਨੇੜੇ ਬਰਫਾਂ ਵਿਚ ਦਰੋਪਤੀ ਸਮੇਤ ਗਲ ਗਏ ਸਨ, ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੋ ਗਿਆ ਅਰਜਨ ਕਹਾਉਣ ਵਾਲਾ। ਐਉਂ ਮਾਲੂਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਕੋਈ ਪਾਗਲ ਬੰਦਾ ਹੈਂ। ਜੇ ਤੂੰ ਫੇਰ ਇਹੀ ਗੱਲ ਕਰੀ ਤਾਂ ਲੋਕ ਤੈਨੂੰ ਪਾਗਲ ਸਮਝ ਕੇ ਇੱਟਾਂ-ਵੱਟੇ ਮਾਰਨਗੇ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਰਜਨ ਹੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਗਵਾਨ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸਨ। ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਗਲ ਹੀ ਸਮਝਿਆ ਅਤੇ ਇੱਟਾਂ-ਵੱਟੇ ਮਾਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਪਾਗਲਖਾਨੇ ਦੇ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਰਜਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਫੇਰ ਪੁਛਿਆ ਗਿਆ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਪਰਦੇਸੀ ਹੈ। ਉਸੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਰਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਉਥੋਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਬਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਕਰਮ ਦੇਖ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਸੈਨਾਪਤੀ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਲੜਕੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਉਸ ਨਾਲ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਅਰਜਨ ਵਿਆਹ ਕਰਕੇ ਰਾਜ ਮਹਿਲਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੀ, ਰਾਜੇ ਨੇ ਜੋ ਮਹਿਲ ਦੇ ਦਿਤਾ ਸੀ, ਉਸ ਵਿਚ ਸੁਖ ਪੂਰਵਕ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਬਹੁਤ ਖੂਬਸੂਰਤ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਐਨਾ ਮੋਹਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਦੀ ਪੂਜਾ, ਨਿਤਨੇਮ, ਦਾਨ ਸਭ ਕੁਝ ਭੁਲ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪੱਕਾ ਨਾਸਤਕ ਬਣ ਗਿਆ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਭਗਵਾਨ ਦੀ ਕਥਾ ਸੁਣਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਉਸ ਨੂੰ ਡਾਂਟ ਪਾਉਣ ਲਗਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਮਾਂ ਗੁਜ਼ਰਦਾ ਗਿਆ। ਤਿੰਨ ਲੜਕੇ ਵੀ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਵਧਦਾ ਹੀ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਕ ਦਿਨ ਉਸ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਗਈ। ਮਰਨ ਲੱਗੀ ਅਰਜਨ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਮਰਨ ਪਿਛੋਂ ਦੂਸਰੀ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਾ ਲਵੇਂਗਾ, ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ ਅਜੇ ਬਹੁਤ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਤੰਗੀ ਆਵੇਗੀ। ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਬਚਨ ਦੇਹ ਕਿ ਤੂੰ ਦੂਜੀ ਸ਼ਾਦੀ ਨਹੀਂ ਕਰਾਵੇਂਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਪੁਤਰਾਂ ਦੀ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਅਰਜਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਚਿਖਾ ਵਿਚ ਜਲ ਕੇ ਮਰ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਇਕੱਠੇ ਹੀ ਸਵਰਗ ਲੋਕ ਨੂੰ ਜਾਵਾਂਗੇ।

ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਮਰਨ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਦੇਖ ਕੇ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਉਧਵ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਰਜਨ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਬੁਝਾ ਕੇ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਲੈ ਆਵੋ। ਉਸ ਨੇ ਬਾਂਹ ਫੜ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚਲੋ! ਭਗਵਾਨ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਅਰਜਨ ਨੇ ਬੜੇ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, “ਕੌਣ ਭਗਵਾਨ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ? ਮੈਂ

ਅਰਜਨ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਇਹ ਤਾਂ ਦੋਵੇਂ ਦੁਆਪਰ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।” ਉਧਵ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣਦਾ, ਮੈਂ ਭਗਵਾਨ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦਾ ਸਖਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਲੈਣ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਹੁਤ ਸਮਝਾਇਆ ਪਰ ਅਰਜਨ ਨੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਣਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਮੰਨਿਆ, ਉਲਟਾ ਤ੍ਰਿਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਵਾਸਤੇ ਰੁਦਨ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆ। ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਅਰਥੀ ਨੂੰ ਸਭ ਲੋਕ ਚੁੱਕ ਕੇ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਭੂਮੀ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਅਰਜਨ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸੜਨ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਹੱਠ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਛਾ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਆ ਕੇ ਚਿਖਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ। ਪਾਸ ਹੀ ਤਲਾਬ ਸੀ। ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ ਤਾਂ ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਗਵਾਨ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦਾਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਗਵਾਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦੇਖ ਕੇ ਵੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਬੈਰਾਗ ਵਿਚ ਜ਼ੋਰ-ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਫੁੱਟ-ਫੁੱਟ ਕੇ ਰੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਭੂਮੀ ਵਿਚ ਜਿਧਰ ਚਿਖਾ ਚਿਣੀ ਹੋਈ ਸੀ ਉਧਰ ਨੂੰ ਦੌੜਨ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਬਾਂਹ ਫੜ ਲਈ। ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਹਲਕੀ ਜਿਹੀ ਚਪੇੜ ਮਾਰ ਕੇ ਮਾਇਆ ਲਾਹ ਦਿਤੀ। ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਉਸ ਦਾ ਰੱਬ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਨਾ ਹੀ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਭੂਮੀ, ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਜ਼ਰ ਆਈ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਹੇ ਭਗਵਾਨ! ਤੇਰੀ ਮਾਇਆ ਅਪਰ ਅਪਾਰ ਹੈ, ਇਸ ਅੱਗੇ ਕੋਈ ਵੀ ਠਹਿਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਬਹੁਤ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋ ਕੇ ਭਗਵਾਨ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਗਿਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੇ ਭਗਵਾਨ! ਤੇਰੀ ਮਾਇਆ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਭੁਲਾ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਮਾਇਕ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਫੌਜਾਂ ਦਾ ਸੈਨਾਪਤੀ ਵੀ ਬਣਿਆ, ਤਿੰਨ ਪੁੱਤਰ ਵੀ ਹੋਏ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਾਲ ਸਾਥ ਹੋਇਆ, ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਕਿ ਤੇਰੀ ਮਾਇਆ ਕਿੰਨੀ ਪ੍ਰਬਲ ਹੈ। ਤਾਂ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੇ ਅਰਜਨ! ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਇਹ ਅੰਸ ਮਾਤਰ ਹੀ ਮਾਇਆ ਦਿਖਾਈ ਹੈ। ਇਹ ਜੋ ਤੂੰ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਇਹ ਭਵਿੱਖਤ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗਾ। ਤੇਰੇ ਪੁੱਤਰੇ ਪਰੀਖਸ਼ਤ ਨੂੰ ਰਾਜ ਮਿਲੇਗਾ ਅਤੇ ਤਖਸ਼ਕ ਨਾਗ ਦੇ ਕੱਟਣ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਛੱਡੇਗਾ। ਜਨਮੇਜਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਾਲਾ ਰਾਜਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਵੈਸ਼ੰਪਾਜਨ ਨੇ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਦੀ ਕਥਾ ਸੁਣਾਈ, ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੇਰੀ ਮਾਇਆ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਨੁਭਵ ਕਰਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮਾਇਆ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੀਵ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਲੈਂਦੀ ਹੈ।

'ਚਲਦਾ.....!'



(ਪੰਨਾ 9 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਗਏ ਹਾਂ। ਤੂੰ ਘਟ-ਘਟ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਹੈਂ, ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਹਉਂ ਦੀ ਕੰਧ ਓਹਲੇ ਰਹਿ ਕੇ ਇਸ ਮਹਾਨ ਠੰਢੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੋਂ ਹੀਣਾ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਭੀ ਹਨੇਰਾ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਭੀ ਹਨੇਰਾ ਹੈ। ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖੀਆਂ ਨੂੰ ਮੋਤੀਆ ਬਿੰਦ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਅੱਖਾਂ ਵਾਲੇ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਣ-ਕਣ ਤੇ ਨੂਰੀ ਝਲਕਾਰੇ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇਰੀਆਂ ਅੱਖੀਆਂ ਅੰਨ੍ਹੀਆਂ ਹਨ, ਗੁਰੂ ਡਾਕਟਰ ਪਾਸ ਜਾਣਾ ਮੰਨ ਲੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੂੰ ਟੋਲ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈਂ, ਉਹ ਤਾਂ ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ ਹੈਂ, “ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਮੰਨਾਂ?” ਤੇਰੀ ‘ਮੈਂ’ ਹੀ ਇਸ ਵਿਚ ਪੜਦਾ ਹੈ, ਪੜਦੇ ਨਾਲ ਨਾ ਚਿੰਬੜ। ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਈਮਾਨ ਲਿਆ ਜੋ ਫੁਰਮਾ ਰਿਹਾ ਹੈ -

ਆਪੇ ਪਟੀ ਕਲਮ ਆਪਿ ਉਪਰਿ ਲੇਖੁ ਭਿ ਤੂੰ॥

ਏਕੋ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ ਦੂਜਾ ਕਾਹੇ ਕੁ॥

ਅੰਗ - 1291

ਪਸਰਿਓ ਆਪਿ ਹੋਇ ਅਨਤ ਤਰੰਗ॥

ਲਖੇ ਨ ਜਾਹਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਰੰਗ॥

ਅੰਗ - 275

(ਪੰਨਾ 16 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਛੁਰੀ ਸੁੱਟ ਦਿਤੀ। ਅੰਦਰ ਜ਼ਮੀਰ ਦੇ ਵਿਚ ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੋ ਗਈ। ਬਦਲ ਗਿਆ ਉਸੇ ਵੇਲੇ। ਬਾਹਰ ਆ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਕਿ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਇਹ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁੱਲ ਲੈ ਆਉਂਦਾ, ਲਿਆ ਕੇ ਵੇਚਣ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਰਤ ਸੀ। ਟੋਕਰੇ 'ਚ ਪਾ ਲੈਂਦੈ ਤੇ ਜਿੱਥੇ-ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਖਰੀਦਦਾਰ ਸੀ, ਉਥੇ ਵੇਚ ਦਿੰਦੈ।

ਅੱਜ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਇਕ ਮੰਡਲੀ ਆ ਰਹੀ। ਦੂਰੋਂ ਇਹਦੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਅਵਾਜ਼ ਪਈ। ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਿਆ ਲੇਕਿਨ ਅਜੇ ਸ਼ਬਦ ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਪੈ ਰਿਹਾ। ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਜਲ ਜਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਮਨਾ! ਤੇਰਾ ਤਾਂ ਜਨਮ ਹੀ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਤੂੰ ਕਿਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਕੀ ਕਰੇਂਗਾ? ਕਾਲ ਦਾ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਚਨ ਤੂੰ ਸੁਣਦੈਂ ਸੰਗਤ 'ਚ ਬੈਠ ਕੇ, ਤੇਰਾ ਸੰਪਰਕ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੇ ਜਦੋਂ ਨੇੜੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਰੁਖ ਬਦਲ ਲਿਆ, ਡੰਡੀ ਬਦਲ ਕੇ ਉਸ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਚਲ ਪਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਵੀ ਕਰਾਂਗੇ ਤੇ ਸੁਣਦੇ ਵੀ ਹਾਂ। ਦਿਲ ਖਿੱਚਵੀਂ ਆਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ -

ਧਾਰਨਾ - ਸਿਮਰਨ ਭਜਨ ਦਇਆ ਨਹੀਂ ਕੀਨੀ,

ਤਉ ਮੁਖ ਚੋਟਾ ਖਾਵੇਂਗਾ।

'ਚਲਦਾ.....!'

ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਮਨੁ ਧੀਰੇ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਧੰਨੁ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ!
ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥
ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ ॥ ਅੰਗ - ੨੫੬
ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ
ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ॥
ਅੰਗ - ੨੮੯.

ਧਾਰਨਾ - ਲੇਖੇ ਵਿਚ ਲਾ ਲਓ ਜੀ,
ਜਨਮ ਤੁਮਾਰੇ ਲੇਖੇ।

ਹਮ ਸਰਿ ਦੀਨੁ ਦਇਆਲੁ ਨ ਤੁਮ ਸਰਿ
ਅਬ ਪਤੀਆਰੁ ਕਿਆ ਕੀਜੈ ॥
ਬਚਨੀ ਤੋਰ ਮੋਰ ਮਨੁ ਮਾਨੈ ਜਨ ਕਉ ਪੂਰਨੁ ਦੀਜੈ ॥ ੧ ॥
ਹਉ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਉ ਰਮਈਆ ਕਾਰਨੇ ॥
ਕਾਰਨ ਕਵਨ ਅਬੋਲ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਬਹੁਤ ਜਨਮ ਬਿਛੁਰੇ ਥੇ ਮਾਧਉ ਇਹੁ ਜਨਮੁ ਤੁਮਾਰੇ ਲੇਖੇ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਆਸ ਲਗਿ ਜੀਵਉ
ਚਿਰ ਭਇਓ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖੇ ॥ ਅੰਗ- ੬੯੪

ਧਾਰਨਾ - ਆਸਾ ਲਗ ਜੀ ਜੀਵਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਮੈਨੂੰ ਚਿਰ ਭਇਆ ਦਰਸਨ ਦੇਖੇ।

ਕਈ ਜਨਮ ਭਏ ਕੀਟ ਪਤੰਗਾ ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਗਜ ਮੀਨ ਕੁਰੰਗਾ ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਪੰਖੀ ਸਰਪ ਹੋਇਓ ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਹੈਵਰ ਬ੍ਰਿਖ ਜੋਇਓ ॥ ੧ ॥
ਮਿਲੁ ਜਗਦੀਸ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ ॥
ਚਿਰੰਕਾਲ ਇਹ ਦੇਹ ਸੰਜਰੀਆ ॥ ਅੰਗ- ੧੨੬
ਕੇਤੇ ਰੁਖ ਬਿਰਖ ਹਮ ਚੀਨੇ ਕੇਤੇ ਪਸੂ ਉਪਾਏ ॥
ਕੇਤੇ ਨਾਗ ਕੁਲੀ ਮਹਿ ਆਏ ਕੇਤੇ ਪੰਖ ਉਡਾਏ ॥
ਅੰਗ- ੧੫੬

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਬਹੁਤੇ ਜੁਗ ਹਾਰਿਓ ਮਾਨਸ ਦੇਹ ਲਹੀ ॥
ਨਾਨਕ ਕਹਤ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ ਸਿਮਰਤ ਕਹਾ ਨਹੀ ॥
ਅੰਗ- ੬੩੧

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਗੱਜ ਕੇ ਬੋਲਣਾ ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ
ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੰਕੋਚਦੇ ਹੋਏ ਆਪ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ
'ਚ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋ। ਇਕ ਸਵਾਲ, ਇਕ ਮਸਲਾ ਹੈ ਇਸ

ਜੀਵ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ, ਜੋ ਅਰਬਾਂ-ਖਰਬਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ,
ਅਣਗਿਣਤ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਕਾਰਨ ਕੀ
ਹੈ ਇਸ ਦਾ? ਕਿ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੱਲ ਹੋ ਰਿਹਾ? ਵੱਡੇ-
ਵੱਡੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਆਦਮੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼
ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਹੱਲ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਮਸਲਾ ਬਹੁਤ
ਭਿਆੰਕਰ ਹੈ, ਭਿਆਨਕ ਹੈ; ਫੇਰ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ।
ਵਿਚੇ ਇਹਦੇ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਨੇ, ਵਿਚੇ ਅਣਜਾਣ ਨੇ, ਵਿਚੇ
ਅਮੀਰ ਨੇ-ਗਰੀਬ ਨੇ। ਇਕ ਤਾਂ ਐਨਾ ਇਹਦੇ ਵਿਚ
ਡੁੱਬ ਗਏ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ
ਮਸਲਾ ਵੀ ਹੈ ਸਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ। ਇਕ ਉਹ ਨੇ ਜਿਹੜੇ
ਸਹਿਕਦੇ ਨੇ ਤੇ ਸਾਹ ਲੈਂਦਿਆਂ ਜਿਹਨਾਂ ਦੀ ਹੋਸ਼ ਕਾਇਮ
ਹੈ, ਉਹ ਸੋਚਦੇ ਨੇ ਮਸਲਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਅਰਬਾਂ-
ਖਰਬਾਂ ਸਾਲ ਲੰਘ ਗਏ। ਬੇਅੰਤ ਸਰੀਰ, ਕਈ-ਕਈ
ਵਾਰੀ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ, ਕਿੰਨੇ ਵਾਰੀ ਸੱਪਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ
ਧਾਰਨ ਕਰੇ, ਕਿੰਨੇ ਵਾਰੀ ਮਛਲੀਆਂ ਦੇ ਕਰੇ। ਕਿੰਨੇ
ਵਾਰੀ ਹਰਨਾਂ ਦੇ ਕਰੇ, ਕਿੰਨੇ ਵਾਰੀ ਹਾਥੀਆਂ ਦੇ ਕਰੇ।
ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਮਨੁੱਖ ਵੀ ਬਣੇ ਹਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ
ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਬਣਦੇ -

ਬੈਰ ਬਿਰੋਧ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਮੋਹ ॥

ਝੂਠ ਬਿਕਾਰ ਮਹਾ ਲੋਭ ਯੋਹ ॥

ਇਆਹੂ ਜੁਗਤਿ ਬਿਹਾਨੇ ਕਈ ਜਨਮ ॥

ਨਾਨਕ ਰਾਖਿ ਲੇਹੁ ਆਪਨ ਕਰਿ ਕਰਮ ॥ ਅੰਗ- ੨੬੮

ਜਦੋਂ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਬਣਦੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਜਜ਼ਬੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ
ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਇਹ ਹਾਰ ਜਾਂਦੇ, ਸਦਾ ਹੀ ਹਾਰ ਹੁੰਦੀ
ਹੈ। ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਪੁਰਸ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਪੱਲੇ ਜਿੱਤ ਪੈਂਦੀ
ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰ ਹਾਰਦਾ ਹੀ ਹਾਰਦਾ ਚਲਿਆ
ਜਾਂਦੇ। ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਹ ਜੂਨਾਂ 'ਚੋਂ ਘੁੰਮ
ਕੇ ਆਉਂਦੇ, ਮਨੁੱਖ ਬਣਦੇ ਤਾਂ ਇਹਦੇ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਦੇ
ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹੁੰਦੇ
ਨੇ। ਭੂਤਾਂ, ਪ੍ਰੇਤਾਂ ਦੇ ਵੀ ਕਿਉਂਕਿ ਭੂਤ ਬਣਦੇ। ਬੇਅੰਤ
ਕਿਸਮਾਂ ਨੇ ਭੂਤਾਂ-ਪ੍ਰੇਤਾਂ ਦੀਆਂ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਬਸ ਸੱਤ-
ਅੱਠ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ
ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ। ਪ੍ਰੇਤ ਨੇ,
ਕੋਈ ਖਵੀਸ ਨੇ, ਕੋਈ ਜਿੰਨ ਨੇ, ਕੋਈ ਕੁਛ ਨੇ, ਕੋਈ
ਕੁਛ ਨੇ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਵੀ ਇਹਦੇ ਕੋਲ ਹੁੰਦੇ,
ਪਸ਼ੂਆਂ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਵੀ ਕੋਲ ਹੁੰਦੇ। ਸੱਪਾਂ ਦਾ ਸੁਭਾਅ
ਵੀ ਇਹਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਹੁੰਦੇ ਇਹਦੇ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਦੇ

ਅੰਦਰ। ਕੁੱਤਿਆਂ, ਬਿੱਲਿਆਂ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਵੀ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਹੁੰਦੇ, ਬਲਦਾਂ ਦਾ ਵੀ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਹੁੰਦੇ, ਮੱਝਾਂ ਝੋਟਿਆਂ ਦਾ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਸੁਭਾਅ ਹੁੰਦੇ। 83 ਲੱਖ ਜੂਨਾਂ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦੇ। ਉਹਨਾਂ ਜੂਨਾਂ 'ਚ ਜਿਹੜੇ ਜੀਵ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ 'ਚ ਆਪਣਾ ਹੀ ਸੁਭਾਅ ਹੁੰਦੇ, ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜੇ ਬਲਦ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ 'ਚ ਬਲਦ ਦਾ ਹੀ ਸੁਭਾਅ ਹੋਏਗਾ, ਸੱਪ ਦਾ ਨਹੀਂ ਆਏਗਾ। ਭੂਤ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਏਗਾ। ਇਹ ਕੇਵਲ ਮਨੁੱਖ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਅੰਤਸਕਰਣ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਾਰੇ ਸੁਭਾਅ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋਏ ਪਏ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਜੀਵ ਹੈ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਟਿਕਾਅ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਦੇ ਇਹ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹਦੇ ਕਦੇ ਫੇਰ ਥੱਲੇ ਆ ਜਾਂਦੇ -

ਕਬਹੂ ਜੀਅੜਾ ਉੱਭਿ ਚੜਤੁ ਹੈ ਕਬਹੂ ਜਾਇ ਪਇਆਲੇ ॥
ਲੇਭੀ ਜੀਅੜਾ ਥਿਰੁ ਨ ਰਹਤੁ ਹੈ ਚਾਰੇ ਕੁੰਡਾ ਭਾਲੇ ॥

ਅੰਗ- ੮੭੬

ਇਹ ਥਿਰ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ। ਸੋ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਕਿ ਆਦਮੀ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਵੀ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਉੱਚੇ ਸੁਭਾਅ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਰਹਿੰਦੇ। ਜੂਨਾਂ ਸਾਰੀਆਂ 'ਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੈ। ਪਰ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਸੇ ਜੂਨ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਕੇਵਲ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ। ਪਰ ਢਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਨਾਲ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਹੈ -

ਕਾਇਆ ਨਗਰੁ ਨਗਰੁ ਗੜ ਅੰਦਰਿ ॥
ਸਾਚਾ ਵਾਸਾ ਪੁਰਿ ਗਗਨੰਦਰਿ ॥
ਅਸਥਿਰੁ ਥਾਨੁ ਸਦਾ ਨਿਰਮਾਇਲੁ
ਆਪੇ ਆਪੁ ਉਪਾਇਦਾ ॥ ੧ ॥
ਅੰਦਰਿ ਕੋਟ ਛਜੇ ਹਟਨਾਲੇ ॥
ਆਪੇ ਲੇਵੈ ਵਸਤੁ ਸਮਾਲੇ ॥
ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਜੜੇ ਜੜਿ ਜਾਣੈ ਗੁਰੁ ਸਬਦੀ ਖੋਲਾਇਦਾ ॥੨॥
ਭੀਤਰਿ ਕੋਟ ਗੁਫਾ ਘਰੁ ਜਾਈ ॥
ਨਉ ਘਰੁ ਥਾਪੇ ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ॥
ਦਸਵੈ ਪੁਰਖੁ ਅਲੇਖੁ ਅਪਾਰੀ ਆਪੇ ਅਲਖੁ ਲਖਾਇਦਾ ॥

ਅੰਗ- ੧੦੩੩

ਸੋ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਨਿਰਮਲ ਸੁਭਾਅ ਵੀ ਹੈਗੇ। ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਵੀ ਸੁਭਾਅ ਹੈਗੇ। ਅਵਤਾਰਾਂ ਦੇ ਵੀ ਸੁਭਾਅ ਨੇ, ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਵੀ ਸੁਭਾਅ ਨੇ। ਕਿਹੜਾ ਉਥੇ ਆਉਂਦੇ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜਾਣੇ। ਮੁੜ ਕੇ ਆਦਮੀ ਫੇਰ ਉਥੇ ਹੀ ਗਿਰ ਜਾਂਦੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਚੜ੍ਹਦੇ, ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਦੇ, ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੇ, ਰਸ ਆਉਂਦੇ, ਬਾਣੀ ਵਿਚਾਰਦੇ ਤੇ ਜਦੋਂ ਇਕ ਦਮ ਕੋਈ ਸੰਕਟ ਆ ਪੈਂਦੇ, ਮੁੜ ਕੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਸੁਭਾਅ 'ਚ ਫੇਰ ਜਾ ਵੜਦੇ। ਜਿਵੇਂ ਪਸ਼ੂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ

ਨੇ ਇਹ ਮਾਰਨ ਲਗ ਜਾਂਦੇ। ਜਿਵੇਂ ਸ਼ੇਰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਖਾਂਦੇ ਨੇ, ਵੱਢ ਦੇ, ਮਾਰ-ਮਾਰ ਸੁੱਟੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ, ਬਘਿਆੜ ਪਾੜ-ਪਾੜ ਸੁੱਟੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਆਹ ਸੁਭਾਅ ਵੀ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੇ। ਕਦੇ ਬਹੁਤ ਉਚਾ ਗਿਆ ਹੁੰਦੇ। ਇਹਦੇ ਕਰਕੇ ਗੋੜੇ ਖਾਂਦੇ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਲਟ ਮਾਲੂ ਗੋੜੇ ਖਾਂਦੀ ਹੈ, ਟਿੰਡ ਭਰ ਕੇ ਉਤੇ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਾਣੀ ਡੋਲੂ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮੁੜ ਕੇ ਫੇਰ ਥੱਲੇ ਨੂੰ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਇਸਦਾ ਛੁਟਕਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸੋ ਮਸਲਾ ਸਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਹੈ -

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ ॥
ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ ॥
ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ ॥

ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥ ਅੰਗ - ੧੨

ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦਸ ਦਿਤੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿ ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਤੂੰ ਨਾਮ ਜਪ, ਭਜਨ ਕਰ। ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਕੀ ਜਿਹੜੇ ਕੰਮਾਂ 'ਚ ਪਰਚਿਆ ਹੋਇਐਂ - 'ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ'। ਇਹ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦੇ ਨਹੀਂ, ਫਜ਼ੂਲ ਨੇ ਇਹ। ਰੋਟੀ ਪਾਣੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸਭ ਨੂੰ ਦਿੰਦੇ। ਲੇਕਿਨ ਅਸਲੀ ਕੰਮ ਜਿਹੜਾ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਕਿੱਥੇ ਹੈ? ਕਿੱਥੇ ਮਿਲਦੈ? ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਹੈ, ਇਕ ਵਿਦਿਆ ਉਹ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਪੁਸਤਕਾਂ 'ਚੋਂ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਲੋਕ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਮਾਸਟਰ, ਟੀਚਰ, ਉਸਤਾਦ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਮਕੈਨਿਕ ਬਣਨੇ, ਟੈਕਨੀਸ਼ਨ ਬਣਨੇ, ਉਹਦਾ ਉਸਤਾਦ ਉਹਨੂੰ ਸਿਖਾ ਦਏਗਾ, ਛੇਤੀ ਨਾਲ। ਉਹ ਵਿਦਿਆ ਬਾਹਰੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਅਪਰਾ ਵਿਦਿਆ ਉਸ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਨੇ, ਇਕ ਪਰਾ ਵਿਦਿਆ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਅੰਦਰੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਉਹਦੀ ਨਾ ਕੋਈ ਕਿਤਾਬ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਅੱਖਰ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਅੰਦਰ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰੀ ਹੋਵੇ। ਮਾਹਿਰ ਹੋਣ, ਅਨਜਾਣ ਨਹੀਂ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਤਾਂ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਭੇਖ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਡੇਰੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਤਾਂ ਅਵਸਥਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਉਹ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਵੇ ਉਹ ਸਾਧੂ ਸੰਤ ਹੁੰਦੇ। ਉਹ ਵਿਦਿਆ ਅੰਦਰੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਬਾਹਰੋਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਬਾਹਰਲੀ ਵਿਦਿਆ ਹੋਰ ਹੈ, ਅੰਦਰਲੀ ਵਿਦਿਆ ਹੋਰ ਹੈ। ਜੇ ਅੰਦਰਲੀ ਪੂਰੀ ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹ ਲਵੇ ਤਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ

ਵਿਦਿਆ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ। ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਨੂੰ ਬੜੀ ਅਜੀਬ ਲਗਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬਿਨਾਂ ਪੜ੍ਹੇ? ਬਿਨਾਂ ਦੇਖੇ ਵਿਦਿਆ ਕਿਵੇਂ ਆ ਜਾਏਗੀ? ਉਹ ਜੜ੍ਹ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਸਾਧੂ ਸੰਤਾਂ ਕੋਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਅਵਸਥਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਸਭ ਕੁਝ ਹੀ ਜਾਣ ਜਾਂਦੇ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ 50% ਤੋਂ 75% ਦਿਮਾਗੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। 25% ਤੋਂ 50% ਤੱਕ ਪਸ਼ੂਆਂ, ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। 25% ਤੱਕ ਜੜ੍ਹੀਆਂ ਬੂਟੀਆਂ, ਦਰਖਤਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਜਿਹੜੀ 75% ਤੋਂ ਉਪਰਲੀ ਹੈ 100% ਤੱਕ, ਉਹ ਸੋਝੀ ਕੀਹਦੇ 'ਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਧੂਆਂ 'ਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਅੰਦਰਲੀ ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬਾਹਰਲੀ ਵਿਦਿਆ ਪਿੱਛੇ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਸ਼ਾਇਰ ਹੈ, ਉਹਨੇ ਕਵਿਤਾ ਬਣਾਉਣੀ ਹੋਵੇ, ਉਡਾਰੀ ਮਾਰਦੇ, ਲਿਖ ਲੈਂਦੇ ਕਾਗਜ਼ 'ਤੇ, ਫੇਰ ਅੱਖਾਂ ਮੀਚ ਕੇ ਬਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਲਿਖ ਲੈਂਦੇ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਹੀ ਲਿਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਲਾਈਨਾਂ ਕੱਟ ਦਏਗਾ, ਫੇਰ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਲਿਖਣ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਸੀਮਾ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਵਿਦਿਆ। ਉਪਰੋਂ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ। ਜਿਹੜੀ ਉਪਰੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਉਸ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਅਲਹਾਮ, ਅਗੰਮੀ ਸ਼ਬਦ ਆ ਰਿਹੈ, ਬਾਣੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਹਦੇ 'ਚ ਕੱਟ-ਕਟਾਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸੁੱਧ ਹੋ ਕੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਤੁਲਵੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਵੀ, ਚਾਹੇ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਨੂੰ ਉਹਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਲਓ, ਉਹ ਬਦਲਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਅਬਦਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਸਤਿ ਬਾਣੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਸਦਾ ਹੀ ਸਤਿ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਦੂਸਰੀ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਰੀ ਕੱਚੀ ਬਾਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕੱਚੇ ਮੰਡਲ 'ਚੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਕੱਚੀ ਬਾਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਸਤਿ ਦੇ ਮੰਡਲ 'ਚੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਨਸਰ ਵਿਚ ਆਵੇ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਆਵੇ, ਉਹ ਸਤਿ ਬਾਣੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਉਹਦਾ ਵਹਾਅ ਹੁੰਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਦਰਲੀ ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਜਿਹੜੇ ਬੈਰੀਅਰ ਸੀ, ਉਹ ਟੁੱਟ ਗਏ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਮਰਦਾਨਿਆ ਰਬਾਬ ਵਜਾ ਬਾਣੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ ਨੇ? -

ਜੈਸੀ ਮੈ ਆਵੈ ਖਸਮ ਕੀ ਬਾਣੀ

ਤੈਸੜਾ ਕਰੀ ਗਿਆਨੁ ਵੇ ਲਾਲੇ ॥

ਅੰਗ - ੭੨੨

ਬਾਣੀ ਪਹਿਲਾਂ ਆ ਗਈ। 32 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਣੀ ਆ ਗਈ। ਉਤਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ 32 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ। 13 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲੀ ਘਟਨਾ ਤੋਂ, 29 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੂਜੀ ਘਟਨਾ ਤੋਂ, ਬਾਣੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਵਹਿਣ ਆ ਰਿਹੈ। ਜੇ ਕੁਛ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਵਰਤਣ ਵਾਲਾ

ਹੈ -

ਕਾਇਆ ਕਪੜੁ ਟੁਕੁ ਟੁਕੁ ਹੋਸੀ

ਹਿਦੁਸਤਾਨੁ ਸਮਾਲਸੀ ਬੋਲਾ ॥

ਅੰਗ- ੭੨੩

ਬਾਣੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਹ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਤਰਮੀਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਬਦਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਜਿਵੇਂ ਆਈ ਹੈ ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹਦੇ 'ਚ ਨਾ ਇਕ ਅੱਖਰ ਘਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦੇ, ਨਾ ਇਕ ਅੱਖਰ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਇਹ ਸਤਿ ਬਾਣੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਜਿਹੜੀ ਅੰਦਰਲੀ ਵਿਦਿਆ ਹੈ ਇਹਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਨਹੀਂ, ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਹਾਂ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਅੰਦਰਲੀ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅੰਦਰਲਾ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ ਜਾਗਦਾ ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤਕ ਜੰਮਣ-ਮਰਨ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਚੱਕਰ ਹੈ ਉਹ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਹਉਮੈ ਦੇ ਮੰਡਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਹ ਕਰਮ ਕਰਦੇ, ਕਰਮ ਕਰਿਆ ਤਾਂ ਇਹ ਬੰਨ੍ਹਿਆਂ ਜਾਂਦੇ। ਪੂਰਾ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਮਿਲ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਲਾ ਦੇਵੇ ਮਿਹਰ ਕਰਕੇ ਇਸ ਪਾਸੇ, ਤਾਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਹੁੰਦੇ।

ਸੋ ਇਹ ਮਸਲਾ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹੈ। ਨਾ ਇਹ ਹੱਲ ਹੁੰਦੇ, ਸਮਾਂ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦੇ ਸਾਡਾ, ਇਕ ਜਨਮ ਦੇ ਜਨਮ, ਦੱਸ ਜਨਮ, ਵੀਹ ਜਨਮ, ਕਦੇ ਗਰੀਬੀ 'ਚ ਆ ਗਏ, ਕਦੇ ਅਮੀਰੀ 'ਚ ਆ ਗਏ, ਕਦੇ ਕਿਤੇ ਸ਼ਾਹੀ ਖਾਨਦਾਨ 'ਚ ਹੋ ਗਏ, ਕਦੇ ਮੰਗਤਿਆਂ ਦੇ ਖਾਨਦਾਨ 'ਚ ਚਲੇ ਗਏ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿੱਥੇ-ਕਿੱਥੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਭੇਜਦੇ। ਗੱਲ ਉਥੇ ਦੀ ਓਥੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਮਝਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਨੇ ਲੇਕਿਨ ਸਮਝ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗ ਰਿਹਾ। ਸੋ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਪੜ੍ਹੋ ਪਿਆਰ ਨਾਲ -

ਧਾਰਨਾ - ਭਾਗ ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਮੰਦੇ,

ਦਿਤੀਆਂ ਬਾਂਗਾਂ ਤੋਂ ਨਾ ਜਾਗਦੇ।

ਫਰੀਦਾ ਕੁਕੇਦਿਆ ਚਾਂਗੇਦਿਆ ਮਤੀ ਦੇਦਿਆ ਨਿਤ ॥

ਜੋ ਸੈਤਾਨਿ ਵੰਵਾਇਆ ਸੇ ਕਿਤ ਫੇਰਹਿ ਚਿਤ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੭੮

ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਨਮੁਖਤਾਈ ਹੈ, ਸਾਕਤਪੁਣਾ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਗ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਮਹਾਤਮਾ ਹਿਤ ਦੀ ਬਾਤ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਬਹੁਤ ਸਮਝਾ-ਸਮਝਾ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ - ਚਾਰੋਂ ਵੇਦ, ਛੇਈਂ ਸ਼ਾਸਤਰ, ਸਤਾਈ ਸਿਮ੍ਰਤੀਆਂ, ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ, ਕੁਰਾਨ ਸਰੀਫ, ਤੌਰੇਤ, ਅੰਜੀਲ, ਜੰਬੂਰ, ਬਾਈਬਲ, ਹੋਰ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ, ਬਹੁਤ ਸਮਝਾ ਕੇ ਇਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਪਰ ਕੀ ਮਜਾਲ ਕਿ ਟਸ ਤੋਂ ਮਸ ਹੋ

ਜਾਏ। ਉਥੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਕਈ ਤਾਂ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਏ ਮਹਾਤਮਾ ਕਿ ਕੀ ਐਵੇਂ ਟੱਕਰਾਂ ਮਾਰਨੀਆਂ ਨੇ, ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਭਾਗ ਮੰਦੇ ਨੇ, ਗੋੜੇ ਖਾਣ ਦਿਓ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ। ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਹਿਤੂ ਨੇ, ਉਤਮ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਵਿਚ ਨੇ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਨਹੀਂ ਬਈ, ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹੇ ਪਾਉ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ। ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਵੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿ ਸਮਝ ਆਵੇ, ਆਪਣਾ ਭਲਾ ਤੇ ਬੁਰਾ ਪਛਾਣ ਲੈਣ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ, ਨਾ ਲੱਗਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਗੋੜੇ ਖਾਂਦਾ ਫਿਰਦਾ। ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਵੀ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਪੁਸਤਕਾਂ ਵੀ ਬੇਅੰਤ ਪੜ੍ਹ ਲੈਂਦੇ, ਲੇਕਿਨ ਰਹਿੰਦਾ ਉਥੇ ਦਾ ਉਥੇ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਦਰਲੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹੀ। ਉਹ ਪੜ੍ਹਾਈ ਹੋਰ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਤਰੀਕਾ ਹੋਰ ਹੈ। ਉਹਦਾ ਸਕੂਲ ਹੋਰ ਹੈ, ਚਾਟਸਾਲ ਹੋਰ ਹੈ ਉਹਦੀ। ਉਹਦੀ ਫੀਸ ਹੋਰ ਹੈ। ਸੋ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਪੜ੍ਹਾਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਜੀਵਨ ਨੇ ਸਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੇ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਦੇ ਹਾਂ ਫੇਰ ਸਾਨੂੰ ਕੁਛ ਸੇਧ ਲੱਭਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਦੇ ਨਾਲ ਲੰਘਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ ਇਕ ਸੇਵਾ ਹੈ, ਇਕ ਸਿਮਰਨ ਹੈ। ਸਿਮਰਨ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਯਾਦ ਨੂੰ। ਯਾਦ ਰੱਖਣੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਹੈ ਹਰੇਕ ਦੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਮੰਨਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਚੌਲਾ ਪਾ ਲਵਾਂਗੇ ਕਿ ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੇ। ਜੇ ਕੋਈ ਕਹਿ ਦੇਵੇ ਕਿ ਸਾਡਾ ਫਲਾਣਾ ਸੰਤ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਮਾਰਨ ਤਕ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਇਕ ਗੱਲ ਵੀ ਸਾਡੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਨਹੀਂ ਬਹਿੰਦੀ, ਇਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਅਸੀਂ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਜਹ ਜਹ ਪੇਖਉ ਤਹ ਹਜੂਰਿ ਦੂਰਿ ਕਤਹੁ ਨ ਜਾਈ ॥
ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਸਰਬਤੁ ਮੈ ਮਨ ਸਦਾ ਧਿਆਈ ॥ ੧ ॥
ਈਤ ਉਤ ਨਹੀ ਬੀਛੁੜੈ ਸੋ ਸੰਗੀ ਗਨੀਐ ॥

ਬਿਨਸਿ ਜਾਇ ਜੋ ਨਿਮਖ ਮਹਿ ਸੋ ਅਲਪ ਸੁਖ ਭਨੀਐ ॥
ਅੰਗ- ੬੭੭

ਨਹੀਂ ਮੰਨ ਸਕਦੇ ਅਸੀਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਹਰ ਵਕਤ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ। ਨਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਾਡੀ ਉਹ ਸਹਾਇਤਾ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਉਸ ਤੋਂ ਸਹਾਇਤਾ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਸਾਡੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਲੈਂਦੇ। ਕੇਵਲ ਸਾਡੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦਾ, ਜੇ ਕੁਛ ਵੀ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਸਾਰੀ ਕਾਇਨਾਤ 'ਚ -

ਹਾਥੀ ਕੀ ਚਿੰਗਾਰ ਪਰ ਪਛੈ ਪਹੁਚਤ ਤਾਹਿ।
ਚੀਟੀ ਕੀ ਪੁਕਾਰ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਸੁਨੀਅਤ ਹੈ।

ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

ਕੀੜੀ ਦੀ ਵੀ ਪੁਕਾਰ ਸੁਣ ਲੈਂਦੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਨਾਲ ਹੈ, ਕੀੜੀ ਦੇ ਵੀ ਨਾਲ ਹੈ, ਹਾਥੀ ਦੇ ਵੀ ਨਾਲ ਹੈ। ਸੋ ਐਨਾ ਜਿਹੜਾ ਨਾਲ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਤੂੰ ਤਾਂ ਮੂਰਖ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈਂ। ਇਕੋ ਗੱਲ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਬਾਕੀ ਜਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੇ ਉਹ ਲੇਖੇ 'ਚ ਨਹੀਂ ਪਿਆ ਕਰਦੀਆਂ -

ਧਾਰਨਾ - ਲੇਖੇ ਤੇਰੇ ਓ ਇਕ ਗੱਲ ਹੈ,
ਹੋਰ ਹਉਮੈ ਝਖਣਾ ਝਖ।

ਪੜਿ ਪੜਿ ਗਡੀ ਲਦੀਅਹਿ ਪੜਿ ਪੜਿ ਭਰੀਅਹਿ ਸਾਥ ॥
ਪੜਿ ਪੜਿ ਬੋੜੀ ਪਾਈਐ ਪੜਿ ਪੜਿ ਗਡੀਅਹਿ ਖਾਤ ॥
ਪੜੀਅਹਿ ਜੇਤੇ ਬਰਸ ਬਰਸ ਪੜੀਅਹਿ ਜੇਤੇ ਮਾਸ ॥
ਪੜੀਐ ਜੇਤੀ ਆਰਜਾ ਪੜੀਅਹਿ ਜੇਤੇ ਸਾਸ ॥
ਨਾਨਕ ਲੇਖੈ ਇਕ ਗਲ ਹੋਰ ਹਉਮੈ ਝਖਣਾ ਝਖ ॥

ਅੰਗ- ੪੬੭

ਪੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਵੱਡਾ ਆਦਮੀ ਬਣ ਗਿਆ, ਬੇਅੰਤ ਧਨ ਕਮਾ ਲਿਆ, ਬੇਅੰਤ ਜਾਇਦਾਦ ਬਣਾ ਲਈ, ਰਾਜਸੀ ਸ਼ਕਤੀ ਬਣਾ ਲਈ, ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਨਾਉਂ ਬਣ ਗਿਆ। ਟੈਲੀਵੀਜ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਆਉਣ ਲਗ ਗਏ। ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ। ਸਾਰਾ ਦੇਸ਼ ਉਲਟ ਕੇ ਆ ਜਾਂਦੇ ਦੇਖਣ ਵਾਸਤੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ -

ਕੀਟਾ ਅੰਦਰਿ ਕੀਟੁ ਕਰਿ ਦੋਸੀ ਦੋਸੁ ਧਰੇ ॥ ਅੰਗ- ੨
ਉੱਚਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ -

ਜੇ ਜੁਗ ਚਾਰੇ ਆਰਜਾ ਹੋਰ ਦਸੁਣੀ ਹੋਇ ॥
ਨਵਾ ਖੰਡਾ ਵਿਚਿ ਜਾਣੀਐ ਨਾਲਿ ਚਲੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥
ਚੰਗਾ ਨਾਉ ਰਖਾਇ ਕੈ ਜਸੁ ਕੀਰਤਿ ਜਗਿ ਲੋਇ ॥
ਜੇ ਤਿਸੁ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵਈ ਤ ਵਾਤ ਨ ਪੁਛੈ ਕੇ ॥

ਕੀਟਾ ਅੰਦਰਿ ਕੀਟੁ ਕਰਿ ਦੋਸੀ ਦੋਸੁ ਧਰੇ ॥ ਅੰਗ- ੨

ਕੀੜੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਕੀੜੇ ਪੈਂਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਜੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਸੋ ਗੱਲ ਕਿਹੜੀ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਤਾਂ ਖੋਲ੍ਹ-ਖੋਲ੍ਹ ਦਸੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ -

ਪੇਖਤ ਸੁਨਤ ਸਦਾ ਹੈ ਸੰਗੇ ਮੈ ਮੂਰਖ ਜਾਨਿਆ ਦੂਰੀ ਰੇ ॥

ਅੰਗ- ੬੧੨

ਉਹ ਨਾਲੇ ਮੈਨੂੰ ਦੇਖਦੇ, ਨਾਲੇ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣਦੇ, ਨਾਲੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੇ। ਜੇ ਭੂਤ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਵੇ, ਡਰ ਜਾਂਦੇ ਬੰਦਾ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੇ ਥਾਂ ਮੈਨੂੰ ਫੜ ਲਵੇ। ਕਿੱਥੇ ਮੈਨੂੰ ਸੁੱਟ ਦੇਵੇ, ਕਿਸੇ ਖੂਹ 'ਚ ਸੁੱਟ ਦੇਵੇ, ਕਿਸੇ ਰੇਲ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ, ਕਿਸੇ ਕਾਰ-ਮੋਟਰ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ। ਡਰਦੇ ਨੇ ਨਾਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਨਾ ਬਈ ਇਹਨੂੰ ਤਾਂ

ਦੌਰਾ ਪੈਂਦੇ, ਭੂਤ ਆ ਜਾਂਦੇ, ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ, ਉਹਦਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪਿਆਰ ਹੈ ਨਿਰਾ ਪਿਆਰ। ਉਹ ਡਰਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਉਹ ਪਾਲਦੈ। ਉਹ ਸਿੱਧਾ ਰਾਹ ਦਿਖਾਉਂਦੈ ਇਹਨੂੰ।

ਸੰਗਿ ਸਹਾਈ ਸੁ ਆਵੈ ਨ ਚੀਤਿ ॥

ਜੋ ਬੈਰਾਈ ਤਾ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ॥

ਅੰਗ- ੨੬੭

ਜਿਹੜੇ ਵੈਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਅਹੰਕਾਰ, ਈਰਖਾ, ਨਿੰਦਿਆ, ਚੁਗਲੀ, ਬਖੀਲੀ, ਝੂਠ, ਛਲ, ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮਿੱਤਰ ਬਣਾਈਂ ਫਿਰਦੈ। ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਇਹਨੂੰ ਲੰਘਾਉਣੈ, ਉਹਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਪਛਾਣਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਹਦੇ ਵਲੋਂ ਪਿੱਠ ਕਰੀ ਫਿਰਦੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪਿੱਛੇ ਲੜਦੈ, ਗੋਲੀ ਮਾਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦੈ ਕਿ ਹੈਂ ਉਹ ਕਿਉਂ ਇੰਝ ਕਹਿੰਦੈ ਗੁਰੂ ਨੂੰ। ਬਈ ਤੈਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਉਹ ਗੁਰੂ ਦਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ ਜਿਹਦੇ ਮਿਲੇ ਤੇ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰੋਂ ਹਨੇਰਾ ਨਾ ਗਿਆ। ਤੇਰਾ ਕਸੂਰ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦਾ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਤੇਰਾ ਹੈ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਤੂੰ ਅਜੇ ਆਇਆ ਨਹੀਂ -

ਕਬੀਰ ਸਾਚਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਿਆ ਕਰੈ ਜਉ ਸਿਖਾ ਮਹਿ ਚੁਕ ॥

ਅੰਧੇ ਏਕ ਨ ਲਾਗਈ ਜਿਉ ਬਾਂਸੁ ਬਜਾਈਐ ਫੁਕ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੭੨

ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਪੂਰਾ ਹੈ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਮਗਰ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਅਧੂਰਾ ਹੈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ। ਉਹ ਤਾਂ ਅਜੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹ ਗੁਰੂ ਬਣਾ ਲਵੇ। ਪਹਿਲਿਆਂ ਸਮਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੜੀ-ਬੜੀ ਦੇਰ ਤਕ ਆਪਣਾ ਸੇਵਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣਾਉਂਦੇ, ਚੇਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣਾਉਂਦੇ। 12-12 ਸਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰਾ ਕੇ, ਫੇਰ ਵੀ ਦੇਖਦੇ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਪੂਰਾ ਹੈ ਕਿ ਅਧੂਰਾ ਹੈ।

ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਸ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਰਾਜ ਛੱਡ ਕੇ ਆਇਆ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਇਬਰਾਹੀਮ ਆਦਮ ਸੂਫੀ ਹੋਇਐ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ। ਛੇ ਸਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਨੂੰ ਲੰਘ ਗਏ। ਮਾਤਾ ਲੋਈ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ ਇਹਨੂੰ। ਰਾਜਾ ਹੈ ਰਾਜ ਛੱਡ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਦੇਖੋ ਝਾੜੂ ਦਿੰਦੇ, ਵਸਤਰ ਧੋਂਦੇ, ਸਾਰੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੈ। ਬਰਤਨ ਮਾਂਜਦੈ, ਸਾਧੂ ਆਇਆਂ ਦੀ ਮੁੱਠੀ ਚਾਪੀ ਕਰਦੈ; ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹਨੂੰ ਵੀ ਕੁਛ ਦੇ ਦਿਓ।

ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਲੋਈ! ਇਹ ਅਜੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਉਹ ਸਸਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਗੁਣ ਕਾ ਗਾਹਕੁ ਜੇ ਮਿਲੈ ਤਉ ਗੁਣੁ ਲਾਖ ਵਿਕਾਇ ॥

ਅੰਗ- ੧੦੮੬

ਜੇ ਤਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਗਾਹਕ ਹੈ ਤਾਂ, ਤਾਂ ਲੱਖਾਂ 'ਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫੇਰ -

ਕਬੀਰਾ ਏਕੁ ਅਚੰਭਉ ਦੇਖਿਓ ਹੀਰਾ ਹਾਟ ਬਿਕਾਇ ॥

ਬਨਜਨਹਾਰੇ ਬਾਹਰਾ ਕਉਡੀ ਬਦਲੈ ਜਾਇ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੭੨

ਕੌਡੀਆਂ ਦੇ ਭਾਅ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਅਜੇ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਇਹਨੂੰ ਅਜੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਜੇ 'ਮੈਂ' ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਇਹਨੂੰ ਚੇਲਾ ਬਣਾਉਣਾ।

ਕਹਿੰਦੀ, ਮਹਾਰਾਜ! ਪਤਾ ਕਿਵੇਂ ਲੱਗੇ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਜਦੋਂ ਅੱਜ ਇਹ ਨਹਾ ਕੇ ਆਉ ਗੰਗਾ ਤੋਂ ਦੁਪਿਹਰੇ। ਘਰ ਦਾ ਕੂੜਾ ਪਾ ਦੇਈਂ ਉਤੇ। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਕੋਠੇ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਮਾਤਾ ਲੋਈ ਨੇ ਕੂੜਾ ਸੁੱਟ ਦਿਤਾ। ਇਕ ਦਮ ਝੁੰਜਲਾ ਗਿਆ, ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਅੰਦਰੋਂ ਨਿਕਲ ਆਈ। ਜਿਹੜਾ ਸਾਧੂਪੁਣਾ ਸੀ ਉਹ ਦਬ ਗਿਆ ਥੱਲੇ ਹੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੁਭਾਅ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਅੰਦਰ ਹੀ ਸੀ। ਉਹੀ ਨਿਕਲ ਆਇਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਲੈ, ਮੇਰੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਪਾਉਂਦਾ ਨਾ ਕੋਈ ਮੇਰੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਕੂੜਾ, ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮਾਤਾ ਲੋਈ ਹੈ, ਭੁੱਲ ਗਿਆ, ਲਿਹਾਜ਼ ਹੀ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਸੁਭਾਅ ਉਹਦਾ ਆਪਣਾ ਅੰਦਰੋਂ ਆ ਗਿਆ।

ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਕੀ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ?

ਮਾਤਾ ਲੋਈ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਜੇ ਮੇਰਾ ਰਾਜ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਪਾ ਕੇ ਦੇਖਦਾ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਕੂੜਾ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਹੈ ਨਾ ਜਿਉਂਦਾ? ਜਿਹੜੇ ਜਿਉਂਦੇ ਨੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਜੁੜਦੈ ਮਰਿਆਂ ਹੋਇਆ ਦਾ -

ਪਹਿਲਾ ਮਰਣੁ ਕਬੁਲਿ ਜੀਵਣ ਕੀ ਛਡਿ ਆਸ ॥

ਹੋਰੁ ਸਭਨਾ ਕੀ ਰੋਣੁਕਾ ਤਉ ਆਉ ਹਮਾਰੈ ਪਾਸਿ ॥

ਅੰਗ- ੧੧੦੨

ਛੇ ਸਾਲ ਹੋਰ ਲੰਘ ਗਏ। ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁਣ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਇਹ। ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਾ ਹੋਵੇ -

ਰਾਮ ਪਦਾਰਥੁ ਪਾਇ ਕੈ ਕਬੀਰਾ ਗਾਂਠਿ ਨ ਖੋਲੁ ॥

ਨਹੀ ਪਟਣੁ ਨਹੀ ਪਾਰਖੁ ਨਹੀ ਗਾਹਕੁ ਨਹੀ ਮੋਲੁ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੬੫

ਚਾਰ 'ਨਹੀਂ' ਕਰੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਬਹੁਤ ਕੀਮਤੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਹੈ ਨਾਮ ਦੀ। ਇਹ ਨਾ ਐਵੇਂ ਲੁਟਾ। ਐਵੇਂ ਨਾ ਦਿਓ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਦਾ ਗਾਹਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕੋਈ। ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਲੰਘ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਅੱਜ ਪਾਈਂ ਕੂੜਾ। ਟੋਕਰੀ 'ਚ ਰੱਖ ਛੱਡਿਆ। ਜਦੋਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਆਇਆ, ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਕੂੜਾ ਸੁੱਟ ਦਿਤਾ, ਜਿਵੇਂ ਛੇ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁੱਟਿਆ ਸੀ। ਕੂੜਾ ਗਿਰਿਆ, ਵਜਦ 'ਚ ਆ ਗਿਆ, ਨੱਚਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਕਹਿੰਦਾ, ਕਿੰਨੀ ਚੰਗੀ ਮਾਤਾ ਹੈ ਮੇਰੀ। ਪੁੱਤਰਾਂ ਦਾ ਕਿੰਨਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਮਾਂ ਨੂੰ। ਸਾਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਚਰਨ ਧੂੜ ਮੇਰੇ ਸੀਸ ਦੇ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿਤੀ। ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਦੇ ਪਾਪ ਕੱਟ ਦਿਤੇ। ਬਹੁਤ ਦਿਆਲੂ ਹੋ ਤੁਸੀਂ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਆਪ ਨੇ। ਨੱਚ ਰਿਹੈ।

ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੋਲ ਮਾਤਾ ਲੋਈ ਆਈ। ਕਹਿੰਦੀ, ਉਹ ਤਾਂ ਵਜਦ 'ਚ ਆਇਆ ਪਿਆ। ਨੱਚ ਰਿਹੈ। ਆਹ ਬਚਨ ਕਹਿ ਰਿਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈ ਇਹ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹਨੂੰ ਪੂਰਨ ਗਿਆਨ ਕਰਾ ਕੇ ਰਿੱਧੀਆਂ-ਸਿੱਧੀਆਂ ਦੇ ਭੰਡਾਰੇ ਬਖਸ਼ ਕੇ, ਭੇਜ ਦਿਤਾ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ, ਕਹਿੰਦੇ ਜਾਹ, ਪੁਰਖਾ! ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ, ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ ਦੇ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ।

ਸੋ ਅਸੀਂ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਐਵੇਂ ਹੀ ਬਣੀ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣਤਾ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਧਰਮ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਰਸਮ ਬਣ ਜਾਵੇ। ਜਿਹਨੂੰ conversion (ਬਦਲਾਉ) ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਜਿਸ ਵਕਤ ਉਹ ਅਵਸਥਾ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬਣੀ ਬਣਾ ਲਓ ਸਿੱਖ, ਬਣਾ ਲਓ ਹਿੰਦੂ, ਬਣਾ ਲਓ ਮੁਸਲਮਾਨ; ਉਸ ਵੇਲੇ ਖੋਟ ਹੀ ਖੋਟ ਰਲ ਜਾਇਆ ਕਰਦੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿਹੜੀ ਧਰਮ ਦੀ ਅਸਲੀ ਸ਼ਕਲ ਹੈ, ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਸਲੀ ਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ, ਉਹ ਬੇਅੰਤ ਅਗਿਆਨੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਆ ਕੇ, ਬੇਅੰਤ ਕਿਸਮ ਦਾ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਦਿਖਾਵਾ, ਵਹਿਮ-ਪ੍ਰਸਤੀ ਆ ਜਾਏਗੀ। ਰਸਮ-ਰਿਵਾਜ ਆ ਜਾਣਗੇ। ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਨੇੜਤਾ ਤੇ ਸਤਿ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਪਾਸੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਏਗਾ। ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਮੰਨਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੈ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਧਰਮ ਜਿੰਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਨੇ, ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਦੇਖ ਲਓ, ਖੋਜ ਕਰਕੇ ਦੇਖ ਲਓ। ਧਰਮ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਫੇਰ ਫਿਕਾ ਪੈ ਜਾਂਦੈ। ਫੇਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਆਉਣੈ ਪੈਂਦੈ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਗਿਰ ਗਏ ਫੇਰ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਗੱਲ ਜਿਹੜੀ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ - **'ਜਹ ਜਹ ਪੇਖਉ ਤਹ ਹਜੂਰਿ**

ਦੁਰਿ ਕਤਹੁ ਨ ਜਾਈ ॥' (ਅੰਗ-677) ਇਹ ਸਾਡੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਬੈਠ ਸਕਦੀ ਗੱਲ। ਅਸੀਂ ਮੰਨ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੈ ਤੇ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣਦੈ। ਨਾ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ। ਨਾ ਮੰਨਣ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਸਾਡਾ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਕੀ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਉਹਦੀ ਗੱਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ। ਗੁਰੂ 'ਤੇ ਹੀ ਕਿੰਤੂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਨਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਰੱਬ ਰਹਿੰਦਾ। ਆਪਣੀਆਂ ਹੀ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇਵਾਂਗੇ।

ਸੋ ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਇਹ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ, ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ ਖਿਆਲ ਨੂੰ ਮਿਟਾਏ, ਤਾਂ ਜਾ ਕੇ ਕਿਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਸੋ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਿ -

*ਕਬੀਰ ਸਾਰਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਿਆ ਕਰੈ ਜਉ ਸਿਖਾ ਮਹਿ ਚੁਕਾ॥
ਅੰਧੇ ਏਕ ਨ ਲਾਗਈ ਜਿਉ ਬਾਂਸੁ ਬਜਾਈਐ ਫੁਕ ॥*

ਅੰਗ- ੧੩੨੨

ਪਾਠਾਂ ਦੇ ਪਾਠ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ, ਬੇਅੰਤ ਪਾਠ, ਅਖੰਡਪਾਠ, ਕੋਈ ਅਸਰ ਪੈਂਦੈ ਕਿਸੇ 'ਤੇ। ਉਥੇ ਦੇ ਉਥੇ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ ਸਾਰੇ। ਮਨਮੁਖ ਨੂੰ ਮਨਮੁਖ ਕਹਿ ਕੇ ਕੋਸਦੇ ਨੇ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਹਾਂ ਪਰ ਲਾਈਨ ਇਕੋ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ ਦੋਵੇਂ। ਉਹਨੇ ਪਿੱਠ ਕਰੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਹ ਮੂੰਹ; ਨਾ ਉਹ ਚਲਦੈ, ਨਾ ਇਹ ਚਲਦੈ। ਲਾਈਨ ਇਕੋ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ, ਤਰੱਕੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਸੇ ਦੀ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਅਸੀਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ, ਵਿਚਾਰਦੇ ਹਾਂ ਫੇਰ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਦੈ ਕਿ ਕੀ ਜੀਵਨ ਹੈ, ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਚਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵੇਲੇ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਬਹੁਤ ਭਲਾ ਪੁਰਸ਼, ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਰਿਵਾਰ 'ਚ ਰਹਿੰਦੈ, ਦੋ ਬੱਚੇ ਨੇ। ਘਰਵਾਲੀ ਹੈ ਬਹੁਤ ਸੁਸ਼ੀਲ, ਹਰ ਵਕਤ ਸਾਥ ਦੇਣ ਵਾਲੀ, ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ, ਕੋਈ ਕਲਾ ਤੇ ਕਲੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੀ ਤੇ ਮਨ ਉਹਦਾ ਸ਼ਾਂਤ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਪੈਸਾ ਟਕਾ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਹਿਕਮਤ ਦਾ, ਵੈਦਕ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੈ। ਸਮਾਜ ਦੇ ਵਿਚ ਬੜੀ ਇੱਜ਼ਤ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਅੰਦਰੋਂ ਜਾਣਦੈ ਕਿ ਅੰਦਰ ਮੇਰੇ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਖਾਲੀ ਪਈ ਹੈ, ਖੇੜਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਖੁਸ਼ੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ? ਪੈਸਾ ਵੀ ਬੇਅੰਤ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਥਾਂ ਬੱਚੇ ਨੇ, ਘਰਵਾਲੀ ਸੁਸ਼ੀਲ ਹੈ। ਇੱਜ਼ਤ ਹੈ, ਚਾਰ ਲੋਕ ਮੈਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਨੇ। ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਲੰਘਦਾ। ਫੇਰ ਕੀ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਖੇੜਾ ਕਿਉਂ

ਨਹੀਂ। ਕੁਛ ਕਮੀ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦੇ ਪਾਸੋਂ ਇਕ ਕਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਾਏ ਇਸ ਦਾ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਵਾਲਾ ਤੇ ਮਿੱਤਰ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਬੜਾ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਤੰਗੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਘਰ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਸੁਖ ਹੈ। ਜੇ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਕੋਲ ਹੋ ਸਕਦੈ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੈ ਪਰ ਮੇਰਾ ਮਨ ਸ਼ਾਂਤ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ? ਵਜ੍ਹਾ ਕੀ ਹੈ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ।

ਇਹ ਸਵਾਲ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਆਉਂਦੇ? ਪੜ੍ਹੋ ਪਿਆਰ ਨਾਲ -

ਧਾਰਨਾ - ਕਿਤੁ ਬਿਧ ਮਨ ਧੀਰੇ ਜੀ,

ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਨਾਮ ਨ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਏ।

ਸੁੰਦਰ ਸੇਜ ਅਨੇਕ ਸੁਖ ਰਸ ਭੋਗਣ ਪੂਰੇ ॥

ਗ੍ਰਿਹ ਸੋਇਨ ਚੰਦਨ ਸੁਗੰਧ ਲਾਇ ਮੰਤੀ ਹੀਰੇ ॥

ਮਨ ਇਛੇ ਸੁਖ ਮਾਣਦਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹਿ ਵਿਸੁਰੇ ॥

ਸੇ ਪ੍ਰਭੁ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵਈ ਵਿਸਟਾ ਕੇ ਕੀਰੇ ॥

ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਨਾਮ ਨ ਸਾਂਤਿ ਹੋਇ ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਮਨੁ ਧੀਰੇ ॥

ਅੰਗ- 202

ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਕਿਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ, ਸਭ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜੋ ਦੁਨੀਆਂਦਾਰਾਂ ਕੋਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਨੇ। ਸੋ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਿੱਤਰ! ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਕੋਈ ਸਾਧਨ ਵੀ ਕਰੇ ਨੇ ਤੂੰ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਹਾਂ, ਮੈਂ ਰਾਜ ਯੋਗ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜਾਂ ਅਸ਼ਟਾਂਗ ਯੋਗ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਮੈਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਿੱਧ ਕਰਿਆ ਹੋਇਐ। ਸਮਾਧੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੁਝ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਮਾਧੀ ਤੋਂ ਉਥਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਫੇਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗਦੈ ਕਿ ਕੁਛ ਘਟਿਆ-ਘਟਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਪੱਕਾ ਸੁਖ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਇਹ ਗੱਲ ਮੇਰੀ ਸਮਝ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ।

ਅਸ਼ਟਾਂਗ ਯੋਗ ਕੀ ਹੁੰਦੈ? ਰਾਜ ਯੋਗ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਜੋ ਪਾਤੰਜਲ ਰਿਸ਼ੀ ਹੋਇਐ, ਉਸ ਨੇ ਅਸ਼ਟਾਂਗ ਯੋਗ ਦਾ ਮਾਰਗ ਉਲੀਕੀਐ। ਬੜਾ ਉੱਚਾ ਲੈ ਗਿਆ ਪਰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਦੋ-ਚਾਰ ਡੰਡੇ ਹੇਠਾਂ ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਅਸਲੀ ਚੀਜ਼ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਉਹ ਮਿਲੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਮਾਧੀ ਤਾਂ ਲਾ ਲੈ, ਚਾਹੇ ਦਸ ਸਾਲ ਦੀ ਲਾ ਲੈ, ਵੀਹ ਸਾਲ, ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ। ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਪਿਛੇ ਦਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੋਗੀਪੁਰੇ ਇਕ ਸਾਧੂ ਸੀਗਾ, ਯੋਗੀ, ਉਹਦੀ ਉਮਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਦੱਸੀ ਸੀ ਕਿ 5113 ਸਾਲ ਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਨਿਕਲਿਆ ਸੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸੰਤੋਖਸਰ ਤੋਂ, ਉਹਦੇ ਉਤੇ

ਹੀ ਐਨੀ ਮਿੱਟੀ ਪੈ ਗਈ ਸੀ, ਮੱਠ ਉਤੇ ਹੋਰ ਦੱਸ-ਦੱਸ ਫੁੱਟ ਮਿੱਟੀ ਪੈ ਗਈ। ਉਹਦਾ ਆਪਾਂ ਲੱਖਾਂ ਸਾਲ ਕਹਿ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਵੀ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਸ਼ਾਂਤੀ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਇਹ 5113 ਸਾਲ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਹਿਲੇ ਨੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਪਰਮ ਸ਼ਾਂਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਮੇਰਾ ਮਨ। ਸਮਾਧੀ ਤੋਂ ਉਥਾਨ ਹੁੰਦੈ, ਮੁੜ ਕੇ ਫੇਰ ਉਥੇ ਹੀ ਆ ਜਾਂਦੈ। ਕੋਈ ਕਮੀ ਹੈ ਇਹਦੇ ਵਿਚ। ਜੋਗੀਪੁਰ ਵਾਲੇ ਸਾਧੂ ਨੇ ਵੀ ਕਿਹਾ, ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਆਈ ਅਜੇ ਵੀ। ਜੋ ਸ਼ਾਂਤੀ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ 'ਚ ਸਤਿ, ਚਿਤ, ਅਨੰਦ ਦੇ ਬਾਰੇ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ। ਕੋਈ ਕਮੀ ਰਹਿ ਗਈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ। ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਹ? ਇਹ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਮਿਲਦੈ, ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਲ। ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਤਕ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਜਾਂਦੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਲਓ 95 ਡੰਡੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੀ ਚਲ ਰਹੇ ਨੇ। ਤਿੰਨ ਡੰਡੇ ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਚੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ ਇਹਦੇ ਉਤੇ। ਜਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਪੂਰਨ ਹੁੰਦੈ। ਕਿਉਂਕਿ 'ਨਾਮ' ਦਾ ਮਾਰਗ ਹੋਰ ਹੈ ਤੇ ਅਸ਼ਟਾਂਗ ਯੋਗ ਹੋਰ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਅੱਠ ਅੰਗ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਪਹਿਲਾ ਹੁੰਦੈ ਜਿਹਨੂੰ 'ਯਮ' ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਰਹਿਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਆਪਾਂ ਮੋਟੀਆਂ। ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਹਿਤਾਂ ਨੇ ਇਕ ਤਾਂ ਮਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨੇ, ਇਕ ਪੰਜਾਂ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨੇ। ਜਿਹੜਾ ਯਮ ਹੈ ਇਹਦਾ ਮਨ ਨਾਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਬੰਧ ਹੁੰਦੈ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ 'ਅਹਿੰਸਾ'। ਇਕ ਹਿੰਸਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਿੰਸਾ, ਦੂਜੇ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰ ਦੇਣਾ। ਪੰਜ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਿੰਸਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹ। ਮਾਨਸਿਕ ਹਿੰਸਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸਰੀਰਕ ਹਿੰਸਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਵਾਚਕ ਹਿੰਸਾ ਹੁੰਦੀ, ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਹਿੰਸਾ ਤੇ ਅਨੁਸ਼ਠਾਨ ਹਿੰਸਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪੰਜ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਦੂਸਰੇ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਮੰਤਰ ਸਿੱਧ ਕਰਕੇ, ਮੰਤਰ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ ਦੂਸਰੇ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਨਾ। ਉਹਨੂੰ ਅਨੁਸ਼ਠਾਨ ਹਿੰਸਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਰਾਹੇ ਪਾ ਦੇਣਾ, ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਹਿੰਸਾ ਹੈ। ਮਨ ਨਾਲ ਬੁਰਾ ਚਿਤਵਦੇ ਹੀ ਰਹਿਣਾ, ਇਹ ਮਾਨਸਿਕ ਹਿੰਸਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬਚਨ ਦੇ ਨਾਲ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਰੁੱਖਾ ਬੋਲਣਾ, ਕੌੜਾ ਬੋਲਣਾ, ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢਣੀਆਂ, ਮਿਹਣੇ ਦੇਣੇ ਇਹ ਵਾਚਕ ਹਿੰਸਾ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਥੱਪੜ ਮਾਰਿਆ, ਪੱਕਾ ਮਾਰਿਆ, ਗਲ ਘੁਟ ਦਿਤਾ ਇਹ ਸਰੀਰਕ ਹਿੰਸਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਪੰਜਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਦਿਲੋਂ, ਅੰਦਰੋਂ ਕਰੋ -

ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ

ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬੱਤ ਕਾ ਭਲਾ।

ਜਦੋਂ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਆਏਗੀ, ਇਹ ਅਹਿੰਸਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਏਗਾ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਆਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਇਹ ਚੀਜ਼। ਦੂਸਰਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ 'ਝੂਠ'। ਝੂਠ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਣ ਹੀ ਨਾ ਦੇਵੇ। ਨਾ ਝੂਠੀ ਗੱਲ ਬੋਲਣੀ, ਨਾ ਝੂਠ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣਾ, ਸੱਚ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਹੋਣਾ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਝੂਠ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇਣਾ। ਤੀਸਰਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ 'ਅਚੋਰੀ' ਚੋਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਬਹੁਤ ਕਿਸਮ ਦੀ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਤਾਂ ਇਕ ਚੋਰੀ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਲਿਖੀ ਹੈ ਜਿਹਦੇ 'ਚ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਕਸੂਰਵਾਰ ਹਾਂ। ਉਹਦਾ ਸਾਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਵੱਡੇ ਉਹ ਚੋਰ ਨੇ,
ਨਾਮ ਨਾ ਜਪਦੇ ਜਿਹੜੇ।

ਨਾਮ ਜਿਹੜੇ ਨਹੀਂ ਜਪਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਛੋਟੇ ਚੋਰ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਵੱਡੇ ਚੋਰ ਨੇ।

ਸੋ ਚੋਰੀ ਜੋ ਹੈ ਇਹ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਚੋਰੀ ਬਹੁਤ ਕਿਸਮ ਦੀ ਹੈ। ਖਿਆਲ ਨੋਟ ਕਰ ਲੈਣੇ, ਆਪਣੇ ਬਣਾ ਕੇ ਸੁਣਾ ਦੇਣੇ। ਖਿਆਲਾਂ ਦੀ ਚੋਰੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਹਦੇ 'ਚੋਂ' ਬੰਦ ਤੇ ਖਿਆਲ ਨੋਟ ਕਰਕੇ, ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਬਣਾ ਕੇ ਸੁਣਾ ਦੇਣੀ। ਇਹਨੂੰ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਚੋਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਕਿਸਮ ਦੇ ਚੋਰ ਗਿਣੇ ਗਏ ਨੇ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਗਿਣੇ ਨੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਬਾਈ! ਫਲਾਣੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਸਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਸਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਆਪਣੀ ਬਣਾ ਕੇ ਦਸ ਦਿਓ। ਲਿਖਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਦੱਸੋ ਕਿ ਅਸੀਂ ਫਲਾਣੇ ਬੰਦੇ ਦੀ ਲਿਖਤ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਲਈ ਹੈ। ਉਹਨੇ ਇਹ ਖਿਆਲ ਦਿਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮਾਣ ਉਹਨੂੰ ਜਾਵੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਚੋਰੀ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦੇ, ਲੇਕਿਨ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਿਚ ਇਹ ਬਾਧਾ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਉਂਦੇ 'ਸਤਿ ਦਾ ਜੀਵਨ'। ਸਤਿ ਦੀ ਬਾਤ ਕਰਨੀ, ਸਤਿ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ, ਸਤਿ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਾਰਨਾ। ਸੱਚ ਦਾ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹੁੰਦੇ 'ਧੀਰਜ'। ਧੀਰਜੀ ਬਣਨਾ ਕਾਹਲੇ ਨਾ ਹੋਣਾ। ਫੇਰ ਖਿਮਾ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ। ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਬੰਦਾ, ਗਲਤੀ ਕਰ ਜਾਂਦੇ। ਜੇ ਉਹ ਆ ਕੇ ਕਹੇ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਖਿਮਾ ਕਰ ਦਿਓ, ਖਿਮਾ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਹੁੰਦੇ, ਖਿਮਾਵੰਤ

ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸਤਿਕਾਰ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ। ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਮਾਣ ਪਾਇਆ ਕਰਦੇ। ਫੇਰ 'ਦਇਆ' - ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਅੰਦਰ ਦਇਆ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤਕ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ -

ਧੌਲ ਧਰਮੁ ਦਇਆ ਕਾ ਪੂਤੁ ॥ ਅੰਗ- ੩

ਬੱਕਰੇ ਵੱਢ ਕੇ ਜਿਹੜਾ ਖਾਂਦੇ, ਕੀ ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਦਇਆ ਹੈ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿਉਂ ਭੋਲਿਆ! ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦਿੰਦੇ। ਤੂੰ ਸਿੱਧਾ ਕਹਿ ਕਿ ਮੈਂ ਖਾਣੇ ਤੇ ਤੂੰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾ, ਬਦਲਾ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ -

ਕਬੀਰ ਖੂਬ ਖਾਨਾ ਖੀਚਰੀ ਜਾ ਮਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਲੋਨੁ ॥
ਹੇਰਾ ਰੋਟੀ ਕਾਰਨੇ ਗਲਾ ਕਟਾਵੈ ਕਉਨੁ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੭੪

ਕਹਿੰਦੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਨਵਰ ਮਾਰ ਕੇ ਖਾਈਏ ਤੇ ਫੇਰ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਗਲ ਵਢਾਈਏ। ਇਹਦੇ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਸਾਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕ ਲੈਣਾ, ਬਹੁਤ ਅੱਛੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਸੋ ਜੇ ਇਹਨੂੰ ਠੀਕ ਸਿੱਧ ਕਰਨੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ-

ਜੀਅ ਬਧਹੁ ਸੁ ਧਰਮੁ ਕਰਿ ਥਾਪਹੁ
ਅਧਰਮੁ ਕਹਹੁ ਕਤ ਭਾਈ ॥
ਆਪਸ ਕਉ ਮੁਨਿਵਰ ਕਰਿ ਥਾਪਹੁ
ਕਾ ਕਉ ਕਹਹੁ ਕਸਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੧੧੦੩

ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਤੂੰ ਕਹਿਨੈਂ ਕਿ ਮੈਂ ਧਰਮੀ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਦਇਆਵੰਤ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਦਇਆ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਕੀ ਦਇਆ ਕਰਦੈਂ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਜੂਨਾਂ ਕੱਟਦਾਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਤੈਨੂੰ ਪਤੈ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਆਦਮੀ ਦੀ ਹਉਮੈ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਨਾ ਹੋਵੇ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਜੂਨਾਂ ਕੱਟਦਾਂ, ਤੇਰੇ ਸਿਰ ਦੇ ਉਤੇ ਪਾਪ ਚੜ੍ਹ ਰਿਹੈ। ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਤੂੰ? ਕਿਉਂਕਿ ਤੂੰ ਪਾਪ ਬੀਜ ਲਏ। ਗੱਲ ਤਾਂ ਤੂੰ ਉਹਨਾਂ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕਰ ਦਿਤੀ ਜਿਹੜੇ ਸੱਚਮੁੱਚ ਉਧਾਰ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਜੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸ਼ੇਰ ਮਾਰਿਆ ਪਾਉਂਟਾ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਹ ਜੈਦਰਥ ਹੈ। ਜੇ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਆਗਰੇ ਸ਼ੇਰ ਮਾਰਿਆ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਤਾਂ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੂੰ ਦਸ ਦਿਤਾ ਕਿ ਜਹਾਂਗੀਰ ਇਹ ਤੇਰਾ ਚਾਚਾ ਹੈ ਕਾਸਮ ਬੇਗ। ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਪੁੱਛ ਲੈ ਕਿਉਂ ਬਣਿਐ ਸ਼ੇਰ?

ਜਦੋਂ ਪੁੱਛਦੇ, ਆਵਾਜ਼ ਆਈ, ਕਹਿੰਦੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਅੱਬਾ ਜਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਤੀਸਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪਾਸ ਗਿਆ। ਉਹ ਪੰਗਤ 'ਚ ਬੈਠ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਣ ਲਗ ਗਿਆ ਤੇ ਸ਼ਰਾ ਦੀ ਓਟ ਦੇ ਵਿਚ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਕਿਹਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਉਤੇ ਵੀ ਮੈਂ ਤਰਕ ਕੀਤੀ ਤੇ ਮੈਂ ਰੋਟੀ ਨਹੀਂ ਖਾਧੀ ਜਾ ਕੇ। ਤਰਕ ਦਾ ਫਲ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਰਾਤ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਗੱਲ ਵਿਚ ਮਾਸ ਦਾ ਟੁਕੜਾ ਫਸ ਗਿਆ ਤੇ ਅੰਦਰ ਹਵਾ ਦੀ ਨਾਲੀ 'ਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਮੈਂ ਉਥੇ ਹੀ ਮਰ ਗਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੇਰਾ ਪੁੰਨ ਕਰਮ ਵੀ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਲਏ ਸੀ। ਚਾਹੇ ਮੈਂ ਤਰਕ ਕਰ ਦਿਤੀ ਸੀ ਪਰ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਫਲ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਸੀ, ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਛੇਵੇਂ ਜਾਮੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਮੇਰੀ ਨਜ਼ਾਤ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਮੈਂ ਕਸੂਰ ਕਰਿਆ ਸੀ ਉਹ ਮਾਫ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਮੈਂ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਜੂਨੀ ਤੇ ਕਈ ਜੂਨੀਆਂ 'ਚ ਘੁੰਮਿਆ।

ਸੋ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕੀ ਰੀਸ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ ਅਸੀਂ? ਬਈ ਜੀ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਜੂਨਾਂ ਕੱਟਦਾਂ। ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਤਾਂ ਕੱਟ ਲੈ ਪਹਿਲਾਂ। **'ਜੀਅ ਬਧਹੁ ਸੁ ਧਰਮੁ ਕਰਿ ਥਾਪਹੁ ਅਧਰਮੁ ਕਹਹੁ ਕਤ ਭਾਈ** **॥ ਆਪਸ ਕਉ ਮੁਨਿਵਰ ਕਰਿ ਥਾਪਹੁ ਕਾ ਕਉ ਕਹਹੁ ਕਸਾਈ ॥** ' ਫੇਰ ਕਸਾਈ ਦੀ ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਦਇਆ ਜਿੱਥੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਦਇਆ ਤਾਂ ਦਇਆ ਹੈ, ਜੀਵਾਂ 'ਤੇ ਦਇਆ ਕਰਨੀ।

ਬੀਬੀ ਰਾਵੀਆ ਨੇ ਦਇਆ ਕੀਤੀ - ਪਿਆਸੀ ਕੁੱਤੀ ਦੇ ਕਤੂਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁੱਤੀ ਸਮੇਤ, ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾੜ ਕੇ, ਖੂਹੀ ਲੱਜ ਬਣਾ ਕੇ, ਪੱਲਾ ਗਿੱਲਾ ਕਰ-ਕਰ ਕੇ ਕੱਢ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪਿਆਸ ਬੁਝਾਈ। ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਦੀ ਦਇਆ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋ ਗਈ, ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਹੋਇਆ ਕੀ, ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਵਸਤਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਹ ਰੇਤੇ ਵਿਚ ਟੋਆ ਪੁੱਟ ਕੇ ਬੈਠ ਗਈ ਤੇ ਕਾਹਬੇ ਦਾ ਹੱਜ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਹਾਜੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਹਬਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਆਵਾਜ਼ ਦਿਤੀ ਕਿ ਹੇ ਅੱਲਾ ਤਾਲਾ! ਕਾਹਬਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ? ਕਹਿੰਦੇ, ਐ ਹਾਜੀਓ! ਕਾਹਬਾ ਰਾਵੀਆ ਦਾ ਹੱਜ ਕਰਨ ਗਿਐ, ਰਾਵੀਆ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ ਗਿਐ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕਿੱਡੀ ਦੂਰ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, 60 ਕੋਹ 'ਤੇ ਹੈ। ਜਾਓ ਉਥੇ ਹੱਜ ਕਰੋ। ਬਹੁਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਉਥੇ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਰੂਹਾਨੀ ਘਟਨਾ ਹੈ - ਦਇਆ ਦੇ ਉਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਰੀਝਦੈ। ਉਹਦੇ ਜੀਵਾਂ 'ਤੇ ਦਇਆ ਕਰੋ, ਤੁਹਾਡੇ ਉਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦਇਆ ਕਰਦੈ।

ਕੀ ਮਾਮੂਲੀ ਗੱਲਾਂ ਨੇ, ਆਹ ਪੰਛੀ ਨੇ ਵਿਚਾਰੇ, ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੌੜੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ। ਕੋਈ ਕੁਛ ਚੁਗਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੋਈ ਰੱਬ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਦਾਣਾ ਪਾ ਦਿੰਦੈ। ਕੋਈ ਰੱਬ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਦੇਖ ਲੈਂਦੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਸ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਦੇਖ ਲੈਂਦੈ ਕਿ ਦੂਜੇ ਜਿਹੜੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ ਨੱਠੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਿਆਸ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਦਇਆ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਹੁੰਦੈ, ਇਹ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਭਾਉਂਦੈ। ਸੋ ਦਇਆ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਹੋਣੀ। ਸੋ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੋਮਲ ਚਿੱਤ ਹੋਣਾ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਬੁਰਾ ਨਾ ਮੰਗਣਾ। ਯਥਾਸ਼ਕਤ ਜਿੰਨੀ ਤਾਕਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਦਿਤੀ ਹੈ -

ਜੈਸਾ ਬਿਤੁ ਤੈਸਾ ਹੋਇ ਵਰਤੈ ਅਪੁਨਾ ਬਲੁ ਨਹੀ ਹਾਰੈ ॥

ਅੰਗ - ੬੭੯

ਦੂਸਰੇ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਕੇ ਉਹਦਾ ਸੰਕਟ ਦੂਰ ਕਰਨਾ। ਸੋ ਅਲਪ ਆਹਾਰ ਮਰਿਆਦਾ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਣਾ। ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਰੱਖਣੀ, ਮਨ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ, ਖਿਆਲਾਂ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ, ਸਰੀਰ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ, ਆਪਣੇ ਚੌਗਿਰਦੇ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ। ਜੇ ਮੁਹੱਲੇ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ, ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ ਰਹਿੰਦੈ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ। ਮਨ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ, ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ, ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ। ਫੇਰ ਵਸਤਰ ਜਿਹੜੇ ਨੇ, ਸਾਦੇ ਵਸਤਰ ਪਹਿਨਣੇ ਤੇ ਬਾਤਚੀਤ ਮਰਿਆਦਾ ਦੇ ਵਿਚ ਕਰਨੀ। ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਯਮ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਰਹਿਤ ਹੈ ਇਹ।

ਦੂਸਰੀ ਰਹਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ 'ਨੇਮ'। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾ ਸੇਵਾ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਤਪ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਦੂਸਰਾ ਸੰਤੋਖ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਇੰਦਰਿਆਂ ਦਾ ਸੰਤੋਖ। ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਸੰਤੋਖ -

ਪਰ ਤ੍ਰਿਅ ਰੂਪੁ ਨ ਪੇਖੈ ਨੇਤ੍ਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੨੨੪

ਕੰਨਾਂ ਦਾ ਸੰਤੋਖ -

ਕਰਨ ਨ ਸੁਨੈ ਕਾਹੁ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ॥

ਅੰਗ- ੨੨੪

ਹੱਥਾਂ ਦਾ ਸੰਤੋਖ - ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਦਾ ਬੁਰਾ ਨਾ ਕਰੇ, ਪੈਰਾਂ ਦਾ ਸੰਤੋਖ, ਮਾੜੇ ਥਾਂ ਕਿਤੇ ਚੱਲ ਕੇ ਨਾ ਜਾਵੇ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੀਸਰਾ ਹੁੰਦੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਉਤੇ ਭਰੋਸਾ। ਉਹਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਸਮਝਣਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁੰਦੈ ਦਾਨ। ਆਪਣੀ ਕਮਾਈ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੇ ਨਮਿੱਤ ਕੱਢਣਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਕਮਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਜੇ ਕਰੋਪੀ ਹੋ ਜਾਏ, ਸਰੀਰ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਫੇਰ ਕਮਾ ਕੇ ਦਿਖਾਓ

ਤਾਂ ਕੋਈ। ਫੇਰ ਪੂਜਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨਿਤਨੇਮ ਕਰਨਾ, ਮਰਿਆਦਾ ਦੇ ਨਾਲ। ਚੌਂਕੜਾ ਮਾਰ ਕੇ ਬੈਠਣਾ, ਪੂਰੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਨਾਲ ਨਿਤਨੇਮ ਕਰਨਾ। ਪਖੰਡ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਰਹਿਣਾ, ਸਾਂਤਕੀ ਬਿਰਤੀ ਰੱਖਣੀ। ਝੂਠੀਆਂ, ਬੇਮਤਲਬੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਮੌਨ ਧਾਰ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਤੇ ਆਏ-ਗਏ ਨੂੰ ਭੁੱਖੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਦੇਣਾ। ਸੋ ਦੂਸਰੀ ਰਹਿਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਸ਼ਟਾਂਗ ਯੋਗ ਦੀ।

ਤੀਸਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ - 'ਆਸਣ' ਇਕ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਨਿਯਤ ਕਰ ਲੈਣਾ ਕਿ ਇਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਮੈਂ ਭਜਨ ਕਰਨੈ। ਕੋਈ ਗੱਦੀ ਲੈ ਲਓ, ਕੋਈ ਚੌਂਕੀ ਲੈ ਲਓ, ਚੌਂਕੜਾ ਲਾ ਲਓ, ਸਿੱਧਾ ਬੈਠਣਾ, ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਸਿੱਧੀ ਕਰਕੇ ਤੇ ਢੰਗ ਹੁੰਦੇ ਇਹਦਾ, ਉਸ ਢੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਬੈਠਣਾ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਫੁਰਨੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। ਸਾਵਧਾਨਤਾ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਹਰ ਸਮੇਂ। ਇਕ ਥਾਂ ਬੈਠਣ ਨਾਲ ਇਹ ਹੁੰਦੇ ਕਿ ਵਾਤਾਵਰਣ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਸੁੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੂਸ਼ਿਤ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ, ਸੁੱਧ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਐਸੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਅਜੇ ਵੀ ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵਿਦਿਆ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੇਖ ਕੇ ਦੱਸ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਥੇ ਕੋਈ ਮਾੜਾ ਬੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੋਇਐ। ਜਿਹੜੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਦਮ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਕਿ ਅੱਜ ਮੈਂ ਜਿਸ ਘਰ 'ਚ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਇਥੇ ਤਾਂ ਮੱਲੇ-ਮੱਲੀ ਬਿਰਤੀ ਜੁੜਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਾਂ ਅੱਜ ਮੈਂ ਭਜਨ ਕਰਦਾਂ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਬਿਰਤੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲਗ ਰਹੀ। ਉਹ ਥਾਂ ਦੂਸ਼ਿਤ ਹੋਇਆ ਹੋਇਐ ਜਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋਇਆ ਹੋਇਐ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਜਿਥੇ ਚਰਨ ਪਏ ਨੇ ਪਵਿੱਤਰ ਅਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਪਵਿੱਤਰ ਹੁੰਦੇ ਨੇ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ ਪਾਰਬਤੀ ਨਾਲ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਖੋਜਦੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਆਉਂਦੈ ਕਿ ਇਹ ਵੀ ਜਿਹੜੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਦੇਵਤੇ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ।

ਧਾਰਨਾ - ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਖੋਜਦੇ ਫਿਰਦੇ, ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਨੂੰ।

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕਉ ਖੋਜਹਿ ਮਹੇਸੁਰ ॥
ਨਾਨਕ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ॥

ਅੰਗ- ੨੭੩

ਕਿਉਂ ਖੋਜਦੈ? ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਹਦਾ ਜਵਾਬ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਐ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਹ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਵੰਚਤ

ਨੇ ਉਹ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਤੋਂ। ਅਵਾਜ਼ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਤਾਂ ਸੁਣ ਹੁੰਦੈ, ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਰਾਗੀਂ ਵੀ ਸੁਣ ਹੋ ਜਾਂਦੈ। ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਸੁਨੇਹਾ ਸੁਣਨ ਹੋਇਐ। ਈਸਾ ਜੀ ਨੂੰ ਜੋ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਫਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਮਾਰਫ਼ਤ, ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਮਾਰਫ਼ਤ ਆਇਐ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਦਸਿਐ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਆਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਸ ਦੇਵਾਂ। ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਦੇ ਰਿਸ਼ੀਆਂ-ਮੁਨੀਆਂ ਗੁਰੂਆਂ ਪੀਰਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜਿਆ ਗਿਐ, ਉਹ ਸਿੱਧਾ ਭੇਜਿਐ ਹੋਇਐ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਹਉ ਆਪਹੁ ਬੋਲਿ ਨ ਜਾਣਦਾ

ਮੈ ਕਹਿਆ ਸਭੁ ਹੁਕਮਾਉ ਜੀਉ ॥

ਅੰਗ- ੭੬੩

ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਕੁਛ ਵੀ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਹੁਕਮ ਆਉਂਦੈ -

ਜੈਸੀ ਮੈ ਆਵੈ ਖਸਮ ਕੀ ਬਾਣੀ ॥

ਅੰਗ- ੭੨੨

ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਉਤੋਂ ਬਾਤ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਸ ਦਿੰਨਾ, ਕਹਿ ਦਿੰਨਾ। ਸੋ ਇਹ ਫਰਕ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਏਕਾ ਮਾਈ ਜੁਗਤਿ ਵਿਆਈ ਤਿਨਿ ਚੇਲੇ ਪਰਵਾਣੁ ॥

ਇਕੁ ਸੰਸਾਰੀ ਇਕੁ ਭੰਡਾਰੀ ਇਕੁ ਲਾਏ ਦੀਬਾਣੁ ॥

ਜਿਵ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਤਿਵੈ ਚਲਾਵੈ ਜਿਵ ਹੋਵੈ ਫੁਰਮਾਣੁ ॥

ਓਹੁ ਵੇਖੈ ਓਨਾ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵੈ ਬਹੁਤਾ ਏਹੁ ਵਿਡਾਣੁ ॥

ਅੰਗ- ੭

ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸਚਰਜ ਬਾਤ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਨੇ ਲੇਕਿਨ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ। ਹੁਣ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚੀਂ, ਜਿਹੜਾ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣ ਗਿਆ।

ਜਿਨ੍ਹਾ ਨ ਵਿਸਰੈ ਨਾਮੁ ਸੇ ਕਿਨੇਹਿਆ ॥

ਭੇਦੁ ਨ ਜਾਣਹੁ ਮੂਲਿ ਸਾਂਈ ਜੋਹਿਆ ॥

ਅੰਗ- ੩੯੭

ਧਾਰਨਾ - ਸਾਂਈ ਹੀ ਵਰਗੇ ਨੇ,

ਵਿਸਰੇ ਨਾ ਨਾਮ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸੋ ਉਹ ਦੇਵਤਾ ਸਵਰਗ ਲੋਕਾਂ 'ਚੋਂ ਆ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਦੇ ਵਿਚੀਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਤਮਾ ਦੇ ਵਿਚੀਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਨੇ।

'ਚਲਦਾ.....!'

ਬਿਨੁ ਭਾਗਾ ਸਤਸੰਗੁ ਨ ਲਭੈ.... ॥

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਮੇਰੇ ਮਨ ਜਪਿ ਗੁਰ ਗੋਪਾਲ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋਈ ॥
ਜਾ ਕੀ ਸਰਣਿ ਪਇਆਂ ਸੁਖੁ ਪਾਈਐ
ਬਾਹੁੜਿ ਦੂਖੁ ਨ ਹੋਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਵਡਭਾਗੀ ਸਾਧਸੰਗੁ ਪਰਾਪਤਿ ਤਿਨ ਭੇਟਤ ਦੁਰਮਤਿ ਖੋਈ ॥
ਤਿਨ ਕੀ ਧੁਰਿ ਨਾਨਕੁ ਦਾਸੁ ਬਾਛੈ
ਜਿਨ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਰਿਦੈ ਪਰੋਈ ॥ ੨ ॥ ੫ ॥ ੩੩ ॥

ਅੰਗ - ੬੧੭

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਖਿਆਲ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ। ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੀਏ ਇਕਾਗਰ, ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ, ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਆਪ ਜੀ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣ ਰਹੇ ਹੋ -

ਸਤਸੰਗਤਿ ਕੈਸੀ ਜਾਣੀਐ ॥
ਜਿਥੈ ਏਕੋ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥ ਅੰਗ- ੭੨

ਬਿਨੁ ਭਾਗਾ ਸਤਸੰਗੁ ਨ ਲਭੈ
ਬਿਨੁ ਸੰਗਤਿ ਮੈਲੁ ਭਰੀਜੈ ਜੀਉ ॥ ਅੰਗ- ੯੫

ਭਾਗਾਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ। ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਮੈਲ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅੰਦਰ। ਅੰਤਸਕਰਣ ਦੇ ਉਤੇ ਕਿੰਨੀ ਮੈਲ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ -

ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਇਸੁ ਮਨ ਕਉ ਮਲੁ ਲਾਗੀ
ਕਾਲਾ ਹੋਆ ਸਿਆਹੁ ॥
ਖੰਨਲੀ ਧੋਤੀ ਉਜਲੀ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਸਉ ਧੋਵਣਿ ਪਾਹੁ ॥
ਅੰਗ- ੬੫੧

ਆਹ ਤਾਂ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ -

ਗੁਨ ਗਾਵਤ ਤੇਰੀ ਉਤਰਸਿ ਮੈਲੁ ॥
ਬਿਨਸਿ ਜਾਇ ਹਉਮੈ ਬਿਖੁ ਫੈਲੁ ॥ ਅੰਗ - ੨੮੯

ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਆ ਕੇ ਹੀ ਇਹ ਮੈਲ ਦੂਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਹੋ, ਜਿਹੜੇ ਕੰਮਾਂ ਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੰਕੋਚ ਕੇ ਰਾਤਰੀ ਦੇ ਆਲਸ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ, ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋਏ ਹੋ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੰਗੇ ਭਾਗ ਹੋਣ ਤਾਂ ਸਤਿਸੰਗ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

ਵਡਭਾਗੀ ਸਾਧਸੰਗੁ ਪਰਾਪਤਿ ਤਿਨ ਭੇਟਤ ਦੁਰਮਤਿ ਖੋਈ ॥
ਤਿਨ ਕੀ ਧੁਰਿ ਨਾਨਕੁ ਦਾਸੁ ਬਾਛੈ
ਜਿਨ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਰਿਦੈ ਪਰੋਈ ॥ ਅੰਗ- ੬੧੮

ਜਦੋਂ ਦੁਰਮਤਿ ਦਾ ਵਿਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਤਿਸੰਗ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕੇ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ

ਦਾ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ, ਦੋਸ਼ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਸੰਚਿਤ ਕਰਮ, ਸੁਭ ਕਰਮ ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਨਾ ਹੋਣ, ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੇ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਹੋ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋਏ ਹੋ। ਦੋ ਹੀ ਪੱਖ ਨੇ। ਇਕ ਸਤਿਸੰਗ ਹੈ ਇਕ ਕੁਸੰਗ ਹੈ। ਕੁਸੰਗ ਤਾਂ ਬਿਨਾਂ ਭਾਗਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਨਿਵਾਣ ਵਲ ਜਿਵੇਂ ਪਾਣੀ ਬਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਉਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਵਹਿ ਤੁਰਦਾ ਹੈ। ਉਚਾਣ ਵਲ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਪਾਣੀ ਲਿਜਾਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਤਿਸੰਗ ਦੀਆਂ ਸੁਭਾਗ ਘੜੀਆਂ ਦਾ ਮਿਲਣਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੰਗੇ ਭਾਗਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਕਬੀਰ ਏਕ ਘੜੀ ਆਧੀ ਘਰੀ ਆਧੀ ਹੂੰ ਤੇ ਆਧ ॥
ਭਗਤਨ ਸੇਤੀ ਗੋਸਟੇ ਜੋ ਕੀਨੇ ਸੋ ਲਾਭ ॥ ਅੰਗ- ੧੩੭੭

ਇਕ ਘੜੀ ਸਾਢੇ 24 ਮਿੰਟ ਦੀ, ਓਸ ਤੋਂ ਵੀ ਅੱਧੀ, ਅੱਧੀ ਤੋਂ ਵੀ ਅੱਧੀ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਸਮਾਂ ਵੀ ਸਤਿਸੰਗ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਸੰਤਸੰਗਿ ਅੰਤਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਡੀਠਾ ॥
ਨਾਮੁ ਪ੍ਰਭੁ ਕਾ ਲਾਗਾ ਮੀਠਾ ॥ ਅੰਗ- ੨੯੩

ਨਾਮ ਨਾਲ ਸਤਿਸੰਗ ਜੋੜ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਕੀ ਹੈ -

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਕਉਰਾ ਬਿਖਿਆ ਮੀਠੀ ॥
ਸਾਕਤ ਕੀ ਬਿਧਿ ਨੈਨਹੁ ਡੀਠੀ ॥ ਅੰਗ- ੮੯੨

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕੁਸੰਗ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਕਹਿਣ ਦੀ ਹੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਕਬੀਰ ਸੰਗਤਿ ਕਰੀਐ ਸਾਧ ਕੀ ਅੰਤਿ ਕਰੈ ਨਿਰਬਾਹੁ ॥
ਸਾਕਤ ਸੰਗੁ ਨ ਕੀਜੀਐ ਜਾ ਤੇ ਹੋਇ ਬਿਨਾਹੁ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੬੯

ਇਹ ਦੋ ਹੀ ਪੱਖ ਨੇ, ਇਕ ਹੈ ਕੁਸੰਗ, ਦੂਜਾ ਹੈ ਸਤਿਸੰਗ -

ਮੇਰੇ ਮਾਧਉ ਜੀ ਸਤਸੰਗਤਿ ਮਿਲੇ ਸੁ ਤਰਿਆ ॥ ਅੰਗ- ੧੦

ਜੇ ਇਕ ਘੜੀ ਦਾ ਸਤਿਸੰਗ ਮਿਲ ਗਿਆ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਸਮਾਂ ਵੀ ਸਤਿਸੰਗ ਮਿਲ ਗਿਆ -

ਏਕ ਚਿਤ ਜਿਹ ਇਕ ਛਿਨ ਧਿਆਇਓ
ਕਾਲ ਫਾਸ ਕੇ ਬੀਚ ਨ ਆਇਓ। ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਲਾਭ ਹੀ ਲਾਭ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ-
ਕਬੀਰ ਚਾਵਲ ਕਾਰਨੇ ਤੁਖ ਕਉ ਮੁਹਲੀ ਲਾਇ ॥
ਸੰਗਿ ਕੁਸੰਗੀ ਬੈਸਤੇ ਤਬ ਪੁਛੈ ਧਰਮ ਰਾਇ ॥ ਅੰਗ- ੧੩੭੫

ਕੁਸੰਗ ਵਿਚ ਬੈਠੇ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਚਾਵਲ ਦੇ ਕਾਰਨ ਤੁਖ ਨੂੰ ਮੋਹਲੀ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਤਕਲੀਫ ਹੁੰਦੀ ਹੈ-

ਧਰਮ ਰਾਇ ਨੇ ਹੁਕਮੁ ਹੈ ਬਹਿ ਸਚਾ ਧਰਮੁ ਬੀਚਾਰਿ ॥
ਅੰਗ- ੩੮

ਉਹ ਲੇਖਾ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਪਾਪੀਆਂ-ਪੁੰਨੀਆਂ ਤੋਂ। ਪੁੰਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸਵਰਗ ਵਿਚ ਭੇਜਦਾ ਹੈ, ਪਾਪੀਆਂ ਨੂੰ ਨਰਕ ਵਿਚ ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਦਾ ਹੈ-

ਕਵਨੁ ਨਰਕੁ ਕਿਆ ਸੁਰਗੁ ਬਿਚਾਰਾ ਸੰਤਨ ਦੋਊ ਰਾਏ ॥
ਅੰਗ- ੯੬੯

ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਸਤਿਸੰਗ ਕੀਤੇ ਦਾ ਫਲ ਕਿੰਨੇ ਤਪਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਹੈ।

ਵਸਿਸ਼ਟ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਫਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਵਿਸ਼ਵਾ ਮਿੱਤਰ ਕਹਿੰਦੇ ਤਪ ਦਾ ਫਲ ਬਹੁਤਾ ਹੈ। ਵਿਵਾਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਸੰਵਾਦ ਵਲ ਵਧਦੇ ਨੇ। ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ, ਮਹੇਸ਼ ਤਿੰਨੋਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਕੋਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਅਖੀਰ ਸ਼ੈਸ਼ ਨਾਗ ਕੋਲ ਆਏ ਕਿ ਫਲ ਦਸੋ ਕਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਫਲ ਦਿਓ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਵਿਹਲ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਧੌਲ ਧਰਮੁ ਦਇਆ ਕਾ ਪੁਤੁ ॥
ਸੰਤੋਖੁ ਥਾਪਿ ਰਖਿਆ ਜਿਨਿ ਸੁਤਿ ॥ ਅੰਗ- ੩

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸਗਲੇ ਸੰਤ ॥
ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ॥ ਅੰਗ- ੨੮੪

ਫੇਰ ਇਹ ਧਰਤੀਆਂ ਡੋਲ੍ਹਣ ਲੱਗੀਆਂ, ਜਦੋਂ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਕਹਿੰਦੇ ਕਰੋ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦਿਓ ਫਲ। ਵਿਸ਼ਵਾਮਿੱਤਰ ਨੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲ ਕੀਤੇ ਤਪ ਦਾ ਫਲ ਦਿਤਾ, ਪਰ ਧਰਤੀਆਂ ਡੋਲ੍ਹਣ ਤੋਂ ਨਾ ਹਟੀਆਂ। ਜਦੋਂ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਇਕ ਘੜੀ ਦਾ ਹੀ ਫਲ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਧਰਤੀਆਂ ਸਥਿਰ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਹੁਣ ਕਹਿੰਦੇ ਆਪੇ ਹੀ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਕਿ ਕਿਸਦਾ ਫਲ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲ ਦਾ ਤਪ ਤੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਇਕ ਘੜੀ ਦਾ ਸਤਿਸੰਗ। ਇਹ ਮਨ ਨੂੰ ਡੋਲਣ ਤੋਂ ਬਚਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ -

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਹੁ ਸੰਤ ਮੀਤ ॥
ਸਾਵਧਾਨ ਏਕਾਗਰ ਚੀਤ ॥ ਅੰਗ- ੨੯੫

ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਚਿੱਤ ਦੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਕਿੰਨੀ ਫਲਦਾਇਕ ਹੈ, ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਸਤਿਸੰਗ ਜੀਵਨ ਬਦਲ ਕੇ ਰਖ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕੁਸੰਗ ਜੀਵਨ ਬਰਬਾਦ ਕਰਕੇ ਰਖ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸਤਿਸੰਗ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਸੰਗ

ਦੇ ਵਿਚ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਗਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਨਾਮ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਸੰਤ ਰਿਦ ਵਸੈ ॥
ਸੰਤ ਪ੍ਰਤਾਪਿ ਦੁਰਤੁ ਸਭੁ ਨਸੈ ॥
ਸੰਤ ਕਾ ਸੰਗੁ ਵਡਭਾਗੀ ਪਾਈਐ ॥
ਸੰਤ ਕੀ ਸੇਵਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਈਐ ॥
ਨਾਮ ਤੁਲਿ ਕਛੁ ਅਵਰੁ ਨ ਹੋਇ ॥
ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਪਾਵੈ ਜਨੁ ਕੋਇ ॥ ਅੰਗ- ੨੬੫

ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਹੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਨਸਾਨ ਭਟਕਦਾ ਹੈ। ਕਿੰਨੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਹਨ। ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ, ਕਿੰਨੀਆਂ ਸਿੱਧੀਆਂ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦੇ ਕੇ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਖੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੇ ਕੇ ਦਸਦੇ ਨੇ -

ਸੁਣਿ ਸਾਖੀ ਮਨ ਜਪਿ ਪਿਆਰ ॥
ਅਜਾਮਲੁ ਉਧਰਿਆ ਕਹਿ ਏਕ ਬਾਰ ॥ ਅੰਗ- ੧੧੯੨
ਅਜਾਮਲੁ ਪਾਪੀ ਜਗੁ ਜਾਨੇ ਨਿਮਖ ਮਾਹਿ ਨਿਸਤਾਰਾ ॥
ਅੰਗ- ੬੩੨

ਇਕ ਨਿਮਖ ਦੇ ਵਿਚ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਦਰਸਾਈ ਜੁਗਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਦਾ ਨਿਸਤਾਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਗਨਕਾ ਪਾਪਣ ਜਿਹਨੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਹੀ ਮਾਨੋਂ ਗਲ 'ਚ ਹਾਰ ਪਰੋ ਲਿਆ। ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਜੁਗਤ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਕਤ ਕਰਾ ਦਿਤਾ। ਕਿਉਂਕਿ -

ਆਪਿ ਮੁਕਤੁ ਮੁਕਤੁ ਕਰੈ ਸੰਸਾਰੁ ॥
ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਜਨ ਕਉ ਸਦਾ ਨਮਸਕਾਰੁ ॥ ਅੰਗ- ੨੯੫

ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੇ ਕੁਸੰਗ ਮਿਲ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਨਸਾਨ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਭਾਈ ਮੇਹਰੂ ਜੀ ਹੋਏ ਨੇ, ਉਹ ਕੁਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਮੰਦ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਪੈ ਗਏ ਜਿਹੜੇ ਨਹੀਂ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਸਨ। ਡੰਗਰ ਚੋਰੀ ਕਰਨੇ, ਹੋਰ ਮਾੜੇ ਕੰਮ ਕਰਨੇ। ਪਰ ਪੂਰਬਲਾ ਕਰਮ ਜਾਗਿਆ, ਅੱਜ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਆ ਗਏ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਦਰਬਾਰ ਹੈ ਜਿਥੇ ਸਾਨੂੰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਕਿੱਥੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈਂ। ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘਾਸਨ 'ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹਨ। ਆ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ -

ਕਰਿ ਡੰਡਉਤ ਪੁਨੁ ਵਡਾ ਹੋ ॥ ਅੰਗ- ੧੩

ਕਰਮ ਜਾਗ ਗਿਆ ਕੋਈ ਪਿਛਲਾ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਅੱਗੋਂ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਐਸੀ ਨਸੀਅਤ ਦੇ ਰਹੇ ਨੇ।

ਚੋਰ ਕੀ ਹਾਮਾ ਭਰੇ ਨ ਕੋਇ ॥
ਚੋਰੁ ਕੀਆ ਚੰਗਾ ਕਿਉ ਹੋਇ ॥ ਅੰਗ - ੬੬੨

ਜੇ ਅਸੀਂ ਕਹੀਏ ਕਿ ਅਸੀਂ ਚੋਰ ਨਹੀਂ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਚੋਰ ਹਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਅਸਲੀ ਚੋਰ ਉਹ ਹਨ ਜੋ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪਦੇ।

ਤੇ ਤਸਕਰ ਜੋ ਨਾਮੁ ਨ ਲੇਵਹਿ ਵਾਸਹਿ ਕੋਟ ਪੰਚਾਸਾ ॥
ਅੰਗ- ੧੩੨੮

ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਆ ਰਹੇ ਨੇ -
ਪਰਥਾਇ ਸਾਖੀ ਮਹਾ ਪੁਰਖ ਬੋਲਦੇ ਸਾਝੀ ਸਗਲ ਜਹਾਨੈ ॥
ਅੰਗ- ੬੪੭

ਬਚਨ ਜਿਹੜੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਇਹ ਬਾਣ ਹਨ, ਅਣੀਆਲੇ ਤੀਰ ਹਨ। ਭਰੇ ਹੋਏ ਜਿਵੇਂ ਕਾਰਤੂਸ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਐਸੇ ਇਹ ਬਾਣ ਵਜਦੇ ਨੇ।

ਇਸ ਨੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ, ਸੀਸ ਚੁੱਕਿਆ। ਕੰਨਾਂ 'ਚ ਅਵਾਜ਼ ਪਈ ਕਿ ਪਿਆਰਿਆ! ਤੂੰ ਤਾਂ ਅਸਲੀ ਚੋਰ ਹੈਂ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਹੋਰ ਹੀ ਦਸ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜਦੋਂ ਬੈਠ ਗਿਆ ਸੰਗਤ ਦੇ ਵਿਚ, ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਖੁਲ੍ਹ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਬਾਣ ਵੱਜ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਨਾਲੋਂ ਨਾਲ ਐਸੇ ਬਚਨ ਵੀ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ। ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਅਹੰਕਾਰ। ਕਿਤੇ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਚੋਰ ਬੈਠੇ। ਇਸ ਦੇਹੀ ਨਗਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਨੇ -

ਇਸੁ ਦੇਹੀ ਅੰਦਰਿ ਪੰਚ ਚੋਰ ਵਸਹਿ
ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਲੋਭੁ ਮੋਹੁ ਅਹੰਕਾਰੁ ॥
ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਲੁਟਹਿ ਮਨਮੁਖ ਨਹੀ ਬੁਝਹਿ
ਕੋਇ ਨ ਸੁਣੈ ਪੁਕਾਰੁ ॥
ਅੰਗ- ੬੦੦

ਅੰਦਰ ਪੰਜ ਚੋਰ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਕਾਮ ਨੂੰ ਦੇਖ ਲਓ-
ਹੇ ਕਾਮੰ ਨਰਕ ਬਿਸਮੰ ਬਹੁ ਜੋਨੀ ਭ੍ਰਮਾਵਣਹ ॥
ਅੰਗ- ੧੩੫੮

ਵਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਇਨਸਾਨ। ਸੁਪਨੇ ਦੇ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ੀ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਲੁੱਟ ਲੈਂਦੇ। 'ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਲੁਟਹਿ' ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਿਥੇ ਕਾਮ ਹੈ ਉਥੇ ਨਾਮ ਨਹੀਂ। ਜਿਥੇ ਨਾਮ ਆ ਗਿਆ, ਨਾਮ 'ਚ ਅਸਥਿਤੀ ਹੋ ਗਈ, ਉਹ ਫੇਰ ਆਪੇ ਹੀ ਚਿੱਤ ਵਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਕ੍ਰੋਧ ਹੈ। ਕ੍ਰੋਧ ਦਾ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਦੋਂ ਆ ਜਾਏ। ਕ੍ਰੋਧ ਕਿੰਨਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ -

ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਕਾਇਆ ਕਉ ਗਾਲੈ ॥
ਜਿਉ ਕੰਚਨ ਸੋਹਾਗਾ ਢਾਲੈ ॥
ਅੰਗ- ੯੩੨

ਇਨਸਾਨ ਕਿੰਨਾ ਕਾਮ ਤੇ ਕ੍ਰੋਧ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੀਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹਦੀ ਜਿਹੜੀ ਜੜ੍ਹ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਲੋਭ ਕਿ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲੇ। ਜੇ ਨਾ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਕ੍ਰੋਧ ਆਏਗਾ। ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਜਾਗਦੀਆਂ ਨੇ, ਵਾਸਨਾਵਾਂ ਪ੍ਰਬਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਜੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਇਹਦੇ ਉਤੇ ਫਤਹਿ ਵੀ ਪਾ ਲਓ। ਫੇਰ ਅਹੰਕਾਰ ਆ ਜਾਏਗਾ। ਮੋਹ 'ਚ ਫਸ ਜਾਏਗਾ।

ਪੁਤ੍ਰੁ ਕਲਤ੍ਰੁ ਗਿਰਸਤ ਕਾ ਫਾਸਾ ॥
ਹੋਨੁ ਨ ਪਾਈਐ ਰਾਮ ਕੇ ਦਾਸਾ ॥
ਅੰਗ- ੧੮੦
ਔਖਾ ਮਾਰਗ ਹੈ। ਨਾਮ ਮਾਰਗ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ

ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਬਹੁਤ ਸੁਖਾਲਾ ਲੈ ਕੇ ਆਏ। ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਇਹ ਚੋਰ ਨੇ, ਮਨ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਹ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਹਨਾਂ ਵਲ, ਜੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮਨ ਵਰਗਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।

.....ਮਨਿ ਜੀਤੈ ਜਗੁ ਜੀਤੁ ॥
ਅੰਗ- ੬

ਮਨ ਵਰਗਾ ਜੇ ਦੇਖੀਏ ਮਿੱਤਰ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।
ਮਨ ਸਾਥ ਦਿੰਦੇ ਤਾਂ -

ਮਮਾ ਮਨ ਸਿਉ ਕਾਜੁ ਹੈ ਮਨ ਸਾਧੇ ਸਿਧਿ ਹੋਇ ॥
ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਸਿਉ ਕਹੈ ਕਬੀਰਾ
ਮਨ ਸਾ ਮਿਲਿਆ ਨ ਕੋਇ ॥
ਅੰਗ- ੩੪੨

ਫੇਰ ਅੱਗੇ ਠੱਗਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ, ਉਹ ਵੀ ਪੰਜ ਨੇ। ਠੱਗ ਕਿੰਨੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ। ਸ਼ਬਦ, ਸਪਰਸ਼, ਰੂਪ, ਰਸ, ਗੰਧ ਇਹ ਤਾਂ ਵਿਸ਼ੇ ਹਨ।

ਰਾਜੁ ਮਾਲੁ ਰੂਪੁ ਜਾਤਿ ਜੋਬਨੁ ਪੰਜੇ ਠਗ ॥
ਏਨੀ ਠਗੀ ਜਗੁ ਠਗਿਆ ਕਿਨੈ ਨ ਰਖੀ ਲਜ ॥
ਅੰਗ- ੧੨੮੮

ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਠੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਇਨਸਾਨ ਉੱਠ ਕਿਵੇਂ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਮੇਹਰੂ ਉਠਿਆ, ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਪਈਆਂ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਹੀ ਸਮਝਦਾ ਸੀ ਕਿ ਚੋਰੀ ਕਰ ਲਈ ਪਰ ਇਥੇ ਤਾਂ ਬਚਨ ਐਸੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਅੰਦਰ ਦਾ ਰਸਤਾ ਖੁਲ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬੈਠ ਗਿਆ, ਸੁਣ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਪਿਆਰਿਓ! ਜਦੋਂ ਤਕ ਰਹਿਤ ਨਹੀਂ ਰਖਦੇ -

ਵਿਣੁ ਗੁਣ ਕੀਤੇ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ ॥
ਅੰਗ- ੪

ਸਮ ਤੇ ਦਮ। ਸਮ ਹੁੰਦੇ ਤਨ ਤੇ ਦਮ ਹੁੰਦੇ ਮਨ। ਤਨ ਤੇ ਮਨ ਦੀਆਂ ਰਹਿਤਾਂ ਨੇ। ਬਹਿਰੰਗ ਸਾਧਨ ਤਾਂ ਆਪਾਂ ਕਰਦੇ ਹੀ ਹਾਂ। ਅੰਤਰੰਗ ਸਾਧਨ, ਅੰਦਰਲੇ ਸਾਧਨ, ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਪਤਾ ਲਗਦੇ ਹਨ।

ਸੋ ਭਾਈ ਮੇਹਰੂ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਛ ਹੀ ਲੁਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿੰਨਾ ਕੁਝ ਮੈਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਪਾਪ ਕਰ ਰਿਹਾ। ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਬਚਨ ਆ ਗਏ ਕਿ ਜਿਹਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਾ ਦਿਤੀ, ਹੁਣ ਉਹ ਤਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਣੇ। ਉਹ ਤਾਂ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ -

ਅਹਿ ਕਰੁ ਕਰੇ ਸੁ ਅਹਿ ਕਰੁ ਪਾਏ
ਕੋਈ ਨ ਪਕੜੀਐ ਕਿਸੈ ਥਾਇ ॥
ਅੰਗ- ੪੦੬

ਕਲਜੁਗ ਹੈ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਸਾਥ ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ-

ਜਹ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਸੁਤ ਮੀਤ ਨ ਭਾਈ ॥
ਮਨ ਊਹਾ ਨਾਮੁ ਤੋਰੈ ਸੰਗਿ ਸਹਾਈ ॥
ਅੰਗ- ੨੬੪

ਨਾਮ ਵਲ ਨੂੰ ਤਾਂ ਚੱਲੇ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਨੂੰ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਹੜਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਅਮੋਘ ਬਾਣ ਆ ਕੇ ਵੱਜਿਆ -

ਕਬੀਰ ਦੀਨੁ ਗਵਾਇਆ ਦੁਨੀ ਸਿਉ ਦੁਨੀ ਨ ਚਾਲੀ ਸਾਥਿ ॥
ਪਾਇ ਕੁਹਾੜਾ ਮਾਰਿਆ ਗਾਫਲਿ ਅਪੁਨੈ ਹਾਥਿ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੬੫

ਹੁਣ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਐਸੇ ਅਮੋਘ ਬਾਣ ਵਜਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਿਆਰਿਆ! ਜਿਹਨਾਂ ਲਈ ਤੂੰ ਇਹ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਕੀ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਜਾਣਗੇ? ਨਹੀਂ, ਕੀਤੇ ਕਰਮ, ਕੀਤੇ ਪਾਪ, ਅੱਗੇ ਖੜ੍ਹੇ ਦਿਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋ ਰਿਹੈ।

ਬਹੁ ਪਰਪੰਚ ਕਰਿ ਪਰ ਧਨੁ ਲਿਆਵੈ ॥
ਸੁਤ ਦਾਰਾ ਪਹਿ ਆਨਿ ਲੁਟਾਵੈ ॥ ੧ ॥
ਮਨ ਮੇਰੇ ਭੂਲੇ ਕਪਟੁ ਨ ਕੀਜੈ ॥
ਅੰਤਿ ਨਿਬੇਰਾ ਤੇਰੇ ਜੀਅ ਪਹਿ ਲੀਜੈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਛਿਨੁ ਛਿਨੁ ਤਨੁ ਛੀਜੈ ਜਰਾ ਜਨਾਵੈ ॥
ਤਬ ਤੇਰੀ ਓਕ ਕੋਈ ਪਾਨੀਓ ਨ ਪਾਵੈ ॥ ੨ ॥
ਕਹਤੁ ਕਬੀਰੁ ਕੋਈ ਨਹੀ ਤੇਰਾ ॥
ਹਿਰਦੈ ਰਾਮੁ ਕੀ ਨ ਜਪਹਿ ਸਵੇਰਾ ॥

ਅੰਗ- ੬੫੬

ਹੁਣ ਉਠ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਗਲ 'ਚ ਪਰਨਾ ਪਾਇਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਬਹੁਤ ਪਾਪ ਕੀਤੇ ਨੇ। ਅੱਜ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਫਲ ਕਿੰਨਾ ਦੁਖਦਾਇਕ ਹੈ। ਤੇਬਾ ਕਰ ਲੈਂਦੈ, ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ ਕਰ ਲੈਂਦੈ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਹਨਾਂ ਦੀ ਤੂੰ ਚੋਰੀ ਕੀਤੀ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਤੂੰ ਧਨ ਵਾਪਸ ਕਰ, ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਡੰਗਰ ਚੋਰੀ ਕੀਤੇ ਉਹ ਵੀ ਵਾਪਸ ਕਰ।

ਹੁਣ ਕੀ ਕਰਦਾ, ਘਰ ਆ ਗਿਆ। ਬਦਲ ਗਿਆ ਸਾਰਾ ਕੁਛ। ਜਿੰਨੇ ਡੰਗਰ ਸੀ ਘਰ 'ਚ ਸਭ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਾਂਦਾ ਕਿੱਥੇ ਹੈ? ਬਾਬਾ ਨੌਧ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਘਰ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਡੰਗਰ ਬਾਹਰ ਚਰਨ ਗਏ ਹੋਏ ਨੇ ਤੇ ਲਵੇਰੀਆਂ, ਕੱਟਰੂ, ਬੱਛਰੂ ਸਭ ਕਿਲਿਆਂ 'ਤੇ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਹੈਰਾਨ ਨੇ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਪਿਆਰਿਆ! ਇਹ ਕੀ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਭੁੱਲਿਆ ਸੀ ਮੈਂ, ਬਖਸ਼ ਦਿਓ ਹੁਣ। ਤੁਹਾਡੀ ਮੱਝ ਮੈਂ ਚੋਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਅੱਗੇ, ਕੱਟਰੂ, ਬੱਛਰੂ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਹੋ ਗਏ। ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਨੈਣ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਤੇ ਤੇ ਮੈਂ ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਟਰੂ, ਬਛਰੂ ਸਭ ਤੁਹਾਡੇ ਨੇ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਲੇ ਤੂੰ, ਫੇਰ ਸਾਡੇ ਕਿਵੇਂ ਹੋਏ? ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਚੱਲ ਆਪਾਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਹੀ ਚਲਦੇ ਹਾਂ। ਭਾਈ ਮੇਹਰੂ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਸੰਗ ਲੈ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ

ਵਿਚ ਗਿਆ, ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਲੈਣ ਲਈ।

ਤੁ ਚਉ ਸਜਣ ਮੈਡਿਆ ਡੇਈ ਸਿਸੁ ਉਤਾਰਿ ॥
ਨੈਣ ਮਹਿਜੇ ਤਰਸਦੇ ਕਦਿ ਪਸੀ ਦੀਦਾਰੁ ॥ ਅੰਗ- ੧੦੯੪

ਵੈਰਾਗਮਈ ਅਵਸਥਾ ਹੈ, ਸੰਗਤਾਂ ਵਜਦ 'ਚ ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਵਲ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਨੇ -
ਚਰਨ ਸਰਨ ਗੁਰੁ ਏਕ ਪੈਂਡਾ ਜਾਇ ਚਲ,
ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੋਟਿ ਪੈਂਡਾ ਆਗੇ ਹੋਇ ਲੇਤ ਹੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਕਬਿੱਤ

ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ। ਸੰਗਤਾਂ ਪਹੁੰਚਦੀਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰ ਉਤੇ। ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ -

ਤਨੁ ਮਨੁ ਹੋਇ ਨਿਹਾਲੁ ਜਾ ਗੁਰੁ ਦੇਖਾ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ॥

ਅੰਗ- ੭੫੮

ਤਨ ਮਨ ਠੰਢਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਗੁਰੂ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਬਖਸ਼ੀਆਂ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਗਈ ਤੇ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਗਏ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਕੀ ਸਾਡੇ ਪਾਪ ਨਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ? ਜਾਗਤ ਜੋਤ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੈ। ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਆ ਕੇ, ਬੈਠ ਕੇ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਪੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਲੰਗਰ ਛਕਦੇ ਨੇ, ਕਿੰਨੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਭਲਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿੰਨੇ ਨਗਰ ਨਿਵਾਸੀ ਸਾਰੇ ਰਲ ਮਿਲ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਵਿਚ ਐਸਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਹੋ ਜਿਹੜੇ ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਚ ਚੱਲ ਕੇ ਆਏ ਹੋ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਨੂੰ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਦਿਖਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ -

ਪਿਛਲੇ ਅਉਗੁਣ ਬਖਸਿ ਲਏ ਪ੍ਰਭੁ ਆਗੈ ਮਾਰਗਿ ਪਾਵੈ ॥

ਅੰਗ- ੬੨੪

ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਾਡੇ ਔਗੁਣ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੇ, ਜੇ ਔਗੁਣ ਦੇਖਦੇ ਹੋਣ ਤਾਂ -

ਲਖੈ ਕਤਹਿ ਨ ਛੁਟੀਐ ਖਿਨੁ ਖਿਨੁ ਭੁਲਨਹਾਰ ॥
ਬਖਸਨਹਾਰ ਬਖਸਿ ਲੈ ਨਾਨਕ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰ ॥ ਅੰਗ- ੨੬੧

ਇਹ ਤਾਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਦਰ ਹੈ। ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਦੋ ਦਿਨ ਦੇ ਸਤਿਸੰਗ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲੇ। ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਜਾਂਦੈ। ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਕੋਈ ਬੈਠ ਕੇ ਦਿਖਾਓ। ਦੋ ਢਾਈ ਘੰਟੇ ਦਾ ਵਿਧਾਨ ਹੈ ਕਿ ਸਮੇਂ ਦਾ ਦਸਵੰਧ ਜ਼ਰੂਰ ਕੱਢੋ। ਪਰ ਨਹੀਂ ਬੈਠ ਸਕਦੇ। ਇਥੇ ਇਕ ਚਾਟਸਾਲ ਹੈ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਦਾ ਦਰਬਾਰ ਹੈ। ਸੁਭਾਅ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਰੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਆਓ, ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜੀਏ, ਸੇਵਾ ਕਰੀਏ। ਐਨੀਆਂ ਕੁ ਬੇਨਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰੋ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।



ਨੂਰਾਨੀ ਮਿਲਾਪ - 12

(ਡਾ.) ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ 550 ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਸਵ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ)

ਮੈਂ ਮੂਰਖ ਕੀ ਕੇਤਕ ਬਾਤ ਹੈ ਕੋਟਿ ਪਰਾਧੀ ਤਰਿਆ ਰੇ ॥

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ ਜਿਨ ਸੁਣਿਆ ਪੇਖਿਆ ਸੇ ਫਿਰਿ ਗਰਭਾਸਿ ਨ ਪਰਿਆ ਰੇ ॥ (ਅੰਗ-612)
ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਕਦਰ

ਉਹ ਰਾਜਾ ਅਭਾਗੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਕਲਾਵਾਨ 'ਤੇ ਸਖਤੀ

ਤਲਵੰਡੀ ਦੇ ਬਸਿੰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਪਿਆਰ ਦੀ ਮੂਰਤ ਰਾਏ ਬੁਲਾਰ ਜੀ ਹਨ। ਜਿਹਨਾਂ ਦਾ, ਰੱਬੀ ਨੂਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਅੰਤਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਹੈ। ਪਿਆਰੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਦਾ ਨਿਰਾਦਰ, ਪਿਆਰੇ ਤੇ ਸਖਤੀ ਕਦਾਚਿਤ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ। ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਵਰਤਾਰਾ ਉਦੋਂ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਇਆ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਜੀ ਨੂੰ ਦਸਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਪਵਿੱਤਰ ਗੱਲਾਂ ਉਤੇ ਚਪੇੜਾਂ ਤੱਕ ਮਾਰ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ। ਮਾਮਲਾ ਸਿਰਫ ਵੀਹ ਰੁਪਈਆਂ ਦਾ ਸੀ। ਵਣਜ ਲਈ ਦਿਤੇ ਸਨ ਪਰ ਚੂਹੜਖਾਨੇ ਅੰਦਰ ਭੁੱਖੇ ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਤਨੀ ਦਰਦ ਭਰੀ ਵਾਰਤਾ ਸੁਣ ਕੇ ਰਾਏ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਦਮ ਆਪਣੇ ਬੰਦੇ ਪਿਤਾ ਮਹਿਤਾ ਕਲਿਆਣ ਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਨੂੰ ਤੇਰੇ। ਤਾਂ ਜੋ ਸਾਰੀ ਵਾਰਤਾ ਕੰਨੀਂ ਸੁਣਾਂ ਤੇ ਦੇਖਾਂ। ਹੁਣ ਰਾਏ ਜੀ ਦੇ ਬੰਦੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਸਹਿਤ ਲੈਣ ਲਈ ਚਲੇ ਗਏ। ਇਧਰ ਆਪ ਜੀ ਆਪਣੀ ਸਭਾ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਲੰਮੇ ਸਾਹ ਅਤੇ ਹੌਕੇ ਲੈਂਦਾ ਹੋਏ ਬੋਲੇ ਕਿ ਮੇਰੀ ਨਗਰੀ ਅੰਦਰ ਬੜਾ ਮੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਲਾਵਾਨ ਉਪਰ ਸਖਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਰਾਜਾ ਅਭਾਗਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਨਗਰੀ ਵਿਚ ਕਲਾਵਾਨ ਦੀ ਕਦਰ ਨਹੀਂ।

ਇਤਨੇ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਬੰਦੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰੱਬੀ ਨੂਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦੇਖਦੇ ਸਾਰ ਰਾਏ ਜੀ ਆਪਣੇ ਪਲੰਘ ਤੋਂ ਉਠੇ, ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਬਹਿਬਲ ਹੋਇਆਂ ਨੇ ਜਗਤ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗਲਵੱਕੜੀ ਵਿਚ ਲਿਆ। ਪਿਆਰ ਭਰੇ ਗਲੇ ਨੇ ਕੁਝ ਬੋਲਣਾ ਚਾਹਿਆ ਪਰ ਅਵਾਜ਼ ਪਿਆਰ ਦੇ ਅੱਗੇ

ਮੱਧਮ ਪਈ ਹੋਈ ਬਾਹਰ ਨਾ ਨਿਕਲੀ। ਘੁਟ-ਘੁਟ ਕੇ ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਪਵਿੱਤਰ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਪਏ ਨੀਲ ਦੇਖਣ 'ਤੇ ਰੋਈ ਜਾਣ। ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਰਾਏ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਦਿਆਂ ਪਲੰਘ 'ਤੇ ਸਿਰਾਏਂ ਪਾਸੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸਸ਼ੋਭਿਤ ਕੀਤਾ ਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹੇ ਸਾਂਈ ਦੇ ਭੇਜੇ ਰੱਬੀ ਨੂਰ! ਮੈਨੂੰ ਖਿਮਾ ਕਰੋ, ਮੈਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਲਉ ਮੇਰੀ ਨਗਰੀ ਵਿਚ ਤੇਰੇ 'ਤੇ ਸਖਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਰੱਬੀ ਨੂਰ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਪਿਆਰ ਦੇ ਸਾਗਰ ਹੋ, ਮੈਨੂੰ ਬਖਸ਼ੋ, ਸਾਰੇ ਉਪਦਰ ਦਾ ਮੈਂ ਹੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਾਂ। ਵਡੇਰੀ ਉਮਰ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਰਾਏ ਜੀ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਂਗ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਪਿਤਾ ਵਾਲਾ ਪਿਆਰ ਵੀ ਮੰਗਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸੇਵਕਾਂ ਵਾਲੀ ਰਹਿਮਤ ਵੀ। ਇਸ ਪਿਆਰ ਭਰੇ ਮਾਹੌਲ ਨੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅੰਦਰ ਵੈਰਾਗ ਭਰ ਦਿਤਾ।

ਉਸੇ ਵਕਤ ਭੇਜੇ ਹੋਏ ਬੰਦੇ ਬਾਬਾ ਮਹਿਤਾ ਕਲਿਆਣ ਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਰਾਏ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਸਾਰ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਕੀਤੇ ਉਪਦਰ ਕਾਰਨ ਅਫਸੋਸ ਹੋਇਆ। ਗੁੱਸਾ ਇਤਨਾ ਪ੍ਰਬਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਿਆਰ ਦੇ ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਗੋਤੇ ਲਾਉਣ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਤੀਤ 'ਤੇ ਵੈਰਾਗ ਵਿਚ ਭਿੱਜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਫਿਰ ਵੀ ਕੁਝ ਮਿੱਠੀ ਤੇ ਨਿਘੀ ਝਾੜ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਰਾਏ ਜੀ ਨੇ ਵਰਜਿਆ। ਮਹਿਤਾ ਕਲਿਆਣ ਦਾਸ ਜੀ! ਇਹ ਨਵਾ ਕਾਰਾ ਕੀ ਕੀਤਾ? ਮੇਰੀ ਨਗਰੀ ਵਿਚ ਰੱਬੀ ਨੂਰ ਨੂੰ ਚਪੇੜਾਂ ਮਾਰੀਆਂ? ਇਸ ਉਪਦਰ ਦਾ ਮੈਂ ਵੀ ਭਾਗੀ ਹਾਂ। ਉਹ ਰਾਜਾ ਵੀ ਦੰਡੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਨਗਰੀ ਵਿਚ ਕਲਾਵਾਨ ਦੁਖ ਪਾਵੇ। ਕੀ ਵੀਹ ਰੁਪਏ ਬਦਲੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਆਪ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ। ਜੇ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਪੁੱਤਰ ਭਾਵਨਾ ਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਤੇਰੇ ਇਕੋ ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਹੈ, ਕੀ ਸਮਝੀਏ? ਤੇਰਾ ਇਹ ਪਿਆਰ ਤੇ ਮੇਹ ਦਾ ਕੀ ਰੂਪ ਹੈ? ਮੈਂ ਤਾਂ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹਾਂ ਮੈਂ ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦਾ ਹਾਂ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਰੱਖਦਾ। ਹੁਣ ਵੀ ਰਖ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਤੁਹਾਡੀ ਵੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਬਦਨਾਮੀ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਤੇਰੀ ਇੱਜ਼ਤ ਵੀ ਮੇਰੇ ਲਈ ਅਹਿਮ ਹੈ। ਅਜੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਰਾਏ ਜੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਗਲਾ ਹਰੇਕ ਨੇਤਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਧਾਰਾ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਹਿ ਤੁਰਿਆ। ਬਸ ਇਤਨਾ ਕਹਿ ਸਕੇ ਕਿ ਦੇਖੋ ਕਾਲੂ ਜੀ! ਹੋਸ਼ ਕਰੋ।

ਇਤਨੇ ਨੂੰ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਬੋਲਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਦੇਖੋ ਮੈਂ ਬੋਲਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਤੁਹਾਡੇ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਰਖਦਾ ਤੁਸੀਂ ਵੱਡੇ ਹੋ? ਪਰ ਮੇਰਾ ਦੁਖ ਵੀ ਸੁਣੋ। ਬਸ ਉਹੀ ਦੁਖ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਸੁਣਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਜੋ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸਭ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੁਨਿਆਦਾਰੀ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਕੁਝ ਕਮਾਉਣ, ਧਨ ਜੋੜਨ, ਅੱਗੇ ਪੀੜੀਆਂ ਦੇ ਕੰਮ ਆਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਪਹੇ ਨੂੰ ਰੋਂਦਾ ਹਾਂ ਸਹੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ। ਮਤਲਬ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕਿਤੇ ਐਦਾਂ ਹੀ ਨਾ ਲੰਘ ਜਾਵੇ। ਕੁਝ ਦੁਨਿਆਵੀ ਧਨ ਮਾਲ ਵੀ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ। ਦੱਸੋ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕਾਰਜ ਕਰਕੇ ਘਰ ਵੀ ਨਾ ਆਏ, ਬਾਹਰ ਹੀ ਲੁਕੇ ਰਹੇ ਫਿਰ ਮੈਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਆਉਣਾ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੀ ਸੀ।

ਸੁਣ ਕੇ ਰਾਏ ਜੀ ਬੋਲੇ, ਦੇਖੋ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ, ਜਗਤਨਾਥ ਉਤੇ ਗੁੱਸਾ ਕਦੇ ਵੀ ਨਾ ਆਵੇ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਧਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਮੈਂ ਪੂਰੀ ਕਰਾਂਗਾ। ਉਸੇ ਵਕਤ ਦਾਸ ਕੋਲੋਂ ਪੈਸੇ ਮੰਗਵਾਏ ਤੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਅੱਗੇ ਰੱਖ ਦਿਤੇ, ਚੁੱਕੇ ਜਿੰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਪਰ ਅੱਜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੇਰੀ ਨਗਰੀ ਵਿਚ ਰੱਬੀ ਰੂਪ ਰੱਬੀ ਨੂਰ ਤੇ ਸਖਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ। ਤੇਰੇ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿਣਕਾ ਮਾਤਰ ਸਖਤੀ ਮੇਰੇ ਲਈ ਪਹਾੜ ਜਿੱਡੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਦੇ ਵੀ ਜਗਤ ਪਿਤਾ ਲਈ ਸਖਤੀ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਹੁਣ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਘਟਿਆ। ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਹੋਈਆਂ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੁੱਤਰ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ, ਰੱਬੀ ਰੂਪ ਨਜ਼ਰ ਆਏ। ਹੁਣ ਨੈਣ ਖੁੱਲ੍ਹੇ, ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਰਾਏ ਜੀ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਦਸ ਸਰੀਰ ਹੋਰ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਮਨ ਫਿਰ ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੰਡਲ 'ਚ ਗਿਆ, ਫੁਰਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਠੀਕ ਹੈ ਰੱਬੀ ਰੂਪ ਨੇ ਪਰ ਜੇ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਉਹਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਉਤਰਦੇ। ਧਨ ਤਾਂ ਕਮਾਉਂਦੇ ਨਹੀਂ। ਫਿਰ ਮਾਇਆ ਨੇ ਅਸਰ ਪਾਇਆ। ਫਿਰ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਏ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਸਿਰਾਣੇ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਬੈਠਾਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰਕੇ ਹੀ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਮੇਰੇ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਸਫਾਂ ਉਤੇ ਨੀਚੇ ਬੈਠੇ ਹਨ ਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਪਲੰਘ 'ਤੇ ਸਿਰਾਣੇ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਸਸ਼ੋਭਿਤ

ਕਰਕੇ ਆਪ ਪੈਂਦੇ ਵਲ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਇਹ ਗੱਲ ਅੰਦਰ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਵਡੱਤਣ ਕਰਕੇ ਹੈ। ਫਿਰ ਮਾਇਆ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਰਾਏ ਜੀ ਕੋਮਲ ਦਿਲ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਐਵੇਂ ਅਜਮਤਾਂ ਵਾਲਾ ਸਮਝ ਕੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿਤਾ ਮਹਿਤਾ ਕਲਿਆਣ ਦਾਸ ਦੇ ਮਨ ਉਪਰ ਪਰਦਾ ਪਿਆ ਹੀ ਰਿਹਾ।

ਹੁਣ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਜੀ ਨੇ ਰੁਪਏ ਲੈਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਰਾਏ ਜੀ ਨੇ ਫਿਰ ਕਿਹਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੇਰੇ ਸਪੁੱਤਰ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਲਈ ਇਹ ਰੱਬ ਰੂਪ ਹਨ, ਅਸੀਂ ਰੱਬ ਦੇ ਦੇਣਦਾਰ ਹਾਂ। ਸਾਰੀਆਂ ਦਾਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਹੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਪੈਸੇ ਲੈ ਲਓ। ਅਸੀਂ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਹੀ ਦਾਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਭੇਟਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਪਿਤਾ ਜੀ ਥੋੜ੍ਹੇ ਮੁਸਕਰਾਏ ਤੇ ਬੋਲੇ ਇਸ ਤਾਂ ਗੁਆਉਣਾ ਹੀ ਸਿਖਿਆ ਹੈ, ਕਦੇ ਖੱਟਣ ਦੀ ਜਾਂਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਿਖੀ। ਤੁਸਾਂ ਕਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਉਧਾਰ ਲਿਤਾ ਸੀ ਜੋ ਹੁਣ ਮੋੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ। ਫਿਰ ਰਾਏ ਜੀ ਸਤਿਕਾਰ ਸਹਿਤ ਬੋਲੇ -

ਸੁਨ ਕਾਲੂ ਤੁਝ ਕੋ ਸੁਧ ਨਾਹੀ
ਮਾਯਾ ਜਿਤੀ ਪਿਖਹਿ ਜਗ ਮਾਹੀ
ਸਭ ਵਰਤਹਿ ਨਾਨਕ ਅਨੁਸਾਰੀ
ਪਤਿ ਰਜਾਇ ਜਿਉ ਪਤਿਬ੍ਰਤ ਨਾਰੀ।
ਸੰਪਤ ਸਰਬ ਤੁਰੰਗ ਮਤੰਗਾ।
ਸਯੰਦਨ ਔ ਸੁਖਪਾਲ ਸੁਰੰਗਾ।
ਔਰ ਜਿ ਮੁਝ ਘਰ ਸਭ ਵਡਿਆਈ,
ਕਮਲ ਨੈਨ ਕਰੁਨਾ ਤੇ ਪਾਈ

(ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼)

ਪਿਤਾ ਕਾਲੂ ਜੀ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਮੁਸਕਰਾਏ। ਇਹ ਉਹ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਸੀ ਜੋ ਜਗਤ ਨੂੰ ਸਦਾ ਤੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਤੀਤ ਤੇ ਭਰੋਸੇ ਨੂੰ ਜਗਤ ਮਖੌਲ ਦੀ ਹਸੀ ਵਿਚ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਦੁਨੀਆ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਹੋਣ ਪਰ ਰੱਬੀ ਭਰੋਸਾ, ਰੱਬੀ ਪ੍ਰਤੀਤ, ਸਭ ਤੋਂ ਉਚੀ ਤੇ ਸੱਚੀ ਹੈ।

ਮੇਰੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿਉ ਜਿਨਿ ਘਟੈ ॥

ਮੈ ਤਉ ਮੇਲਿ ਮਹਗੀ ਲਈ ਜੀਅ ਸਟੈ ॥ ਅੰਗ- ੬੯੪

ਇਹ ਤਾਂ ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਸੌਂਦੇ ਹਨ। ਰਾਏ ਜੀ ਦਾ ਰੱਬੀ ਰੂਪ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਦਿਲ ਦਾ ਸੌਂਦਾ ਸੀ। ਪਿਤਾ ਕਾਲੂ ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਅਜੇ ਸਮਝ ਆਉਣ ਵਿਚ ਵਕਤ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਧੰਨ ਰਾਏ ਜੀ ਦਾ ਪਿਆਰ ਤੇ ਧੰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ! ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਕਦਰ ਪੁਛੋ ਰਾਏ ਬੁਲਾਰ ਤੇ ਬੋਝੇ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਨੂੰ।



ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ

ਗਜ਼ਲਾਂ

ਬਾ ਹਜ਼ਰ ਆਸ਼ਨਾ ਸ਼ੇ ਗਰ ਤਾਲਿਬਿ ਵਸਾਲੀ
ਰਹ ਕੈ ਬਰੀ ਬਮਜ਼ਲ ਤਾ ਰਾਹਬਰ ਨ ਬਾਸ਼ਦ।

ਜੇਕਰ ਤੂੰ ਉਸ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਤਾਲਬ ਹੈ ਤਾਂ
ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਵਾਕਫ਼ ਬਣ, ਜਦ ਤਕ ਰਾਹ ਵਿਖਾਉਣ
ਵਾਲਾ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਤੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪੜਾਉ ਤਕ ਪੁੱਜੇਂਗਾ।

ਐ ਬੁੱਝਲਫਜ਼ੂਲ ਗੋਯਾ ਅਜ਼ ਇਸ਼ਕਿ ਉ ਮਜ਼ਨ ਦਮ
ਕੋ ਪਾ ਨਹਦ ਦਰੀਂ ਰਹਿ ਆਂ ਰਾ ਸਰਿ ਨਹਿ ਬਾਸ਼ਦ।

ਐ, ਮੁਰਖ ਗੋਯਾ, ਉਸ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਡੀਂਗ
ਨਾ ਮਾਰ, ਇਸ ਰਸਤੇ ਉਤੇ ਉਹੀ ਪੈਰ ਰਖ ਸਕਦਾ
ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਿਰ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਗੁਲਾਲਿ ਅਫ਼ਸ਼ਾਨੀਇ ਦਸਤਿ ਮੁਬਾਰਿਕ
ਜ਼ਮੀਨੋ ਆਸਮਾਂ ਰਾ ਸੁਰਖਰੂ ਕਰਦ।

ਉਸ ਦੇ ਮੁਬਾਰਕ ਹੱਥਾਂ ਦੇ ਗੁਲਾਲ ਛਿੜਕਣ ਨੇ,
ਧਰਤ ਅਸਮਾਨ ਨੂੰ ਲਾਲੇ ਲਾਲ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਦੋ ਆਲਮ ਗਸ਼ਤ ਰੰਗੀਂ ਅਜ਼ ਤੁਫ਼ੈਲਸ਼
ਚੁ ਸ਼ਾਹਮ ਜਾਮਾ ਰੰਗੀਨ ਦਰ ਗੁਲੂ ਕਰਦ।

ਉਸ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੁਆਰਾ ਦੋਵੇਂ ਦੁਨੀਆ ਰੰਗੀਨ
ਹੋ ਗਈਆਂ, ਉਸ ਨੇ ਸ਼ਾਹਾਂ ਵਾਂਗ ਮੇਰੇ ਗਲ ਵਿਚ
ਰੰਗੀਨ ਕੱਪੜੇ ਪਵਾ ਦਿਤੇ।

ਕਸੇ ਰੂ ਦੀਦ ਦੀਦਾਰਿ ਮੁਕੱਦਸ
ਮੁਰਾਦਿ ਉਮਰ ਰਾ ਹਾਸਿਲ ਨਿਕੋ ਕਰਦ।

ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਦਰਸ਼ਨ
ਕੀਤੇ, ਉਸ ਨੇ ਸਮਝੇ ਉਸ ਦੀ ਮੁਰਾਦ ਚੰਗੀ ਪਾ ਲਈ।

ਸ਼ਵਦ ਕੁਰਬਾਨ ਖ਼ਾਕਿ ਰਾਹਿ ਸੰਗਤ
ਦਿਲਿ ਗੋਯਾ ਹਮੀਂ ਰਾ ਆਰਜ਼ੂ ਕਰਦ।

ਸੰਗਤ ਦੇ ਰਾਹਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਤੋਂ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋ ਜਾਵੇ,
ਬਸ ਗੋਯਾ ਦੇ ਦਿਲ ਦੀ ਏਨੀ ਹੀ ਚਾਹ ਹੈ।

ਜ਼ਿਕਰਿ ਵਸਫ਼ਸ਼ ਬਰ ਜ਼ੁਬਾਂ ਬਾਸ਼ਦ ਲਜ਼ੀਜ਼
ਨਾਮਿ ਉ ਅੰਦਰ ਦਹਾਂ ਬਾਸ਼ਦ ਲਜ਼ੀਜ਼।

ਉਸ ਦੀ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਜੀਵ ਨੂੰ ਬੜਾ
ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਆਇਆ
ਕਿੰਨਾ ਸਵਾਦ ਦਿੰਦਾ ਹੈ?

ਚਸ਼ਮਿ ਮਾ ਰੋਸ਼ਨ ਜ਼ਿ ਦੀਦਾਰਿ ਸੁਮਾ ਅਸਤ
ਜਾਂ ਨਿਸਾਰਿਸ਼ ਬਸਕਿ ਆਂ ਬਾਸ਼ਦ ਲਜ਼ੀਜ਼।

ਤੁਹਾਡੇ ਦੀਦਾਰ ਦੇ ਸਦਕੇ ਸਾਡੀ ਅੱਖ ਰੋਸ਼ਨ ਹੈ,
ਮੈਂ ਉਸ ਦੀਦਾਰ ਤੋਂ ਕੁਰਬਾਨ ਜਾਵਾਂ, ਉਹ ਕਿੰਨਾਂ
ਸੁਆਦਲਾ ਹੈ।

ਜ਼ਿਕਰਿ ਯਾਦਿ ਹੱਕ ਕਿ ਉ ਬਾਸ਼ਦ ਲਜ਼ੀਜ਼
ਅਜ਼ ਹਮਾ ਮੇਵਾ ਕਿ ਬਾਸ਼ਦ ਲਜ਼ੀਜ਼।

ਰੱਬ ਦੀ ਯਾਦ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਿੰਨਾ ਸੁਆਦਲਾ ਹੁੰਦਾ
ਹੈ, ਸਾਰਿਆਂ ਮੇਵਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਇਹ ਵਧੇਰੇ ਸੁਆਦਲਾ
ਹੈ।

ਆਬ-ਬਖ਼ਸ਼ੀ ਜ਼ੁਲਮਾ ਆਲਮ ਮੇ ਸ਼ਵੀ
ਗਰ ਤੁਰਾ ਈਂ ਆਰਜ਼ੂ ਬਾਸ਼ਦ ਲਜ਼ੀਜ਼।

ਜੇਕਰ ਤੈਨੂੰ ਇਹ ਇੱਛਾ ਭਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਤੂੰ
ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਖ਼ਸ਼ਣ ਵਾਲਾ ਬਣ ਜਾਵੇਂਗਾ।

ਬਗ਼ੈਰ ਇਸ਼ਕਿ ਖੁਦਾ ਹੀਚ ਇਸ਼ਕ ਕਾਇਮ ਨੀਸਤ
ਬਗ਼ੈਰ ਆਸ਼ਿਕਿ ਮੋਲਾ ਹਮਾ ਫ਼ਨਾਹ ਪਿੰਦਾਰ।

ਰੱਬ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਪ੍ਰੇਮ ਪੱਕਾ
ਨਹੀਂ, ਬਿਨਾਂ ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਤੂੰ ਸਭ ਕੁਝ
ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਸਮਝ।

ਬਹਰ ਤਰਫ਼ ਕਿ ਨਿਗਾਹੇ ਕੁਨੀ ਰਵਾਂ ਬਖ਼ਸ਼ੀ
ਨਿਗਾਹਿ ਤੁਸਤ ਕਿ ਦਰ ਹਰ ਤਰਫ਼ ਬਵਦ ਜਾਂਬਾਰ।

ਜਿਧਰ ਵੀ ਤੂੰ ਨਿਗਾਹ ਕਰਦਾ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਨਵੀਂ
ਰੂਹ ਬਖ਼ਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਤੇਰੀ ਨਿਗਾਹ ਹੀ ਹੈ,
ਜਿਹੜੀ ਹਰ ਪਾਸੇ ਜਾਨਾਂ ਦੀ ਬਰਖਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਖੁਦਾ ਕਿ ਦਰ ਹਮਾ ਹਾਲਸਤ ਹਾਜ਼ਰੋ ਨਾਜ਼ਰ
ਕੁਜਾਸਤ ਦੀਦਾ ਕਿ ਬੀਨਦ ਬਹਰ ਤਰਫ਼ ਦੀਦਾਰ।

ਰੱਬ ਤਾਂ ਹਰ ਨਾਲ, ਹਰ ਥਾਂ, ਸਦਾ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ
ਹੈ, ਪਰੰਤੂ ਅਜਿਹੀ ਅੱਖ ਕਿੱਥੇ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਹਰ ਪਾਸੇ
ਉਸ ਦਾ ਦੀਦਾਰ ਵੇਖ ਸਕੇ।

ਬਗ਼ੈਰ ਆਰਫ਼ਿ ਮੋਲਾ ਕਸੇ ਨਜਾਤ ਨ-ਯਾਫ਼ਤ
ਅਜਲ ਜ਼ਮੀਨੋ ਜ਼ਮਾਂ ਰਾ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾ ਦਰ ਮਿਨਕਾਰ।

ਬਿਨਾਂ ਰੱਬ ਦੇ ਜਾਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ
ਨੂੰ ਮੁਕਤੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ। ਮੌਤ ਨੇ ਤਾਂ ਧਰਤ ਦੇ ਸਮੇਂ
ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਚੁੰਜ ਵਿਚ ਫੜ ਰਖਿਆ ਹੈ।

ਹਮੇਸ਼ਾ ਜ਼ਿੰਦਾ ਬਵਦ ਬੰਦਾਇ ਖੁਦਾ ਗੋਯਾ
ਕਿ ਗੈਰ ਬੰਦਗੀਅਸ ਨੀਸਤ ਦਰ ਅਹਾਂ ਆਸਾਰ।

ਐ ਗੋਯਾ, ਰੱਬ ਦਾ ਬੰਦਾ ਅਮਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ,
ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜਹਾਨ ਵਿਚ ਹੋਰ
ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ।

ਮਨ ਅਜ਼ ਜਵਾਂ ਕਿ ਪੀਰ ਸੁਦਮ ਦਰ ਕਿਨਾਰਿ ਉਮਰ
ਐ ਬਾ-ਤੇ ਖੁਸ਼ ਗੁਜ਼ਸ਼ਤ ਮਰਾ ਦਰ ਕਿਨਾਰਿ ਉਮਰ।

ਮੈਂ ਉਮਰ ਦੀ ਗੋਦੀ ਵਿਚ ਜਵਾਨ ਤੋਂ ਬੁੱਢਾ ਹੋ
ਗਿਆ ਹਾਂ, ਤੇਰੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਉਮਰ ਦੀ ਗੋਦ ਵਿਚ
ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕਿੰਨੀ ਸੋਹਣੀ ਲੰਘੀ ਸੀ।

ਦਮਹਾਇ ਮਾਂਦਾ ਰਾ ਤੂ ਚੁਨੀਂ ਮੁਗ਼ਤਨਮ ਸ਼ੁਮਾਰ
ਆਖਿਰ ਖਿਸ਼ਾਂ ਬਰ ਆਵੁਰਦ ਈਂ ਨੌਂ ਬਹਾਰਿ ਉਮਰ।

ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਵਾਸਾਂ ਨੂੰ ਤੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਭਾਗੇ
ਸਮਝ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਖੀਰ ਪਤਝੜ ਨੇ ਹੀ ਇਸ ਉਮਰ
ਦੀ ਬਹਾਰ ਲਿਆਂਦੀ।

ਹਾਂ ਮੁਗ਼ਤਨਮ ਸ਼ੁਮਾਰ ਦਮੇ ਰਾ ਬ-ਜ਼ਿਕਰਿ ਹੱਕ
ਚੂੰ ਬਾਦ ਮੀਰਵਦ ਜ਼ਿ ਨਜ਼ਰ ਦਰ ਸ਼ੁਮਾਰ ਉਮਰ।

ਹਾਂ, ਉਸ ਘੜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁਭਾਗਾ ਸਮਝ, ਜੋ ਰੱਬ
ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਰੇ, ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਮਰ ਦਾ ਹਿਸਾਬ
ਲਾਉਣ ਲੱਗਿਆਂ ਇਹ ਨਜ਼ਰ ਤੋਂ ਹਵਾ ਵਾਂਗ ਲੰਘ ਜਾਂਦੀ
ਹੈ।

ਬਾਸ਼ਦ ਰਵਾ ਚੂ ਕਾਫ਼ਲਾਇ ਮੌਜ ਪੈ ਬ ਪੈ
ਆਬੇ ਬਿਨੋਸ਼ ਯਕ ਨਫ਼ਸ ਅਜ਼ ਜ਼ੁਇ ਬਾਰਿ ਉਮਰ।

ਹਰ ਵਕਤ ਲਹਿਰਾਂ ਦੇ ਕਾਫ਼ਲੇ ਵਾਂਗ ਉਮਰ ਦੀ
ਨਦੀ ਵਗਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ ਤੂੰ ਇਸ ਤੁਮਰ
ਦੀ ਨਦੀ 'ਚੋਂ ਪਲ ਭਰ ਲਈ ਪਾਣੀ ਦਾ ਘੁੱਟ ਪੀ
ਲੈ।

ਸਦ ਕਾਰ ਕਰਦਾਈ ਕਿ ਨਯਾਇਦ ਬਕਾਰਿ ਤੂ
ਗੋਯਾ ਬਿਕੁਨ ਕਿ ਬਾਜ਼ ਬਿਆਇਦ ਬਕਾਰਿ ਉਮਰ।

ਤੂੰ ਸੈਂਕੜੇ ਕੰਮ ਅਜਿਹੇ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਤੇਰੇ
ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਣੇ। ਗੋਯਾ ਤੂੰ, ਅਜਿਹੇ ਕੰਮ ਕਰ,
ਜਿਹੜੇ ਫੇਰ ਵੀ ਤੇਰੇ ਕੰਮ ਆਉਣ।

ਮਾ ਕਿ ਦੀਦੇਮ ਸਰਿ ਕੂਇ ਤੂ ਐ ਮਹਿਰਮਿ ਰਾਜ਼
ਵਜ਼ ਹਮਾ ਰੂਇ ਫ਼ਗ਼ਦੇਮ ਸਰਿ ਖ਼ੁਦ ਨਿਆਜ਼।

ਸਭ ਭੇਤਾਂ ਦੇ ਜਾਨਣਹਾਰ, ਅਸਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇਰੀ ਗਲੀ
ਦਾ ਸਿਰਾ ਵੇਖਿਆ ਹੈ, ਅਸਾਂ ਸਭ ਵਲੋਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਰੂਰਤ
ਦਾ ਮੂੰਹ ਮੋੜ ਲਿਆ ਹੈ।

ਤਾ ਬਗ਼ਰਦੇ ਸਰਿ ਕੂਇ ਤੂ ਬਗ਼ਰਦੀਦ ਆਮ
ਰੋਜ਼ਾਇ ਖੁਲਦੀ ਬਰੀਂ ਰਾ ਬਿਕੁਨਮ ਪਾ ਅੰਦਾਜ਼।

ਜਦ ਤੋਂ ਸਾਡਾ ਤੇਰੀ ਗਲੀ ਗਿਰਦੇ ਘੁੰਮਣਾ ਆਮ
ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗੇ ਸੁਰਗ ਦੇ ਬਾਗ ਨੂੰ

ਠੁਕਰਾ ਦਿਤਾ ਹੈ।

ਦਿਲਿ ਮਨ ਬੇ ਤੂ ਚੂਨਾਂਸਤ ਚਿਹ ਗੋਇਦਾ ਗੋਯਾ

ਹਮਚੂ ਆਂ ਸ਼ਮਆ ਕਿ ਦਾਇਮ ਬਵਦ-ਅਜ਼ ਸੋਜ਼ੋ ਗੁਦਾਜ਼।

ਮੈਂ ਕੀ ਦੱਸਾਂ ਕਿ ਤੇਰੇ ਬਿਨਾਂ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਦੀ ਕੀ
ਹਾਲਤ ਹੈ? ਇਹ ਉਸ ਦੀਵੇ ਵਾਂਗ ਹੈ, ਕਿ ਜਿਸ ਨੂੰ
ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੜਨਾ ਅਤੇ ਪਿਘਲਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਬੇ ਤੂ ਆਲਮ ਜੁਮਲਾ ਹੈਰਾਨਸਤੇ ਬਸ

ਸੀਨਾ ਅਜ਼ ਹਿਜਰਿ ਤੂ ਬਿਰਯਾਂਨਸਤੇ ਬਸ।

ਰੱਬ ਦਾ ਢੂੰਡਾਉ ਸਦਾ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ
ਦੀ ਜੀਭਾ ਤੇ ਬਸ ਉਸ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਦਾ ਨਾਮ
ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਜ਼ੁਦ ਬਿਨੁਮਾ ਆਂ ਰੁਖਿ ਚੂੰ ਆਫ਼ਤਾਬ

ਈਂ ਇਲਾਜਿ ਚਸ਼ਮਿ ਗਿਰੀਆਨਸਤੇ ਬਸ।

ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸੂਰਜ ਵਰਗਾ ਮੁਖੜਾ ਜਲਦੀ ਵਿਖਾ,
ਕਿਉਂ ਜੋ ਰੋ ਰਹੀ ਅੱਖ ਦਾ ਇਹੀ ਇਕ ਇਲਾਜ ਹੈ।

ਨ ਗੋਇਮਤ ਕਿ ਸੂਇ ਦੈਰ ਯਾ ਹਰਮ ਮੀ ਰੋਂ

ਬਹਰ ਤਰਫ਼ ਕਿ ਰਵੀ ਜਾਨਬਿ ਖੁਦਾ ਮੀ ਬਾਸ਼।

ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ, ਕਿ ਤੂੰ ਮੰਦਰ ਜਾਂ
ਕਾਅਬੇ ਵਲ ਜਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਧਰ ਵੀ
ਤੂੰ ਜਾਵੇਂ, ਮੂੰਹ ਰੱਬ ਵੱਲ ਰੱਖ।

ਮੁਦਾਮ ਸ਼ਾਕਿਰੋ ਸ਼ਾਦਾਬ ਚੂੰ ਦਿਲਿ ਗੋਯਾ

ਤਮਾਮਿ ਮੁਤਲਿਬੋ ਫ਼ਾਰਿਗ ਜ਼ਿ ਮੁਦਾਆ ਮੀ ਬਾਸ਼।

ਸਦਾ ਗੋਯਾ ਦੇ ਦਿਲ ਵਾਂਗ ਸੰਤੋਖੀ ਅਤੇ ਹਰਿਆ
ਭਰਿਆ ਰਹੂ, ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਨਿਜੀ ਸਵਾਰਥਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ
(ਢੂੰਡਾਉ) ਹੋ ਜਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਲ ਮਨੋਰਥ ਨੂੰ ਪਾ
ਲਵੇਂਗਾ।

ਹਰ ਕਸ ਸ਼ਨੀਦਾ ਅਸਤ ਜ਼ਿ ਤੂ ਗੁਫ਼ਤਗੂਇ ਖ਼ਾਸ

ਅਜ਼ ਸਦ ਗਮਿ ਸ਼ਦੀਦ ਜ਼ੁਦ ਤਰ ਖਲਾਸ।

ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਤੇਰੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗੱਲ ਸੁਣੀ ਹੈ,
ਉਹ ਸੈਂਕੜੇ ਸਖਤ ਗਮਾਂ ਤੋਂ ਝੱਟ ਹੀ ਮੁਕਤ ਹੋ ਗਿਆ।

ਆਬਿ ਹਯਾਤਿ ਮਾ ਸਖੁਨਿ ਪੀਰਿ ਕਾਮਿਲ ਅਸਤ

ਦਿਲਹਾਇ ਮੁਰਦਾ ਰਾ ਬਿਕੁਨਦ ਜ਼ਿੰਦਾ ਓ ਖਲਾਸ।

ਪੂਰੇ ਅਤੇ ਕਾਮਿਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਸਾਡੇ ਲਈ
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ, ਇਹ ਮੁਰਦਾ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰਜੀਤ ਅਤੇ
ਮੁਕਤ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

'ਚਲਦਾ.....!'

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਗਮਨ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਚਮਤਕਾਰ)

ਪਦਮ ਭੂਸ਼ਨ-ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਮਈ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-49)

26. ਮਾਲਦਾ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਈ ਥਾਂਈ ਥੋੜ੍ਹਾ-ਥੋੜ੍ਹਾ ਠਹਿਰਦੇ ਜੀਆ ਦਾਨ ਦਿੰਦੇ ਉੱਤਰ ਰੁਖ ਹੋ ਕੇ ਮੁੰਘੇਰ ਆਏ ਜਿੱਥੇ ਹੁਣ ਤਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਭਾਗਲਪੁਰੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਕਈ ਨਗਰਾਂ ਵਿਚ ਜਗਤ ਨੂੰ ਤਾਰਦੇ ਰਾਜ ਮਹਲ ਆਏ। ਏਥੋਂ ਉੱਤਰ ਪੂਰਬ ਰੁਖ ਹੋ ਕੇ 'ਮਾਲਦਾ' ਪਹੁੰਚੇ ਤੇ ਸਭਨੀਂ ਥਾਈਂ ਨਿਸ਼ਾਨ ਆਪ ਦੇ ਮਿਲਦੇ ਦੱਸੀਦੇ ਹਨ। ਮਾਲਦਾ ਦੀ ਵਸਤੀ ਮਹਾਂ ਨੰਦ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸੀ 'ਰਾਮਦੇਵ ਬਾਬੂ।' ਇਹ ਸੱਜਣ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਐਸਰਜ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਪਰ ਸੀ ਭਲਾ। ਇਸ ਦਾ ਇਕ ਬਾਗ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜਾ ਡੇਰਾ ਲਾਇਆ। ਇਹ ਬਾਗ ਸੀ ਤਾਂ 'ਮਾਲਦਾ' ਨਾਮੀ ਅੰਬਾਂ ਦਾ ਤੇ ਚੰਗੀ ਆਮਦਨ ਦੇਂਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਰਾਮਦੇਵ ਬਾਬੂ ਨੇ ਇਸ ਵਿਚ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਠਹਿਰਣ ਲਈ ਕੁਟੀ ਬੀ ਪਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਕਦੇ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਸਾਧੂ ਆ ਜਾਏ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਟਿਕਣ ਦੀ ਏਥੇ ਐਉਂ ਖੁਲ੍ਹ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਬਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਦਿਨ ਮਰਦਾਨਾ ਰਬਾਬ ਵਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਮਿੱਠੀ-ਮਿੱਠੀ ਫੁਹਾਰ ਪੈ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਰਾਮਦੇਵ ਬਾਬੂ ਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਇਹ ਆਪਣਾ ਸ਼ਬਦ ਗਉੜੀ ਦੀ ਮਧੁਰ ਧੁਨਿ ਵਿਚ ਗਾਉਂ ਰਹੇ ਸੀ।

ਚੋਆ ਚੰਦਨੁ ਅੰਕਿ ਚੜਾਵਉ ॥ ਪਾਟ ਪਟੰਬਰ ਪਹਿਰਿ ਹਵਾਵਉ ॥ ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਨਾਮ ਕਹਾ ਸੁਖੁ ਪਾਵਉ ॥ ੧ ॥
ਕਿਆ ਪਹਿਰਉ ਕਿਆ ਓਢਿ ਦਿਖਾਵਉ ॥ ਬਿਨੁ ਜਗਦੀਸ ਕਹਾ ਸੁਖੁ ਪਾਵਉ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਕਾਨੀ ਕੁੰਡਲ ਗਲਿ ਮੋਤੀਅਨ ਕੀ ਮਾਲਾ ॥ ਲਾਲ ਨਿਹਾਲੀ ਫੂਲ ਗੁਲਾਲਾ ॥ ਬਿਨੁ ਜਗਦੀਸ ਕਹਾ ਸੁਖੁ ਭਾਲਾ ॥ ੨ ॥ ਨੈਨ ਸਲੋਨੀ ਸੁੰਦਰ ਨਾਰੀ ॥ ਖੋੜ ਸੀਗਾਰ ਕਰੈ ਅਤਿ ਪਿਆਰੀ ॥ ਬਿਨੁ ਜਗਦੀਸ ਭਜੇ ਨਿਤ ਖੁਆਰੀ ॥ ੩ ॥ ਦਰ ਘਰ ਮਹਲਾ ਸੇਜ ਸੁਖਾਲੀ ॥ ਅਹਿਨਿਸਿ ਫੂਲ ਬਿਛਾਵੈ ਮਾਲੀ ॥ ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਨਾਮ ਸੁ ਦੇਹ ਦੁਖਾਲੀ ॥ ੪ ॥ ਹੋਵਰ ਗੈਵਰ ਨੇਜੇ ਵਾਜੇ ॥ ਲਸਕਰ ਨੇਬ ਖਵਾਸੀ ਪਾਜੇ ॥ ਬਿਨੁ ਜਗਦੀਸ ਝੁਠੇ ਦਿਵਾਜੇ ॥ ੫ ॥ ਸਿਧੁ ਕਹਾਵਉ ਰਿਪਿ ਸਿਧਿ ਬੁਲਾਵਉ ॥ ਤਾਜ ਕੁਲਹ ਸਿਰਿ ਛੁਤੁ ਬਨਾਵਉ ॥ ਬਿਨੁ ਜਗਦੀਸ ਕਹਾ ਸਚੁ ਪਾਵਉ ॥ ੬ ॥ ਖਾਨੁ ਮਲੁਕੁ ਕਹਾਵਉ ਰਾਜਾ ॥ ਅਬੇ ਤਬੇ ਕੂੜੇ ਹੈ ਪਾਜਾ ॥ ਬਿਨੁ

ਗੁਰ ਸਬਦ ਨ ਸਵਰਸਿ ਕਾਜਾ ॥ ੭ ॥ ਹਉਮੈ ਮਮਤਾ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਵਿਸਾਰੀ ॥ ਗੁਰਮਤਿ ਜਾਨਿਆ ਰਿਦੈ ਮੁਰਾਰੀ ॥ ਪ੍ਰਣਵਤਿ ਨਾਨਕ ਸਰਣਿ ਤੁਮਾਰੀ ॥ ੮ ॥ ੧੦ ॥ ਅੰਗ-225

ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਐਸਾ ਅਸਰ ਹੋਇਆ ਕਿ ਰਾਮ ਦੇਵ ਦੇ ਮਨ ਤੇ ਸੰਸਾਰਕ ਸੁਖਾਂ ਨਾਲੋਂ ਨਾਮ ਸੁਖ ਦੇ ਸਦੈਵੀ ਹੋਣ ਦਾ ਅਸਰ ਪੈ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਤਾਂ ਦੁਇ ਵੇਲੇ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣੇ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਤੁਰਨੇਂ ਅਟਕਾਵੇ। ਐਸਾ ਪ੍ਰੇਮ ਇਸ ਸਜਣ ਪੁਰਖ ਨੇ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਕੀ ਦੇ ਚੁਮਾਸੇ ਲਈ ਓਥੇ ਹੀ ਟਿਕ ਗਏ। ਮਰਦਾਨਾ ਬੀ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਅਟਕਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਵੀ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਥੇ ਚੰਗਾ ਰੰਗ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ। ਰਾਮ ਦੇਵ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਸਿੱਖ ਹੋਇਆ। ਇਰਦ ਗਿਰਦ ਬੀ ਸਿੱਖੀ ਫੈਲੀ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਨਿਸਤਾਰਾ ਹੋਇਆ।

ਫੇਰ ਆਪ ਏਥੋਂ ਬੀ ਟੁਰ ਪਏ।

27. ਧੰਨ ਹੈ ਪਾਉ। ਠੱਗ ਨਿਸਤਾਰਾ

ਜਗਤ ਤਾਰਨਹਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੇ ਨਾਲ ਮਰਦਾਨਾ ਟੁਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਇਕ ਵਪਾਰੀ ਮਿਲਿਆ, ਜਿਸ ਦੇ ਪਾਸ ਇਕ ਗੰਢ ਸੀ, ਹੱਥ ਵਿਚ ਤੱਕੜੀ ਤੇ ਕੁਛ ਵੱਟੇ ਬੀ ਸਨ। ਦੂਰੋਂ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਨੇ ਮਸਤਕ ਡਿੱਠਾ ਤੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਦੇਖਦੇ ਰਹੇ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਨੇੜੇ ਆਯਾ ਤਾਂ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੇ, ਤੇਰੇ ਪਾਸ ਕੀ ਹੈ ਭਲੇ ਪੁਰਖਾ? ਉਸ ਨੇ ਉਤਰ ਦਿਤਾ - ਜੀਉ! ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਸੌਦਾ ਸੂਤ ਹੈ ਜੋ ਵੇਚਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹਾਂ, ਹੱਥ ਵਿਚ ਤੱਕੜੀ ਤੇ ਵੱਟੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤੋਲ ਕੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵੇਚਦਾ ਹਾਂ।

ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਮੁਸਕਰਾਏ ਤੇ ਬੋਲੇ - ਪੁਰਖਾ! ਸਾਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮਾਲ ਤੇ ਵੱਟੇ ਕੰਡੇ ਤਾਂ ਦਿਖਾ ਦੇਹ।

ਵਪਾਰੀ ਨੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਸਭ ਕੁਛ ਖੋਹਲ ਕੇ ਅੱਗੇ ਧਰ ਦਿਤਾ। ਦਾਤਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵੱਖਰ ਵੇਖੇ ਤੇ ਫੇਰ ਵੱਟੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਚਾ ਚਾ ਕੇ ਤੱਕੇ ਤੇ ਆਖਿਆ - ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤੋਲ ਤਾਂ ਦੱਸ ਕਿੰਨੇ-ਕਿੰਨੇ ਦੇ ਹਨ? ਵਪਾਰੀ ਨੇ ਸਾਰੇ ਵੱਟਿਆਂ ਦੇ ਤੋਲ ਦੱਸੇ। ਜਦ

ਇਕ ਵੱਟੇ ਦਾ ਨਾਉਂ ਉਸਨੇ 'ਪਾਉ' ਦਸਿਆ ਤਾਂ ਆਪ ਬੋਲੇ 'ਧੰਨ ਹੈ ਪਾਉ, ਧੰਨ ਹੈ ਪਾਉ।'

ਵਪਾਰੀ ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਅਸਚਰਜ ਹੋ ਕੇ ਤੱਕਣ ਲਗ ਗਿਆ। ਕੀ ਵੇਖੇ ਕਿ ਆਪ ਦੇ ਨੈਣ ਅਰਸ਼ਾਂ ਵਲ ਲਗ ਰਹੇ ਹਨ। ਅੱਖ ਦੀ ਕਾਲੀ ਧਾਰੀ ਉਪਰ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਚਿਹਰਾ ਇਕ ਨੂਰ ਦੀ ਆਭਾ ਨਾਲ ਭਰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ 'ਧੰਨ ਪਾਉ' ਦੀ ਮਧੁਰ ਧੁਨੀ ਰਸਨਾ ਤੋਂ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਾਸ ਖੜ੍ਹਾ (ਮਰਦਾਨਾ) ਬੀ ਵਿਸਮਾਦ ਰੰਗ ਵਿਚ ਹੋ ਕੇ ਤੱਕ ਰਿਹਾ ਭੱਚਕ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਵਪਾਰੀ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਪਰ ਬੀ 'ਧੰਨ ਪਾਉ' ਦੀ ਮਿੱਠੀ ਧੁਨਿ ਅਚਰਜ ਅਸਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਐਸਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਉ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਨੈਣ ਬੀ ਜੁੜਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਦਿਲ ਇਕੱਠਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਮਿੱਠੇ ਰਾਗ ਦੀ ਧੁਨਿ ਅਸਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਪੈ-ਪੈ ਕੇ ਮਗਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਵਪਾਰੀ ਮਨ ਨੂੰ ਜੋ ਕਿ ਰਾਗ ਦੇ ਅਸਰ ਹੇਠ ਘੱਟ ਹੀ ਆਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਮਗਨ ਹੁੰਦਾ-ਹੁੰਦਾ ਬੇਵਸਾ ਹੋ ਕੇ ਵਪਾਰੀ ਆਪ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਿਆ ਤੇ ਉਹੋ ਧੁਨਿ ਜੋ ਇਲਾਹੀ ਗਲੇ ਤੋਂ, ਅਰਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਗੱਡੇ ਨੈਣਾਂ ਵਾਲੇ ਦੇ ਮਿੱਠੇ ਗਲੇ ਤੋਂ ਜ਼ਰਾ ਲਮਕਵੀਂ ਤੇ ਰਸ ਭਰੀ ਹੋ ਕੇ ਆ ਰਹੀ ਸੀ -

ਪਾਓ! ਪਾਓ!! ਪਾਓ!!!

ਉਹੋ ਧੁਨਿ ਵਪਾਰੀ ਦੇ ਗਲੇ ਤੋਂ ਆਰੰਭ ਹੋ ਗਈ-
ਪਾਓ! ਪਾਓ!! ਪਾਓ!!!

ਇਹ ਧੁਨਿ 'ਪਾਓ' ਦੀ ਵਪਾਰੀ ਦੇ ਗਲੇ ਤੋਂ ਡਾਢੀ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਲਗ ਰਹੀ ਹੈ, ਸਿਰ ਵਪਾਰੀ ਦਾ ਚਰਨਾਂ ਕਮਲਾਂ ਤੇ ਪਿਆ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਆਪਾ ਬਿਨ ਜਾਣੇ ਚਰਨਾਂ ਹੇਠ ਵਿਛ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕਿੰਨੇ ਚਿਰ ਮਗਰੋਂ ਦਾਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹੇਠਾਂ ਵਲ ਤੱਕਿਆ, ਵਪਾਰੀ ਦੀ ਮਧੁਰ ਧੁਨੀ 'ਪਾਓ ਪਾਓ' ਦੀ ਸੁਣੀ, ਉਸ ਦੇ ਕੰਬਦੇ, ਪਰ ਚਰਨਾਂ ਪਰ ਟਿਕੇ ਹੋਏ ਦੇ ਮੱਥੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਝਰਨਾਟ ਸਹੀ ਕੀਤੀ, ਉਸ ਦੀ ਨਿਮਰਤਾ ਭਰੀ ਅਰਜ਼ੋਈ -

ਪਾਓ! ਪਾਓ!! ਪਾਓ!!!

ਬੱਰਾਟਾਂ ਛੇੜਨ ਵਾਲੀ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤੀ, ਤਰੁੱਠੇ ਤੇ ਐਸੇ ਤਰੁੱਠੇ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਹੱਥ ਧਰਿਆ ਤੇ ਫਿਰ ਅਰਸ਼ਾਂ ਵੱਲ ਤੱਕ ਕੇ ਉਚਰੇ ਹਾਂ -

ਪਾਓ, ਪਾਓ, ਮਿਹਰ, ਮਿਹਰ, ਮਿਹਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ।
ਹਾਂ ਦਾਤਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਇਸ ਪਿਆਰ ਭਰ ਪੁਕਾਰ

ਦਾ ਕੀ ਅਸਰ ਪਿਆ -

ਅਦਭੁਤ ਭਇਓ ਅਵਰ ਹੀ ਠਾਟਾ।
ਤਿਹ ਛਿਨ ਖੁਲ੍ਹੋ ਬਿਕਟ ਕਪਾਟਾ।
ਜਗਯੋ ਗਿਆਨ ਦੁਬਿਧਾ ਸਭ ਖੋਈ।
ਤੀਨ ਲੋਕ ਕੀ ਸੁਧ ਉਰ ਹੋਈ।

ਹਾਂ, ਕੁਛ ਛਿਨਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜੋ ਲੂਣ ਮਿਰਚ ਦੀ ਸੋਝੀ ਵਾਲਾ ਤਕੜੀ ਵੱਟੇ ਲਈ ਚਾਰ ਪੈਸਿਆ ਦੇ ਮਗਰ ਭੱਜਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਘਟ ਵਿਚ ਤੋਲਣਹਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਥੇ ਹੁਣ ਤੁਲ ਰਿਹਾ ਹੈ 'ਆਪ' ਤੇ ਆਪੇ ਦਾ ਮਾਲਕ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ।' ਉਥੇ ਤੁਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਿਆਰ ਤੇ ਤੁਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਝਰਨਾਟਾਂ। ਹਾਂ, ਨਾਮ ਦਾ ਵਪਾਰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਪਿਆ ਹੈ ਤੇ ਸੱਚ ਦਾ ਵਪਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਲੁੰਆਂ ਤੇ ਜੀਭ ਪੁਰ ਨਾਮ ਦੀ ਝਰਨਾਟ ਹੈ। ਕਲੇਜੇ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਦੀ ਧੂਹ ਹੈ ਤੇ ਸਿਰ ਵਿਚ ਰਸ ਰੰਗ ਤੇ ਆਪੇ ਦਾ ਚਾਨਣਾ ਪੈ ਕੇ ਆਪਾ ਕਿਸੇ ਆਨੰਦ ਵਿਚ ਮਗਨ ਹੈ।

'ਪਾਓ' ਦੀ ਮਧੁਰ ਧੁਨਿ, 'ਪਾਓ' ਦੀ ਅਰਸ਼ੀ ਅਰਦਾਸ, ਦੈਵੀ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਜਾਈ ਅਰਦਾਸ ਵਪਾਰੀ ਨੂੰ ਛੁਹ ਲਾ ਗਈ। ਉਸ ਦੀ ਅਰਦਾਸ 'ਪਾਓ' ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਦੇ ਸੁਹਣੇ ਕੰਨਾਂ ਨੇ ਸੁਣੀ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਝੋਲੀ ਪੈ ਗਿਆ ਆਤਮ ਦਾਨ। ਆਤਮ ਖੈਰ ਨਾਲ ਝੋਲੇ ਭਰ ਕੇ ਵਪਾਰੀ ਸਰਸ਼ਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੇਹਾ ਅਚਰਜ ਕੌਤਕ ਵਰਤਿਆ ਹੈ, ਮਿਹਰਾਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਕੌਣ ਕਰੇ। ਕਵਿ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਪਰ ਕਿ ਕਿਉਂ ਇਸ ਪਰ ਇਹ ਮਿਹਰ ਹੋ ਗਈ, ਇਸ ਨੇ ਕਿਹੜਾ ਅਭਿਆਸ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਬਿਜਲੀ ਛੁਹ ਛੁਹਿੰਦੇ ਸਾਰ ਭਾਂਬੜ ਹੋ ਬਲਿਆ, ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਤਰ ਦਿਤਾ -

ਪੁਰਬ ਜਨਮ ਪੁੰਨ ਇਸ ਕੇਰੇ॥
ਮਿਲਿ ਸਤਿਸੰਗਤਿ ਕੀਨਿ ਘਨੇਰੇ॥
ਦੋਹਰਾ॥
ਦੀਪਕ ਬਾਤੀ ਤੇਲ ਯੁਤ ਪਾਵਕ ਲਾਵਨ ਦੇਰ॥
ਹੁਇ ਹੈ ਰੋਸ਼ਨ ਤੁਰਤ ਜਿਮ ਤਿਉਂ ਇਸਕੇ ਤੂੰ ਹੇਰ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁ: ਨਾ: ਪ੍ਰ:

ਸਤਿਸੰਗ ਨਾਲ ਮਨ ਕਮਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਮੈਲ ਉੱਗਰ-ਉੱਗਰ ਕੇ ਦੂਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਨਾਮ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਕਤ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਹੀ ਕਿ ਮਨ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਅਭੇਦ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਗਿਆ, ਕਿਸੇ ਰੂਹਾਨੀ ਅਸਰ ਨਾਲ ਛੁਹ ਗਿਆ, ਕਿਸੇ ਅਦਭੁਤ ਕੌਤਕ ਨਾਲ ਰਗੜ ਖਾ ਗਿਆ, ਉਸੇ

ਵੇਲੇ ਨਾਮ ਉਸ ਵਿਚ ਧਸ ਗਿਆ। ਨਾਮ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ ਮਨ ਆਸ ਅੰਦੇਸੇ ਤੇ ਭੈ ਭਰਮ ਤੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸੋਚ ਵਿਚ ਟਿਕ ਕੇ ਆਪੇ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਆ ਜਾਦਾ ਹੈ। ਏਥੇ ਤਾਂ ਵਪਾਰੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਪਏ ਅਰਸ਼ ਕੁਰਸ਼ ਦੇ ਦਾਤੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਿਜਲੀ ਛੁਹ ਨੇ ਤਾਰ ਦਿਤਾ, ਕਾਹਦੇ ਹਿਸਾਬ ਤੇ ਕਾਹਦੇ ਲੇਖੇ? ਰੂਹਾਨੀ ਅੱਗ ਲਗ ਗਈ ਤੇ ਸਾਰੇ ਕਰਮ ਭਸਮ ਹੋ ਗਏ।

ਵਪਾਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਗੁਰਮੁਖ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤੇ ਨਾਮ ਦੇ ਵਪਾਰ ਵਿਚ ਲਗ ਪਿਆ, ਆਪ ਜਪੇ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਜਪਾਵੇ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਥੋਂ ਟੁਰੇ, ਮਗਰੇ ਮਰਦਾਨਾ ਬੀ ਟੁਰ ਪਿਆ, ਇਕ ਭਾਰੀ ਉਜਾੜ ਆ ਗਈ। ਚੋਖਾ ਚਿਰ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਦੇ ਰਹੇ, ਤਦ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਕੇਹੀ ਭਿਆਨਕ ਉਜਾੜ ਆਈ ਹੈ ਜੀ ਸਾਂਈ ਦਾ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ?

ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਵਾਕ -
*ਸੁਨਿਕੈ ਬੋਲੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨਾ -
 ਇਹ ਨਹਿ ਲਖੇ ਉਜਾਰ ਮਹਾਨਾ।
 ਬਡੇ ਨਗਰ ਵਸਦੀ ਅਭਿਰਾਮੁ।
 ਸਿਮਰਨ ਹੋਇ ਜਹਾਂ ਸਤਿਨਾਮੁ।
 ਜਹਿੰ ਪਰਮੇਸੁਰ ਚਿੱਤ ਨ ਆਵੈ।
 ਸੇ ਵਸਦੀ ਉਦਿਆਨ ਲਖਾਵੈ।
 ਹਰਖ ਨ ਹੋਵੇ ਤਹਾਂ ਕਦਾਈਂ।
 ਜਹਾਂ ਨ ਕਬਹੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਗੁਨ ਗਾਈਂ।*

ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਉਹ ਉਜਾੜਾਂ ਵਸਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਥੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਾ ਨਾਮ ਚਿਤ ਆਵੇ। ਉਹ ਵਸਤੀਆਂ ਭਿਆਨਕ ਹਨ ਜਿਥੇ ਜੀ ਤੋਂ ਵਿਸਾਰਾ ਤੇ ਪਾਪ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੈ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਸਿੱਕਣ ਸੱਧਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਉਜਾੜਾਂ ਨੂੰ ਵਸਤੀਆਂ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਸੌਕਾਂ ਵਾਲੇ ਜਾ ਬੈਠੇ ਤੇ ਜਿਥੇ ਕਿਸੇ ਬੈਠ ਕੇ ਸਾਂਈ ਦੀ ਯਾਦ ਕੀਤੀ ਸੇ ਜਾਈਂ ਸੁਭਾਗ ਹੋ ਗਈਆਂ।

ਇਹ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਆਪ ਦੇ ਨੈਣ ਪ੍ਰੇਮ ਰੰਗ ਨਾਲ ਭਰ ਕੇ ਜਲ ਲੈ ਆਏ ਤੇ ਮਿੱਠੇ ਸਾਂਈ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਨਾਲ ਥਰਰ-ਥਰਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੁਰੀਲੇ ਗਲੇ ਤੋਂ ਇਲਾਹੀ ਨਾਦ ਹੋਇਆ, ਆਸਾ ਰਾਗ ਦੀ ਮਧੁਰ ਸੁਰ ਵਿਚ -

*ਦੇਵਤਿਆ ਦਰਸਨ ਕੈ ਤਾਈ ਦੂਖ ਭੂਖ ਤੀਰਥ ਕੀਏ ॥
 ਜੋਗੀ ਜਤੀ ਜੁਗਤਿ ਮਹਿ ਰਹਤੇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਭਗਵੇ ਭੇਖ ਭਏ*

॥ ੧ ॥ ਤਉ ਕਾਰਣਿ ਸਾਹਿਬਾ ਰੰਗਿ ਰਤੇ ॥ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਅਨੇਕਾ ਰੂਪ ਅਨੰਤਾ ਕਹਣੁ ਨ ਜਾਹੀ ਤੇਰੇ ਗੁਣ ਕੇਤੇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਦਰ ਘਰ ਮਹਲਾ ਹਸਤੀ ਘੋੜੇ ਛੋਡਿ ਵਿਲਾਇਤਿ ਦੇਸ ਗਏ ॥ ਪੀਰ ਪੇਕਾਂਬਰ ਸਾਲਿਕ ਸਾਦਿਕ ਛੋਡੀ ਦੁਨੀਆ ਥਾਇ ਪਏ ॥ ੨ ॥ ਸਾਦ ਸਹਜ ਸੁਖ ਰਸ ਕਸ ਤਜੀਅਲੇ ਕਾਪੜ ਛੋਡੇ ਚਮੜ ਲੀਏ ॥ ਦੁਖੀਏ ਦਰਦਵੰਦ ਦਰਿ ਤੇਰੈ ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਦਰਵੇਸ ਭਏ ॥ ੩ ॥ ਖਲੜੀ ਖਪਰੀ ਲਕੜੀ ਚਮੜੀ ਸਿਖਾ ਸੂਤੁ ਧੋਤੀ ਕੀਨੀ ॥ ਤੂੰ ਸਾਹਿਬੁ ਹਉ ਸਾਂਗੀ ਤੇਰਾ ਪ੍ਰਣਵੈ ਨਾਨਕੁ ਜਾਤਿ ਕੈਸੀ ॥ ੪ ॥ ੧ ॥ ੩੩ ॥ ਅੰਗ- 358

ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਐਸੇ ਵੈਰਾਗ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਬੰਨ੍ਹ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਸੁਰ ਵਿਚ ਗਾਂਵਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਨੈਣਾਂ ਅੱਗੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸੌਕ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਫਿਰ ਗਿਆ, ਵਣ ਤਿਣ ਐਉਂ ਭਾਸਣ ਕਿ ਸਾਂਈ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਲਈ ਤਰਲੇ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਨ ਮਾਨੋਂ ਸਾਂਈ ਦੇ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਢੁੰਡਾਊਆਂ ਤੇ ਪਿਆ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਜਤਨਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੈ ਤੇ ਰੰਗ-ਰੰਗ ਦੇ ਪਿਆਰ ਭੋਰੇ ਤਰਲੇ ਲੈਣ ਵਿਚ ਰੂਪ ਧਾਰੀ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਦ ਤਕ ਆਪ ਗਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਮਰਦਾਨਾ ਇਸ ਸੁਆਦ ਵਿਚ ਮਗਨ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ, ਜਦ ਸ਼ਬਦ ਬੰਦ ਹੋਇਆ ਤਾ ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਮਗਰੋਂ ਨੈਣ ਖੁੱਲੇ। ਇਕ ਲੰਬਾ ਸਹੁਲਤ ਵਾਲਾ ਸਾਹ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਲੈ ਕੇ ਚਾਰ ਚੁਫੇਰੇ ਤੱਕਿਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਦਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵੱਲ ਵੇਖ ਕੇ ਆਖਿਆ -

ਸੁਹਾਣ ਤੇਰੇ ਸੌਕ ਨੂੰ! ਸੁਹਾਣ ਤੇਰੇ ਰੰਗ ਨੂੰ।

ਕੁਛ ਚਿਰ ਮਗਰੋਂ ਅਗੇਰੇ ਟੁਰ ਪਏ। ਉਜਾੜ ਮੁੱਕ ਗਈ, ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਕੰਵਾਰੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਗਈ। ਅੱਗੇ ਹੁਣ ਹਰੀਆਂ-ਹਰੀਆਂ ਜੂਹਾਂ, ਪਰ ਟਾਂਵੀਆਂ-ਟਾਂਵੀਆਂ ਆ ਗਈਆਂ। ਥੋੜੀ ਜਿਹੀ ਵਸੋਂ ਆ ਗਈ। ਇਹ ਪਿੰਡ ਠੱਗਾਂ ਬਦਮਾਸ਼ਾਂ ਦੀ ਵਸਤੀ ਸੀ। ਲਗਭੱਗ ਸਾਰੇ ਜਾਂ ਬਹੁਤੇ ਇਹੋ ਕਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਠੱਗਣਾ, ਲੁੱਟਣਾ, ਮਾਰਨਾ ਤੇ ਫੇਰ ਥਹੁ ਨਾ ਲੱਗਣ ਦੇਣਾ।

ਵਸਤੀ ਵੇਖ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਲੈ ਭਲੇ ਸਾਥੀਆ! ਉਜਾੜ ਤਾਂ ਮੁੱਕੀ ਤੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਵਸਤੀ ਆਈ। ਰਾਤ ਇਥੇ ਬਿਸਾਰਾਮ ਕਰੀਏ। ਮਰਦਾਨੇ ਕਿਹਾ - ਸਤਿ ਬਚਨ, ਭਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲੇ- ਚਲ ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਤੇ ਦੇਖ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਰੰਗ! ਵਸਤੀ ਤੇ ਉਜਾੜ ਦਾ ਵੇਰਵਾ।

'ਚਲਦਾ.....!'

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 2019 ਵਿਚ 550 ਸਾਲਾ ਅਵਤਾਰ ਪੁਰਬ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਣੀ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਲੜੀਵਾਰ ਲੇਖ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਾਹਕਾਰ ਰਚਨਾ ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ ਵਿਚ 'ਮਾਨਵ ਸੰਕਟ ਦੀ ਚੇਤਨਾ'

ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਮਈ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-52)

3. ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ ਦੀ ਰੂਪਗਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ

ਜਿਥੇ ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ ਆਪਣੇ ਮਹਾਨ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਚ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੀਆਂ ਸਿਖਰਾਂ ਛੂਹਣ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਸਮਕਾਲੀਨ ਸਮਾਜਕ ਜੀਵਨ ਦੀ ਪੂਰਨ ਤਸਵੀਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਮਹਾਨ ਹੈ, ਉਥੇ ਇਸ ਦੀ ਰੂਪਗਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਵੀ ਕਿਸੇ ਗੱਲੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ। ਬੋਲੀ, ਸ਼ੈਲੀ, ਬਿੰਬ, ਅਲੰਕਾਰ, ਰਾਗ, ਰਸ ਆਦਿ ਅਨੇਕਾਂ ਸਾਹਿਤਕ ਗੁਣਾਂ ਕਾਰਨ ਇਹ ਇਕ ਅਦੁੱਤੀ ਰਚਨਾ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

(ੳ) ਬੋਲੀ - ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਇਕੋ ਇਕ ਰਚਨਾ 'ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਦੇ ਸਲੋਕ' ਹੀ ਉਪਲਬਧ ਹਨ। ਇਹ ਆਕਾਰ ਵਿਚ ਥੋੜ੍ਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਵੀ ਦੈਨਿਕ ਗੁਣਾਂ ਤਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਪਹਿਲੇ ਮਹਾਨ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰੂਪ ਗੁਰੂ ਕਵੀ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਤ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਡੂੰਘੇ ਅਧਿਆਤਮਕ, ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਮਾਧਿਅਮ ਚੁਣਿਆ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾ ਸਹਿਤ ਨਿਭਾਇਆ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਕੇਂਦਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿਤੀ ਤੇ ਬੜੇ ਸੁਚੱਜੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਸ ਰਾਹੀਂ ਮਹਾਨ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ। ਦੇਸ਼ ਦੇਸ਼ਾਤਰਾਂ ਵਿਚ ਰਟਨ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਤੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਆਈਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬਾਧ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੁਦਰਤੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਅਤੇ ਅਮੀਰੀ ਆਈ। ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ ਦਾ ਪਿੰਡਾ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀਆਂ ਉਪ-ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ, ਖੜੀ ਬੋਲੀ, ਬ੍ਰਿਜੀ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਅਤੇ ਅਰਬੀ ਫਾਰਸੀ ਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਵਧੇਰੇ ਕਰਕੇ ਤਦਭਵ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਮ ਵਰਤੀ ਹੈ। ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਮੌਕੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਵਿਸ਼ੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ। ਢੁਕਵੀਂ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਕਾਰਨ ਭਾਵਾਂ ਵਿਚ ਕਮਾਲ ਦੀ

ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਹੈ। ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਅਰਥ ਵੀ ਦਿਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਰਾਹੀਂ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪਰੰਪਰਾ ਮਹਾਨ ਜਾਂ ਗੌਣ ਬਣ ਗਈ ਹੈ ਜਿਵੇਂ 'ਜਨੇਊ' ਨੂੰ ਗੌਣ ਅਰਥ ਦੇਣ ਲਈ ਤਗੁ (ਧਾਗਾ) ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਹੈ। 'ਤੱਗ' ਕਹਿਣ ਨਾਲ 'ਜਨੇਊ' ਦੀ ਸਾਰੀ ਮਹਾਨਤਾ ਸੁਤੇ ਸਿਧ ਸਮਾਪਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਮਿਠਾਸ ਹੈ। ਇਹ ਰੰਗ-ਬਰੰਗੀ ਹੈ ਅਤੇ ਲੈ-ਭਰਪੂਰ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਵੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਨ। ਅਨੇਕ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਅਮੁੱਕ ਖਜ਼ਾਨਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਆਪ ਨੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਵਰਤ ਲਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਵੇਰਵਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ -

ਨਿਰੋਲ ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ -

ਆਪਣੇ (ਬਲਿਹਾਰੀ ਗੁਰ ਆਪਣੇ)

ਦਿਉਹਾੜੀ (ਸਦ ਵਾਰ); ਸੁੰਵੇ, ਸੁਆਹ, ਜਿੰਦ, ਪਰਗਾਸ, ਬਗਾਲਿਆ, ਪਾਣੀ, ਭੁਖ, ਗਲਈ, ਮਧਾਣੀਆਂ, ਪੰਖੀ, ਨਚਣ, ਕੁੱਦਣ, ਜਰਵਾਣਾ, ਇੱਟਾਂ, ਸਰੀਰ, ਬਿਰਖਾਂ, ਟਿੱਕਾ, ਸਾਸ, ਕੜਿਆ, ਮੜੀ ਮਸਾਣੀ, ਢਾਢੀ, ਦਾਰੂ, ਘਰਬਾਰ, ਗੰਢੀ, ਦਾੜੀ, ਕੁਠਾ, ਇਆਣੇ, ਝਾਟਾ ਇਤਿਆਦਿ।

ਖੜੀ ਬੋਲੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧਕ - ਕਾ, ਕੀ, ਕੇ, ਕੀਏ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ੁੱਧ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਵੀ ਜਿਵੇਂ 'ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ।'

ਬ੍ਰਿਜੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ - ਕਉ, ਭਇਆ, ਉਪਜੈ, ਉਤਰੈ, ਰਿਦੈ, ਤੇਵੇਹੇ, ਕਮਾਈਐ ਆਦਿ।

ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ - ਨਾਦ, ਮਨ, ਮਾਇਆ, ਮਿਥਿਆ ਆਦਿ।

ਲਹਿੰਦੀ - ਮਹਿੰਡਾ

ਅਰਬੀ-ਫਾਰਸੀ-ਕੁਦਰਤਿ, ਅਮਰ, ਦੀਬਾਣ, ਹੁਕਮ, ਫੁਰਮਾਣ, ਕਰਮੁ, ਨੀਸਾਣੁ, ਸਿਫਤਿ, ਸਾਲਾਹ, ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ, ਰਜ਼ਾਇ, ਦੇਜਕਿ, ਰੰਗ, ਰਾਹ, ਹਾਜ਼ਰਾ ਹਜ਼ੂਰਿ, ਕਤੇਬਾਂ,

ਬਦੀਆਂ, ਖਾਕੇ, ਕਾਦਿਰ, ਪਾਕੂ, ਤਾਕੂ, ਦੁਨੀਦਾਰ, ਬਾਜ਼ਾਰ, ਹਿਕਮਤਿ, ਖੁਆਰੂ, ਨਦਰਿ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ, ਸ਼ਰੀਅਤਿ, ਬੰਦੇ, ਬੰਦੀ, ਦੀਦਾਰੂ, ਖਾਰਾਬਾਂ, ਦਾਰੂ, ਬਖਸੀਸੀ, ਦੁਨੀਆ, ਅੰਦੇਸੇ, ਮੀਆ, ਬੀਬੀ, ਦੋਸਤੀ, ਮਿਕਦਾਰ, ਖਸਮ, ਗੁਨਹਗਾਰੂ, ਅਲਹੁ, ਸੁਲਤਾਨ, ਹਰਮ, ਫੁਰਮਾਇਸਿ, ਰਿਜਕ, ਖਰਚੁ, ਕਲਮ, ਸਾਹਿਬੁ, ਆਸਕੀ, ਕਰਮਾਤਿ, ਕਰੀਮੁ ਇਤਿਆਦਿ।

ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭਾਵਾਂ ਦੇ ਠੀਕ ਪ੍ਰਗਟਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰਖਦਿਆਂ ਹਰੇਕ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਨਿਰਸੰਕੋਚ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਅਲੰਕਾਰ - ਅਲੰਕਾਰ ਬੋਝੇ ਹੋਣ, ਸੁਚੱਜੇ ਤੇ ਢੁਕਵੇਂ ਹੋਣ ਤਾਂ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਗਹਿਣਿਆਂ ਵਤ ਸਿੰਗਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਵਰਤੋਂ ਦੁਲਹਨ ਦੀ ਕੁਦਰਤੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨੂੰ ਲੁਕਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਅਲੰਕਾਰ ਭੂਸ਼ਨ (ਗਹਿਣਾ) ਦੀ ਥਾਂ ਦੂਸ਼ਨ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸਰੂਪ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਇਕ ਮਹਾਨ ਤੇ ਚੇਤਨ ਕਵੀ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਘਰੋਗੀ ਅਲੰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੁਚੱਜੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤਾਕਿ ਭਾਵ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਣ। ਮਹਾਨ ਕਲਾਕਾਰ ਲੋਕ-ਭਾਵਾਂ ਤੇ ਲੋਕ-ਸੂਝ-ਬੂਝ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰਖ ਕੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਅਲੰਕਾਰ ਚੁਣਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸੇ ਆਸਾ ਨਾਲ ਉਪਮਾਵਾਂ, ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਤਾਂ ਅਤੇ ਲੋਕ-ਬਿੰਬਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਉਪਮਾ ਅਲੰਕਾਰ - ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਅਤੇ ਖੁਦੀ ਅਹੰਕਾਰ - ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਅਤੇ ਖੁਦੀ ਅਹੰਕਾਰ ਵਿਚ ਅੰਨ੍ਹਾ ਮਨੁੱਖ ਫਲ ਵਿਹੁਣੇ ਤਿਲ ਦੇ ਬੂਟੇ ਨਿਆਈ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਿਰਾਰਥਕ ਜਾਣ ਕੇ ਕਿਸਾਨ ਖੇਤ ਵਿਚ ਮੀਹਾਂ ਅਨ੍ਹੇਰੀਆਂ ਤੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਲਈ ਛੱਡ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਨ ਚੇਤਨੀ ਮਨਿ ਆਪਣੈ ਸੁਚੇਤ ॥

ਛੁਟੇ ਤਿਲ ਬੁਆੜ ਜਿਉ ਸੁੰਵੇ ਅੰਦਰਿ ਖੇਤ ॥

ਅੰਗ- ੪੬੩

ਮੁਰਦੇ ਨੂੰ ਸਾੜਨਾ ਇਸਲਾਮੀ ਸ਼ਰੂ ਅਨੁਸਾਰ ਘੋਰ ਪਾਪ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਆਮਤ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਸਾਰੇ ਮੁਰਦੇ ਕਬਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉਠ ਪੈਣੇ ਹਨ ਤੇ ਖੁਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਰੂਹ ਫੁਕੇਗਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਕ ਉਦਾਹਰਣ ਰਾਹੀਂ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਇਸ ਝਗੜੇ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਮੁਸਲਿਮ ਮੁਰਦੇ ਦੀ ਮਿਟੀ ਘੁਮਿਆਰ ਹਥ ਆ ਗਈ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ? ਮੁਰਦਾ ਦਬਿਆ ਜਾਵੇ, ਜਾਂ ਸਾੜਿਆ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਨਾਲ ਕੀ ਫਰਕ ਪੈਂਦਾ ਹੈ -

ਮਿਟੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੀ ਪੇੜੈ ਪਈ ਕੁਮਿਆਰ ॥

ਘੜਿ ਭਾਂਡੇ ਇਟਾ ਕੀਆ ਜਲਦੀ ਕਰੇ ਪੁਕਾਰ ॥
ਜਲਿ ਜਲਿ ਰੋਵੈ ਬਪੁੜੀ ਝੜਿ ਝੜਿ ਪਵਹਿ ਅੰਗਿਆਰ ॥

ਅੰਗ- ੪੬੬

ਜੇ ਚੋਰੀ ਦੇ ਕਮਾਏ ਧਨ ਨਾਲ ਦਾਨ ਪੁੰਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਸ਼ਰਾਧ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?

ਜੇ ਮੋਹਕਾ ਘਰ ਮੁਹੈ ਘਰ ਮੁਹਿ ਪਿਤਰੀ ਦੇਇ ॥

ਅਗੈ ਵਸਤੁ ਸਿਵਾਣੀਐ ਪਿਤਰੀ ਚੋਰ ਕਰੇਇ ॥

ਵਢੀਅਹਿ ਹਥ ਦਲਾਲ ਕੇ ਮੁਸਫੀ ਏਹ ਕਰੇਇ ॥

ਅੰਗ- ੪੭੨

ਅਰਥਾਤ ਜੇ ਬੇਗਾਨਾ ਧਨ ਲੁੱਟ ਕੇ ਪਿੱਤਰਾਂ ਨਮਿਤ ਸ਼ਰਾਧ ਕੀਤੇ ਜਾਣ, ਪੁੰਨ ਦਾਨੁ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਉਹ ਚੋਰੀ ਦਾ ਮਾਲ ਪਛਾਣਿਆ ਤੇ ਪਕੜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਪਿਤਰਾਂ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਚੋਰੀ ਦੇ ਮਾਲ ਕਾਰਨ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤਣੀ ਪਵੇਗੀ। ਨਾਲ ਹੀ ਪੰਡਤਾਂ ਨੂੰ ਚੋਰੀ ਦੀ ਦਲਾਲੀ ਕਰਨ ਹਿਤ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲੇਗੀ।

ਰੂਪਕ - ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਸੰਜਮ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਕਵੀ ਉਪਮਾ ਦੇਣ ਦੀ ਥਾਂ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਉਪਮਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਹੀ ਮੰਨ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਰੂਪਕ ਅਲੰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬੜੇ ਅਨੋਖੇ ਤੇ ਕਲਾਮਈ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਤਿਆ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਮਿਥਿਆ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ-

ਇਹੁ ਜਗੁ ਸਚੈ ਕੀ ਹੈ ਕੋਠੜੀ ਸਚੈ ਕਾ ਵਿਚਿ ਵਾਸੁ ॥ ਅੰਗ-

੪੬੩

ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਵਿਰਾਟ ਰੂਪ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਘੜੀਆ (ਸਮੇਂ) ਨੂੰ ਗੋਪੀਆਂ, ਪਹਰਾ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, ਪਉਣ, ਪਾਣੀ ਤੇ ਅੱਗ ਗਹਿਣੇ ਤੇ ਚੰਦ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਅਵਤਾਰ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ -

ਘੜੀਆ ਸਭੇ ਗੋਪੀਆ ਪਹਰ ਕੰਨੁ ਗੋਪਾਲ ॥

ਗਹਣੇ ਪਉਣੁ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰੁ ਚੰਦੁ ਸੂਰਜੁ ਅਵਤਾਰ ॥

ਅੰਗ- ੪੬੫

ਅਧਿਆਤਮਕ ਜਨੇਊ ਕੈਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਦਇਆ ਕਪਾਹ ਸੰਤੋਖੁ ਸੂਤੁ ਜਤੁ ਗੰਢੀ ਸਤੁ ਵਟੁ ॥

ਏਹੁ ਜਨੇਊ ਜੀਅ ਕਾ ਹਈ ਤ ਪਾਡੇ ਘਤੁ ॥

ਅੰਗ- ੪੭੧

ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਅਲੰਕਾਰ - ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਅਲੰਕਾਰ ਵਿਚ ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਕੇ ਭਾਵ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਘੜੇ ਬਿਨਾਂ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਟਿਕ ਸਕਦਾ, ਨਾ ਹੀ ਪਾਣੀ ਬਿਨਾਂ ਘੜਾ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਿਆਨ ਬਿਨਾ ਮਨ ਨਹੀਂ ਟਿਕ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਬਿਨਾਂ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦਾ -

ਕੁੰਭੇ ਬਧਾ ਜਲੁ ਰਹੈ ਜਲ ਬਿਨੁ ਕੁੰਭੁ ਨ ਹੋਇ ॥
ਗਿਆਨ ਕਾ ਬਧਾ ਮਨੁ ਰਹੈ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਗਿਆਨੁ ਨ ਹੋਇ ॥
ਅੰਗ- ੪੬੯

ਅਨਪ੍ਰਾਸ ਅਲੰਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗੀਤ ਰਸ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ -

੧. ਸਚਿ ਕਾਲੁ ਕੂੜੁ ਵਰਤਿਆ ਕਲਿ ਕਾਲਖ ਬੋਤਾਲ ॥
੨. ਕੀਤਾ ਆਪੋ ਆਪਣਾ ਆਪੇ ਹੀ ਲੇਖਾ ਸੰਢੀਐ ॥
੩. ਫਿਕੋ ਫਿਕਾ ਸਦੀਐ ਫਿਕੋ ਫਿਕੀ ਸੋਇ ॥

ਅਤਿਕਥਨੀ ਅਲੰਕਾਰ

ਪੜਿ ਪੜਿ ਗਡੀ ਲਦੀਅਹਿ ਪੜਿ ਪੜਿ ਭਰੀਅਹਿ ਸਾਥ ॥
ਪੜਿ ਪੜਿ ਬੋੜੀ ਪਾਈਐ ਪੜਿ ਪੜਿ ਗਡੀਅਹਿ ਖਾਤ ॥
ਅੰਗ- ੪੬੭

ਬਿੰਬ - ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਵਰਤੇ ਬਿੰਬ ਵੀ ਲੋਕ-ਜੀਵਨ ਵਿਚੋਂ ਹਨ। ਗੁਣਗੀਨ, ਹਉਮੈ ਅਤੇ ਹੰਕਾਰ ਨਾਲ ਬਿਫਰਿਆ ਮਨੁੱਖ ਸਿੰਮਲ ਰੁੱਖ ਨਿਆਈਂ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਫਲ, ਫੁੱਲ, ਪੱਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ -

ਸਿੰਮਲ ਰੁਖੁ ਸਰਾਇਰਾ ਅਤਿ ਦੀਰਘ ਅਤਿ ਮੁਚੁ ॥
ਓਇ ਜਿ ਆਵਹਿ ਆਸ ਕਰਿ ਜਾਹਿ ਨਿਰਾਸੇ ਕਿਤੁ ॥
ਅੰਗ- ੪੭੦

ਸ਼ਬਦ ਚਿੱਤਰ - ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਰੰਗਾਂ ਤੇ ਬੁਰਸ਼ਾਂ ਰਾਹੀਂ ਚਿੱਤਰ ਘੜਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਵੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਰਾਹੀਂ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਤਸਵੀਰਾਂ ਲਟਕਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਾਇਆ ਵੇੜਿਆ ਮਨੁੱਖ ਅੱਗੇ ਕਿਵੇਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

ਫਡਾ ਹੋਆ ਦੁਨੀਦਾਰੁ ਗਲਿ ਸੰਗਲੁ ਘਤਿ ਚਲਾਇਆ ॥
ਅੰਗ- ੪੬੪

ਮਾਇਆ ਬਟੋਰਨ ਲਈ ਰਾਸ-ਧਾਰੀਏ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਨਚਦੇ ਕੁਦਦੇ ਰਾਸਾਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਪੂਰਾ ਚਿੱਤਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਾਕਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ -

ਵਾਇਨਿ ਚੇਲੇ ਨਚਨਿ ਗੁਰ ॥
ਪੈਰ ਹਲਾਇਨਿ ਫੇਰਨਿ ਸਿਰ ॥
ਉਡਿ ਉਡਿ ਰਾਵਾ ਝਾਟੈ ਪਾਇ ॥
ਵੇਖੈ ਲੋਕੁ ਹਸੈ ਘਰਿ ਜਾਇ ॥
ਰੋਟੀਆ ਕਾਰਣਿ ਪੂਰਹਿ ਤਾਲ ॥
ਆਪੁ ਪਛਾੜਹਿ ਧਰਤੀ ਨਾਲਿ ॥
ਗਾਵਨਿ ਗੋਪੀਆ ਗਾਵਨਿ ਕਾਨੁ ॥
ਗਾਵਨਿ ਸੀਤਾ ਰਾਜੇ ਰਾਮ ॥

.....
ਕੋਲੂ ਚਰਖਾ ਚਕੀ ਚਕੁ ॥
ਥਲ ਵਾਰੋਲੇ ਬਹੁਤੁ ਅਨੰਤੁ ॥
ਲਾਟੁ ਮਾਧਾਣੀਆ ਅਨਗਾਹ ॥

ਪੰਖੀ ਭਉਦੀਆ ਲੈਨਿ ਨ ਸਾਹ ॥
..... ਅੰਗ- ੪੬੫

ਸ਼ੈਲੀ - ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਇਕ ਮਹਾਨ ਸ਼ੈਲੀਕਾਰ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ ਢੰਗ ਵਿਚ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਰਵਾਨਗੀ ਹੈ, ਸੰਜਮ ਹੈ ਅਤੇ ਕਲਾ ਦਾ ਚਮਤਕਾਰ ਹੈ। ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ ਦੀ ਬੋਲੀ, ਕਹਿਣ ਢੰਗ, ਵਿਸ਼ੇ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਅ, ਸ਼ਬਦ-ਚਿੱਤਰ, ਅਲੰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੁਚੱਜੀ ਵਰਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਮਹਾਨ ਸ਼ੈਲੀਕਾਰ ਹੋਣ ਦੀ ਉਗਾਹੀ ਭਰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਯਥਾਰਥ, ਅਤੇ ਸੱਚ ਨੂੰ ਦਲੇਰੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਦੀ ਹਾਕਮ ਸ਼੍ਰੇਣੀ, ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਕਾਜ਼ੀ, ਮੁਲਾਂ, ਪੰਡਿਤ, ਜੋਗੀ ਅਤੇ ਸਰਮਾਇਦਾਰ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨੂੰ ਕਰਾਰੇ ਹੱਥੀਂ ਲਿਆ ਹੈ। ਭੇਖਧਾਰੀਆਂ ਦੇ ਪਾਜ ਖੋਲ੍ਹਣ ਸਮੇਂ ਕਰੜੀ ਤੋਂ ਕਰੜੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਵਰਤੀ ਹੈ। ਸੰਜਮ ਏਨਾ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਵਾਰੀ ਕੇਵਲ ਇਕ-ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਭਾਵਾਂ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਗਿਆਨ ਏਨਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੱਖ ਤੇ ਲਿਖਣ ਲਗਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਗਿਆਨ ਦੇ ਅੰਬਾਰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਹੋਣ ਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਮੁੱਕ ਭੰਡਾਰੇ ਵਿਚੋਂ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸ਼ਬਦ ਜੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮਹਾਨ ਰਚਨਾ ਹੋਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਵੇਖੋ ਨਿਮਨ ਸਲੋਕ -

ਪੁਰਖਾਂ ਬਿਰਖਾਂ ਤੀਰਥਾਂ ਤਟਾਂ ਮੇਘਾਂ ਖੇਤਾਂਹ ॥
ਦੀਪਾਂ ਲੇਆਂ ਮੰਡਲਾਂ ਖੰਡਾਂ ਵਰਭੰਡਾਂਹ ॥
ਅੰਡਜ ਜੋਰਜ ਉਤਭੁਜਾਂ ਖਾਣੀ ਸੇਤਜਾਂਹ ॥
ਸੋ ਮਿਤਿ ਜਾਣੈ ਨਾਨਕਾ ਸਰਾਂ ਮੇਰਾਂ ਜੰਤਾਂਹ ॥ ਅੰਗ- ੪੬੭

ਆਪ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਹਾਸ-ਰਸ, ਨਾਟਕੀ ਢੰਗ ਅਤੇ ਵਿਅੰਗ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਕਟਾਖ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਕੰਮ ਲਿਆ ਹੈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਫੋਕਟ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਸਮੇਂ। ਕੁਝ ਵੰਨਗੀਆਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ -

ਲਿਖਿ ਲਿਖਿ ਪੜਿਆ ॥ ਤੇਤਾ ਕੜਿਆ ॥
ਬਹੁ ਤੀਰਥ ਭਵਿਆ ਤੇਤੇ ਲਵਿਆ ॥
ਬਹੁ ਭੇਖ ਕੀਆ ਦੇਹੀ ਦੁਖੁ ਦੀਆ ॥
ਸਹੁ ਵੇ ਜੀਆ ਅਪਣਾ ਕੀਆ ॥
ਅੰਨੁ ਨ ਖਾਇਆ ਸਾਦੁ ਗਵਾਇਆ ॥
ਬਹੁ ਦੁਖੁ ਪਾਇਆ ਦੁਜਾ ਭਾਇਆ ॥
ਬਸਤੁ ਨ ਪਹਿਰੈ ਅਹਿਨਿਸਿ ਕਹਰੈ ॥
ਮੋਨਿ ਵਿਗੁਤਾ ਕਿਉ ਜਾਗੈ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਸੂਤਾ ॥
ਪਗ ਉਪੋਤਾਣਾ ॥ ਅਪਣਾ ਕੀਆ ਕਮਾਣਾ ॥
ਅਲੁ ਮਲੁ ਖਾਈ ਸਿਰਿ ਛਾਈ ਪਾਈ ॥
ਮੂਰਖਿ ਅੰਧੈ ਪਤਿ ਗਵਾਈ ॥
ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਕਿਛੁ ਥਾਇ ਨ ਪਾਈ ॥
ਰਹੈ ਬੇਬਾਣੀ ਮੜੀ ਮਸਾਣੀ ॥

ਅੰਧੁ ਨ ਜਾਣੈ ਫਿਰਿ ਪਛਤਾਣੀ ॥ ਅੰਗ- ੪੬੮

ਵਿਅੰਗ ਅਤੇ ਕਟਾਖ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਨਿਮਨ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਕਮਾਲ ਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਅਡੰਬਰ, ਪਹਿਰਾਵਾ, ਧੋਤੀ, ਟਿੱਕਾ, ਜਪਮਾਲੀ, ਪੂਜਾ, ਸੰਧਿਆ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ, ਤੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੰਦਰਮੁਖੀ ਕਰਤੂਤਾਂ ਦਾ ਬਿਆਨ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਖੰਡ ਲੀਰੋ ਲੀਰ ਹੁੰਦਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ-

ਪੜਿ ਪੁਸਤਕ ਸੰਧਿਆ ਬਾਦੰ ॥
ਸਿਲ ਪੂਜਸਿ ਬਗੁਲ ਸਮਾਧੰ ॥
ਮੁਖਿ ਝੂਠ ਬਿਭੂਖਣ ਸਾਰੰ ॥
ਤ੍ਰੈਪਾਲ ਤਿਹਾਲ ਬਿਚਾਰੰ ॥
ਗਲਿ ਮਾਲਾ ਤਿਲਕੁ ਲਿਲਾਟੰ ॥
ਦੁਇ ਧੋਤੀ ਬਸਤ੍ਰ ਕਪਾਟੰ ॥

ਅੰਗ - ੪੭੦

ਕਾਵਿ ਰੂਪ

'ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ' ਪਹਿਲਾ ਸਰੂਪ ਕੇਵਲ 24 ਪਉੜੀਆਂ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਸਮੇਂ ਇਹਨਾਂ ਪਉੜੀਆਂ ਨਾਲ 59 ਸਲੋਕ ਵੀ ਜੋੜ ਦਿਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 15 ਸਲੋਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਾਕੀ 44 ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ। ਵਾਰ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਾ ਕਾਵਿ-ਰੂਪ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਲੋਕ-ਕਵੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਅਤੇ ਰਹੱਸਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਲਈ ਇਸ ਕਾਵਿ-ਰੂਪ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ। ਆਪ ਨੇ 12 ਵਾਰਾਂ ਇਸੇ ਕਾਵਿ-ਰੂਪ ਵਿਚ ਰਚੀਆਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਅਧਿਆਤਮਕ ਵਾਰਾਂ ਦੀ ਅਮੀਰ ਪਰੰਪਰਾ ਦਿਤੀ। ਉਪਰੰਤ ਦੂਜੇ, ਤੀਜੇ, ਚੌਥੇ ਅਤੇ ਪੰਜਵੇਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਕਾਵਿ-ਰੂਪ ਵਿਚ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਨੇ 39 ਵਾਰਾਂ ਲਿਖੀਆਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ' ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਅਧਿਆਤਮਕ ਵਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਜੰਗ, ਜੁੱਧ, ਬਹਾਦਰੀ, ਕਿਸੇ ਨਾਇਕ ਯੋਧੇ ਦੀ ਖੁਦਦਾਰੀ ਅਤੇ ਸੁਭ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਬਖਾਨ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਦੇਸ਼ਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਸੁਤੀ ਅਣਖ ਨੂੰ ਜਗਾਉਣਾ, ਦੇਸ਼, ਕੌਮ, ਧਰਮ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਬੀਰ-ਰਸ ਨੂੰ ਉਭਾਰਨਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਕਸਦ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਚਲਤ ਰੂਪ ਪਉੜੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਗਾਉਣ ਨਾਲ ਜੋਸ਼ ਭਰਪੂਰ ਘੁੱਕਰ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਮਨ ਵਿਚ ਥਰਾਹਟ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਖੂਨ ਵਿਚ ਉਬਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੁਣ ਅਧਿਆਤਮਕ ਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। 'ਪਉੜੀ' ਦੀ

ਬਣਤਰ ਹੀ ਐਸੀ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਸਿਖਰ ਵਲ ਲਿਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅੰਤਲੀ ਅੱਧੀ ਤੁਕ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ ਦੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਬਣਤਰ ਐਸੀ ਹੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੀਆਂ ਚਾਰ ਤੁਕਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹਨ, ਅੰਤਲੀ ਅੱਧੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਦੋਬਾਰਾ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ -

ਆਪੀਨੈ ਆਪੁ ਸਾਜਿਓ ਆਪੀਨੈ ਰਚਿਓ ਨਾਉ ॥
ਦੁਯੀ ਕੁਦਰਤਿ ਸਾਜੀਐ ਕਰਿ ਆਸਣੁ ਡਿਠੋ ਚਾਉ ॥
ਦਾਤਾ ਕਰਤਾ ਆਪਿ ਤੂੰ ਤੁਸਿ ਦੇਵਹਿ ਕਰਹਿ ਪਸਾਉ ॥
ਤੂੰ ਜਾਣੋਈ ਸਭਸੈ ਦੇ ਲੈਸਹਿ ਜਿੰਦੁ ਕਵਾਉ ॥
ਕਰਿ ਆਸਣੁ ਡਿਠੋ ਚਾਉ ॥ ਅੰਗ - ੪੬੩

'ਕਰਿ ਆਸਣੁ ਡਿਠੋ ਚਾਉ' ਦੂਜੀ ਤੁਕ ਦਾ ਪਿਛਲਾ ਭਾਗ ਹੈ ਜੋ ਅੰਤਲੀ ਪੰਜਵੀਂ ਅੱਧੀ ਤੁਕ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪਉੜੀ 2 - ਨਾਨਕ ਜੀਅ ਉਪਾਇ ਕੈ ਲਿਖਿ ਨਾਵੈ ਧਰਮੁ ਬਹਾਲਿਆ ॥

ਸਾਰੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਵਿਚ ਇਹੋ ਤਰਤੀਬ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਤੁਕਾਂਤ ਦੋ-ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਦਾ ਜਾਂ ਚਾਰ ਅਤੇ ਪੰਜ ਤੁਕਾਂ ਦਾ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਪਰ ਰਵਾਨਗੀ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਵੀ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪਿਆ।

ਪਉੜੀ ੧ ਦਾ ਤੁਕਾਂਤ ਹੈ - ਨਾਉ, ਚਾਉ, ਪਸਾਉ, ਕਵਾਉ, ਚਾਉ।

ਪਉੜੀ ੨ - ਬਹਾਲਿਆ, ਜਜਮਾਲਿਆ, ਚਾਲਿਆ, ਵਾਲਿਆ, ਬਹਾਲਿਆ।

ਪਉੜੀ ੩ - ਸਿਧਾਇਆ, ਚਲਾਇਆ, ਸਮਝਾਇਆ, ਰੂਆਇਆ, ਗਵਾਇਆ ਇਤਿਆਦਿ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਇਕ ਹੈ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ। ਵਿਚ-ਵਿਚ ਨਗੀਨੇ ਵਤ ਜੜ੍ਹੇ ਸਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰਾ ਸਮਾਜਿਕ, ਧਾਰਮਿਕ, ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਸੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦਾ ਹੈ।

ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ ਤੇ 'ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ' ਇਕ ਮਹਾਨ ਰਚਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਸਰਲਤਾ ਤੇ ਰਵਾਨੀ ਹੈ। ਬੋਲੀ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਹੈ, ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਸ਼ੈਲੀ ਹੈ, ਸੰਖੇਪਤਾ ਤੇ ਸੰਜਮ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਰਾਗ, ਰਸ ਤੇ ਅਲੰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਿੰਗਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਮਹਾਨ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮਹੱਤਤਾ ਵੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਮਾਜ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਸਹੀ ਚਿੱਤਰ ਹੈ।



ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਰਥ-ਭੰਡਾਰ

ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ'

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜੂਨ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-50)

ਸਿਰੀਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ੩

ਤ੍ਰੈ ਗੁਣ ਮਾਇਆ ਮੋਹੁ ਹੈ

ਗੁਰਮੁਖਿ ਚਉਥਾ ਪਦੁ ਪਾਇ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਤ੍ਰੈ ਗੁਣ=ਤਿੰਨ ਗੁਣ (ਰਜੋ, ਤਮੋ, ਸਤੋ) ਵਾਲੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਮਾਇਆ ਦਾ ਮੋਹ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਵਾ: ਜੋ ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਵਾ: ਤ੍ਰੈਗੁਣੀ ਮਾਇਆ ਦੀ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਹੈ ਇਹ ਮਾਇਆ ਦਾ ਮੋਹ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਤਿੰਨਾਂ ਤੋਂ ਅਤੀਤ ਹੋ ਕੇ ਚਉਥਾ ਪਦ ਭਾਵ ਤੁਰੀਆ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪਾਇ=ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਮੇਲਾਇਅਨੁ

ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਵਸਿਆ ਮਨਿ ਆਇ॥

ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ 'ਚ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਮੇਲਾਇਅਨ=ਮੇਲ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਆਇ=ਆ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਵਸ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪੋਤੇ ਜਿਨ ਕੈ ਪੁੰਨੁ ਹੈ

ਤਿਨ ਸਤਸੰਗਤਿ ਮੇਲਾਇ॥੧॥

ਜਿਨ ਕੈ=ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਰੂਪ ਪੋਤੇ=ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਪੁੰਨ ਕਰਮ ਪਏ ਹਨ, ਤਿਨ=ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੀ ਸਤਿਸੰਗਤ ਵਿਚ ਮੇਲਾਇ=ਮਿਲਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਭਾਈ ਰੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸਾਚਿ ਰਹਾਉ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਗੁਰਮਤਿ=ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਮੱਤ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਸਾਚਿ=ਸੱਚ ਸਰੂਪ ਪਰਮੇਸ਼ਰ 'ਚ ਹੀ ਰਹਾਉ=ਰਹਿਣਾ ਕਰੋ ਭਾਵ ਮਿਲੇ ਰਹੋ।

ਜਿਹੜੇ ਸੱਚੇ ਨਾਮ ਦਾ ਹੀ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸੱਚੇ ਨਾਮ ਦਾ ਹੀ ਮੰਨਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸੱਚੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਹੀ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਚੈ ਸਬਦਿ=ਸੱਚੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਮਿਲਾਉ=ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਗਿਆ ਵਾ: ਉਹ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚੇ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉ=ਮਿਲਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਪਛਾਣਿਆ ਤਿਨ ਵਿਟਹੁ ਬਲਿ ਜਾਉ।

ਜਿਨੀ=ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆ ਹੈ, ਭਾਵ ਨਾਮ ਦੀ

ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮ ਬਰਾਬਰ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਤਿਨ=ਉਨ੍ਹਾ ਵਿਟਹੁ=ਉਪਰੋਂ ਬਲਿ ਜਾਉ=ਕੁਰਬਾਨ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।

ਆਪੁ ਛੋਡ ਚਰਣੀ ਲਗਾ

ਚਲਾ ਤਿਨ ਕੈ ਭਾਇ॥

ਆਪਣੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਅਭਿਮਾਨ ਛੱਡ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੇ ਚਰਣੀ ਲਗਾ=ਲੱਗਣਾ ਕਰੀਏ ਅਤੇ ਤਿਨ=ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾ ਕੈ=ਦੇ ਭਾਇ=ਅਨੁਸਾਰ ਹੋ ਕੇ ਚਲਾ=ਚੱਲਣਾ ਕਰੀਏ, ਭਾਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗਾ ਜੀਵਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੀਏ।

ਲਾਹਾ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਮਿਲੈ

ਸਹਜੇ ਨਾਮਿ ਸਮਾਇ॥

ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚੋਂ ਹਰਿ ਨਾਮੁ=ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਲਾਹਾ=ਲਾਭ ਮਿਲੈ=ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਹਜੇ=ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ 'ਚ ਸਮਾਇ=ਸਮਾਏ ਜਾਈਦਾ ਹੈ।

ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਮਹਲੁ ਨ ਪਾਈਐ

ਨਾਮੁ ਨ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਇ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਬਿਨੁ ਗੁਰ=ਬਿਨਾਂ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਵਾ: ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੋਂ ਮਹਲੁ=ਸਤਿ ਸਰੂਪ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਾਈਐ=ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਇ=ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਐਸਾ ਸਤਗੁਰੁ ਲੋੜਿ ਲਹੁ

ਜਿਦੂ ਪਾਈਐ ਸਰੁ ਸੋਇ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਐਸਾ ਪੂਰਨ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਦਾ ਦਾਤਾ ਰੂਪੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਲੋੜਿ=ਭਾਲ ਲਵੇ। ਜਿਦੂ=ਜਿਸ ਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਸੋਇ=ਉਹ ਸੱਚੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਪਾਈਐ=ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਭਾਵ ਜੀਵਨ 'ਚ ਪੂਰਨ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੱਚੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਸਕੇ। ਦੰਭੀ, ਪਾਖੰਡੀ, ਝੂਠੇ ਗੁਰੂ, ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਨਹੀਂ ਕਰਾ ਸਕਦੇ।

ਅਸੁਰ ਸੰਘਾਰੈ ਸੁਖਿ ਵਸੈ ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਸੁ ਹੋਇ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਐਸੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਅਹੰਕਾਰ ਰੂਪੀ ਅਸੁਰ=ਦੈਂਤ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ

ਸੰਘਾਰੈ=ਮਾਰ ਕੇ ਨਾਸ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਸੁਖ ਸਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾ ਆ ਕੇ ਵਸੈ=ਵਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜੇਹਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਰਿ ਜਾਣਿਆ
ਤੇਹੋ ਜੇਹਾ ਸੁਖੁ ਹੋਇ॥

ਜੇਹਾ=ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਕਰਿ=ਕਰ ਕੇ ਜਾਣਿਆ ਭਾਵ ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਭਾਵਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਤੇਹੋ=ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਸੁੱਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇ=ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਪਾਸੋਂ ਫਲ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਏਹੁ ਸਹਸਾ ਮੂਲੇ ਨਾਹੀ
ਭਾਉ ਲਾਏ ਜਨੁ ਕੋਇ॥

ਇਸ ਉਪਰੋਕਤ ਕਥਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ 'ਚ ਮੂਲੇ=ਉੱਕਾ ਹੀ ਸਹਸਾ=ਸੰਦੇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਚਾਹੇ ਕੋਇ=ਕੋਈ ਜਨੁ=ਪੁਰਸ਼ ਸਤਿਗੁਰਾਂ 'ਚ ਭਾਉ ਲਾਏ=ਪ੍ਰੇਮ ਲਗਾ ਕੇ ਦੇਖ ਲਵੇ ਭਾਵ ਇਹ ਗੱਲ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਪਾਸੋਂ ਭਾਵਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਫਲ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਨਾਨਕ ਏਕ ਜੋਤਿ ਦੁਇ ਮੂਰਤੀ
ਸਬਦਿ ਮਿਲਾਵਾ ਹੋਇ॥੪॥੧੧॥੪੪॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਇਕੋ ਜੋਤ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੀ ਸਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਿਰਗੁਣ ਕਰਕੇ ਦੁਇ ਮੂਰਤੀਆਂ ਹਨ ਭਾਵ ਦੋ ਸਰੂਪ ਹਨ, ਪਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਕੋ ਜੋਤ ਸਰੂਪ ਹੈ, ਭਾਵ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਵਿਚ ਉਸੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਜੋਤ ਜਗ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਥਵਾ ਦੁਇ ਮੂਰਤੀ=ਜੀਵ ਤੇ ਈਸ ਭੇਦ ਗਿਆਨ ਕਰਕੇ ਭਿੰਨ ਹਨ। ਜੀਵ ਅਲਪੰਗ ਤੇ ਈਸ਼ਵਰ ਸਰਬੰਗ ਹੈ ਪਰ ਜੋਤ ਦੋਹਾਂ 'ਚ ਇਕੋ ਹੀ ਹੈ। ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਬਦ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਜੀਵ ਈਸ ਦੀ ਏਕਤਾ ਦਾ ਮਿਲਾਵਾ=ਮਿਲਾਪ ਹੋਇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਬੁੱਧ ਚੇਤਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹਨ ਤੇ ਅਪ੍ਰਬੁੱਧ ਚੇਤਨ ਸਿੱਖ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਗੁਰੂ ਤੇ ਸਿੱਖ ਵੀ ਦੋ ਮੂਰਤਾਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਬਦਿ=ਉਪਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਜੀਵ ਈਸ, ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ, ਜਗਿਆਸੂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਮਿਲਾਵਾ=ਮਿਲਾਪ ਹੋਇ=ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸਿਰੀਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ੩
ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਛੋਡਿ ਬਿਖਿਆ ਲੋਭਾਣੇ
ਸੇਵਾ ਕਰਹਿ ਵਿਡਾਣੀ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਜੇ ਮਨਮੁਖ ਲੋਕ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨੂੰ ਛੋਡਿ=ਤਿਆਗ ਕੇ ਬਿਖਿਆ=ਮਾਇਆ ਵਾ:

ਕਾਮਾਦਿਕ ਬਿਖਿਆ=ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਿਕਾਰਾਂ 'ਚ ਲੋਭਾਣੇ=ਲੁਭਾਇਮਾਨ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਕੇ ਵਿਡਾਣੀ=ਬਿਗਾਨੀ ਭਾਵ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ=ਟਹਿਲ ਕਰਹਿ=ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ -

ਆਪਣਾ ਧਰਮੁ ਗਵਾਹਿ ਬੁਝਹਿ ਨਾਹੀ
ਅਨ ਦਿਨੁ ਦੁਖਿ ਵਿਹਾਣੀ॥

ਜੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨ ਰੂਪੀ ਧਰਮ ਸੀ, ਮਨਮੁਖ ਲੋਕ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਗਵਾਹਿ=ਗਵਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਦਾ ਜਾਨਣਾ ਵਾ: ਸੈ ਧਰਮ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਬੁਝਹਿ=ਸਮਝਦੇ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਅਨਦਿਨੁ=ਹਰ ਰੋਜ਼, ਰਾਤ ਦਿਨ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਦੁੱਖਾਂ ਵਿਚ ਵਿਹਾਣੀ=ਬਤੀਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਮਨਮੁਖ ਅੰਧ ਨ ਚੇਤਹੀ
ਭੁਬਿ ਮੁਏ ਬਿਨੁ ਪਾਣੀ॥

ਐਸੇ ਮਨਮੁਖ ਲੋਕ ਮਨ ਬੁੱਧ ਰੂਪੀ ਨੇਤਰਾਂ 'ਚ ਵੀਚਾਰ ਰੂਪੀ ਨਿਗਾਹ ਤੋਂ ਹੀਣੇ ਅਗਿਆਨਤਾ ਵਸ ਅੰਧੇ ਹੋਏ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਨ ਚੇਤਹੀ=ਚੇਤੇ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਇਸ ਮਿਥਿਆ ਪਰਪੰਚ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪਦਾਰਥਾਂ ਰੂਪੀ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਵਲੋਂ ਮਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਮਨ ਰੇ ਸਦਾ ਭਜਹੁ ਹਰਿ ਸਰਣਾਈ॥

ਹੇ ਮਨ! ਸਦਾ=ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸਰਣ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਭਜਹੁ=ਭਜਨ ਭਾਵ ਸੇਵਨ ਕਰ।

ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਅੰਤਰਿ ਵਸੈ
ਤਾ ਹਰਿ ਵਿਸਰਿ ਨ ਜਾਈ॥ਰਹਾਉ॥

ਜੇਕਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਸਬਦ ਤੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ ਵਸ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਹਰਿ=ਪ੍ਰਭੂ ਕਦੇ ਵੀ ਵਿਸਰਿ=ਭੁੱਲੇਗਾ ਨਹੀਂ, ਭਾਵ ਅੱਠੇ ਪਹਿਰ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚਲਦਾ ਰਹੇਗਾ।

ਇਹੁ ਸਰੀਰੁ ਮਾਇਆ ਕਾ ਪੁਤਲਾ
ਵਿਚਿ ਹਉਮੈ ਦੁਸਟੀ ਪਾਈ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਇਹ ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਮਾਇਆ ਕਾ=ਦਾ ਪੁਤਲਾ ਹੈ ਭਾਵ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਵਾ: ਮਾਇਆ ਦਾ (ਪੁਤ+ਲਾ) ਲਾ=ਲੈ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਪੁਤ=ਪੁੱਤਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਭਾਵ ਇਹ ਤਾਂ ਰਬੜ ਜਾਂ ਕਾਗਜ਼ ਤੋਂ ਬਣੇ ਪੁਤਲੇ ਦੀ ਨਿਆਈ ਹੈ ਜੋ ਝੂਠੇ ਦੇਖਣ ਮਾਤ੍ਰ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿਹੜੀ ਹਉਮੈ=ਦੇਹ ਹੰਗਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਦੁਸਟੀ=ਦੁਸ਼ਟ ਸੁਭਾਅ ਵਾਲੀ ਮਾਇਆ ਨੇ ਪਾ ਛੱਡੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਦੇਹ ਹਾਂ, ਭਾਵ ਆਪਣੀ ਦੇਹ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਆਪ ਮੰਨੀ ਬੈਠਾ ਹੈ।

ਆਵਣੁ ਜਾਣਾ ਜੰਮਣੁ ਮਰਣਾ
ਮਨਮੁਖਿ ਪਤਿ ਗਵਾਈ॥

ਇਸ ਹਉਮੈ ਕਰਕੇ ਹੀ ਇਸ ਜੀਵ ਦਾ ਜਨਮ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣਾ ਤੇ ਮਰ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਇਹ ਆਵਾਗਵਨ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨਮੁਖ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਿ=ਇੱਜ਼ਤ ਗਵਾਈ=ਗਵਾ ਲਈ ਹੈ।

ਸਤਗੁਰੁ ਸੇਵਿ ਸਦਾ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ
ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਮਿਲਾਈ॥੨॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਸਦੀਵੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਆਤਮ ਅਨੰਦ ਸੁਖ ਪਾ ਲਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਰਤੱਖ ਜੋਤ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਜੋਤ ਵਿਚ ਮਿਲਾਈ=ਮਿਲਾ ਦਿਤੀ ਹੈ।

ਸਤਗੁਰੁ ਕੀ ਸੇਵਾ ਅਤਿ ਸੁਖਾਲੀ
ਜੋ ਇਛੇ ਸੋ ਫਲੁ ਲਾਏ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਜੋ ਅਤਿ=ਅਤਿਅੰਤ ਸੁਖਾਲੀ=ਸੁੱਖ ਵਾਲੀ ਵਾ: ਸੁੱਖਾਂ ਦਾ ਘਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਜੋ ਇੱਛਾ ਕਰੀਏ ਸੋ=ਉਹੋ ਫਲ ਪਾ ਲਈਦਾ ਹੈ।

ਜਤੁ ਸਤੁ ਤਪੁ ਪਵਿਤੁ ਸਰੀਰਾ
ਹਰਿ ਹਰਿ ਮੰਨਿ ਵਸਾਏ॥

ਜੋ ਜਤੁ ਰੱਖ ਕੇ, ਸਤੁ ਪ੍ਰਤੱਗੀ ਹੋ ਕੇ, ਤਪੁ ਸਾਧਨਾ ਕਰਕੇ ਸਰੀਰ ਪਵਿਤੁ=ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਹੋ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿਚ ਵਸਾ ਲੈਣਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿਚ ਵਸਾਉਣਾ ਹੀ ਅਸਲੀ ਜਤ, ਸਤ ਤੇ ਤਪ ਆਦਿ ਸਰੀਰ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਕਰਨ ਦਾ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦਾ ਫਲ ਨਾਮ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਦਾ ਅਨੰਦਿ ਰਹੈ ਦਿਨੁ ਰਾਤੀ
ਮਿਲਿ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸੁਖੁ ਪਾਏ॥੩॥

ਉਹ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਸਦਾ ਦਿਨੁ ਰਾਤ ਅਨੰਦ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਅਵਿਦਿਆ ਰੂਪੀ ਰਾਤ ਲੰਘ ਕੇ, ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਨ ਉਤੇ ਆਤਮਿਕ ਅਨੰਦ ਦੀ ਅਵਸਥਾ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਤਮ=ਪਿਆਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਸੁੱਖ ਪਾਏ=ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਜੋ ਸਤਗੁਰੁ ਕੀ ਸਰਣਾਗਤੀ
ਹਉ ਤਿਨ ਕੈ ਬਲਿ ਜਾਉ॥

ਜਿਹੜੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਸਰਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਹਉ=ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਲਿ=ਬਲਿਹਾਰਣੇ ਜਾਉ=ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ।

ਦਰਿ ਸਚੈ ਸਚੀ ਵਡਿਆਈ ਸਹਜੇ ਸਚਿ ਸਮਾਉ॥

ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਸੱਚੇ ਦਰ ਉਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚੀ ਵਡਿਆਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਵਾ: ਸਤਿਸੰਗਤ ਰੂਪੀ ਸੱਚੇ ਦਰ ਵਿਚ ਸੱਚੀ ਵਡਿਆਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਵਾ: ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਸੱਚੇ ਦਰ ਅਵਸਥਾ 'ਚ ਇਸਥਿਤ ਹੋਣ 'ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਨੂੰ ਸੱਚੀ ਵਡਿਆਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਹਜੇ=ਸੁਤੇ ਸਿੱਧ ਹੀ ਸਚਿ=ਸਚ ਸਰੂਪ 'ਚ ਸਮਾਉ=ਸਮਾਉਣਾ ਭਾਵ ਮਿਲਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਪਾਈਐ
ਗੁਰਮੁਖਿ ਮੇਲਿ ਮਿਲਾਉ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੂਰੇ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਨਦਰੀ=ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰਕੇ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਪਾਈਐ=ਪਾਈਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖ ਦੇ ਮੇਲ 'ਚ ਮਿਲਾਉ=ਮਿਲਾ ਦੇਣ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਇਸ ਦਾਤ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

'ਚਲਦਾ.....!'

'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਸੰਬੰਧੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀਆਂ

1. ਰਿਨੂਅਲ ਦਾ ਚੰਦਾ ਭੇਜਣ ਲਈ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਰਿਨੂਅਲ ਤਾਰੀਖ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਜ਼ਰੂਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਦਸਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਚੰਦਾ ਰਿਨੂਅਲ ਲਈ ਹੈ ਜਾਂ ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਲਈ ਹੈ।
2. ਜੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਲਈ ਚੰਦਾ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਇਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਾ ਪੁਜਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਰਕਮ ਦਾ ਰਸੀਦ ਨੰਬਰ ਆਦਿ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੇ।
3. 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਇਕ ਧਾਰਮਿਕ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਛਪੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦੀ ਵਿਚ ਨਾ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇ। ਜੇਕਰ ਆਪ ਪੁਰਾਣੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਹੀਂ ਰਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਡੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਤਰਣ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਵਾਪਿਸ ਕਰ ਦਿਤੇ ਜਾਣ।

ਵਾਰਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਸਟੀਕ

ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ

ਵਾਰ ੧

20. ਪਉੜੀ (ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਮਤ)

ਬਹੁ ਵਾਟੀ ਜਗਿ ਚਲੀਆ ਤਬ ਹੀ ਭਏ ਮੁਹੰਮਦਿ ਯਾਰਾ।
ਕਉਮਿ ਬਹਤਰਿ ਸੰਗਿ ਕਰਿ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਵੈਰੁ ਵਿਰੋਧ ਪਸਾਰਾ।
ਰੋਜੇ, ਈਦ, ਨਿਮਾਜਿ ਕਰਿ ਕਰਮੀ ਬੰਦਿ ਕੀਆ ਸੰਸਾਰਾ।
ਪੀਰ ਪੇਕੰਬਰ ਅਉਲੀਏ ਗਉਸ ਕੁਤਬ ਬਹੁ ਭੇਖ ਸਵਾਰਾ।
ਠਾਕੁਰ ਦੁਆਰੇ ਢਾਹਿਕੈ ਤਿਹਿ ਠਉੜੀ ਮਾਸੀਤ ਉਸਾਰਾ।
ਮਾਰਨਿ ਗਊ ਗਰੀਬ ਨੇ ਧਰਤੀ ਉਪਰਿ ਪਾਪੁ ਬਿਥਾਰਾ।
ਕਾਫਰ ਮੁਲਹਿਦ ਇਰਮਨੀ ਰੂਮੀ ਜੰਗੀ ਦੁਸਮਣਿ ਦਾਰਾ।
ਪਾਪੇ ਦਾ ਵਰਤਿਆ ਵਰਤਾਰਾ।

(ਜਦ) ਮੁਹੰਮਦ (ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਚਾਰ) ਯਾਰ (ਅਬੂਬਕਰ ਸਦੀਕ, ਉਮਰਫਾਰੂਕ, ਉਸਮਾਨ ਗਨੀ, ਹਜ਼ਰਤ ਅਲੀ) ਹੋਏ ਤਦੋਂ (ਏਹਨਾਂ ਦੇ ਮਜ਼ਹਬ ਦੀਆਂ) ਜਗਤ ਵਿਚ ਕਈ (ਵਾਟਾਂ) ਸੜਕਾਂ ਚਲੀਆਂ। ਬਹੁਤਰ ਕੌਮਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਕਰਕੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੈਰ ਵਿਰੋਧ ਵਧਾ ਦਿਤਾ। (ਤੀਹ) ਰੋਜੇ (ਦੋ) ਈਦਾਂ, (ਪੰਜ) ਨਿਮਾਜ਼ਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰ ਦਿਤਾ (ਭਾਉ ਭਗਤੀ ਦੀ ਥਾਂ ਕੇਵਲ ਫੋਕੇ ਕਰਮ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ।) ਪੀਰ, ਪਿਕੰਬਰ, ਔਲੀਏ, ਗਉਸ ਤੇ ਕੁਤਬ ਆਦਿਕ ਬਹੁਤੇ ਭੇਖ (ਅਥਵਾ ਦਰਜੇ) ਬਨਾ ਦਿਤੇ (ਅਰਥਾਤ ਅਭਿਮਾਨ ਵੜ ਗਿਆ) ਠਾਕੁਰ ਦੁਆਰੇ ਗਿਰਾ ਕੇ ਓਨੀਂ ਥਾਈਂ ਮਸਜਿਦਾਂ ਬਣਾ ਦਿਤੀਆਂ (ਅਰਥਾਤ ਜ਼ਾਲਮ) ਹੋ ਗਏ। ਗਊ ਗਰੀਬ ਨੂੰ ਕੋਹਣ ਲਗ ਪਏ, ਧਰਤੀ ਪੁਰ ਪਾਪ ਫੈਲ ਗਿਆ (ਅਰਥਾਤ ਅਕ੍ਰਿਤਘਣ ਹੋ ਗਏ, ਉਪਕਾਰ ਤੇ ਗਰੀਬ ਜੰਤੂ ਦੇ ਘਾਤਕ ਹੋ ਗਏ)। ਕਾਫਰ ਤੇ ਬੇਈਮਾਨ (ਦੇ ਵੈਰ ਭਾਵ ਦੇ ਭੇਦ ਦੀ) ਤੇ ਰੂਮੀ ਆਰਮੀਨੀ (ਆਦਿ ਦੇਸ਼ ਭੇਦ ਕਰਕੇ) ਜੰਗ ਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਰਕੇ ਵੈਰ ਕਰਨਾ (ਏਹ ਕੁਕਰਮ ਪਸਰ ਗਏ) (ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ) ਪਾਪ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਵਰਤ ਗਿਆ।

ਭਾਵ - ਇਹ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਗਿਰਾਉ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਦਿਖਲਾ ਕੇ ਸਾਬਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਬੀ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਗਿਲਾਨੀ ਹੀ ਫੈਲ ਗਈ। ਅੱਗੇ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਆਪੋ ਵਿਚ ਟਾਕਰਾ ਦਸਦੇ ਹਨ -

21. ਪਉੜੀ (ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦਾ ਟਾਕਰਾ)

ਚਾਰਿ ਵਰਨ ਚਾਰਿ ਮਜ਼ਹਬਾ ਜਗ ਵਿਚਿ ਹਿੰਦੂ ਮੁਲਸਮਾਣੇ।
ਖੁਦੀ ਬਖੀਲੀ ਤਕਬਰੀ ਖਿੰਚੋਤਾਣ ਕਰੇਨਿ ਧਿਛਾਣੇ।
ਗੰਗ ਬਨਾਰਸਿ ਹਿੰਦੂਆਂ ਮਕਾ ਕਾਬਾ ਮੁਸਲਮਾਣੇ।
ਸੁੰਨਤਿ ਮੁਸਲਮਾਣ ਦੀ ਤਿਲਕ ਜੰਵੁ ਹਿੰਦੂ ਲੋਭਾਣੇ।
ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਕਹਾਇਏ ਇਕੁ ਨਾਮੁ ਦੁਇ ਰਾਹ ਭੁਲਾਣੇ।
ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਭੁਲਾਇਕੈ ਮੇਰੇ ਲਾਲਚ ਦੁਨੀ ਸੈਤਾਣੇ।
ਸਚੁ ਕਿਨਾਰੇ ਰਹਿ ਗਇਆ ਖਹਿ ਮਰਦੇ ਬਾਹਮਣ ਮਉਲਾਣੇ।
ਸਿਰੇ ਨ ਮਿਟੇ ਆਵਣ ਜਾਣੇ॥

(ਖਿੰਚੋਤਾਣ-ਆਪਣੀ ਵਲ ਖੈਂਚਾ ਖੈਂਚੀ)

ਜਗਤ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਚਾਰ ਵਰਣ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਚਾਰ ਮਜ਼ਹਬ (ਏਹ ਸਭੇ) ਖੁਦੀ, ਬਖੀਲੀ, ਹੰਕਾਰ

ਤੇ ਖਿੱਚਾ ਖਿੱਚੀ ਅਰ ਧੱਕੇ ਕਰਨ ਲਗ ਪਏ। ਹਿੰਦੂਆਂ, ਗੰਗਾ ਤੇ ਕਾਂਸ਼ੀ (ਮਿਥ ਲਈ) ਤੇ ਮੱਕਾ ਕਾਬਾ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ (ਪੂਜਾ ਦਾ ਥਾਂ ਮੰਨ ਲੀਤਾ) ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਸੁੰਨਤ (ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਠਹਿਰੀ) ਤੇ ਤਿਲਕ ਜੰਝੂ ਵਿਖੇ ਹਿੰਦੂ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। (ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਰਾਮ) (ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ) ਰਹੀਮ (ਇਹ) ਨਾਮ (ਜੋ) ਇਕੋ ਦਾ ਹੈ (ਦੋ ਹੋ ਕੇ ਵੱਖਰੇ) ਸਦੀਣ ਲੱਗੇ (ਤੇ) ਭੁੱਲ ਨਾਲ ਦੋ (ਅੱਡ-ਅੱਡ) ਰਸਤੇ ਬਣਾ ਲਏ। (ਦੋਵੇਂ ਜਣੇ) ਬੇਦਾਂ ਤੇ ਕਤੇਬਾਂ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਕੇ ਸ਼ੈਤਾਨ ਹੋ ਕੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਲਾਲਚ ਵਿਖੇ ਫਸ ਗਏ। ਸੱਚ ਕਿਨਾਰੇ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਤੇ ਆਪੇ ਵਿਚੀ (ਕੁੱਕੜ ਵਾਂਗ) ਖਹਿ ਖਹਿ ਮਰਣ ਲਗ ਪਏ। ਇਕੁਰ (ਚਉਰਾਸੀ ਦਾ) ਆਵਾਗਉਣ ਕਿਸੇ ਦੇ ਸਿਰੋਂ ਨਾ ਮਿਟਿਆ।

ਭਾਵ - 'ਨਾਨਕ ਲੇਖੇ ਇਕ ਗਲ ਹੋਰੁ ਹਉਮੈ ਝਖਣਾ ਝਾਖ।" ਇਸ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਰਸਮਾਂ ਰਿਵਾਜਾਂ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਣਾ ਤੇ ਸੱਚ ਦਾ ਹੱਥੋਂ ਗੁਆ ਬੈਠਣਾ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ। ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ, ਕੇਵਲ ਰੀਤਾਂ ਤੇ ਪਖੰਡ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ, ਇਹ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੇ ਪਰਸਪਰ ਸਲੂਕ ਦਾ ਰੂਪ ਦਸ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਗਿਲਾਨੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਤੰਡਾਵਾਦੀ ਤੇ ਵਿਖਾਵੇ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਫਸ ਗਈਆਂ ਹਨ।

22. ਪਉੜੀ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਨਿਆਉਂ)

ਚਾਰੇ ਜਾਗੇ ਚਹੁ ਜੁਗੀ ਪੰਚਾਇਣੁ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪੇ ਹੋਆ।

ਆਪੇ ਪਟੀ ਕਲਮਿ ਆਪਿ ਆਪੇ ਲਿਖਣਿਹਾਰਾ ਹੋਆ।

ਬਾਝੁ ਗੁਰੁ ਅੰਧੇਰੁ ਹੈ ਖਹਿ ਖਹਿ ਮਰਦੇ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਲੋਆ।

ਵਰਤਿਆ ਪਾਪੁ ਜਗੜੁ ਤੇ ਧਉਲ ਉਡੀਣਾ ਨਿਸਦਿਨ ਰੋਆ।

ਬਾਝੁ ਦਇਆ ਬਲਹੀਣ ਹੋਇ ਨਿਘਰ ਚਲੇ ਰਸਾਤਲਿ ਟੋਆ।

ਖੜਾ ਇਕਤੇ ਪੈਰ ਤੇ ਪਾਪ ਸੰਗਿ ਬਹੁ ਭਾਰਾ ਹੋਆ।

ਥੰਮੇ ਕੋਇ ਨ ਸਾਧੁ ਬਿਨੁ ਸਾਧੁ ਨ ਦਿਸੈ ਜਗਿ ਵਿਚਿ ਕੋਆ।

ਧਰਮ ਧਉਲ ਪੁਕਾਰੇ ਤਲੈ ਖੜੋਆ॥

ਚਹੁ ਜੁਗਾਂ ਵਿਖੇ ਚਾਰੇ ਜਾਗੇ, ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਆਪ ਨਿਆਉਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੋਇਆ। ਪੱਟੀ, ਲਿਖਣ ਤੇ ਲਿਖਾਰੀ ਰੂਪ ਬੀ ਆਪ ਹੀ ਬਣਿਆ। (ਕਿਉਂਕਿ) ਗੁਰੂ ਬਾਝ ਹਨੇਰਾ ਹੈ, ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਭਾਂਤ ਦੀਆਂ ਜਿਦਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਲੜ ਲੜ ਕੇ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਗਤ ਪੁਰ ਪਾਪ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਧਰਮ ਰੂਪੀ ਧਵਲ ਉਦਾਸ ਹੋ ਕੇ ਰਾਤ ਦਿਨ ਕੁਰਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਦਇਆ ਥੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਕੇ ਪਤਾਲ ਦੇ ਟੋਇਆਂ ਵਿਖੇ ਨਿਘਰਣ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਇਕ ਪੈਰ ਤੇ ਖੜੋਤਾ ਪਾਪਾਂ ਨਾਲ ਭਾਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਾਧੂ ਥੋਂ ਬਾਝ (ਉਸ ਨੂੰ) ਕੋਈ ਸਹਾਰਾ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਤੇ ਸਾਧ ਜਗਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। (ਇਸ ਲਈ) ਧਰਮ (ਰੂਪੀ) ਬੈਲ (ਧਰਤੀ) ਹੇਠ (ਤਲੇ) ਖੜੋ ਕੇ ਹਾਲ ਬਾਹੁੜੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਭਾਵ - ਗਿਲਾਨੀ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਵਾਲਾ ਧਰਮ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਬੁਰੀ ਦਸ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਝਗੜੇ ਈਰਖਾ ਦੇ ਹਾਲਾਂ ਵਿਚ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਆਪ ਪੰਚਾਯਣ (ਪੰਜਵਾਂ ਯਾ ਪੈਂਚ ਭਾਵ) ਨਬੋੜਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੋ ਕੇ ਆਪੇ ਪੱਟੀ, ਕਲਮ, ਲਿਖਾਰੀ ਹੋ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਰਖਿਆ ਕੀਤੀ; ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਪ ਪ੍ਰਬਲ ਸੀ ਤੇ ਧਰਮ ਨਿਰਬਲ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਾਪ ਨੂੰ ਖੈ ਤੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਬਲਵਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਾਧੂ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਸਾਧ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ ਜੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇਵੇ, ਤੇ ਸਾਧ ਬਣਾਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਆਪ ਨਿਆਂ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਕੀ ਸੀ, ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਪਰ ਗੁਰੂ ਅਵਤਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੇ। ਅਗਲੀ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਉਸ ਗੁਰ ਅਵਤਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

23. ਪਉੜੀ (ਗੁਰ ਅਵਤਾਰ)

ਸੁਣੀ ਪੁਕਾਰਿ ਦਾਤਾਰ ਪ੍ਰਭੁ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਜਗ ਮਾਹਿ ਪਠਾਇਆ।

ਚਰਨ ਧੋਇ ਰਹਰਾਸਿ ਕਰਿ ਚਰਣਾਮ੍ਰਿਤੁ ਸਿਖਾ ਪੀਲਾਇਆ।

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪੁਰਨ ਬ੍ਰਹਮ ਕਲਿਜੁਗ ਅੰਦਰਿ ਇਕ ਦਿਖਾਇਆ।

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 55 'ਤੇ)

ਸੁਆਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾਤਮਕ ਵਿਚਾਰ (Inspired Thoughts of Swami Ram)

ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
ਅਨੁਵਾਦਕ ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜੂਨ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-54)

ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਇਸਤ੍ਰੀ ਇਕ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਪਰ ਸਮੱਸਿਆ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤ੍ਰੀ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾਤਮਕ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ। ਅੱਜ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਸਮਝ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਦੁਖੀ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਗਿਆਪਨਾਂ ਵਿਚ, ਟੀ.ਵੀ ਵਿਚ, ਸਿਨੇਮੇ ਵਿਚ, ਮੈਗਜ਼ੀਨਾਂ ਵਿਚ ਖੈ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਣਾਮ ਭੁਗਤ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਆਦਮੀ ਦੇ ਖਿਲਵਾੜ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਅੱਜ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਇਹ ਭੁੱਲ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਅੱਜ ਵੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੋਈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖੇ, ਸਲਾਹੇ। ਮੈਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ? ਤੁਸੀਂ ਨਿਰਭਰ ਕਿਉਂ ਹੋ? ਕੋਈ ਖਾਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕਪੜੇ ਪਾਉਣੇ, ਫੇਰ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਕਿ ਕੋਈ ਮੈਨੂੰ ਸਲਾਹੇ, ਤਰੀਫ ਕਰੇ, ਕਹੇ ਤੁਸੀਂ ਬੜੇ ਸੋਹਣੇ ਲਗ ਰਹੇ ਹੋ। ਜੀਵਨ ਜੀਣ ਦਾ ਇਹ ਤਰੀਕਾ ਕੋਈ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਲਈ ਠੀਕ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸਤ੍ਰੀ ਇਕ ਮਾਂ ਹੈ। ਇਹ ਰਵੱਈਆ, ਮਨੋਵਿਰਤੀ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਨਿਰਭਰਤਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਲਈ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਜੇਕਰ ਸਾਨੂੰ ਮਾਨਵਤਾ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸਭਿਅਤਾ ਦੀ ਰਖਸ਼ਕ - ਇਸਤ੍ਰੀ ਮੁੱਢਲੀ ਸਿਖਿਆ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਬੱਚੇ ਮੁੱਢਲੀ ਸਿਖਿਆ ਮਾਂ ਤੋਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤੋਂ ਹੀ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਮਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਹਿਣ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ, ਬੱਚੇ ਬਿਲਕੁਲ ਜੰਗਲੀਆਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਤੇ ਜੰਗਲੀ ਹੀ ਰਹਿਣਗੇ। ਪਰ ਅੱਜ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਆਪ ਹੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਪ ਨੂੰ ਹੀ ਇਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਘਰ ਵਿਚ ਕੱਲ ਰਹੇਗੀ ਕਿ ਨਹੀਂ, ਇਸੇ ਪਤੀ ਨਾਲ ਰਹੇਗੀ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਰਿਸ਼ਤੇ ਹੀ ਪੱਕੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਨਾ ਹੋਣ, ਮਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਿਆਨ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਸਥਿਰਤਾ ਬਣੀ ਰਹੀ, ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਨੂੰ ਪਿਛੋਕੜ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਦੇਖ ਕੇ ਪਤਾ

ਲਗਦੀ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਬਾਹਰ ਦੇ ਪ੍ਰਦੇਸੀ ਰਾਜਿਆਂ ਥੱਲੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਬੜੇ ਤਸੀਹੇ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕੀਤੇ, ਸਭ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਾ ਰਾਜ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਰਿਹਾ ਜਿਸ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਥੱਲੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਬਨਾਵਟੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਬਣ ਬੈਠੇ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਵਾਲੇ ਪੱਛਮੀ ਕੱਪੜੇ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਬੋਲਣੀ। ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਕੁਝ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਭਾਰਤੀ ਸਭਿਅਤਾ ਭਾਰਤੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਬਚੀ ਰਹੀ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਕਰਕੇ ਹੀ ਹੋਇਆ, ਪੁਰਖਾਂ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਭਾਰਤੀ ਸਭਿਅਤਾ ਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਦੀਆਂ ਰਖਸ਼ਕ ਸਦਾ ਹੀ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਹੀ ਰਹੀਆਂ। ਬਾਹਰ ਦੇ ਲੋਕ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕੇ, ਉਹਨਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕੇ, ਇਹੋ ਹੀ ਕਾਰਣ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਭਿਅਤਾ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਬਚੀ ਰਹੀ। ਹਰ ਇਕ ਚੀਜ਼ ਖੇਰੂ-ਖੇਰੂ ਹੋ ਗਈ ਪਰ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਬਚੀ ਰਹੀ। ਅੱਜ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਾਰੀ ਪੂੰਜੀ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ। ਗਰੀਬੀ ਪਸਰੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਵਿਤਕਰਾ ਹੈ, ਅਬਾਦੀ ਵਧੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਪੋਸਟਿਕ ਅਹਾਰ ਦੀ ਕਮੀ ਹੈ ਪਰ ਸਭਿਅਤਾ ਬਚੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਹੈ।

ਅੱਜ ਤੋਂ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਪੱਛਮ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਹੀ ਸਭਿਅਤਾ ਦੀਆਂ ਰਖਿਅਕ ਸਨ। ਪਰ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਉਹ ਰਖਿਅਕ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਅੱਜ ਉਥੇ ਕੋਈ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੂਰਵਕ ਸਿਖਿਆ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਪਸਚਾਤਾਪ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਨਿਰਾਸ਼ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਚਕਿਤਸਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਕਿ ਜੀਉਣ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ ਸਿਖਿਆ ਤਾਂ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ ਸਿਖਿਆ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਦਿਆਲਿਆਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਚੰਗੇ ਨਾਗਰਿਕ ਬਣੋ, ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਹੀ ਸਿੱਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਦਿਆਲਿਆਂ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਕੋਈ ਸੱਚੀ ਸਿਖਿਆ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਇਕ ਨਕਲ ਹੈ, ਇਹ ਸਿਖਿਆ ਨਾ ਮਨ ਨੂੰ, ਨਾ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਦੂਸਰੀ ਸਿਖਿਆ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮਿਤਰਾਂ ਕੋਲੋਂ, ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਕੋਲੋਂ, ਸਮਾਜ ਪਾਸੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਉਹ ਹੈ ਵਾਤਾਵਰਣ ਬਾਰੇ ਸਿਖਿਆ।

ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਜਾਨਣਾ, ਸਮਝਣਾ। ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਉਹ ਸਿਖਿਆ ਵੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਨੀਂਹ ਹੀ ਪੱਕੀ ਨਹੀਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਘਰ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਹੀ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ। ਸਿਖਿਆ ਦੀ ਨੀਂਹ ਤਾਂ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਹੀ ਰਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਸਿਖਿਆ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਮਾਂ ਹੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸਾਡੀ ਬਚਪਨ ਦੀ, ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਸਿਰਜਨਾਤਮਕ ਹੋਵੇ, ਰਚਨਾਤਮਿਕ ਹੋਵੇ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦਾ ਕਿ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਮੱਸਿਆ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਮੁੜ ਕੇ ਪੁਨਰ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ, ਮੁੜ ਕੇ ਉਸਾਰਨਾ ਪਵੇਗਾ, ਜਿਹੜਾ ਸਮਾਜ ਮੁੜ ਕੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਪੀੜੀ ਦੀ ਚੰਗੀ ਨੀਂਹ ਬਣਾ ਸਕਣ।

ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੰਦਰ, ਗੁਰਦਵਾਰੇ, ਚਰਚ ਉਸਾਰੇ ਹਨ, ਸਿਖਿਆ ਦੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਉਸਾਰੀਆਂ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਭੁੱਲ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੰਸਥਾ ਤਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਪਰ੍ਹੇ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਓਹਲੇ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਕਦੀ ਵੀ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੇ। ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਡੂੰਘੇ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖੋ, ਝਾਤੀ ਮਾਰੋ, ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋਗੇ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਖਾਂਗੇ, ਨਹੀਂ ਸਲਾਹਾਂਗੇ। ਪਰਿਵਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਸਤੱਰਕ ਨਹੀਂ ਹੋਵਾਂਗੇ, ਸਮਾਜ ਭਾਵੇਂ ਬਚ ਜਾਵੇ ਪਰ ਅਸੀਂ ਕੇਵਲ ਵਹਿਸ਼ੀ ਹੀ, ਜੰਗਲੀ ਹੀ ਬਣਾਵਾਂਗੇ ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਸੋ ਮੇਰੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਅੱਗੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਭਾਵ ਛੱਡ ਦੇਣ ਕਿ ਉਹ ਸੁੰਦਰ ਹਨ ਕਿ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ, ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜੀਵਨ ਬਣਾਉਣ, ਸੋਹਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸਿਰਜਣ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਪੀੜੀ ਠੀਕ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਬੱਚੇ ਠੀਕ ਰਾਹ 'ਤੇ ਚਲ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਯੋਗ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜੀਵਨ

ਯੋਗ ਸ਼ਬਦ ਯੁੱਗ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਅਰਥ ਹਨ 'ਜੋੜਨਾ, ਇਕੱਠੇ ਕਰਨਾ।' ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮ ਦੇ ਮੇਲ ਹਨ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੋੜ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਧਾਤੂ ਦੇ ਦੋ ਸਿਰੇ ਲੈ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਗਰਮ ਕਰਕੇ ਜੋੜੋ ਤਾਂ ਉਹ ਇਕ ਗੋਲਾਈ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਇਕ ਮਨੁੱਖ ਇਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨਾਲ ਮੁੰਦਰੀ ਵਟਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹੁਣ ਇਕ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯੋਗ ਵਿਚ ਵਿਅਕਤੀ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਨਾਲ ਜੁੜਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਵਿਆਹ ਦਾ ਤੇ ਯੋਗ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਇਕ

ਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਹੈ ਜੁੜਨਾ, ਇਕੱਠੇ ਹੋਣਾ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਏਥੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਪਿਛੇ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਤੋਂ ਟੁੱਟੇ ਹਾਂ, ਆਪਣੀ ਹਉਮੈ ਦੇ ਕਾਰਣ। ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਮੁੜ ਕੇ ਜੁੜ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਆਪਣੀ ਏਕਤਾ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਜੇ ਅਸੀਂ ਸਰੀਰਕ ਪੱਖੋਂ ਵੱਖ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ। ਮਾਨਸਿਕ ਪੱਖੋਂ ਅਸੀਂ ਜੁੜ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਰ ਪਲ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਜੁੜ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਰ ਪਲ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਜਾ ਤਾਂ ਜੁੜ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜਾਂ ਟੁੱਟ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਹੀ ਜੀਵਨ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਜੁੜਨ ਤੋਂ, ਟੁੱਟਣ ਤੋਂ ਦੋਨਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਜੀਵਨ ਜੀਣ ਦੇ ਦੋ ਰਾਹ ਹਨ ਇਕ ਹੈ ਤਿਆਗ। ਦੂਸਰਾ ਹੈ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜੀਵਨ। ਇਹਨਾਂ ਦੋਨਾਂ ਵਿਚ ਅੰਤਰ ਇਕ ਹੈ, ਤਿਆਗ ਦੇ ਮਾਰਗ ਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੋਚਣ ਦਾ, ਸਮਝਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਵਧੇਰੇ ਹੈ। ਸਿਖਾਉਣ ਵਾਸਤੇ, ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਛੋਟਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚ ਤੁਰਦੇ-ਫਿਰਦੇ ਸਾਧੂ ਮਿਲਦੇ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਲਗਦੇ। ਕੀ ਜੀਵਨ ਹੈ? ਕੋਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ, ਇਕ ਕੰਬਲ, ਇਕ ਕੋਈ ਭਾਂਡਾ, ਉਹ ਇਹ ਪਹਾੜ ਤੋਂ ਦੂਸਰੇ ਪਹਾੜ ਘੁੰਮਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਹ ਰਾਤ ਕਿੱਥੇ ਬਿਤਾਉਣਗੇ, ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਕੀ ਖਾਣਗੇ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਜਾਏ, ਤਿਆਗ ਬਹੁਤ ਕਠਿਨ ਹੈ। ਤਿਆਗ ਦਾ ਮਾਰਗ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਨਹੀਂ। ਨਾ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਤਿਆਗ ਦਾ ਮਾਰਗ, ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਨਾਲੋਂ ਉਚਾ ਤੇ ਵਧੀਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਸਾਧੂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹੋ, ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ, ਉਚਾ ਹੈ। ਪਰ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਰਿਵਾਰਕ ਡਿਊਟੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਭਾਹ ਰਹੇ ਹੋ ਤਾਂ ਸਾਧੂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡਾ, ਉਚਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਰਤੱਵ ਤਿਆਗ ਨਹੀਂ, ਅਸੀਂ ਸਤਿ ਨਾਲ ਦੂਸਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਜੁੜ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਕਰਕੇ, ਜੀਵਨ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਸਮਝ ਕੇ, ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਹਨ, ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਮੰਜ਼ਲ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਦੋਨੋਂ ਮਾਰਗਾਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਮੰਤਵ। ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ, ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਜੇ ਕੁਝ ਵੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਾਰਗ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਹਟਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ।

'ਚਲਦਾ.....।'

(ਪੰਨਾ 52 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਚਾਰੇ ਪੈਰ ਧਰਮ ਦੇ ਚਾਰ ਵਰਨ ਇਕ ਵਰਨ ਕਰਾਇਆ।
ਰਾਣਾ ਰੰਕ ਬਰਾਬਰੀ ਪੈਰੀ ਪਵਣਾ ਜਗਿ ਵਰਤਾਇਆ।
ਉਲਟਾ ਖੇਲੁ ਪਿਰੰਮ ਦਾ ਪੈਰਾਂ ਉਪਰਿ ਸੀਸੁ ਨਿਵਾਇਆ।
ਕਲਿਜੁਗ ਬਾਬੇ ਤਾਰਿਆ ਸਤਿਨਾਮੁ ਪੜਿ ਮੰਤ੍ਰ ਸੁਣਾਇਆ।
ਕਲਿ ਤਾਰਣਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਇਆ॥

(ਪੁਕਾਰ=ਬੇਨਤੀ, ਚਰਣਾਮ੍ਰਿਤੁ=ਚਰਣ ਪਾਹੁਲ, ਰੰਕ-ਕੰਗਾਲ, ਪਿਰੰਮ=ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ)

ਦਾਤਾਰ ਈਸੁਰ ਨੇ (ਧਰਮ ਦੀ) ਪੁਕਾਰ ਸੁਣ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਜਗਤ ਵਿਖੇ ਭੇਜਿਆ (ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ) ਚਰਨ ਧੋਣ ਦੀ ਰਹੁਰੀਤ ਕਰਕੇ ਚਰਣੋਦਕ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪਿਲਾਯਾ (ਭਾਵ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਤੇ ਭਗਤੀ ਸਿਖਲਾਈ)। ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪੂਰਣ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਲਿਜੁਗ ਵਿਖੇ ਇਕ ਦਿਖਲਾਯਾ (ਭਾਵ ਅਨੇਕ ਪੂਜਾ ਤੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਏਕਤਾ ਪਰ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕੀਤਾ) ਧਰਮ ਦੇ ਚਾਰੇ ਪੈਰ (ਕਾਇਮ ਕੀਤੇ) ਤੇ ਚਾਰ ਵਰਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਕੀਤਾ (ਭਾਵ ਧਰਮ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅੰਗ ਸਿਖਾਏ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਸਿਖਾਈ) ਰਾਣਾ ਤੇ ਕੰਗਾਲ ਨੂੰ ਸਮਾਨ ਜਾਣਨਾ ਤੇ ਪੈਰੀ ਪੈਣਾ (ਨਿਮਰਤਾ ਦਾ ਗੁਣ) ਜੱਗ ਵਿਖੇ ਚਲਾਇਆ (ਭਾਵ ਧਰਮ-ਭਾਵ ਵਿਚ ਗਰੀਬੀ ਅਮੀਰੀ ਦੀ ਵਿੱਥ ਮੇਟ ਕੇ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਭਾਵ ਸਿਖਾਯਾ ਤੇ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਸਿਖਾਈ) ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਾ ਉਲਟਾ ਕੌਤਕ ਦੇਖੋ; ਪੈਰਾਂ ਉਤੇ ਸਿਰ ਨੂੰ ਝੁਕਾ ਦਿਤਾ (ਭਾਵ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨੀਉਂਣ ਦੀ ਮੱਤ ਸਿਖਾਈ, ਜਿਕੁਰ ਉੱਚਾ ਸਿਰ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਨਿਵਾ ਦਿਤਾ) ਕਲਿਜੁਗ ਬਾਬੇ ਤਾਰ ਦਿਤਾ, ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਮੰਤ੍ਰ (ਪੜ੍ਹ ਕੇ) ਸੁਣਾ ਦਿਤਾ। ਕਲਿਜੁਗ ਬਾਬੇ ਤਾਰ ਦਿਤਾ, ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਮੰਤ੍ਰ (ਪੜ੍ਹ ਕੇ) ਸੁਣਾ ਦਿਤਾ। ਸੋ ਕਲਿਜੁਗ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਏ।

ਭਾਵ - ਗਿਲਾਨੀ ਦੇ ਸਭ ਸਮਾਨ ਉਡਾ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਏਕਤਾ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਸੁਹਿਰਦਤਾ, ਪਰਸਪਰ ਪਿਆਰ ਤੇ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਤੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਧਾਰਨਾ ਸਿਖਾ ਦਿਤਾ। ਇਉਂ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਦੁਖੀ ਦਾ ਦਾਰੂ ਦਿਤਾ।

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਸਾਰੇ ਐਤਵਾਰ - ਸਮਾਂ-12.00 ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ।

ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ - (16 ਜੁਲਾਈ ਦਿਨ, ਮੰਗਲਵਾਰ)

(ਸਮਾਂ - ਸ਼ਾਮੀ 7.00 ਤੋਂ 10.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਸੰਗਰਾਂਦ - ਸਾਵਣਿ, 16 ਜੁਲਾਈ, ਦਿਨ ਮੰਗਲਵਾਰ (ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 5.30 ਤੋਂ 8.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ - ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਦਿਨੇ 11 ਵਜੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

INTERNET MEDIA AND LIVE TELECAST

Website :- www.ratwarasahib.in

Website :- www.ratwarasahib.org

Instagram : - RATWARA SAHIB (<https://instagram.com/ratwara.sahib/>)

You Tube :- <https://www.youtube.com/user/babalakhbirsingh>

Facebook:- <https://www.facebook.com/ratwarasahib1>

Twitter:- <https://mobile.twitter.com/ratwarasahib1>

Apps (for both apple & andriod) : Ratwara sahib ji & ratwara sahib TV

E-mail :- sratwarasahib.in@gmail.com Contact - 9569455861, 9417912900, 9814612900

ਜ਼ਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀ

'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ/ਰਿਨਿਊਵਲ ਜਾਂ ਦਸਵੰਧ ਪੰਜਾਬ ਐਂਡ ਸਿੰਧ ਬੈਂਕ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਾਖਾ ਰਾਹੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿਚ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਭਾਰਤ (INDIA)

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ/ਰਿਨਿਊਵਲ ਭੇਜਣ ਲਈ

VGRMCT/Atam Marg Magazine

S/B A/C No. 1286100000003

RTGS/IFSC Code - PSIB0021286

Branch Code - C1286

ਦਸਵੰਧ ਭੇਜਣ ਲਈ -

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust

SB A/C No. 12861100000005

RTGS/IFSC Code - PSIB0021286

Branch Code - C1286

ਵਿਦੇਸ਼ (Abroad)

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust

Punjab National Bank

SB A/C No. 0779000100179603

RTGS/IFSC Code - PUNB0077900, SWIFT CODE - PUNBINBBMOH

Branch Code - 077900

ਜੇਕਰ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਮਾਇਆ ਭੇਜਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਅਨੁਸਾਰ Gurudwara Ishar Parkash Ratwara Sahib, P.O. Mullanpur Garibdas. Distt SAS Nagar (Mohali) - 14090 ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ। ਜੇਕਰ Online ਮਾਇਆ ਭੇਜਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮਾਇਆ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਅਤੇ ਪੂਰਾ ਪਤਾ ਮੋਬਾਈਲ ਨੰ: +91 98889 10777 'ਤੇ sms ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪੜ੍ਹਕਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਤਾਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂਬਰ ਹੋ ਅਤੇ ਰਿਨਿਊਵਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਚੈਕ ਦੇ ਨਾਲ ਭੇਜੋ ਜੀ।
ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ "VGRMCT/ATAM MARG MAGAZINE" ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ।

ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਰਿਨਿਊਵਲ ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ

within India

Foreign Membership

Subscription Period	within India		Foreign Membership		
	By Ordinary Post/Cheque	By Registered Post/Cheque		Annual	Life
1 Year	Rs. 300/320		U.S.A.	60 US\$	600 US\$
3 Year	Rs. 750/770		U.K.	40 £	400 £
5 Year	Rs. 1200/1220		Canada	80 Can \$	800 Can \$
Life	Rs 3000/3020		Australia	80 Aus \$	800 Aus \$

ਪੁਰਾਣੇ ਅੰਕ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਟਿਕ ਕਰੋ ਜੀ ਜਨਵਰੀ ਫਰਵਰੀ ਮਾਰਚ ਅਪ੍ਰੈਲ ਮਈ ਜੂਨ ਜੁਲਾਈ ਅਗਸਤ ਸਤੰਬਰ ਅਕਤੂਬਰ ਨਵੰਬਰ ਦਸੰਬਰ

ਨਾਮ/Name ਅਤੇ ਪਤਾ Address.....

.....Pin Code.....Phone..... E-mail :.....

ਮੈਂ.....ਰੁਪਏ ਮਨੀਆਰਡਰ/ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ/ਚੈਕ ਨੰ.....ਮਿਤੀ.....ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਦਸਖਤ.....

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਹਸਪਤਾਲ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਸਮਾਂ : ਸਵੇਰੇ 9.30 ਤੋਂ 2.00 ਤੱਕ (ਐਤਵਾਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ)

ਡਾਕਟਰਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ - ਸਵੇਰੇ 10.00 ਤੋਂ 12.00 ਤੱਕ

ਫੋਨ ਨੰ: 98786-95178, 92176-93845,

ਡਾਕਟਰ ਦਾ ਨਾਮ	ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਦਿਨ
1. ਡਾ. ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	ਸੋਮਵਾਰ
2. ਡਾ. ਗੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਕੰਗ	ਐਮ.ਡੀ (ਗਾਇਨੀ)	ਸੋਮਵਾਰ
3. ਡਾ. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਕੰਗ	ਐਮ.ਡੀ (ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ)	ਸੋਮਵਾਰ
4. ਡਾ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ	ਹੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ	ਮੰਗਲਵਾਰ
5. ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	"
6. ਸ੍ਰੀ ਮਾਈਕਲ ਜੀ	ਐਕਸਰੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਮੰਗਲਵਾਰ ਅਤੇ ਵੀਰਵਾਰ
7. ਡਾ. ਜੇ. ਐਸ. ਗੁਜਰਾਲ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	"
8. ਡਾ. ਆਰ.ਐਸ ਸੰਧੂ	ਹੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਵੀਰਵਾਰ
9. ਡਾ. ਸੰਤੋਸ਼ ਅਨੇਜਾ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	"
10. ਡਾ. ਐਸ.ਕੇ ਬਾਂਸਲ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ
11. ਡਾ. ਵਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ ਅਤੇ ਚਮੜੀ ਰੋਗਾਂ ਲਈ, ਏਅਰੋ ਸਪੇਸ ਮੈਡੀਸਨ	"
12. ਡਾ. ਜਿੰਦਲ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	"
13. ਡਾ. ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਗਿੱਲ	ਹੋਮਿਊਪੈਥਿਕ	ਬੁੱਧਵਾਰ
14. ਡਾ. ਕੁਲਦੀਪ ਕੌਰ	ਦੰਦਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਮੰਗਲਵਾਰ

ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਟੈਸਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ

1. ਬਲੱਡ ਟੈਸਟ, 2. ਸਾਰੇ ਬਲੱਡ ਸੈੱਲ ਕਾਊਂਟ ਟੈਸਟ 3. ਬਲੱਡ ਸ਼ੂਗਰ ਟੈਸਟ 4. ਕਿਡਨੀ ਟੈਸਟ 5. ਲਿਵਰ ਟੈਸਟ 6. ਲਿਪਿਡ ਪਰੋਫਾਈਲ ਟੈਸਟ 7. ਥਾਇਰਾਇਡ ਟੈਸਟ, 8. ਹਿਮਿਓਗਲੋਬਿਨ ਟੈਸਟ 9. ਪੇਸ਼ਾਬ ਟੈਸਟ (ਰੂਟੀਨ ਅਤੇ ਕਲਚਰ) 10. ਸਟੂਲ ਟੈਸਟ, 11. ਈ.ਸੀ.ਜੀ, 12. ਐਕਸਰੇ

* ਸਾਰੇ ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਟੈਸਟ ਅੱਧੀ ਕੀਮਤ ਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਵਾਈਆਂ ਬਿਨਾਂ ਮੌਖ (ਫਰੀ) ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਂ 11.00 ਤੋਂ 1.00 ਤੱਕ।
ਹਰ ਸ਼ਨਿੱਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਛੁੱਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜੋ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਉਪਲੱਬਧ ਹਨ।

ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ	ਹਿੰਦੀ	ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ
1. ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ	120/-	70/-	43. ਧਰਮ ਹੇਤਿ ਸਾਕਾ	20/-
2. ਕਿਵ ਕੁੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ	120/-	35/-	44. ਮੰਝ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬੋਹਿਥਾ	30/-
3. ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ	400/-	400/-	45. ਜਾ ਕੈ ਮਨਿ ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤ	30/-
4. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ -	400/-		46. ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮਾਨਿਉ	10/-
5. ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ		30/-	47. ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ	10/-
6. ਚਉਥੈ ਪਹਿਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ	55/-	60/-	48. ਤ੍ਰੈ ਸ਼ਤਾਬਦੀ	20/-
7. ਸੁਰਤਿਆਂ ਉਪਜੈ ਚਾਉ	40/-	60/-	49. ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਭਾਗ - 2	120/-
8. ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ	50/-	50/-	50. ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਭਾਗ - 3	120/-
9. ਸਰਬ ਪ੍ਰਿਅ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ	10/-	10/-	51. ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ ਦੀ ਚਿਰ ਸਥਾਈ...	100/-
10. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫੁਹਾਰ	10/-	10/-	English Version Price	
11. ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ	60/-	70/-	1. Baisakhi (ਵੈਸਾਖੀ)	. 5/-
12. ਪੁਰਾਤਨ ਟੀਕਾ - ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ	30/-		2. How Rend The Veil of Untruth (ਕਿਵ ਕੁੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ)	. 70/-
13. ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ	20/-	15/-	3. Discourses on the Beyond-1 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੧)	50/-
14. ਹਿਮਾਲਿਆ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਨਿਵਾਸ	100/-		4. Discourses on the Beyond -2 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੨)	50/-
15. ਅਮਰ ਗਾਥਾ	200/-	100/-	5. Discourses on the Beyond -3 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੩)	50/-
16. ਧਰਮ ਯੁਧ ਕੇ ਚਾਇ	50/-		6. Discourses on the Beyond -4 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੪)	60/-
17. ਪਵਿੱਤਰ ਪੈਂਡਾ	25/-		7. Discourses on the Beyond -5 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੫)	60/-
18. ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ	10/-	10/-	8. The way to the imperceptible (ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ)	80/-
19. ਵੈਸਾਖੀ	10/-	10/-	9. The Lights Immortal (ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ)	20/-
20. ਸਾਜਨ ਚਲੇ ਪਿਆਰਿਆ		10/-	10. Transcendental Bliss (ਚਉਥੈ ਪਹਿਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ)	70/-
21. ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ - 1	90/-	90/-	11. How to Know Thy Real Self-(Vol-1) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	80/-
22. ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ - 2	90/-		12. How to Know Thy Real Self-(Vol-2) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	80/-
23. ਪੰਚ ਪਰਵਾਣ (ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ)	200/-		13. How to Know Thy Real Self-(Vol-3) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	110/-
(ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ ਭਾਗ 1 ਅਤੇ 2)			14. The Dawn of Khalsa Ideals	. 10/-
24. ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ ਤੁਮਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ	50/-		15. A Glimpse of His Holiness - Baba ji	. 5/-
25. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਰਸੀਐ	100/-		16. Divine Word Contemplation Path', (ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ)	150/-
26. ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਜਾਚ	50/-		17. The Story of Immortality (ਅਮਰ ਗਾਥਾ)	260/-
27. ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉੱਤਰ	60/-		18. Why not thy contemplate the Lord? (ਸਿਮਰਤ ਕਹਾ ਨਹੀਂ ?)	200/-
28. ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	300/-			
29. ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ	300/-			
30. ਸਿਮਰਤ ਕਹਾਂ ਨਹੀਂ	300/-			
31. ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	35/-			
32. 'ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਜੁਗਤੀਆਂ	250/-			
33. 'ਮਾਨੁਖ ਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ'	300/-			
34. ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ	440/-			
35. ਮਾਰਗ ਚੋਣ	60/-			
36. ਮਨੋਭਾਵਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਵਰਤੋਂ	50/-			
37. ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਭਾਗ - 1	120/-			
38. ਜਨਮ ਪਦਾਰਥੁ ਸਫਲੁ ਹੋਇ	120/-			
39. ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ (ਭਾਗ -1)	65/-			
40. ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ (ਭਾਗ -2)	65/-			
41. ਗੁਰ ਅੰਗਦ ਅਮਰ ਨਿਧਾਨ	10/-			
42. ਕਲਜੁਗਿ ਜਹਾਜ ਅਰਜੁਨ ਗੁਰ	100/-			

ਉਪਰੋਕਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਆਪ ਜੀ ਮਨੀਆਰਡਰ,ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਟਰਸਟ ਦੇ ਅਕਾਊਂਟ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੀ ਮਾਇਆ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਮੋਬਾਇਲ ਨੰਬਰ 9417214391, 9417214379, 8437812900 ਤੇ ਸੂਚਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

A/c Name : VGRMCT / Atam Marg Magazine

Punjab & Sind Bank - S/B A/C No. 12861000000003

RTGS/IFSC Code - PSIB0021286\, Branch Code - C1286

Our Address: VGRMCT, Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib,

(Near New Chandigarh) P.o. Mullanpur Garibdas, Teh. Kharar, Distt. S.A.S Nagar (Mohali)

140901, Pb. India

Discourses on the Beyond - Part 6

Sant Waryam Singh Ji
English Translation: Prof. Beant Singh

Preface

This is the sixth volume of 'Discourses on the Beyond' in which the readers will find those valuable spiritual utterances of Shri 108 Sant Ishar Singh Ji Rarewaley which they will not find recorded in any book. Whatever Divine knowledge and enlightenment Sant Maharaj Ji gained by virtue of his continuous spiritual endeavours and practice of Divine Name meditation in the light of the 'bani' of *Sri Guru Granth Sahib*, he kept disseminating in the world. Whenever he visited Chandigarh, he granted us the good fortune of attending his long congregations. His discourses used to be a perfect illumination of the Eternal Truth. In those days, Chandigarh was still in the process of becoming populated. Being the capital of the whole of the Punjab, people from all sections of society lived here. They belonged to various religious sects and owed allegiance to various shades of saints and holy men. On normal days, rising above sectarian ostentation, we engaged ourselves in spiritual discourses and discussions. Those serving in the secretariat were very intelligent and knowledgeable persons. In those days, it was God's great blessing that there was not a single person in the secretariat who neglected his duties or took bribes in a direct or indirect manner. The officers too were such who thought of the

good of the people and today's corrupt environment was nowhere to be seen. The followers of 'Gursikhi' (Sikhism), all sects such as Radhasoami and Namdhari, and holy men such as Sant Ishar Singh Ji Rarewaley, Baba Visakha Singh Ji Harkhowal, Baba Ji of Nathalpur, Dr. Bhai Vir Singh Ji and many others used to assemble at the mound in front of the secretariat during the lunch break. It appeared as if it was a group of self-illuminated yogis. Seventy to seventy five persons sat in a circle and subjects like 'Naam' (Name Divine), *Hukam* (Divine Will or Ordinance), *Shabad* (Holy Word), Guru (Holy Preceptor) and *Sewa* (voluntary service) used to be discussed regularly and I was assigned the duty of speaking on them. After listening to the discourse, all the devotees expressed their doubts and questions in writing which were discussed on the next day. But it was kept in mind that discourses should continue in an orderly and regular manner. These discourses continued for two and a half years until I got Sant Rarewaley's instructions that I should leave govt. service and look after my farm in U.P.

Although, at that time, I had rendered 24½ years of pensionable Govt. service, yet in obedience to the Sant Maharaj's command, I took leave and left for U.P. to look after my farm. For years together, I earned my living by doing intensive farming.

At the same time, I kept preaching the Guru's message among the new settlers. I tried my best to wean them away from evils like drinking, meat-eating and cattle-lifting. As a result, Sikhism spread much more in U.P. than in the Punjab. And even today, two groups of preachers are engaged in preaching 'Gurmat' (Sikh teachings) in the terai region.

After selling my farm, when I reached Chandigarh, I met my former friends and companions with whom I used to have spiritual dialogues and discussions. The utterances which Sant Maharaj Ji had made from his chair in the morning to the visiting devotees during the 'Chandigarh Diwans' (congregations) were getting erased from my memory. I wanted to record them in the form of a book. But on coming here, the task of preaching grew so much that I had no time left for any private work. Till today, three lakh ninety thousand persons have been administered 'amrit' (baptismal nectar). Goods worth seventy lakh rupees were distributed among the flood victims. Seven big 'Gurmat Samagams' (Holy congregations to preach Sikhism) were held. In a huge pandal measuring 1000x250 ft., all-religion congregations were held which were addressed by holy men and scholars of different religions.

After some time, 'Atam Marg' magazine came into being. Soon it spread all over the world. Its demand is increasing day by day because, through *Gurbani* it is capable of showing the path to all religions. Sant Maharaj's discourses were published in it. Having been published in different issues, these discourses could not be available to the readers easily. Sensing the interest of discerning readers, these are being made

available to them in the form of low-priced books. In this volume are being published the following:

Holy Discourses 1 to 5:

*'Heroes are true to their word;
A God-directed did manifest himself in
Kalyuga;
Mind - a rebellions king; Guru Tegh Bahadur
Sahib displayed great bravery in Kalyuga.'*

These will give useful direction to the readers, thinkers, scholars and preachers of all religions and inspire and enthuse the readers to tread on the path of spirituality.

More books are being published in this series. Two thousand two hundred audio cassettes have been made on the basis of the discourses delivered from 1982 to 1996 at various holy congregations. Besides, 700 video cassettes have also been prepared which are being shown not only in various parts of India but abroad also. Cable TV Networks in big cities have decided to show them for a fortnight. Cassettes are sent to them free of charge. The audience take guidance and direction from them. Coming out of their narrow thinking, they consider the principles of 'Atam Marg' as those that have emanated from the *Gursikh* doctrine. Neither any religious sect has any dislike for them, nor any provincial boundaries come in their way. 'Gurbani' gives light and knowledge to the whole world. It is common to one and all. It encourages and furthers mutual love, understanding and devotion. These cassettes are being viewed by millions all over the world.

Some Gujratis viewed a video cassette in New Jersey. They wrote a letter to S. Mohinder Singh Gill of Tulock, California: "Ask the gentleman who does devotional

singing in these cassettes, to send his bio-data as well as of his group. We will send him sponsorship on behalf of our temple. Although we cannot understand Panjabi, yet in the films, 'bani' is written in Hindi and English which we have understood. He should come and perform 'Kirtan' (Gurbani singing) in our temple for two months. We are the chief managers of the temple." Similarly, followers of other sects and religions are also keen to hear and understand Gurbani.

In view of these conditions, we are bringing out the sixth volume in the series entitled 'Discourses on the Beyond'. We request the readers to go into the depth of these discourses, which perfect holy men utter from time to time for our good.

Waryam Singh

Founder and Chairman,

*Vishav Gurmat Roohani Mission
Charitable Trust, Ratwara Sahib*

S.A.S. Nagar

Holy Discourse - I

In the year 1962, sensing the virtuous deeds of Chandigarh residents, Sant Maharaj Ji (Revered Saint) with boundless grace granted a period of ten days (from 14th May to 24th May) to them. On that occasion, his boarding and lodging arrangements were made in the Sector 10 bungalow of S. Ajmer Singh Revenue Minister. In the previous year too, Sant Maharaj Ji had stayed there. It won't be inappropriate, if a personal incident that happened on the occasion, is narrated here.

The entire expenditure on organizing holy congregations addressed by Sant Maharaj Ji was borne by me. This time, for raising money for the purpose, I along with my wife (Mrs. Ranjit Kaur) went to my farm at Faizgang; Anwaria (Tehsil Bilaspur, Distt. Rampur, U.P.). All the arrangements for Sant Maharaj's stay had been made in this bungalow. Some women had been put on duty to look after the arrangements in case we got late by a few hours. They had been instructed not to be lax or negligent in anything whatsoever in our absence. On our return journey, no sooner did we board the train at Rampur, my wife started having loose motions. It was a case of acute dysentery. She was not getting any treatment. As the train steamed out of Moradabad railway station, all the fellow passengers advised in one voice that we should disembark at the next station of Najibabad for medical treatment lest my wife should suffer from dehydration. We discussed between ourselves what course we should adopt: "It is midnight of 14th May. Sant Maharaj's discourses are to start today. If we are not there in time, it will be a serious breach of decorum." My wife said, "If I am to die, neither any power can prevent it, nor any medicine can effect a cure. Therefore, we should continue our journey. If I die, cremate me immediately after reaching Chandigarh, but no negligence should be shown in looking after the arrangements for Sant Maharaj's discourses and boarding and lodging."

At that moment, there was no other remedy. In such situations, prayer to God is the last resort. We made a prayer at the capable holy man's feet, "Revered Sir! you

are God's own image. Kindly be merciful so that we may reach Chandigarh without any mishap." Our surprise knew no bounds when the loose motions stopped instantly, and as soon as we reached home, they started again. As there was virtually no time, my wife lay on a cot in the kitchen itself. She was asked to get food prepared from other women as per her plan and under her directions.

It was almost time for Sant Maharaj's coming. I did not know how to light a coke hearth. I helped my wife to rise. She lit the hearth and made me put the water vessel on it for heating. As soon as I put the water vessel on fire, Sant Maharaj Ji arrived in his car. Hearing the horn, I went out running to receive him, touched his feet and took him to his room. Sant Maharaj Ji went to the bathroom. I hurriedly tried to look into the kitchen whether my wife was standing or lying on the cot. She was standing and heating the water. I came back to Maharaj Ji and was surprised to see that he had hurt his finger and was bleeding. At once, I went to Dr. Rawal in Sector 16 and brought him. He dressed Maharaj Ji's finger and then I went to drop him at his shop. Considerable time passed in all this. When I returned after dropping the doctor, I was surprised to see Bibi Ranjit Kaur (i.e. my wife) kneading flour and peeling vegetables. The women who had been put on duty had not arrived.

In the course of Sant Maharaj Ji's congregations, we barely got an hour and a half for rest, but we never got tired. This time the congregations were held in ascending spirits. Members of all communities - Hindus and Sikhs - came to the venue well before time. Congregations

were held in Sector 19. The park and school ground were all packed to capacity. All listened to the 'Kirtan' (Gurbani Singing) attentively and with love and devotion. In this manner, Sant Maharaj Ji departed from here on 25th May. As soon as, he left, my wife fell ill again and she recovered after several days' treatment. It was a miracle. When the devotees asked Sant Maharaj Ji, "Revered Sir! why have you bandaged your finger?" He pointed towards me. Nobody could understand what he meant. A devotee and a dear friend, S. Kartar Singh Mann, who later served as Secretary in the Punjab Govt. told the congregation that Sant Maharaj Ji had taken my wife's ailment upon his finger and thus enabled her to render service during the entire series of discourses.

There was great zeal among the devotees. For personal meetings with the devotees, Sant Maharaj Ji sat on the chair in the early morning. Many devotees took an hour's leave from their offices in the morning when Sant Maharaj Ji granted personal meetings. Belonging to various religions and sects, they put their questions and requests to Sant Maharaj Ji, who gratified and satisfied them. Most of these devotees were employees of the Punjab Civil Secretariat. Members of the Radha Soami sect used to come in a group and sat separately. In those days, there weren't many communal wranglings. Intelligent persons gained understanding of the path of spirituality. Only a select few came at this hour. It was the morning of 15th May. This question was posed to Sant Maharaj Ji:

Question: Revered Sir! We attend congregations of the holy; observe and note many things and listen to their utterances

too. But we tend to forget most of them. Kindly enlighten us about the easiest path to cross the world-ocean.

On hearing this question, Sant Maharaj Ji smiled and cast an exceedingly loving glance on all. In sweet words he said to them: "Most of you who are sitting here today, I recognize very well. You used to come regularly last year also. Some of you appear to be newcomers. I remember it very well that I answered this question in great detail dealing with different points carefully." On hearing this much, a devotee submitted with folded hands: "Revered Sir! we are all householders. We have not only responsibilities towards our families but we have official duties also to perform which constantly occupy our mind and weigh on it. Education of our children and various other problems continue to be a big burden on our mind. As a result our thinking becomes dim and clouded. Although we had noted down your last year's utterances and we had tried to practise them also, yet no sooner did you return to Rara Sahib after concluding your discourses, we felt as if a very powerful current had ebbed out of us and we became dry and pathetic. In this world in flames, your quintessential utterances worked like a big fountain and the air passing through it had a cooling and pleasing effect on us. We remain absorbed in a special sweet relish. A strong desire to practise more and more Divine Name meditation kept rising in us. But no sooner did you depart from here, a kind of dryness came over us. A year passed. We felt fragmented and broken like dry parched land in the scorching heat of summer. Then hot air entering its crevices hardened the land like steel on which none

could walk barefooted because the lumps of clay were very hurting." While making this submission, his eyes along with those of other devotees became moist with tears.

The holy man observed their miserable state. He was moved to pity and coming into a forgiving mood said: "Dear devotees! you have stated nothing but the truth because without the company of a holy man who has realized the Ultimate Spiritual Reality, man's mind becomes entirely dry and cold and the scum of various kinds of deeds gathers in the inner self. That is why, Sovereign Guru Nanak Dev Ji had propagated two ways and means for the good and welfare of mankind - one, singing of God's laudations, and the other, keeping the company of thoroughly accomplished holy men who had realized the Ultimate Spiritual Reality. But this is not attained without Supreme good fortune -

'Singing of Divine laudations in the holy company is the Supreme act of piety.

Saith Nanak: This to such comes as by primal writ are destined to receive this.'

P. 642

ਗੁਰਿ ਕੀਰਤਿ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਹੈ
ਸਿਰਿ ਕਰਮਨ ਕੈ ਕਰਮਾ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਭਇਓ ਪਰਾਪਤਿ
ਜਿਸੁ ਪੁਰਬ ਲਿਖੇ ਕਾ ਲਗਨਾ॥

What you have said is perfectly true. Without the company of the holy, one falls into such a pitiable state. Now we shall tell you in brief that God has created the world with the happy combination of two things. One is extremely subtle which can be felt and experienced by no means other than that of completely removing the scum or impurity of the inner mind. That is *sat* (truth), *chit* (intellect), *anand* (bliss), which is called the 'true soul'. In our country, saints and sages have called it '*atma*' (soul) and '*Parmatma*'

(Supreme Soul), two separate and distinct entities. They are one and the same thing. There is no doubt or perplexity in it. This 'True Soul' is one and Sole in millions of universes, from which has manifested the world expanse. It is present in every insentient or inert thing and sentient being. All this expanse is called '*Atam-pasaara*' (Expanse of the Lord's Self Himself). The other element in the creation is 'insentient' or 'inert'. You may call it 'nature' which is visible to the eyes. It can be heard, touched, smelt and tasted. When the 'Light' of this Supreme, and Eternal Soul fell upon insentient substances, then under the operation of the Divine Ordinance, they gained awareness or the power to feel which was called '*chit*' (mind). Through the happy and harmonious combination of these two things, the Lord Creator is enacting His play, and He Himself is the spectator. On both sides, He is the Master - manifest and visible on one hand, and extremely subtle, unattached and immaculate on the other.

First of all, this sentient being that has been called '*chit*' (mind) suffered from a veil of joy or bliss full of ignorance, which the sages call '*anandmai kosh*'. Nature gave another push to it and it gained discerning or discriminating power (on the strength of sense organs and intellect). This was given the name of '*giyaanmai kosh*' (veil or covering). Then in this sentient being arose the thought of doing something and becoming something and he got trapped and imprisoned in the veil of the intellectual region, which was called '*vigyaanmai kosh*'. Then, he had to deal with 'mind's power' and he experienced movement. 'Mind's power' showed its feats and thoughts started

rising. This state came to be called '*Manumai Kosh*' (five sense organs plus mind). Giving another push, nature made him enter 'Life force energy' and he became caught in the '*praanmai kosh*' [five motor organs and five sense organs]. Here '*Maya*' gave another push and made the '*jeev*' (sentient being) assume a physical form, and in the empirical region, he forgot himself completely, and started considering himself a physical form three and a half hand long (5 to six feet). The notion of being a physical body became firmly lodged in him. This state was given the name of '*annmai kosh*' (subsisting on food). This *jeev's* consciousness seeing itself diffused from the Supreme Truth, started feeling his distinct existence. He became separate from the Supreme Truth. The notion of 'I' and 'I-ness' emerged in him fully, and getting alienated from the Supreme Unity, he became a distinct and separate entity. He owned the deeds done under the notion of 'I' and 'mine'. As a result, 'deeds' in order to afford their 'fruit' started whirling him into various 'high' and 'low' existences (i.e. births).

So, as has been stated earlier, in this universe, one element is 'sentient' which has three tempers which are operating in '*sat*' (Truth), '*chit*' (intellect or mind) and '*anand*' (bliss). The other is nature which has torments, sufferings and sorrows. Aligning with the sentient, nature, out of delusion, makes this sentience related to the sense of joy and sorrow.

Now, your question is very deep. Under the conditions described above, this world is called the terrible ocean of existence, which has unfathomable waves. It is beyond man's power to cross them. According to *Gurbani* -

'As in the mother's womb were you our Saviour by granting to the creature your contemplation, so in the immeasurable storm of ocean of fire, save us, Divine Saviour!'

P. 613

ਮਾਤ ਗਰਭ ਮਹਿ ਆਪਨ ਸਿਮਰਨੁ ਦੇ
ਤਹ ਤੁਮ ਰਾਖਨਹਾਰੇ॥
ਪਾਵਕ ਸਾਗਰ ਅਥਾਹ ਲਹਰਿ
ਮਹਿ ਤਾਰਹੁ ਤਾਰਨਹਾਰੇ॥

Research of two types is going on in the world. One is of space, nature and its elements and substances. Its achievements are evident and clearly visible to us. Such aeroplanes have been made which fly from Paris to America in just four hours. On the telephone we can talk to people living at distant places. On the TV we can view different types of entertaining programmes which keep us glued to it. Computer science has brought about a revolution in life. Rockets fitted with cameras inform us from billions of miles away that countless universes are in existence in this vast cosmos. Many kinds of suns and moons created under God's Ordinance and Will, are in existence in the cosmos. Transport arrangements in the form of cars etc. are fully in operation for the travellers. But one thing is extremely surprising that in spite of so many achievements why there is no peace of mind. They beg and entreat for it. But they find no ways and means for achieving it. Due to mental strain, physical balance appears to have gone off the track. With the increase in achievements also increase mental vexations and distractions. Life has become a big burden. Intoxicating and thrilling sensations of joy appear to have become totally non-existent. Man has made very big and significant researches but from nowhere has he found peace of mind. Man is vexed and confused; he is terribly

frustrated. A happy life has become a mere dream. Mutual relations among people have become unsettled due to distrust. The mind is wandering. Personal interests have become so prominent and powerful that man seems to be living only for himself. Dangerous weapons like atom bomb and hydrogen bomb, missiles and poisonous gases have come into existence which can annihilate the world. Peaceful and sound sleep has virtually vanished. Man can get only short sleep with the help of sleeping pills. Use of medicines has increased so much that man has become totally dependent on them. When we look into our distant past background, we feel that our forefathers managed to live with a few dresses. They did not build beautiful mansions to live in but they did not suffer from any ailments. What was the reason? In this context, Bhai Gurdas Ji says:

Designating four yugas (ages) God created Satyug, Treta and Duapar.

Then did He create Kalyuga, four castes and four their chiefs.

Brahmin, Kshatriya, Vaish and Shudra were they,

But in all did the Lord Himself pervade.

In Satyuga, assuming Hans Avatar (incarnation of Lord Vishnu in the form of swan), the Lord taught all to worship one Brahma alone,

Who is all-pervasive, but none other.

Thus the enlightened, rising above wealth and attachment meditated only on Brahma (Creator)

Practised they austerities in jungles and lived on wild herbs and roots.

Though their life-span was of millions of years, yet built they neither forts nor mansions.

They spent their life on river banks.

If one died, another occupied his place and thundered.

Bhai Gurdas, Var 1/5

ਚਾਰਿ ਜੁਗਿ ਕਰਿ ਬਾਪਨਾ ਸਤਿਜੁਗ ਤ੍ਰੇਤਾ ਦ੍ਰਾਪੁਰ
ਸਾਜੇ ॥
ਚੌਥਾ ਕਲਿਜੁਗ ਬਾਪਿਆ ਚਾਰਿ ਵਰਨਿ ਚਾਰੋਂ ਕੇ
ਰਾਜੇ ॥
ਬ੍ਰਹਮਣ ਛੱਤ੍ਰੀ ਵੈਸ ਸੂਦ੍ਰ ਜੁਗ ਜੁਗ ਏਕੋ ਵਰਨ
ਬਿਰਾਜੇ ॥
ਸਤਿਜੁਗ ਹੰਸੁ ਅਵਤਾਰ ਧਰ ਸੋਹੰ ਬ੍ਰਹਮ ਨ ਦੂਜਾ
ਪਾਜੇ ॥
ਏਕੋ ਬ੍ਰਹਮ ਵਖਾਣੀਐ ਮੋਹ ਮਾਯਾ ਤੇ ਬੇਮੁਹਤਾਜੇ ॥
ਕਰਨਿ ਤਪਸਿਆ ਬਨ ਵਿਖੈ ਵਖਤ ਗੁਜਾਰਨਿ ਪਿੰਨੀ
ਸਾਗੇ ॥
ਲਖ ਵਰਿਆਂ ਦੀ ਆਰਜਾ ਕੋਠੇ ਕੋਟ ਨ ਮੰਦਿਰ ਸਾਜੇ ॥
ਇਕ ਬਿਨਸੈ ਇਕ ਅਸਥਿਰ ਗਾਜੇ ॥

In the same vein, about long life, Guru Granth Sahib writes -

'Deep dug are the foundations, over these are erected mansions by man. Consider, who shall live longer than Markandaya, Who passed life, covering his head only with straw?'

P. 692

ਗਹਰੀ ਕਰਿ ਕੈ ਨੀਵ ਖੁਦਾਈ ਉਪਰਿ ਮੰਡਪ ਛਾਏ ॥
ਮਾਰਕੰਡੇ ਤੇ ਕੋ ਅਧਿਕਾਈ ਜਿਨਿ ਤ੍ਰਿਣ ਧਰਿ ਮੂੰਡ
ਬਲਾਏ ॥

But he felt perfectly comfortable even in the absence of the necessities of life. What was the reason? These issues deserve to be reflected upon carefully. Describing the reason briefly, Guru Sahib has said:

'A man may enjoy a beautiful couch, numerous pleasures and all sorts of enjoyments;

He may possess mansions of gold studded with pearls and rubies and plastered with fragrant sandalwood dust;

He may further enjoy his heart-desired pleasures and have no anxiety whatsoever; But if he remembers not that Lord, he is like a worm in ordure.

Without God's Name there is no joy and peace. In what other way can the mind or soul be comforted?'

P. 707

ਸੁੰਦਰ ਸੇਜ ਅਨੇਕ ਸੁਖ ਰਸ ਭੋਗਣ ਪੂਰੇ ॥
ਗ੍ਰਿਹ ਸੋਇਨ ਚੰਦਨ ਸੁਗੰਧ ਲਾਇ ਮੌਤੀ ਹੀਰੇ ॥
ਮਨ ਇਛੇ ਸੁਖ ਮਾਣਦਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹਿ ਵਿਸੁਰੇ ॥
ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵਈ ਵਿਸਟਾ ਕੇ ਕੀਰੇ ॥

ਬਿਨ ਹਰਿ ਨਾਮ ਨ ਸਾਂਤਿ ਹੋਇ ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਮਨੁ
ਧੀਰੇ ॥

At one place, Guru Sahib describes in detail the plight of man. Even if a man has various types of material achievements, he may be a world-famous great writer whose articles appear in newspapers regularly, he may be well-acquainted with various philosophies, he may be wise and having achievements considered very big and important from worldly point of view, but all these are not enough to give him joy and peace of mind. Today he is fighting elections in the world. He is eager and breathless to acquire political power and position. Exerting himself excessively, he is completely drowned in these things. But what is the result of these acquisitions? Doctors visit him daily to check his pulse, blood pressure, heart-rate and mental tension, which are not cured even with medication. Today, men in developed countries have aeroplanes waiting at their door for transport. Their agriculture farms they survey from the air in small aircrafts. Huge tractors are ploughing their lands. But even these acquisitions are not capable of curing their inner sighs and griefs. Taking to sensual delights, today's man is totally engrossed in wine and women. Contracting AIDS from his sexual indulgence, he is weeping bitterly. Worldly pleasures have not brought any contentment to his mind which is distraught and straying. Plays and entertainments of various types enable him forget his painful surroundings for a short while, but they are incapable of giving him peace of mind. Both the king and the beggar are weeping. The world is living in mortal dread of atom bombs. Terrified by spates of deadly robberies, burglaries, rapes, looting,

extortions and terrorist acts man is just biding his time. What is the cause? Describing this state of affairs in detail, Guru Sahib has told us an easy method:

'Maya of many hues in numerous aspects have I seen;

I have seen much wisdom too by pen on paper recorded.

Status of chief, king and Lord too have I beheld;

None of these to the mind brings fulfillment. Holy devotees! tell me of that joy, whereby may desire be annulled and the mind's hunger be satisfied.

Riding steeds fast as wind and elephants; Fragrance of attar and sandalwood; couching with beauteous females;

Musical and dramatic performance in theatre-

In none of these does the mind find satisfaction.

In splendid assemblies to sit on thrones with carpets spread;

Enjoying gardens with all manner of fruits laden;

The spectacle of chase by kings; None of these to the mind brings joy.

All false shows appear.

The holy in their grace have declared this truth,

Wherein lie all joy and bliss.

In holy company chant Divine praise!

Saith Nanak: This by great good fortune is attained.

Happy is one having such Divine Wealth.

By Divine grace is found union with the holy.

P. 179

ਬਹੁ ਰੰਗ ਮਾਇਆ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਪੋਖੀ॥

ਕਲਮ ਕਾਗਦ ਸਿਆਨਪ ਲੇਖੀ॥

ਮਹਰ ਮਲੂਕ ਹੋਇ ਦੇਖਿਆ ਖਾਨ॥

ਤਾ ਤੇ ਨਾਹੀ ਮਨੁ ਤ੍ਰਿਪਤਾਨ॥

ਸੌ ਸੁਖੁ ਮੌ ਕਉ ਸੰਤ ਬਤਾਵਹੁ॥

ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਬੂਝੈ ਮਨੁ ਤ੍ਰਿਪਤਾਵਹੁ॥

ਅਸੁ ਪਵਨ ਹਸਤਿ ਅਸਵਾਰੀ॥

ਚੋਆ ਚੰਦਨੁ ਸੇਜ ਸੁੰਦਰਿ ਨਾਰੀ॥

ਨਟ ਨਾਟਿਕ ਆਖਾਰੇ ਗਾਇਆ॥

ਤਾ ਮਹਿ ਮਨਿ ਸੰਤੋਖੁ ਨ ਪਾਇਆ॥

ਤਖਤੁ ਸਭਾ ਮੰਡਨ ਦੋਲੀਚੇ॥

ਸਗਲ ਮੇਵੇ ਸੁੰਦਰ ਬਾਗੀਚੇ॥

ਆਖੇੜ ਬਿਰਤਿ ਰਾਜਨ ਕੀ ਲੀਲਾ॥

ਮਨੁ ਨ ਸੁਹੇਲਾ ਪਰਪੰਚੁ ਹੀਲਾ॥

ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਸੰਤਨ ਸਚੁ ਕਹਿਆ॥

ਸਰਬ ਸੁਖ ਇਹੁ ਆਨੰਦੁ ਲਹਿਆ॥

ਸਾਧਸੰਗਿ ਹਰਿ ਕੀਰਤਨੁ ਗਾਈਐ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਵਡਭਾਗੀ ਪਾਈਐ॥

ਜਾ ਕੈ ਹਰਿ ਧਨੁ ਸੋਈ ਸੁਹੇਲਾ॥

ਪ੍ਰਭ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਸਾਧਸੰਗਿ ਮੇਲਾ॥

The cause of this entire sad state is that man made the mistake of finding joy and peace from within the empirical natural world. He tried to satisfy his mind by indulging in sensual pleasures, tried to charm and gratify the eyes by watching world's beauties and longed for the joy of listening to its sweet and pleasing notes and melodies. By indulging in and partaking of sensual delights, he made a vain attempt to attain to a state of bliss. However, nothing but vexations, doubts, distrusts, sighs and sorrows fell to his lot because nature is insentient; it has no element of joy and peace in it.

On the other hand, saints and sages of India repaired to the forests, lived in the solitudes of caves, reduced their needs to the minimum and wearing only a few clothes engaged themselves in discovering their inner self. Slowly and steadily, this research kept advancing. New and ever new thinkers came on the stage of the world and advanced further on the basis of the research of their predecessors. They raised their consciousness or awareness above dismal and depressing physical states. They created within themselves feelings of love, devotion and renunciation. Leading a pious, pure and joy-giving life, they shared with the world the eternal truths discovered and realized

through their researches, explorations, Divine inspirations, revelations and angelic communications. This they did for establishing joy and peace in the world. These researches assumed the form of holy scriptures like the highly sacred *Vedas, Shastras, Upnishadas, Koran, Bible, Gospel* etc. 'Bani' (utterances) enshrined in *Sri Guru Granth Sahib* is a highly explicatory inner research in this continuing series of spiritual exploration.

These researches exhibit a path by following which Supreme bliss can be attained. Perfect faith in the existence of God is absolutely necessary for the annulment of all vexations and mental ailments.

'All over the earth and the sky is present one sole Light.

Neither less or more is it anywhere, and nor does it decrease or increase.' Akal Ustat

ਜਿਮੀ ਜਮਾਨ ਕੇ ਬਿਖੈ ਸਮੱਸਤਿ ਏਕ ਜੋਤ ਹੈ॥

ਨਾ ਘਾਟ ਹੈ ਨ ਬਾਢ ਹੈ, ਨ ਘਾਟਿ ਬਾਢਿ ਹੋਤ ਹੈ॥

By having complete faith in God and by repeated contemplation of His Name, man can meet with Him, who is omnipotent, possessor of all powers, all-pervasive and an embodiment of truth, intellect and bliss. Guru Sahib has given it the name of 'Divine Name Meditation Path'. Thinkers preceding Guru Sahib did a lot of research on this subject. Sage Patanjali, who is called an incarnation of the mythical Hydra (snake) wrote a research treatise on this path - '*Patanjali Yoga Shastra*'. It succeeded in drawing out man's consciousness from the 'physical region' and enabled it to enter 'the Realm of the cosmos'. But considering modern man's mental predilections, in place of these rigorous practices, Guru Sahib suggested to him a very simple and easy path to swim across the terrible world ocean.

Its chief actions are: 1. Deeds; 2. Worship; 3. Divine knowledge. That is, Guru Sahib suggested to man to perform these noble and pious actions. Man should neither think ill with the mind, nor do ill deeds with the body, nor do anything wrong and sinful with the sense organs. On the contrary, for universal good, man should serve the Guru (Holy Preceptor) and the Lord with his body and mind. He should give charity from his honest earnings as per his means. He should always wish and seek good of the entire mankind and perform all other such deeds as are conducive to human welfare. Secondly, he should engage in God's devotional worship which is of nine types:

1. '*Simran Bhagati*' (Divine Name recitation or meditation)

2. '*Kirtan Bhagati*' (Singing God's laudations)

3. '*Sarwan Bhagati*' (Listening to holy discourses and Divine singing)

4. '*Bandan Bhagati*' (Offering prostrate salutations to the Lord)

5. '*Ardas Bhagati*' (worship by offering prayers)

6. '*Archan Bhagati*' (Devotional worship by rendering service and making offerings)

7. '*Daasa Bhaav*' (Feeling of humility or servility)

8. '*Sakha Bhaav*' (Fraternal feelings)

9. '*Atam Nivedan*' (Self supplication)

1. '*Simran Bhagati*' (Divine Name recitation or meditation): It means lodging the wonderful Lord's existence in the inner self through love and devotion and on the strength of reciting the '*Gurmantar*' (Guru's initiatory formula or chant) or by reading

Gurbani (Guru's utterances enshrined in *Sri Guru Granth Sahib*) and imbibing indivisible Being within. It is accomplished by continuous recitation of the Guru's chant.

2. '*Kirtan Bhagati*' (singing Divine laudations). It means regarding the Lord God as manifest and omnipresent, and singing His laudations by becoming emotionally absorbed in Him. In this context, the Guru's edict is:

*'Wherever I behold, is the Lord's presence -
Never goes He out of sight.*

*In all creation pervasive - with my mind
ever on Him I meditate.*

*Our true companion is the joy which in this
world and the next leaves us not alone.*

*Pleasures that in an instant are shattered,
Inconsiderable may be reckoned.'* P. 677

ਜਹ ਜਹ ਪੇਖਉ ਤਹ ਹਜ਼ੂਰਿ ਦੂਰਿ ਕਤਹੁ ਨ ਜਾਈ॥

ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਸਰਬਤ੍ ਮੈ ਮਨ ਸਦਾ ਧਿਆਈ॥

ਈਤ ਉਤ ਨਹੀ ਬੀਛੁੜੈ ਸੋ ਸੰਗੀ ਗਨੀਐ॥

ਬਿਨਸਿ ਜਾਇ ਜੋ ਨਿਮਖ ਮਹਿ

ਸੋ ਅਲਪ ਸੁਖੁ ਭਨੀਐ॥

3. '*Sarwan Bhagati*' (listening to holy discourses and Divine singing): It means listening to the reading or recitation of the '*bani*' (utterances) recorded in *Sri Guru Granth Sahib*, or to the consideration of Truth and reflections thereon by exalted holy men who have realized the Ultimate Spiritual Reality by fully concentrating one's mental powers and controlling one's thoughts.

3. '*Bandan Bhagati*' (offering prostrate salutations to the Lord): It means bowing one's head to one's patron deity or beloved holy man or spiritual guide and offering salutations to him with total love and devotion by effacing oneself completely and changing one's existence into non-existence. In this context, the Guru's edict is:

'Prostrate salutation and obeisance I make

*many a time before the Omnipotent Lord, the
Possessor of all the powers.*

*Reach me Thy hand, O Lord and save me
from wavering, says Nanak.'* P. 256

ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥
ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ॥

Prostrate salutation means paying obeisance with love and devotion by touching the floor with eight parts of the body. It is the regular practise with many devotees that when they set out to meet their patron deity or holy preceptor, they start making prostrate salutations from that very place. Traversing the entire distance with this feeling of devotion is a part of '*Bandan Bhagati*'.

4. '*Ardas Bhagati*' (worship by offering prayers): It means offering prayers to God by considering Him Omnipotent, possessing all powers, and one's dearest and most beloved' and regarding one's own existence as extremely small. The Muslims' collective prayers (*namaaz*) in the mosques, of the Christians in the churches and the *Sikhs*' congregational prayers fall in this category. You can offer this prayer individually also for removing your ignorance and estrangement by considering God to be omnipresent, by lodging His ever-gracious form in your within and by longing to have a glimpse of Him.

5. '*Archan Bhagati*' (Devotional worship by rendering service and making offerings): It includes offering flowers and incense to one's patron deity, sweeping temple floors and rendering various other services, attending on and serving the devotees, the Guru (Holy Preceptor) and the Lord.

(... to be continued)

The Discourse of Sant Ji - Part 3

Sant Waryam Singh Ji

(Continued from P. 77, issue June, 2019)

He plays upon the rebeck, tambourine, cymbals and anklets and thus he hears the Divine music.

ਰਬਾਬੁ ਪਖਾਵਜ ਤਾਲ ਘੁੰਘਰੂ
ਅਨਹਦ ਸਬਦੁ ਵਜਾਵੈ॥ ਅੰਗ - 381

11. *Tanti Sabad* (ਤੰਤੀ ਸ਼ਬਦ) - Sound of vibrating strings

If thou become virtuous, then shall the string play. In this way thy desire shall depart.

ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਵਹਿ ਤਾ ਤੰਤੀ ਵਾਜੈ ਇਨ ਬਿਧਿ
ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਖੰਡੀ॥ ਅੰਗ - 908

12. *Runjhun* (ਰੁਣ ਝੁਣ) - Tinkling sound, jingle, chime

Whosoever reaches the Fearless Lord's Home, He ever hears the sweet and melodious celestial strain.

ਅਨਹਦ ਰੁਣ ਝੁਣਕਾਰੁ ਸਦਾ ਧੁਨਿ
ਨਿਰਭਉ ਕੈ ਘਰਿ ਵਾਇਦਾ॥ ਅੰਗ - 1033

13. *Babiha* (ਬਬੀਹਾ, ਪਪੀਹਾ) - Music of the rain - bird

The pied-cuckoo chirps in the ambrosial hour of morning and then is his prayer heard in God's Court.

ਬਾਬੀਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੈ ਬੋਲਿਆ ਤਾਂ ਦਰਿ ਸੁਣੀ
ਪੁਕਾਰ॥ ਅੰਗ - 1285

There are five kinds of sounds which are described as *Tanti* (ਤੰਤੀ), *Mridang* (ਮ੍ਰਿਦੰਗ), *Ghanta* (ਘੰਟਾ), *Ghata* (ਘਟਾ) (cloud), *Nafiri* (ਨਫੀਰੀ) etc.

In the *Hans Upanishad*, where there is the mention of *Anahad Shabad* (the unstruck

melody), it is written that first is the sound of *Chatka* (ਚਟਕਾ), on hearing which all the hair stand on ends. The second is the sound of *Punn, Punn, Chann, Chann*, (ਪੁੰਨ-ਪੁੰਨ, ਚੰਨ-ਚੰਨ) on hearing which all the limbs of the body are in bloom. The third is the sound of the bell, on hearing which one's mind and intellect are filled with love. The fourth is the sound of the Conch, on hearing which, one's head begins to whirl like that of an intoxicated person. The fifth is the sound (note) of the harp, by concentrating one's consciousness on that, one feels supreme bliss and nectar seems to rain from the divine hole (top of the head). The sixth is sound of *Niratkarī* (ਨਿਤਕਾਰੀ), on hearing which one feels *Amrit* (nectar) in one's throat. If the consciousness rises to the greatest height, then there is the sound of the flute, an extremely sweet note which fills every fibre of one's body with sweetness; there is hardly any trace of the disturbance of the consciousness. For hours, for a whole day, for many days, one is enraptured with this sweet music; there are no thought-waves and one feels like one intoxicated. He forgets the world and remains absorbed in this sweet Word. By hearing that, one begins to experience strange powers; such as knowing other's inner thoughts; hearing distant sounds and seeing distant things in one's inner mind and such like miracles.

The eighth is the sound of *Pakhavaj* (ਪਖਾਵਜ). If one is merged in it, one achieves the power to feel the musical phenomenon

which is operating in one's body or that which a seeker hears within himself and begins to know its meaning (or significance). The ninth divine word (Energy) is of the small *nafiri* (musical instrument). One begins to hear this sound after putting in very great effort. In this sound, one is saturated with energy to the full and one acquires extremely strong power. One acquires the power to reach any place one desires physically or mentally. If his path is obstructed by some obstacles or by a big river, he can cross all with a single step. He can enter any house and by becoming invisible, he gets the knowledge of all things there. The tenth is the sound of the cloud, on hearing which, one sees the Divine face to face. One actually becomes one with God. All these thoughts have been described in many scriptures, according to the reach of the writers. But what is commonly called Anhad Shabad (The Divine Word, the unstruck music) is the sum total of the five 'sounds'. As is stated in Bani :

Where rings the orchestra harmony of five sounds

Where the drum-beat of The Word is sounded

There, one sees all the continents, regions, underworlds,

Spheres, climes and all the universes struck with awe.

ਪੰਚ ਸਬਦ ਧੁਨਿਕਾਰ ਧੁਨਿ ਤਹ ਬਾਜੈ ਸਬਦੁ ਨੀਸਾਣੁ ॥

ਦੀਪ ਲੋਅ ਪਾਤਾਲ ਤਹ ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਹੈਰਾਨੁ ॥

ਅੰਗ - 1291

These five sounds are -

1. *Tata* (ਤੱਤ) - the sound of vibrating strings - (ਤੰਤੀ)

2. *Vitu* (ਵਿਤੁ) - the sound produced by percussion on a stretched leather or

membrane - (ਮ੍ਰਿਦੰਗ)

3. *Ghan* (ਘਨ) - The sound produced by striking solid bronze metal - (ਘੰਟਾ)

4. *Nad* (ਨਾਦ) - the sound produced by thundering clouds - (ਘਟਾ)

5. *Shishur* or *Shikhar* (ਸ਼ਿਖਰ) - the sound produced by blowing wind (breath) through hollow holes. (Shehnai) - (ਨਫੀਰੀ)

Tat is the sound of vibrating strings

Vitu that of percussion on stretched leather.

Ghan is the sound of bronze metal

Thundering clouds produce Nad.

Shishur is the sound by blowing wind

This is what you need to know.

ਤਤ ਤੰਤੀ ਵਿਤੁ ਚਰਮ ਕਾ ਘਨ ਕਾਂਸੀ ਕੋ ਜਾਨ ॥

ਨਾਦ ਸਬਦ ਘਟ ਕੋ ਕਹੈ ਸਵਾਸ ਸ਼ਿਖਰ ਪਹਿਚਾਨ ॥

The sound is the quality of the ether; and its soul (essence) is the word, the letter of alphabet. There are two kinds of it. It would require a lot of time to explain in detail about the Divine Word, because all the seekers of the consciousness of the Word, write about their experience and about the means in numerous standard books. The sum total of all this is that the seeker should not get involved in the estimates of these words; rather after he achieves concentration of mind, he would naturally hear the reverberations of the *Anahad Nad* (divine music) Beyond these words the power that has the capacity to give significance to the sound is God (*Brahm*) Himself (His Power), Who is All-consciousness, All-Perfection, the most loved embodiment of all love, Who is all Truth, All Knowledge and all Bliss. Any seeker who experiences all these sounds and words, feels in them the presence of God, and all his doubts come to an end.

The mind is an extremely fine entity. No one can estimate its extreme fineness which

is beyond imagination. Even then, according to the estimate made of this fineness, it is like this : If you divide a hair into one lakh parts, and then if you divide that one part into further one lakh parts; and then if you divide the remainder into two parts, then the last unit is the estimate of the fineness of the mind (half of the billionth part of the hair). But because the mind is the illusive phenomenon of *Maya* (illusion), it is the product of five elements (earth, water, fire, air and ether - these constitute the body), it can be weighed and measured on some scale. One can achieve the state of godliness only after destroying this subtle mind. God is immanent in all beings - just as fragrance lives in the flowers, like fat in the milk and like the oil in the seeds or like the jewels or gems among the stones; He is like the thread running through all the gems or jewels of a necklace like the soul that lives in all the shapes that we see. A divinely realised person, who is the knower lives in that *Brahm* (the Infinite) with a stable intellect (never doubting). Such a person is called a self-realised or a liberated soul (He has achieved salvation in this life itself).

Many men of learning of today, being devoid of divine experience and who remain in the dark state of intellectualism, where neither the divine music is heard, nor the Light of Divine Word is seen, assert, that there is no Divine Word nor is there any divine music, nor is there any *Anahad* sound nor any (divine) Light. As opposed to all this, Guru Maharaj proclaims as under -

In the cave of celestial poise, I have acquired a seat.

God, the embodiment of lights, has played for me the celestial music.

ਸਹਜ ਗੁਫਾ ਮਹਿ ਆਸਣੁ ਬਾਧਿਆ॥

ਜੋਤਿ ਸਰੂਪ ਅਨਾਹਦੁ ਵਾਜਿਆ॥ ਅੰਗ - 370

My soul is bewitched by the unstruck melody, wondrous is whose relish.

ਅਨਹਦ ਧੁਨੀ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਮੋਹਿਓ

ਅਚਰਜ ਤਾ ਕੇ ਸੁਆਦ॥

ਅੰਗ - 1226

My inner-fire is quenched and I am cool and content. Hearing the celestial strain, I am wonder-struck and astonished.

ਤਪਤਿ ਬੁਝੀ ਸੀਤਲ ਆਘਾਨੇ

ਸੁਨਿ ਅਨਹਦ ਬਿਸਮ ਭਏ ਬਿਸਮਾਦ॥

ਅੰਗ - 1218

What is the sign of the Lord's abode?

There is played the unbeaten music of the Name.

ਦੇਵ ਸਥਾਨੈ ਕਿਆ ਨੀਸਾਣੀ॥

ਤਹ ਬਾਜੇ ਸਬਦ ਅਨਾਹਦ ਬਾਣੀ॥

ਅੰਗ - 974

There in the saints' society are the full sounds of the melody of the five musical instruments.

Without being struck, they play wondrously and marvellously.

ਪੰਚ ਸਬਦ ਤਹ ਪੂਰਨ ਨਾਦ॥

ਅਨਹਦ ਬਾਜੇ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ॥ ਅੰਗ - 888

The celestial music of Guru's hymns resounds in the unique place (of the tenth gate).

With the melody thereof, the Cherisher of the Universe is fascinated.

ਅਨਹਤ ਬਾਣੀ ਬਾਨੁ ਨਿਰਾਲਾ॥

ਤਾ ਕੀ ਧੁਨਿ ਮੋਹੇ ਗੋਪਾਲਾ॥

ਅੰਗ - 186

One achieves salvation through knowledge of self, but the knowledge of self can never be attained without doing a lot of spiritual penance, never by the imagination of the intellectual sphere. The fire of yoga speedily destroys all the sins and the inner mind is made stainless (sinless) there the light of true knowledge begins to flash. When the mind is controlled by the power of penance, it does not run after the pleasures of the world and is merged in the Infinite;

it attains the state of liberation. To the people, burning with worldly hopes and ambitions, the world appears like a burning fire. When the mind has forsaken all desires, then the same world appears the image of *Brahm* (God) and seems cool and soothing.

The description of the Divine Word as given above is a very difficult path of earning godly merit. The state of equanimity can never be achieved by mere talk, for this, there is a great need of a lot of practice in the heart.

Kabir, strait is the gate of salvation, its breadth is one tenth part of a mustard seed. Thy mind has overgrown like an elephant. How can it pass through?

ਕਬੀਰ ਮੁਕਤਿ ਦੁਆਰਾ ਸੰਕੁਰਾ ਰਾਈ ਦਸਏਂ
ਭਾਇ॥
ਮਨੁ ਤਉ ਮੈਗਲੁ ਹੋਇ ਰਹਿਓ ਨਿਕਸੋ ਕਿਉ ਕੈ
ਜਾਇ॥ ਅੰਗ - 1367

But if one gets the grace of a competent (God-realised) Guru and one is fortunate to get his pleasure, then all these exalted states are capable of being attained

O Kabir, if I meet such a Guru, who in his mercy blesses me with the gift, then the door of salvation would open wide and I will easily pass through it.

ਕਬੀਰ ਐਸਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜੇ ਮਿਲੈ ਤੁਠਾ ਕਰੇ
ਪਸਾਉ॥
ਮੁਕਤਿ ਦੁਆਰਾ ਮੌਕਲਾ ਸਹਜੇ ਆਵਉ ਜਾਉ॥
ਅੰਗ - 1367

As has been stated above, by concentrating one's mind for a long time on the *Trikuti* - the spot where the three *nadis* meet and which in Gurbani is called *Trivoeni* (the confluence of three rivers), and by remaining in the company of the great souls, one has to put in a lot of hard effort, because there are internal iron gates, which have to be opened, about which the Gurbani

says -

Within the fortress are balconies and bazars. The Lord Himself takes care of the goods. The admantine doors of the Tenth Gate are knowingly closed and shut.

Through the Guru's word, they are wide-opened.

ਅੰਦਰਿ ਕੋਟ ਛਜੇ ਹਟਨਾਲੇ॥ ਆਪੇ ਲੇਵੈ ਵਸਤੁ
ਸਮਾਲੇ॥

ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਜੜੇ ਜੜਿ ਜਾਣੈ ਗੁਰ ਸਬਦੀ
ਖੋਲਾਇਦਾ॥ ਅੰਗ - 1033

The body fortress has nine doors. The tenth is kept unseen.

The admantine shutters of the tenth gate open not. Through the Guru's word alone they get opened.

The melodious celestial strain rings there.

By the Guru's word it is heard.

The Divine light shines in the mind of those who hear the music of the tenth door. Such persons meet God, by embracing meditation. The One, who created the world, does pervade all.

ਨਉ ਦਰਵਾਜੇ ਕਾਇਆ ਕੋਟੁ ਹੈ ਦਸਵੈ ਗੁਪਤੁ
ਰਖੀਜੈ॥

ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਨ ਖੁਲਨੀ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਖੁਲੀਜੈ॥
ਅਨਹਦ ਵਾਜੇ ਧੁਨਿ ਵਜਦੇ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਸੁਣੀਜੈ॥
ਤਿਤੁ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਚਾਨਣਾ ਕਰਿ ਭਗਤਿ
ਮਿਲੀਜੈ॥

ਸਭ ਮਹਿ ਏਕੁ ਵਰਤਦਾ ਜਿਨਿ ਆਪੇ ਰਚਨ
ਰਚਾਈ॥ ਅੰਗ - 954

When the knot of three qualities is unfastened, then opens the Tenth door and the mind becomes inebriated, O brother.

ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਛੁਟੈ ਦਸਵਾ ਦਰੁ ਖੁਲੈ ਤਾ ਮਨੁ ਖੀਵਾ
ਭਾਈ॥ ਅੰਗ - 1123

Further the Gurbani ordains that the meditator, the meditation and the object of meditation, as also the knower, the knowledge, and the object of knowing - these are the two triads or trines (*trikutis*). If one

is able to get out of these, then one is able to get a lodgement in One's own Home - The Divine Home :

The unbaked earthen vessel shall definitely break.

He, who is rid of three qualities, dwells in his own home.

ਕਾਚੀ ਮਟੁਕੀ ਬਿਨਸਿ ਬਿਨਾਸਾ॥
ਜਿਸੁ ਛੁਟੈ ਤਿਕੁਟੀ ਤਿਸੁ ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਾਸਾ॥
ਅੰਗ - 374

Beyond Trikuti is the tenth door. The activity there is simply wonderful; it is beyond description or writing - it can only be experienced -

Through the Guru's, blessing and faith, He shows the tenth gate.

The Lord of manifold forms and the Names and of nine treasures is there. Beyond access is His limit.

ਗੁਰਦੁਆਰੈ ਲਾਇ ਭਾਵਨੀ
ਇਕਨਾ ਦਸਵਾ ਦੁਆਰੁ ਦਿਖਾਇਆ॥
ਤਹ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਨਾਉ ਨਵ ਨਿਧਿ
ਤਿਸ ਦਾ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਈ ਪਾਇਆ॥

ਅੰਗ - 922

*Unknowable, beyond limit is the Tenth door
The abode of the Supreme being.*

*Supreme over all is the house if the body
Over it is the niche of the head,*

In this niche lodges gnosis.

ਦਸਮ ਦੁਆਰਾ ਅਗਮ ਅਪਾਰਾ ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਕੀ
ਘਾਟੀ॥

ਉਪਰਿ ਗਾਟੁ ਗਾਟੁ ਪਰਿ ਆਲਾ ਆਲੇ ਭੀਤਰਿ
ਥਾਤੀ॥

ਅੰਗ - 974

Supported is the western door with a stone.

Over that stone, there is an another window.

Over the window is the "Tenth gate".

Says Kabir, beyond limit and boundless is that abode.

ਪਸਚਮ ਦੁਆਰੇ ਕੀ ਸਿਲ ਓੜ॥

ਤਿਹ ਸਿਲ ਉਪਰਿ ਖਿੜਕੀ ਅਉਰ॥

ਖਿੜਕੀ ਉਪਰਿ ਦਸਵਾ ਦੁਆਰੁ॥

ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਤਾ ਕਾ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਰੁ॥

ਅੰਗ - 1159

Beyond the Tenth Gate, there is the sphere of Void. Any soul that reaches there, becomes one with God Himself -

Everyone talks of void the dispassionate Absolute

*But how is One to attain this void,
And who are they who are imbued
With this endless void?*

They are like Him from whom they emanated

*Neither are they born nor do they die neither
they come nor do they go*

It is through the Guru's Grace

O Nanak! their minds are instructed and enlightened.

ਸੁੰਨੋ ਸੁੰਨੁ ਕਹੈ ਸਭੁ ਕੋਈ॥

ਅਨਹਤ ਸੁੰਨੁ ਕਹਾ ਤੇ ਹੋਈ॥

ਅਨਹਤ ਸੁੰਨਿ ਰਤੇ ਸੇ ਕੈਸੇ॥

ਜਿਸ ਤੇ ਉਪਜੇ ਤਿਸ ਹੀ ਜੈਸੇ॥

ਓਇ ਜਨਮਿ ਨ ਮਰਹਿ ਨ ਆਵਹਿ ਜਾਹਿ॥

ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਮਨੁ ਸਮਝਾਹਿ॥ ਅੰਗ - 943

In the cave of primordial trance,

There is the seat, where abides

Only the unique perfect Lord.

ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਗੁਫਾ ਤਹ ਆਸਨੁ॥

ਕੇਵਲ ਬ੍ਰਹਮ ਪੂਰਨ ਤਹ ਬਾਸਨੁ॥ ਅੰਗ - 894

Thus after becoming perfectly pure when the soul travels beyond the sphere of void, it becomes one with God. It transcends the three qualities (sato, rajo, tamo) of the good, the ordinary and the evil, as also the three modes of being (the physical, the causal, and the subtle), moreover it transcends all the four modes of articulation and all the delusive false appearances. The soul merges with God, just as the water mixes with water and becomes its indistinguishable part -

As water comes and gets blended with water, so does his lights blend with the

Supreme Light.

His coming and going end and he attains rest.

Nanak is ever devoted unto the Lord.

ਜਿਉ ਜਲ ਮਹਿ ਜਲੁ ਆਇ ਖਟਾਨਾ॥

ਤਿਉ ਜੋਤੀ ਸੰਗਿ ਜੋਤਿ ਸਮਾਨਾ॥

ਮਿਟਿ ਗਏ ਗਵਨ ਪਾਏ ਬਿਸ੍ਰਾਮ॥

ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਸਦ ਕੁਰਬਾਨ॥ ਅੰਗ - 278

The three qualities are harassing the world and some rare one attains the fourth state of bliss.

Nanak, the saints, within whose mind, He abides, become pure.

ਤੀਨਿ ਬਿਆਪਹਿ ਜਗਤ ਕਉ ਤੁਰੀਆ ਪਾਵੈ
ਕੋਇ॥

ਨਾਨਕ ਸੰਤ ਨਿਰਮਲ ਭਏ ਜਿਨ ਮਨਿ ਵਸਿਆ
ਸੋਇ॥ ਅੰਗ - 297

A soul which advances to this divine state reaches its ultimate destination is called a *Sant* (saint). Hypocritical persons, are full of ignorance hence are blind. They insist on calling themselves saints. They sink themselves and will also drown those who follow them. There is hardly any difference between a genuine saint and the Infinite. In other words, the visible body which has a name and in which dwells the real self has been totally annihilated; now only Waheguru resides in that. Waheguru dwelt in that body earlier too, but the ignorant *jiva*, which is just the shadow of the Divine had started considering himself separate (distinct) from that Supreme Brahm. When he practised very severe austerities and earned a huge merit - as it has been said -

The Guru subsisted by feeding in sand and mad-wort,

And slept on the bed of stones & pebbles;

He meditated rigorously and was fortunate to have propitiated and pleased The Lord.

ਰੇਤ ਅੱਕ ਆਹਾਰ ਕਰਿ, ਰੋੜਾਂ ਕੀ ਗੁਰ ਕਰੀ

ਵਿਛਾਈ॥

ਭਾਰੀ ਕਰੀ ਤਪਸਿਆ, ਬਡੇ ਭਾਗ ਹਰਿ ਸਿਉ
ਬਣਿ ਆਈ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 1/24

and then by destroying his egoistic-self, and in that annihilated state, nothing remains except only Waheguru. Finally, one feels the taste of the sphere of the domain of Truth. The atmosphere of that place is unique, as some glimpses of that state have been given in the Japuji Sahib -

In the realm of Truth abides the Formless Lord.

God beholds the creation which He has created and makes them happy will His merciful glance.

In that realm there are continents, worlds solar systems. If some one tries to describe them, then, know that there is no limit or bound of them.

There are universes upon universes and creations over creations.

As is the Master's mandate, so are their functions.

The Lord beholds His creation and feels happy by contemplating over it.

O' Nanak! to describe (the realm of truth) is hard like iron.

ਸਚ ਖੰਡਿ ਵਸੈ ਨਿਰੰਕਾਰੁ॥

ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ॥

ਤਿਥੈ ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਵਰਭੰਡ॥

ਜੇ ਕੋ ਕਥੈ ਤ ਅੰਤ ਨ ਅੰਤ॥

ਤਿਥੈ ਲੋਅ ਲੋਅ ਆਕਾਰ॥

ਜਿਵ ਜਿਵ ਹੁਕਮੁ ਤਿਵੈ ਤਿਵ ਕਾਰ॥

ਵੇਖੈ ਵਿਗਸੈ ਕਰਿ ਵੀਚਾਰੁ॥

ਨਾਨਕ ਕਥਨਾ ਕਰੜਾ ਸਾਰੁ॥ ਅੰਗ - 8

Guru Ji tells us that it is extremely difficult to give any description of that state of reality. Innumerable prophets, saints and miracle men are standing with folded hands, and waiting for the command of that

Inscrutable Power, the Unreachable and the Indestructible, Supreme *Brahm* -

*At whose door
Lakhs of Mohamads, Brahmas, Vishnus and Maheshas,
Lakhs of exalted Ramas with a lakhs of faiths of innumerable shapes.
Lakhs of Gorakhs and Naths and Super Naths,
Lakhs of gods, goddesses and lakhs of demons abide,
With lakhs of Pirs, prophets, apostles, Kazis, Mullahs and Sheikhs,
But none was able to attain tranquility without the Gospel of the True Enlightener.
Countless are the Sadhaks, Sidhs and beyond many lakhs are they,
Profane are all these without the knowledge of the Word of the true Guru,
Over and above all Lords is only one Lord
The Eternal Lord Creator,
Nanak avers that infinite and limitless is He and beyond reckoning His Value.*

ਜਿਤੁ ਦਰਿ ਲਖ ਮੁਹੰਮਦਾ ਲਖ ਬ੍ਰਹਮੇ ਬਿਸਨ ਮਹੇਸ਼॥

*ਲਖ ਲਖ ਰਾਮ ਵਡੀਰੀਅਹਿ ਲਖ ਰਾਹੀ ਲਖ ਵੇਸ॥
ਲਖ ਲਖ ਓਥੈ ਗੋਰਖਾ ਲਖ ਲਖ ਨਾਥਾ ਨਾਥ॥
ਲਖ ਲਖ ਓਥੈ ਆਸਣਾ ਗੁਰ ਚੇਲੇ ਰਹਿਰਾਸ॥
ਲਖ ਲਖ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ ਲਖ ਦਾਨੋਂ ਲਖ ਨਿਵਾਸ॥
ਲਖ ਪੀਰ ਪੈਗੰਬਰ ਅਉਲੀਏ ਲਖ ਕਾਜ਼ੀ ਮੁਲਾ ਸੇਖ॥*

ਕਿਸ ਹੀ ਸਾਂਤਿ ਨ ਆਈਆ ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਉਪਦੇਸ਼॥

*ਸਾਧਕ ਸਿਧ ਅਗਨਤ ਹੈ ਕੇਤੇ ਲਖ ਅਪਾਰ॥
ਏਤੜਿਆ ਅਪਵਿਤ ਹੈ ਬਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਸਬਦ ਬੀਚਾਰ॥*

*ਸਿਰ ਨਾਥਾ ਕੈ ਇਕ ਨਾਥ ਸਤਿਨਾਮ ਕਰਤਾਰ॥
ਨਾਨਕ ਤਾਕੀ ਕੀਮਤ ਨ ਪਵੈ ਬੇਅੰਤ ਬੇਸੁਮਾਰ॥*

Whatever words the saints utter are neither the result of any reading or study, nor are heard from some one; they have seen the Truth, face to face, and speak according

to their own spiritual experience, for the welfare of mankind, as is ordained -

*Hear thou the true testimony of the saints.
They say only that what they see with their eyes.*

*ਸੰਤਨ ਕੀ ਸੁਣਿ ਸਾਚੀ ਸਾਖੀ॥
ਸੋ ਬੋਲਹਿ ਜੋ ਪੇਖਹਿ ਆਖੀ॥ ਅੰਗ - 894*

Sant Maharaj ordains that after having achieved this godly state all the saints observe complete silence. The status of the prophet, the *saint*, the *sadhu* and of the one who has realised the *Brahm* (God) is so great that is beyond even the Veda to describe -

The Vedas know not the praise of the holy men.

They describe them as much, as they have heard regarding them.

*ਸਾਧ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਬੇਦ ਨ ਜਾਨਹਿ॥
ਜੇਤਾ ਸੁਨਹਿ ਤੇਤਾ ਬਖਿਆਨਹਿ॥ ਅੰਗ - 272*

Such an impossibly exalted (divine) state falls only to the lot of those seekers who have an absolute unshakable faith and who with the grace of the perfect Saints, *sadhus*, prophets, God-realised souls have attained *Brahm*. The luckless persons can never have belief in these sayings, because to do so is not in their fate.

We are making these observations after observing your unshakeable faith in these spiritual matters. You may belong to any faith or creed, these utterances of the God-realised souls are meant for all humanity - they are common teachings of the prophets of all religions. Any person who puts these words into practice will attain the state of salvation in this life itself he need not wait for liberation after his death.

A bogus *sadhu* or a man of high learning can not experience the real significance of these sayings. Such a person will only earn his livelihood, by cramming

and narrating high thoughts, which he has heard from the saints.

After uttering these words Sant Ji bade those present good bye with this salutation:

*Waheguru Ji Ka Khalsa,
(Khalsa belongs to God
Waheguru Ji Ki Fateh.
God is ever victorious).*

In gratitude, all the congregation, with humility and reverence offered salutation to the great, Sant Ji. After that, they silently went to their homes to do their routine duties, without indulging in any trite talk with each other.

(These words are meant only for very advanced seekers. They can read and re-read them again and again and thus benefit themselves. Chairman - Atam Marg)

Sacred Sermons of Sant Ji (Part -II)

In 1961 there used to be big gatherings in Chandigarh to listen to the words of infinite wisdom of Sri 108 Sant Ishar Singh Ji Maharaj of Rara Sahib wale. Sant Ji Maharaj, during those days, very often spared an hour or so to give an audience to a group a very highly motivated ardent seekers. While relaxing in a chair in the company of these devoted seekers Sant Ji gave some religio-spiritual discourses for their benefit. Among the audience there used to be Hindu brethren, brothers belonging to Radha Soami; sect and followers of many other great men and spiritual beliefs. But all of them had this firm faith :

God's Name is the only Nectar in the Darkage.

This treasure is obtained from the Lord's saint.

*ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਕਲਿ ਮਾਰਿ॥
ਏਹੁ ਨਿਧਾਨਾ ਸਾਧੂ ਪਾਰਿ॥ ਅੰਗ - 888*

With this belief, these devotees aspiring for the many higher stages of spiritualism used to collect there in large numbers. The minds of all present were unbued with the nobility of this sentiment.

Nanak, he on whom the Guru-God is merciful; he perceives the presence of Lord in all the hearts.

*ਨਾਨਕ ਗੁਰੁ ਗੋਵਿੰਦੁ ਜਿਸੁ ਤੂਠਾ॥
ਘਟਿ ਘਟਿ ਰਮਈਆ ਤਿਨ ਹੀ ਡੀਠਾ॥
ਅੰਗ - 888*

Many enthusiasts had noted in their note books some points about the Divine Words that were propounded in yesterday's discourse (Chapter-1). These seekers were discussing among themselves the points, on which the great saint had thrown light yesterday. They were trying to raise their consciousness to higher and still higher states. One devotee drew the attention of his fellows to Sant Maharaj's sermon, in which interalia he had talked about the Divine sphere (Sach-khand or Realm of Truth), about which Guru Maharaj, the Fifth Master has ordained thus :

There in the saints' society are the full sounds of the melody of the five musical instruments.

Without being struck, they play wondrously and marvellously.

There saints, God's people play with their Lord.

Remaining perfectly detached, the saints contemplate their Supreme Lord.

Saints' conregation is the seat of peace, poise and pleasure.

The galaxy of the saints sit and sing the Lord's praises.

There no malady, no sorrow, no birth and death is there. (Pause).

(... to be continued)



ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਅਤੇ ਰਿਨੀਊਵਲ ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿਛ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਗਾਇਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਕੈਸਟਾਂ, CD.'S, VCD.'S, DVD.'S MP3 ਦੇ ਆਪ ਜੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਐਡਰੈਸਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜੀ।

For all enquiries about 'Atam Marg' viz. renewal, new membership, non-receipt of the magazine etc. and also for procuring audios, videos & CDs; and books authored by Sant Waryam Singh Ji, please contact the following

England (U.K.)

For U.K. renewal of Atam Marg Magazine please forward cheque £ 40.00 payable to A.M.S.S.E.C.T. (U.K.) 9 Elizabeth Road, Walsall, West Midlands WS5 3 PF

**Atam Marg Spiritual Scientific
Educational Charitable Trust (U.K.)**

9 Elizabeth Rd.,

Walsall West Midlands, WS5 - 3PF U. K.

Contact : Mrs. Gurbax Kaur,
Mr. Jagtar Kulair : Tel : 0044-1212002818
Fax : 0044-1212002879
Voicemail : 0044-8701654402
Raj Mobile : 0044-7968734058
Email : info@atammarguk.com

U.S.A.

**Vishav Gurmat Roohani Mission
Charitable Trust,**

Contact : Bhai Amardeep Singh Atwal,
2755, Guildhall Dr., San Jose,
Ca - 95132, U.S.A

Phone :- 001-408-263-1844,
vgrmctusa@yahoo.com

S. Baldev Singh Grewal

Fremont, U.S.A - 001-510-249-9456

Canada

Bhai Sarmukh Singh Pannu

Phone - 001-604-433-0408

Bhai Parmjit Singh Sandhu

Cell: 001-250-600-3072

Bhai Tarsem Singh Bains

Cell : 001-604-862-9525, Phone : 001-604-599-5000

IN INDIA

09417214391, 09417214379 09814612900, 9417214378

Email: atammarg1@yahoo.co.in

Australia

Bibi Jaspreet Kaur

Cell : 0061-406619858

Email :- jaspreetkaur20@hotmail.com

Foreign Membership

	Annual	Life
U.S.A.	60 US\$	600 US\$
U.K.	40 £	400 £
EUROPE	50 Euro	500 Euro
AUS.	80 AUD\$	800 AUD\$
CANADA	80 CAN\$	800 CAN\$

ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜੇ ਸੰਬੰਧੀ 17 ਜੂਨ ਨੂੰ,
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੋਏ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ - ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੀ ਜੁਬਾਨੀ



ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੱਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜੇ ਸਬੰਧੀ

**ਗੁਰਮਤਿ
ਰੂਹਾਨੀ ਸਮਾਗਮ**

8 ਅਗਸਤ

ਸਮਾਂ

ਸਵੇਰੇ 10.00 ਤੋਂ

ਸ਼ਾਮ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ



ਸੰਤ ਮਾਤਾ (ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਸਮੁੰਹ ਪਾਠਕ ਜਨਾਂ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਹਾਰਦਿਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ।

ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀ

‘ਆਤਮ ਮਾਰਗ’ ਇਕ ਨਿਰੋਲ ਧਾਰਮਿਕ ਰੂਹਾਨੀ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਹੈ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਬਾਣੀ ਛਪੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਗੁਰੂਆਂ, ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦੀ ਵਿੱਚ ਨਾ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂ ਵੇਚਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ। ਜੇਕਰ ਆਪ ਪੁਰਾਣੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਜਾਂ ਮਿਤਰ ਦੋਸਤ ਨੂੰ ਦਿਓ ਜਾਂ ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਗੋਲਕ ਤੇ ਰੱਖੋ ਓਥੋਂ ਕੋਈ ਨਾਂ ਕੋਈ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਾ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਸੇਧ ਲੈ ਲਵੇਗਾ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਡਾ ਵੀ ਭਲਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਫੇਰ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਹੱਥੀਂ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਵੰਡਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ ਜਾਂ ਫੇਰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨੰਬਰਾਂ ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕਰਕੇ ਦਫਤਰ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਵਿੱਚ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜੀ।

9417214391, 8437812900